

CİLT:1 SAYI:1 YIL:2023

E-ISSN:3023-4603

www.ankarasosyalbilimlerdergisi.com.tr

YAYIN KURULU / PUBLICATION BOARD

Prof. Dr. Kürşat Şahin YILDIRIMER

Prof. Dr. Melih TUGAY

Prof. Dr. Sema OĞLAK

Prof. Dr. Bilal Semih BOZDEMİR

Doç. Dr. Sarp BAĞCAN

Doç. Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL

Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖZAK

Dr. Öğr. Üyesi Alper ÖZKILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır ELAL

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa H AYDINGÜLER

Dr. Öğr. Üyesi Burak KINALI

Dr. Öğr. Üyesi Herman MAYISOĞLU

Dr. Ufuk YILMAZ

Öğr. Hümevra HAS

Öğr. Nuray DELDAL

St Clements Üniversitesi/ İNGİLTERE

İstanbul Medicana Hastanesi/TÜRKİYE

Adnan Menderes Üniversitesi/TÜRKİYE

St Clements Üniversitesi/ İNGİLTERE

İstanbul Gelişim Üniversitesi/TÜRKİYE

Milli Eğitim Bakanlığı/ Northwest Uni/USA

Düzce Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Biruni Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Topkapı Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Topkapı Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Biruni Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Biruni Üniversitesi/TÜRKİYE

St Clements Üniversitesi/ İNGİLTERE

İstanbul Okan Üniversitesi/TÜRKİYE

İstanbul Kültür Üniversitesi/TÜRKİYE

İNDEKSLER / INDEXED & IN LISTED

European Commission Funded Research (OpenAIRE)

Üniversity Of Cambridge

Milli Kütüphane (Eydes)

Zenodo

Biodiversity Literature Repository

CERN Openlab

Humen Brain Project

Lucerne University Of Applied Sciences and Arts

FP7 Outputs

The 19th Cambridge Workshop on Cool Stars, Stellar Systems

LORY – Lucerne Open Repository

AEVA-SBD

ANKARA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
ANKARA EDUCATION AND RESEARCH JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Cilt: 1 Sayı:1 Yıl:2023 E-ISSN NO:3023-4603

Dergi Doi: 10.5281/zenodo.10042095

DERGİ HAKKINDA

Bağımsız Bir Akademik Yayın Organı Olan Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi Herhangi Bir Kar Amacı Gütmeyen Editörlü ve Hakemli, Yılda iki Kez Yayınlanan Yasal Bir Akademik Dergidir.

YAYIN TÜRÜ

Ulusal Hakemli Akademik Dergi, Yılda iki Sayı

YAYIMCI

Öğr. Nuray DELDAL

YAYIN KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Kürşat Şahin YILDIRIMER

YAYIN KURULU BAŞKAN YARDIMCISI

Prof. Dr. Melih TUGAY

Dr. Öğr. Üyesi Alper ÖZKILIÇ

YAYIN SEKRETERİ

Öğr. Hümeysra HAS

SORUMLU YAZI İŞLERİ EDITÖRÜ

Doç.Dr.Yıldırım Bayezit DELDAL

İNGİLİZCE DİL EDITÖRÜ

Dr.Öğr.Üyesi Burak KINALI

Dr.Öğr.Üyesi Herman MAYISOĞLU

TÜRKÇE DİL EDITÖRÜ

Dr.Öğr.Üyesi Hakan ÖZAK

Dr.Öğr Üyesi Bahadır ELAL

İSTATİSTİKSEL ANALİZ EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi . Mustafa Hikmet AYDINGÜLER

TEKNİK EDITÖRLER

Prof. Dr. Bilal Semih BOZDEMİR

Prof.Dr. Sema OĞLAK

Doç. Dr. Sarp BAĞCAN

Dr. Ufuk YILMAZ

TABLE OF CONTENTS / İÇİNDEKİLER

S. 1-11	Doç. Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL Öğr. Hümeýra HAS	Sosyal Sorumluluk Projeleri
S.12-45	Prof. Dr. Kürşat Şahin YILDIRIMER Arş. Grv. Deniz GÖNÜLLÜ	Sosyolojik, Bireysel ve Psikolojik Suç Teorileri Üzerine Bir İnceleme
S.46-52	Dt/Dr. Nalan Vardar KOŞUN	Tasarımı İçin Türkiye'ye Gelen Hastaların Tedavi Öncesi Ve Sonrası Türkiye'deki Sağlık Hizmetine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi
S.53-81	MEB Şb. Md Aykut BEŞİROĞLU	Ortaöğretim Kurumları Yöneticilerinin Liderlik Stilllerinin Örgütsel Bağlılıkla İlişkisi
S.82-128	Dr. Ufuk YILMAZ	Kişilik Teorileri ve Bilimsel Yaklaşımların Karşılaştırılması
S.129-135	Dr. Öğr Üyesi Alper ÖZKILIÇ Öğr. Nuray DELDAL	(3-6) Yaş Arası Çocukluk Dönemi Korkularının İncelenmesi
S.136-151	Uzm. Öğr Gülsen COŞKUN	İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Problemler İnternet Kullanımları Arasındaki İlişki
S.152-170	İbrahim HAS	Dijital Reklamcılıkta Farklı Bir Boyut Advergame Oyun Ve Marka İlişkisi
S.171-177	Dr. Öğr Üyesi Hakan ÖZAK Doç. Dr. Yıldırım Bayezit DELDAL	Asperger Sendromu Nedenleri ve Tedavisi
S.178-191	Uzm. Öğr. Ayşegül ÇETİNBAS	Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi
S.192-197	Okul Md Menduh BEYAZDAĞ	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Zorluklar
S.198-205	Öğr. Nuray DELDAL	Okul Öncesi Eğitiminin Çocukların Sosyal ve Bilişsel Gelişimine Etkileri
S.206-211	Dr. Ufuk YILMAZ.	(0-18) Yaş Arası Çocuklarda Davranış Sorunlarının Başlıca Nedenleri
S.212-217	Okul Md. Yrd. Gökhan GÜREL	II. Kademe Okuyan Öğrencilerin Sosyal Aktivitelere Katılımlarının Öğrencinin Gelişimi Üzerindeki Etkileri

Yayın Kurulunda Yer alan Tüm isimler Dergimizin Yasal Editörüdür.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisindeki Makalelerin içeriklerinin Tüm Sorumlulukları makale sahibi yazarlara aittir. Dergi ve İmtiyaz sahibi, Yayımcı herhangi bir sorumluluk kabul etmediğini beyan eder.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:11.06.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:1-11

Sosyal Sorumluluk Projeleri

1.Yıldırım Bayezit DELDAL

Doçent Doktor

Milli Eğitim Bakanlığı
St Clemets Üniversitesi. Eğitim Bilimleri
Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
A.B.D Başkanı Öğretim Üyesi/ United Kingdom
Orcid ID: 0000-0002-6561-5933
Mail:y.bayezit1977@gmail.com

2.Hümeyra HAS

Öğretmen/Çocuk Gelişimi

İstanbul Okan Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Böl
Orcid ID: 0000-0002-9820-097X
Mail:humeyrahas@hotmail.com

ÖZET

Sosyal sorumluluk Projeleri, hayatın her anında bir aktivite, yardım ve bu projelerin insan hayatında çok önemli bir yer kapladığı bir iyilik hareketi olarak bilinmektedir. Sosyal sorumluluğun ana sınıfından başlayarak üniversite ve sonrasında devam eden aktivitelerin onların kendilerini gerçekleştirme, psikolojik, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini ve hayallerini destekleyen hayata daha iyi bir başlangıç yapabilmeleri için önemlidir. Sosyal sorumluluk projeleri insan gelişim açısından büyük önem ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Proje, Psikolojik, Sosyal Gelişim, Pozitif Bilinç

ABSTRACT

Social responsibility projects are also known as an activity, help and a goodness movement in which these projects occupy a very important place in human life. Starting from the kindergarten class of social responsibility to university and beyond, it is important for them to make a better start to life that supports their self-realisation, psychological, cognitive, social and emotional development and dreams. Social responsibility projects are of great importance in terms of human development.

Keywords: Social Responsibility, Project, Psychological, Social Development, Positive Consciousness

GİRİŞ

Genel olarak sosyal sorumluluk, stk'ların, kamunun ve özel sektörün bir araya gelerek tek bir amaç etrafında birlikte yaşama yönüdür. Kişisel çıkar ve çıkar sağlama amaçlarının yanı sıra, toplumsal çıkarları başlangıç noktası olarak, insanlık adına hayırlı işler yapmak ve desteklemektir. Çözüm geliştirmeyi, adaleti sağlamayı ve adaleti geliştirmeyi önceleyen sosyal sorumluluk projelerini toplumun eğitim, sağlık ve çevre sorunları olarak düşünebilirsiniz.

Sosyal sorumluluğun kısa tarihçesi, sosyal sorumluluk literatürüne baktığımızda ilk katkı 1953 yılında howard bowen'dan gelir ve modern sosyal sorumluluk çağı 50'li yıllarda başlar. Sosyal sorumluluk bilinci 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlamıştır. Ülkemizde 2000'li yılların gelişmesi ve sosyal sorumluluk bilincinin gelişmesi ile birlikte ülkemizde de sosyal sorumluluk bilinci gelişmeye başlamıştır(Aguinis and Glavas,2012).

Neden Sosyal Sorumluluk Alıyorsunuz?

Özellikle kurum ve kuruluşların marka imajı söz konusu olduğunda en sık uygulanan projelerden biridir. İhtiyaç sahiplerine çıkarları gözetilmeksizin maddi ve manevi destek sağlanmasıdır. Stk'ların, devletin ve özel şirketlerin girişimlerinin gerektirdiği ve devletin ulaşamadığı alanlarda da yan yana olma durumundan söz edebiliriz. Fayda veya menfaat ne olursa olsun, karşılıksız yardım esastır. İzmir'de lise öğrencilerine yönelik sosyal sorumluluk projesi; bu, sosyal sorumluluk kavramını daha iyi anlamak için örnek olarak kullanılabilir. Bu projemizde kullanılmış kızartma yağlarını az ya da çok atmıyoruz, atmıyoruz, topluyoruz. Daha sonra anlaştığımız bir firma yardımıyla bu yağı topluyoruz, bir litre yağ karşılığında bir fidan alıyoruz. Daha sonra aldığımız bu fidanları izmir'de yanan yerlere dikmeyi planlıyoruz.

Sosyal sorumluluğun faydaları; sosyal hayatın sürdürülebilirliğini sağlamak, ihtiyaç sahiplerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması için insanlara sorumluluk duygusu aşılması, duyarlı bireylerin yetişmesini sağlamak, sosyal hayattaki sıkıntıları gidermek, gündem yaratarak yardım etmek gibi düşünebilirsiniz (Sarıca ve Öz, 2012).

AMAÇ

Sosyal sorumluluğun kavramsal olarak ne olduğu, sosyal sorumluluk projeleri ve öğrenciler açısından sosyal sorumluluk çalışmalarının onların geleceğine etkisinin neler olabileceği amaçlanmıştır. En önemli amaçlarından biride geleceğe umut ve toplumsal faydayla dolu bireylerin nasıl yetiştirileceğinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Sosyal Sorumluluk üzerine yazılan makaleler ve örneklerin analiz edilerek tekrar düzenlenmesi ile özgün derleme makalesi şeklinde araştırma yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası araştırmalardan faydalanarak nitel araştırma yöntemine göre literatür taraması ile araştırma tamamlanmıştır.

BULGULAR

Nedir Bu Sosyal Sorumluluk Projesi?

Bu konuyu daha iyi anlamak için insanlar genellikle sosyal sorumluluk projesi yapıyorum diyorlar ama nedir bu sosyal sorumluluk projesi? Herkes sizinle aynı fırsatlara sahip değil. Bu şansa asla sahip olmayabilir ya da bu şansa asla sahip olmayabilir. Bu durumda kendinizi feda ederek o insanlara yardım edebilirsiniz.

Sosyal sorumluluk projelerini, insanlığın ve toplumun mevcut veya gelecekteki sorunlarının çözümü için STK'lar, devlet veya özel sektör tarafından hazırlanan projeler olarak tanımlayabiliriz. Sosyal sorumluluk projelerinde çıkar ve kişisel çıkar gözetilmez. İnsanlar gönüllü olarak katılır, zorunlu değildir.

Sosyal Sorumluluğun En Önemli Amacı Nedir?

Sosyal sorumluluğun en önemli amacı, geleceğe umut ve toplumsal faydayla dolu bireyler yetiştirmektir. Sosyal sorumluluk projelerinin başarısı genellikle sosyal ihtiyaçlarla eşleştirilir.

Bazı Sosyal Sorumluluk Konuları

- ❖ Maddi Açıdan Yoksun Olmak
- ❖ Sağlıklı Olmak
- ❖ Doğru Ve Etkili Beslenme
- ❖ Eğitim Verme Üzerine

- ❖ Cinsiyet Eşitliği
- ❖ İnsan Hakları Ve Çevre Bilincini Geliştirmek
- ❖ Kadınların, Çocukların Ve Hayvanların Haklarını Korunması
- ❖ Engellilerin Sosyal Yeniden Entegrasyonu (Gürel, 2013)

Sosyal Sorumluluk Projelerinin Yolu Nedir?

Projenin hedeflerini ve iyileştirme alanlarını belirlemelisiniz. Seçtiğiniz maddeler eksik sorularla ilgili olmalıdır. Hedef kitlenizi demografik ve psikografik özellikleri dikkate alarak seçilmelidir.

Destekçilerin belirlenmesi önemlidir. Öğrencilerden, STK'lardan, şirketlerden destek alması sağlanmalıdır.

Proje duyuruları için iletişim kanalı seçilmelidir. Projeniz için doğrudan finansal destek veya ekipman desteği sağlayan bir sponsorunuz olmalıdır. Bir takvim oluşturmalı ve ona bağlı kalınmalıdır. Türkiye'de birçok sosyal sorumluluk projesi uygulanmaktadır. En başarılı şirketler genellikle ülkemizin büyük holding ve şirketlerinden gelmektedir.

Televizyonun en çok izlendiği saatlerde reklam bantlarında, otobüslerde, billboardlarda ve sosyal medya hesaplarında çok başarılı projeler yürütürler. Türkiyede bir sosyal sorumluluk projesi olan "Baba lütfen beni okula gönder". Kızların kitap okumasını sağlamak için yürütülen bir projedir. Maddi sorunlar veya aile baskıları nedeniyle okuldan dışlanan kızlar okula alınması sağlanmıştır. Ülkenin her yerinden geniş destek görmüş başarılı bir sosyal sorumluluk projesi olmuştur.

Ulusal öneme sahip meslek liseleri, öğrenci ortaokuldayken başlatılan ve eleman yetiştiren meslek liselerine olan talebi artırmak amacıyla oluşturulan bir projedir. Bir dönem meslek liselerinin popülaritesi azalmış, sınav kontenjanlarının azlığı nedeniyle artık tercih edilmemektedir.

Sanayi, hizmet sektörü ve bilişim sektöründe orta düzey vasıflı eleman sıkıntısı yaşanıyor. Bu nedenle istihdam ve staj imkânları ile meslek liselerine olan talebin artırılmasına yönelik girişimlerde bulunmaktadır(Jenkins and Obara, 2008).

Aile İçi Şiddete Son

Ne yazık ki, aile içi şiddet ülkemizde bitmeyen bir sorun olmaya devam ediyor, her seferinde farklı bir kisve altında mağdurlara yardım etmeye yönelik bir sosyal proje. Bu projenin temel amacı farkındalık yaratmaktır. Tüm bu dikkate değer projelerin yanı sıra yürütülen çok başarılı projeler de var. Satın al evlat edin kampanyası, ALS hastaları için farkındalık yarattı ve hayvan barınaklarından sahiplenmeyi teşvik etti. Tema vakfı fidan kampanya projesi, hapisanedeki çocuklara yönelik projeler, kardeş okullar, şapka koleksiyonculuğu gibi projelerle başarı ile yardım sağlanmaktadır.

Kardelenler

Bu da okula giden kızlar için başka bir proje. Maddi yetersizlik ya da evli olmama nedeniyle okula gidemeyen kızlara eşit fırsatlar verildi. Burslar kızlara eğitim hakkı verdi ve çok iyi uygulandı. Düşler akademisi: engelliler için oluşturulmuş bir proje, topluma ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmuştur. Sanatın dışlanmışlık duygularını ortadan kaldırmak için kullanılması, bireyleri daha üretken ve aktif hale getirmiştir.

Eti Çocuk Tiyatrosu

Daha önce hiç tiyatroya gitmemiş çocuklara bu heyecanı yaşatmak isteyen bir proje olarak 1,5 milyon çocuğu tiyatro sahnesine çıkardı. Kurumsal sosyal sorumluluk nedir kurumsal sosyal sorumluluk, bir şirketin uzun vadeli stratejik çıkarlarıdır. Bu da marka imajının oluşmasına ve kurumun bilinirliğinin artmasına yardımcı olur. Çalışanları motive etmeye ve çalışan bağlılığını korumaya yardımcı olur. Kurum, iç müşteri tabanını temsil eden çalışanlarına karşı sorumluluğunun bilincinde olarak projelerinde prestijini artırmaktadır. Eğitim, sağlık, insan hakları gibi temaların yanı sıra iş kazalarının önlenmesi, meslek hastalıklarının azaltılması gibi alanlarda da çalışmalar yürütüyoruz.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Toplumdan aldığımızı topluma kazandırma felsefesinden hareketle, toplumsal refah standartlarının yükseltilmesine, eğitim ve sağlık faaliyetlerine destek oluyoruz. Sosyal, çevresel ve finansal sonuçlar elde etmek, kurumları olumlu yönde etkilemek ve kitleleri harekete geçirmek amacıyla oluşturulmuş projelerdir. Kurumun gelecekte yaşayabileceği olumsuz etkiyi ortadan kaldırarak marka imajını desteklerler.

Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Faydaları

Müşteri ve çalışan sadakati oluşturmaya yardımcı olur. Bağışların tanınması perakende satışları artırır. Marka itibarı oluşturur ve marka gelişimini sağlar. Bu, pazar fırsatlarını yakalamanıza ve rekabet avantajınızı korumanıza yardımcı olur. Bağlı kuruluşlara faydalar sunarak iyi niyeti teşvik edin. Sosyal sorumluluğa farklı açılardan yaklaşmak önemlidir.

Çocuklar okulda sosyal sorumluluk ve projelerden nasıl yararlanır? Sosyal sorumluluk sahibi çocuklar ilkokuldan liseye kadar geniş bir yelpazede insanlarla tanışırlar.

Çocuklarda Pozitif Bilincin Tezahürü Şu Şekilde Gözlenir

- ❖ Bir görevi tamamlayan çocuk sorumluluk duygusu geliştirir.
- ❖ Çocuğunuzun sorumluluk alma ve bir ekibin parçası olma konusundaki güvenini geliştirin.
- ❖ Sosyal sorumluluğun şart ve ilkelerini yerine getiren, okuyan ve öğrenen bir çocuk.
- ❖ Sosyal projeler beklenti geliştirir ve çocuklar empati kurmayı öğrenir.
- ❖ İnsanlara yardım etme isteği gelişecek.
- ❖ Farkındalıkları artar ve etrafa farklı bir açıdan bakmaya başlarlar.
- ❖ Okul başarısını olumlu etkiler
- ❖ SNS'de övülen çocuklar, diğerleri çalışmalarını öveceği için daha fazla çalışmaya karar verecekler.
- ❖ Sosyal sorumluluk projelerine katılan çocuklar, başarının tesadüf olmadığını anlar ve anlayışları genişler. Sosyalleşerek her alanda yetkin olmaya başlayın
- ❖ Psikolojik ruh hali aktiftir.
- ❖ Mutlu ve güzel hissetmeye başlayın
- ❖ Bundaki başarı, kendini gerçekleştirme duygusunu ve olumlu karakter gelişimini artıracaktır.
- ❖ Evde, okulda ve sınıfta sorumluluk gösterilir.
- ❖ Artan grup duygusu
- ❖ Disiplini anlamak ve uygulamak
- ❖ Kendinizi programlamayı öğrenin
- ❖ Kitaplardan ve yetişkinlerden duyduğunuz bilgileri keşfedin ve bunlardan daha fazlasını öğrenin.

- ❖ Artan özgüven ve farkındalık
- ❖ Organizasyon becerilerini geliştirir. Hak kavramını ve iyiliğin anlamını kavrar.
- ❖ KNER Hiyerarşisinde Sosyal Sorumluluk

Okul öncesi çocuklar için sosyal sorumluluk son yılların en sıcak trendlerinden biri haline geldi. Son yılların en güzel hareketlerinden biridir. En sık gördüğümüz proje modelleri, yeni yürümeye başlayan çocuklar arasında bağ kurmaya, zihinlerini meşgul etmeye ve yürümeye başlayan çocuk iletişimi ile başlayan kardeşçe projelerdir.

Bu hem çocukları mutlu eder hem de saf sevgileriyle işler daha tarafsız ve güvenilir hale gelir. Küçük çocukların bir şey yaptıklarında mutlu olup olmadıklarını veya iyilik onları mutlu edip etmediğini görmek çokda zor değildir (Heberle, Rapa, Farago).

Okul öncesi sosyal sorumluluk projelerinin hedeflerine ulaşmanın en eğlenceli yolu bu proje ile çocuklar sadece sevdikleri şeyleri değil, bu yaşta hala sevdikleri insanlarla da paylaşmayı öğreniyor, siz de bir şeyler yapmanın nasıl bir his olduğunu deneyimleyebiliyorsunuz. Yoksul bir çevrede yaşam mücadelesi veren küçük çocuklarımızın, ülkenin dört bir yanından gelen ve hiç tanışmadıkları kardeşleriyle bir kutuyu nasıl açıp mutlu olduklarını görmek görülmeye değer. Kutular tek tek açılır.

Oyuncaklar, defterler, kalemler, paltolar, botlar, her biri onun için seçilmiş. Kocaman bir yürekte bir mektup. Mektubu okuyan tüm küçük çocuklar sevinç gözyaşları içinde cevap vermek için acele ediyorlar. Böylece bencil olmadan kalplerimiz arasında küçük bir köprü kuruyoruz (İlgin ve Ark, 2017).

Yükseköğretimde Sosyal Sorumluluk

Sıralarını paylaşan öğrenciler artık büyük insan olma yolunda adımlar atıyorlar. Fikirler, düşünceler ve arzular kafanızın içinde dönüp duruyor veya bazı faktörlerin patlamasını bekliyor. Lise eğitimleri boyunca birçok akranları ile işbirliği yapacaklar, çok çalışacaklar ve bazen tartışıp sinirlenecekler. Üniversiteye geçiş süresi dört yıl olarak belirlendiği için öğretmenler öğrencileri yarışmalara, projelere, etkinliklere, sosyal etkinliklere götürerek dönem boyunca derslerden sorumlu olan lise öğrencileri için onların motive olmalarının sağlanması düşünülmektedir.

Öğretmenleri sosyal sorumluluk ve bilim projelerine hazırlamak, TÜBİTAKIN eğitim programlarına ve organizasyonlarına katılmak, projelere katılmak ve proje araştırmaları sunmak gibi okul içinde ve dışında çeşitli etkinliklerde bulunacak lise öğrencileri için hayat önemlidir. Öğrencilere birçok fırsat verilir yeni fenomenler ve Öğrencilerin aktif olması sağlanır. Birçok lise vakıfları veya devletin sosyal sorumluluk projeleri vardır. Sosyal Sorumluluk Projelerinde amaçları daha fazla dikkat çekmek, başarılı olmak ve fark edilmektir.

Birçok lise öğrencisi sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Sosyal medyada vakit geçiren bazı öğrenciler sosyal projelere katılarak kendileriyle ve okullarıyla gurur duymaktadırlar. Lise öğrencilerinin nasıl hedefleri var ve sosyal sorumluluk projelerinden ne elde ediyorlar?

Bir sosyal sorumluluk projesine katılan her öğrenci önce bir şeyler başarmak ister ve kendimi bulmak ve karakter yapımı güçlendirmek için bunu başarabileceğimi hissediyorum diye düşünülmektedirler. Ergenlik çağının etkisiyle agresif ve sosyal dinamik yapılar sergilerler (İlgin, Ertekin ve Yengin, 2017).

Öğrenciler başarılı bir projeye katıldıktan sonra nasıl hissediyorlar?

En önemli şey aile desteği ve öğretmenler, veliler ve öğrenciler arasındaki işbirliği çok önemlidir. İster inanın ister inanmayın, projeyi tamamlamanız zamanın yarısını alacaktır. Bu öğrenci sosyal sorumluluk projelerinde başarılı olmuş ve ileride bambaşka bir projeyi hayata geçirmek için şimdiden tasarımlarını hayata geçirmeye başlamıştır(Ateş ve Ünal, 2019).

Bir Grup Lise Öğrencisinin Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği

Projenin Amacı: Okul bahçesinde 8-10 evcil kedinin geçici olarak beslenmesi. Proje uygulama alanı: Okul içerisinde öğrencilerin bulunduğu alandır. Projeye destek talebi: İsteyen öğrenciler, kedi mamasına günlük harçlıklarından 1 TL'yi zorlanmadan bağışlayabilirler. Projelerin müdür ve okul sosyal yöneticisi tarafından sunumu ve okul içinde görsel materyallerin yayınlanması.

Slogan: Mutluluk ve iyilik için. Kedileri de besliyorum. Sonuç: Toplanan günlük bağışlarla bir süre kedileri günlük olarak besleyebildik ve bu hayır işine katılan ekip öğrencilerin

çevreye ve hayvanlara olan duyarlılığını arttırarak diğer okullara ve diğer okullara yardımcı olabildi.

SONUÇ

Sosyal Sorumluluk İnsan doğasında bilinç kazınımıyla başlar bir öür devam eden bir süreçtir. Bu süreç içinde anasınıfından üniversite hayatına kadar yüklendikleri sorumluluklar ile katıldıkları projelerde başarılı olmak için çaba ve emek sarfetmektedirler.

Sosyal hayatı ilgilendiren ve bir iyilik hareketi olarak da düşünölen sosyal sorumluluk projeleri öğrencilerin sosyal-duygusal-psikolojik olarak geleceklerini iyileştirmeleri için bir merdiven bir iyilik hissiyatı olmakta ve hayatları boyunca yardım etme, görev alma ve gerçekleştirme bilincini kazanmaları için sosyal sorumluluk projeleri insan hayatında çok önemli bir yere sahip olmaktadır.

Çocuklar, Sosyal Açıdan Sorumlu Projelerde Çalışırken Aileler Nasıl Davranmalı?

- ❖ Aileler, projelerini dinleyerek çocuklarını önemsediklerini göstermelidir.
- ❖ Veliler her şeye açık olmalı ve projeye tam destek vermelidir.
- ❖ Anne babalar çocuklarının başarılı olmasına yardım etmelidir, ancak sürekli uyarılarla öğrencinin güvenini sarsmamalıdır. Aileler, çocuklarına olumsuz dilden uzak zaman ayırmalı ve projenin ilerleyişini izlemelidir. Gerekirse her türlü yardım sağlanmalıdır. Çocuğun ev yaşamının kavga ve gürültüden uzak olması ve ruhsal olarak sağlıklı olması projenin başarısında olumlu etki yaratacaktır(Çabuk, ilhan ve Günay, 2020).

Sosyal Sorumluluk Projelerine Katılan Lise Öğrencilerindeki Değişim Nasıl Olmaktadır

- ❖ Kimliklerini güçlendirmek
- ❖ Güveni artırmak
- ❖ Artan mutluluk ve başarı duygusu
- ❖ Kursta başarı
- ❖ Sosyal statülerini yükseltmek
- ❖ Üniversite için olumlu bir rüya görmek
- ❖ İç huzur
- ❖ Artan sosyallik(Martinek and Hellison, 2016).

ÖNERİLER

Öğretmenlere Öneriler

Öğrencileri herşekilde sosyal sorumluluk projelerine dahil etme, Öğretmen olarak öğrencilerinizin tüm gelişim basamaklarında olduğu gibi sosyal sorumluluk projelerinin bir öğrencinin gelişimi açısından bu projelerin önemini öğrencilere anlatma ve gösterme, öğretmenlerin projelere dahil olarak örnek olma, Öğrencileri sosyal sorumluluk projelerine katılmaları için heveslendirme ve istekli hale getirmeleri sağlanmalıdır.

Ebeveynlere Öneriler

Ebeveynler çocuklarının sağlıklı bir gelişimi için her türlü projede sınırsız destek sağlamalı, asla çocuklarını kısıtlamamalı, çocuklarını desteklemeli ve veli-öğretmen işbirliği ile destek olmalı. Projelerde görev almalı ve çocuklarında örnek olmalıdırlar. Çocuklarının kendilerini gerçekleştirmeleri ve öz güvenlerinin gelmesi için sosyal sorumluluk projelerini desteklemelidirler

KISITLILIK

Araştırmanın kısıtlılıkları, ulusal ve uluslararası sosyal sorumluluk ile ilgili araştırılmış makalelerin incelenmesi ile kısıtlanmıştır.

BİLDİRİMLER

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler dergisinin yayın etiği; bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan sosyal bilimleri alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKLAR

Herman Aguinis and Ante Glavas , “What We Know and Don’t Know About Corporate Social Responsibility: A Review and Research Agenda”Sage Journast. Cilt 38 , Sayı 4,Year:2012. - <https://doi.org/10.1177/014920631143607>

Y.Pınar Soykut SARICA ve Elçin Yüksel Öz “Yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk projesi uygulaması olarak sosyal hayata katılım: engelsiz yaşam” Çalışma İlişkileri Dergisi, s.1 c.3.ss46-66.2012

Heledd Jenkins and Louise Obara “Corporate Social Responsibility (CSR) in the mining industry – the risk of community dependency.” CRRC 2008: Call for Papers open! 7-9 September 2008, Queen's University Belfast, <http://www.crrconference.org>

Tuççe GÜREL, “Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Yeni Yaklaşımlar ve Tartışılan Konular”Selçuk İletişim Dergisi, Yıl 2010, Cilt: 6 Sayı:3, 111-122, 19.11.2013

Burcu ÇABUK, Esra İLHAN ve Ayşenur GÜNAY “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişimlerinin Desteklenmesi: Sosyal Sorumluluk Projelerinin Rolü” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,Year2020,,497-512,30.11.2020.<https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.663005>

Tom Martinek and Don Hellison” Teaching Personal and Social Responsibility: Past, Present and Future “ Journal of Physical Education, Recreation & Dance, Pages 9-13- Published online: 10 May 2016

Aysel ATEŞ ve Ali ÜNAL “Bir Ortaokulda Uygulanan Okul Geliştirme Projesini Anlamak: Bir Durum Çalışması” Eğitimde Nitel Araştırma Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 3, 1033 - 1061, 31.07.2019

Hicran Özlem ILGIN, İrfan ERTEKİN ve Didem ATAMAN YENGİN “Social Responsibility Cognition In Higher Education” The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC October 2017 Volume 7 Issue 4

Amy Heberle, Luke J. Rapa , Flora Farago “Critical consciousness in children and adolescents: A systematic review, critical assessment, and recommendations for future research” April 2020Psychological Bulletin 146(6) DOI: 10.1037/bul0000230

Sosyolojik, Bireysel ve Psikolojik Suç Teorileri Üzerine Bir İnceleme

1. Kürşat Şahin YILDIRIMER

Profesör Doktor

St Clemets Üniversitesi.Psikoloji A.B.D
Başkanı Öğretim Üyesi/Türkiye- United Kingdom
Orcid ID: 0000-0001-5896-2956
Mail:kursatsahinyildirimer@gmail.com

2.Deniz GÖNÜLLÜ

Araştırma Görevlisi

St Clemets Üniversitesi.Psikoloji Böl
OrcidID: 0009-0004-1464-0567
Maill:gonulludeniz035@gmail.com

ÖZET

Bu makale, suçun temel kavramlarını ve çeşitli suç teorilerini inceleyen kapsamlı bir analizi sunmaktadır. İnceleme, suçun tanımı, suçluluk ve sapma kavramlarının incelenmesiyle başlar. Daha sonra, sosyolojik suç teorileri, bireysel suç teorileri, psikolojik suç teorileri ve biyolojik suç teorileri gibi farklı teoriler detaylı bir şekilde ele alınır. Sosyolojik suç teorileri, toplumsal faktörlerin suç oluşumundaki rolünü vurgular ve kırık camlar teorisi, rasyonel tercih teorisi gibi teorileri içerir. Bireysel suç teorileri, suçluluğun bireysel kararlar ve motivasyonlarla ilişkilendirilmesine odaklanır ve klasik okul,neo-klasik ekol gibi yaklaşımları içerir.Son olarak,makale suçun nedenlerini, suç çeşitlerini ve suçun sosyal ve bireysel nedenlerini ele alır.

Anahtar Kelimeler: Suç Teorileri, Sosyolojik ve Psikolojik Suç Teorileri, Bireysel Suç

ABSTRACT

This article presents a comprehensive analysis that examines the basic concepts of crime and various theories of crime. The review begins by examining the definition of crime and the concepts of criminality and deviance. Then, different theories such as sociological theories of crime, individual theories of crime, psychological theories of crime and biological theories of crime are discussed in detail. Sociological theories of crime emphasize the role of social factors in crime and include theories such as the broken windows theory and rational choice theory. Individual theories of crime focus on the association of criminality with individual decisions and motivations and include approaches such as the classical school and the neo-classical school. Finally, the article discusses the causes of crime, types of crime, and social and individual causes of crime.

Keywords: Social Responsibility, Project, Psychological, Social Development, Positive Consciousness

GİRİŞ

Suç, insan toplumlarının işleyişi içerisinde her zaman merak uyandıran ve üzerinde yoğun bir şekilde düşünülen bir olgudur. Toplumlar, suçun tanımını yapar, suçluları cezalandırır ve suçların önlenmesi için önlemler alır. Ancak suçun kökenleri, nedenleri ve suçlu davranışları etkileyen faktörler oldukça karmaşıktır. Bu karmaşıklığı anlamak ve açıklamak, sosyologlar, psikologlar ve hukukçular için büyük bir zorluktur.

Bu makalede, suç kavramını ve suç teorilerini ele alarak suçun farklı boyutlarını inceleyeceğiz. İncelememiz üç temel başlık altında yoğunlaşacaktır: sosyolojik suç teorileri, bireysel suç teorileri ve psikolojik suç teorileri. Bu teoriler, suçun nedenlerini ve meydana gelme şekillerini anlamamıza yardımcı olurken, suçun çeşitli yönlerini aydınlatmaktadır.

Sosyolojik suç teorileri, toplumsal faktörlerin suç oluşumundaki rolünü vurgular ve suçun toplumsal bağlamını inceler. Bireysel suç teorileri, suçun bireysel kararlar ve motivasyonlarla ilişkilendirilmesini araştırırken, psikolojik suç teorileri suçun psikolojik kökenlerini ele alır. Bu teorilerin her biri, suçun nedenlerini ve yayılmasını açıklamada önemli bir perspektif sunar. Bu makale, suçun sosyolojik, bireysel ve psikolojik boyutlarını daha derinlemesine inceleyerek, suçun karmaşıklığını anlamaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, suçun toplumsal düzen ve hukuki sistemler üzerindeki etkilerini değerlendirecek ve suçun önlenmesi ve suç işleyenlerin rehabilitasyonu konularında tartışmalara katkı sağlayacaktır.

AMAÇ

Bu makale, suçun karmaşıklığını anlamak ve suç teorilerinin farklı boyutlarını incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu çalışmanın temel amacı, sosyolojik, bireysel ve psikolojik suç teorilerinin incelenmesi yoluyla suç olgusunu daha derinlemesine anlamaktır. İlk olarak, sosyolojik suç teorilerine odaklanmaktayız. Bu teoriler, suçun toplumsal bağlamını ve toplumsal faktörlerin suç oluşumundaki rolünü vurgulayarak suçun toplumsal kökenlerini ele almaktadır. Ardından, bireysel suç teorilerini ele alarak suçun bireysel motivasyonlar ve kararlarla ilişkilendirilmesini incelemekteyiz.

Son olarak, psikolojik suç teorileri, suçun psikolojik nedenlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Bu makalenin amacı, her bir suç teorisi türünü ayrıntılı olarak inceleyerek, suçun karmaşıklığını daha iyi anlayabilmek ve suçun nedenleri, sonuçları ve önlenmesi üzerine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, suçun farklı yönlerini aydınlatarak, suçun toplumsal düzen ve hukuki sistemler üzerindeki etkiler değerlendirilmektedir.

YÖNTEM

Bu derleme çalışması, literatür taraması ve kaynak incelemesi yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlgili konularda akademik makaleler, kitaplar, tezler ve diğer akademik kaynaklar taranmış ve incelenmiştir. Bu kaynaklar, suç teorilerinin çeşitli boyutlarını kapsayan bilgilere erişim sağlamıştır. İnceleme süreci, belirli araştırma sorularına odaklanmış ve elde edilen bilgiler bu derleme makalesinde sunulmuştur.

BULGULAR

Sapma ve suç kavramlarına literatürde farklı bakış açılarıyla yaklaşıırken, gerçekleşen bir davranışın sadece toplum tarafından mı yoksa hukuk tarafından mı yaptırıma tabi tutulduğuna bağlı olarak sapma ya da suç olup olmadığı üzerine yoğun bir tartışma bulunmaktadır (Dolu, 2011; 2013). Bu bağlamda, sapma belirli bir zaman süreci içinde belirli bir toplum veya sosyal grubun normlarına aykırı davranışları ifade ederken (Siegel, 2006: 4), suç ise hukuk kurallarına aykırı ve cezai yaptırımı gerektiren davranışları tanımlamaktadır (Yücel, 2003; Dolu, 2011). Bu ayrımın daha iyi anlaşılabilmesi için, sapma ve suçun temel farklarının üzerinde durulması gerekmektedir. Sapma, toplumsal normlara uyum sağlamayan ve toplum içinde alışılmadık kabul edilen davranışları ifade ederken, suç daha çok hukukun belirlediği yasal sınırları aşan davranışları tanımlar (Thio vd., 2013). Dolayısıyla, sapma genellikle toplumsal normların ihlali olarak görülürken, suç ceza hukuku normlarının ihlalinin ifade eder. Buna göre, sapma en yaygın tanımıyla, genel kabul görmüş inançların dışına çıkmak (Thio vd., 2013) ve sapma davranışı da herhangi bir topluluk ya da grupta olağanüstü, beklenmeyen bir eylem biçimi olarak tanımlanabilir (Palmer ve Humphrey, 1990: vii).

Her iki kavram da toplumsal düzenin sağlanması ve devamlılığının korunması amacıyla oluşturulmuş normatif yapıya karşı çıkan durumları ifade eder. Sapma, toplumsal normlara uymayan ve çoğunluk tarafından ayıplanan davranışları tanımlarken, suç ise hukuk kurallarına aykırı ve cezai yaptırımı gerektiren davranışları ifade eder. Ancak her sapma suç olmayabilir

ve her suç da sapma kapsamına girmeyebilir. Sapma ve suçun farklılıkları olduğu kadar ortak özellikleri de vardır. Toplumsal değişim, normların ve değerlerin zaman içinde evrimi, sapma ve suçun tanımlanmasını etkileyebilir

Suç ve suçluluk kavramları, insan toplumlarının varoluşundan beri insanların ilgisini çekmiştir. Ancak, sistematik bir şekilde suç ve suçlulukla ilgili açıklamalar ilk kez 18. yüzyılda İtalyan hukukçu Cesare Beccaria'nın çalışmalarıyla başlamıştır. Beccaria, "Suçlar ve Cezalar Üzerine" adlı eserinde suçun nedenlerini ve ceza sisteminin işleyişini ele alarak, suçun toplumsal bir olgu olduğunu vurgulamıştır (Beccaria, 2010).

Beccaria'nın çalışmaları, suçun sebeplerini rasyonel bir şekilde anlamaya ve suçluların cezalandırılmasında hukuka dayalı bir yaklaşımın benimsenmesine yönelik önemli bir adımdır. Beccaria, suçun bireysel seçimler ve düşünceler sonucu ortaya çıktığını savunmuş ve suçluların cezalandırılmasında hukukun adil ve caydırıcı bir rol oynaması gerektiğini belirtmiştir.

Yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise suç ve suçluluk konusundaki çalışmalar, pozitivist bir çerçeve içinde daha bilimsel bir yaklaşım kazanmıştır. Bu dönemde, suçluların karşılaştırılması ve toplumsal faktörlerin etkisi üzerine araştırmalar yapılmıştır. Pozitivist yaklaşım, suç ve suçluluğun sosyal, ekonomik ve psikolojik faktörler tarafından etkilendiğini öne sürer.

Yüz yıla gelindiğinde, sosyal bilimler suçluluk konusuna önemli bir odaklanma göstermiştir. Suçluluğun belirleyici nedenlerini anlamak, suçu ve cezayı açıklamak için çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir ve bu konu klasik ve pozitivist olmak üzere iki temel okul çerçevesinde incelenmiştir.

Klasik okul, suçluluğun temelinde bireyin rasyonel seçimleri olduğunu savunur. Bu okula göre, suç işleyen bireyler, düşünce ve irade gücüne sahip bireylerdir ve suçu işlemek için bilinçli olarak karar verirler. Klasik teoriye göre, suç işleyenler, olası ceza ve yaptırımları göz önünde bulundurarak riskleri değerlendirirler ve suç işlemeye karar verirler. Bu nedenle, suçluluğun önüne geçmek için caydırıcı ve adil cezaların uygulanması gerektiği vurgulanır (Beccaria, 2010).

Pozitivist okul ise, suçluluğun bireyin içsel ve dışsal faktörler tarafından etkilendiğini savunur. Bu okula göre, suçluluğun nedenleri toplumsal, ekonomik ve psikolojik faktörlerden

kaynaklanabilir. Suçlu davranışların, sosyal çevre, aile yapıları, ekonomik koşullar veya kişisel özellikler gibi çeşitli etmenler tarafından şekillendiği düşünülür. Pozitivist teoriler, suçluluğun nedenlerini bilimsel yöntemlerle araştırarak, suçla mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmeyi hedefler (Siegel, 2006).

Günümüzde de suç ve suçluluk konusunda yapılan araştırmalar ve teoriler, sürekli olarak gelişmeye devam etmektedir. Toplumların suç ve suçlulukla mücadelesi, sosyal, ekonomik ve siyasi değişimlerle birlikte değişiklik göstermektedir. Suçun nedenleri ve etkileri üzerine yapılan çalışmalar, toplumların suçla mücadelesine yönelik daha etkili politikaların ve tedbirlerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Suç ve suçluluk konusu, disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınmaya devam ederek, daha kapsamlı ve anlamlı sonuçlar elde etmek için çabalanan önemli bir alandır. Sosyolojik suç teorileri, farklı toplumsal dinamikleri ve sosyal yapıları inceleyerek suçun ortaya çıkmasını ve yayılmasını açıklamaya çalışır. Bu teoriler, toplumsal düzenin ve sosyal kontrol mekanizmalarının işleyişini anlamak için önemlidir. Herhangi bir toplumda belirli fiillerin yasaklanmadığı ve bunun karşılığında ceza müeyyidesi olmadığı görülmez.

Suçlar, toplumsal koşullara göre şekillenmişlerdir (Dönmezer, 1981: 72). "Suçu toplum hazırlar, birey işler. Suçun nedeni sosyal ve hukuki kurumlardadır; yoksa bireysel suçluda değildir." (Yücel, 2003: 53). Kuşkusuz suçun nedenlerine ilişkin en geniş bakış açısı, sosyolojik temelli görüşlerdir. Suç, toplumsal olarak inşa edilmiş ve tanımlanmış bir kavram olduğu için hiçbir disiplin, sosyoloji bilimi kadar suç olgusunu başarılı bir şekilde çözümleyememiştir (Heidensohn, 1989). Suç davranışının toplumsal etkileşim ve sosyal güçler sonucunda meydana geldiği, dolayısıyla suçu en iyi biçimde açıklayacak bilim insanlarının sosyologlar olduğu yönündeki savlar da suçluluğun sosyoloji bilimi tarafından araştırılmasının önemini vurgular niteliktedir (Siegel, 2006: 178). Zira sosyolojik bakış açısını dikkate almayan kuramsal yaklaşımlar, suç olgusunu, sapkın veya suçlu davranışı ve temelde insanı suça iten nedenleri tam anlamıyla açıklayamazlar.

Öyleyse insan davranışlarının suç teşkil eden dinamik yönlerini, sosyal değişme ve tüm toplumsal etkenler temelinde açıklayan sosyolojik bakış açısı, Mills'in deyimiyle insanların daha etkin yurttaşlar olmalarına da yardımcı olur (Carrabine vd., 2009: 5). Sosyolojik bakış açısına göre, suç sosyal ortamın ürünüdür. İçli (1994: 67)'nin belirttiği gibi, bu bakış açısı çerçevesinde hasta olan suçlu değil, toplumdur.

Sutherland ve Cressey (1978), suçun sosyolojik açıdan incelenmesinin tarihsel gelişimini ortaya koymuştur. Bu çalışma, suç ve suçluluk sorunlarının sosyal ve coğrafi koşulların doğal bir sonucu olduğunu iddia eden kartografik kriminoloji okulu ile başlamış ve sosyolojik-sosyalist okul ile devam etmiştir. Özellikle 19. yüzyılın ortalarında suçu, genel olarak, sosyal çevrenin bir fonksiyonu olarak değerlendiren yaklaşımlar yaygınlık kazanmıştır.

Kartografik kriminoloji okulunun kurucuları, Belçikalı matematikçi Adolphe Quetelet ve Fransız hukukçu André-Michel Guerry'dir. Bu okul, suçun sosyal faktörlerle olan ilişkisini bilimsel yöntemleri kullanarak araştırmıştır. Suç istatistiklerine dayalı veriler ışığında, cinsiyet, yaş, mevsim, iklim, yoksulluk ve servet gibi faktörlerin nüfusa etkileri gözlemlenmiş ve sosyal faktörlerin suç işleme eğilimi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Örneğin, mevsim, iklim, nüfus özellikleri ve yoksulluk gibi sosyal faktörlerin suçlulukla ilgili olduğu ve suçlu davranışın oluşumunu etkilediği tespit edilmiştir (Dönmezer, 1981; İçli, 1994a; Siegel, 2006; Dolu, 2011).

Pozitivist okulun ilk dönem düşünürlerinin eleştirel bir yaklaşım olarak Fransız suç sosyolojisi okulu kurmuşlardır. Bu okul, suçun nedeninin sosyal faktörler olduğunu savunmuştur. Önde gelen düşünürlerden Alexander Lacassagne, suçun nedenini bireysel faktörler yerine sosyal faktörlere bağlamıştır. Ona göre, insanı suçlu yapan asıl nedenler sosyal faktörlerdir. Bu düşünce, "her toplum layık olduğu suçlulara sahip olur" ilkesiyle ifade edilir (Dönmezer, 1981).

Gabriel Tarde de benzer bir yaklaşımı benimsemiştir. Tarde'ye göre, suç davranışı sadece suçlunun değil, toplumun da sorumluluğundadır. Ona göre, suç öğrenilebilir bir davranıştır ve toplumun adetlerine göre şekillenir. Suçun öğrenme süreci, taklit prensibine dayanır ve insanlar davranışlarını toplumun normlarına uygun olarak biçimlendirirler (Adler vd., 2018).

Bu bulgular, suçun sosyolojik ve sosyal faktörlerle derinlemesine ilişkilendirildiğini göstermektedir. Suçun nedenleri ve yayılma biçimleri, toplumsal ve çevresel koşulların etkisi altında şekillenmektedir. Bu nedenle, suçla mücadelede sadece bireysel faktörleri değil, aynı zamanda toplumsal ve sosyal koşulları dikkate alan kapsamlı bir yaklaşım benimsemek önemlidir. Suçun kökenlerini anlamak ve etkili önlemler almak için sosyolojik perspektifler ve bilimsel yöntemler büyük bir öneme sahiptir. Suçun sadece suçlu bireylerin sorunu olmadığını, aynı zamanda toplumun ve çevrenin bir sorunu olduğunu anlamak, suçla mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmek için temel bir adımdır. Bu nedenle, suç ve

suçlulukla ilgili araştırmaların ve çalışmaların devam etmesi gerekmektedir. Bu noktada, suç işleyen bir kişi aslında toplum içindeki diğer kişileri taklit ediyor olabilir (Sutherland ve Cressey, 1978).

Suç Teorilerinin Tarihsel Gelişimi

Suç Teorileri, suç olgusunun karmaşıklığını anlamaya yönelik çeşitli perspektifler sunar. Bu teoriler, suçun nedenleri, kökenleri ve etkileri hakkında derinlemesine bir kavrayış sağlayarak toplumun suçla mücadele stratejilerini şekillendirmeye yardımcı olur. Suçun sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal dinamikler, ekonomik koşullar, psikolojik faktörler ve yapısal unsurlarla da yakından ilişkili olduğunu anlamak büyük önem taşır.

Bu teoriler, suçun altında yatan sebepleri araştırarak suçun yayılmasını önlemeyi amaçlar. Aynı zamanda suçun önlenmesi ve suçlu bireylerin rehabilite edilmesi için etkili stratejiler geliştirme amacını taşır. Suçun toplumsal dokuya olan etkilerini anlamak, suçla mücadelede ve toplumsal düzenin sağlanması daha etkili ve sürdürülebilir çözümler üretmeyi sağlar.

Suç Teorileri, suçun sadece yaptırımlarla değil, aynı zamanda altında yatan nedenlerin anlaşılması ve ele alınmasıyla etkili bir şekilde ele alınabileceğini vurgular. Toplumun suçla mücadele stratejilerini oluştururken, bu teorilerin perspektifinden faydalanmak, daha adil, etkili ve insana odaklı bir yaklaşımın benimsenmesini sağlayabilir.

Sosyolojik suç teorileri, suçun toplumsal faktörler tarafından nasıl etkilendiğini ve suçun toplumsal bir olgu olarak nasıl açıklanabileceğini araştıran teorik yaklaşımlardır. Bu teoriler, suçu bireysel özelliklere veya psikolojik faktörlere indirgemek yerine, toplumsal yapı, sosyal ilişkiler, ekonomik koşullar ve kültürel faktörler gibi sosyal dinamikleri vurgularlar.

Suç teorileri, suçun nedenlerini ve kökenlerini anlamaya yönelik farklı bakış açlarına dayanarak kategorilere ayrılmıştır. Bu ayrımın temel amacı, suç olgusunu çok yönlü bir şekilde inceleyerek daha kapsamlı bir anlayış elde etmeye çalışmaktır. Suçun karmaşıklığı ve çok yönlülüğü nedeniyle, farklı disiplinlerden gelen uzmanlar ve araştırmacılar farklı teorilere odaklanarak suçun farklı yönlerini açıklamaya çalışmışlardır.

Sosyolojik teoriler, suçun toplumsal yapısı, normları, değerleri ve sosyal ilişkileri etkileyen yönlerine odaklanır. Bu teoriler, suçun toplum içinde nasıl yayıldığını, toplumsal eşişsizliklerin ve yapısal faktörlerin suçla ilişkisini, toplumsal kontrol mekanizmalarının

etkinliğini ele alır. Sosyal teoriler, suçun toplumun dinamikleri ve yapıları içinde nasıl şekillendiğini anlamaya çalışır.

Psikolojik teoriler, suçun bireysel düzeyde nasıl oluştuğunu ve bireylerin psikolojik faktörlerin etkisi altında suç işleyebileceğini araştırır. Bu teoriler, bireylerin kişilik yapıları, psikolojik rahatsızlıklar, travmalar ve motivasyonları gibi içsel faktörlerin suç eğilimini nasıl etkileyebileceğini inceler. Psikolojik teoriler, suçun nedenlerini bireyin zihinsel ve duygusal süreçleriyle ilişkilendirir.

Biyolojik teoriler ise suçun biyolojik faktörlerle ilişkisini araştırır. Bu teoriler, genetik, nörolojik ve biyolojik özelliklerin suç eğilimini etkileyebileceğini öne sürer. Biyolojik teoriler, suçun altında yatan biyolojik mekanizmaları anlamaya çalışırken, genetik yatkınlık, beyin yapısı ve hormonal faktörlerin suçla ilişkisini incelemektedir.

Bu ayrımların nedeni, suçun çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olmasıdır. Farklı teoriler, suçun farklı yönlerini vurgulayarak daha geniş bir perspektif sunmaya çalışır. Her bir teori, suçun nedenlerini anlamak ve suçla mücadele stratejileri geliştirmek açısından önemli bir katkı sağlar. Suç teorileri arasındaki bu çeşitlilik, suçun farklı yönlerini anlamak ve toplumsal düzeyde etkili çözümler üretmek açısından önemlidir.

Suç ve suçluluk kavramları, insan toplumlarının varoluşundan beri insanların ilgisini çekmiştir. Ancak, sistematik bir şekilde suç ve suçlulukla ilgili açıklamalar ilk kez 18. yüzyılda İtalyan hukukçu Cesare Beccaria'nın çalışmalarıyla başlamıştır. Beccaria,(2010) "Suçlar ve Cezalar Üzerine" adlı eserinde suçun nedenlerini ve ceza sisteminin işleyişini ele alarak, suçun toplumsal bir olgu olduğunu vurgulamıştır.

Beccaria'nın çalışmaları, suçun sebeplerini rasyonel bir şekilde anlamaya ve suçluların cezalandırılmasında hukuka dayalı bir yaklaşımın benimsenmesine yönelik önemli bir adımdır. Beccaria, suçun bireysel seçimler ve düşünceler sonucu ortaya çıktığını savunmuş ve suçluların cezalandırılmasında hukukun adil ve caydırıcı bir rol oynaması gerektiğini belirtmiştir.

19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise suç ve suçluluk konusundaki çalışmalar, pozitivist bir çerçevede içinde daha bilimsel bir yaklaşım kazanmıştır. Bu dönemde, suçluların karşılaştırılması ve toplumsal faktörlerin etkisi üzerine araştırmalar yapılmıştır. Pozitivist

yaklaşım, suç ve suçluluğun sosyal, ekonomik ve psikolojik faktörler tarafından etkilendiğini öne sürer.

20. yüzyıla gelindiğinde, sosyal bilimler suçluluk konusuna önemli bir odaklanma göstermiştir. Suçluluğun belirleyici nedenlerini anlamak, suçu ve cezayı açıklamak için çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir ve bu konu klasik ve pozitivist olmak üzere iki temel okul çerçevesinde incelenmiştir.

Klasik okul, suçluluğun temelinde bireyin rasyonel seçimleri olduğunu savunur. Bu okula göre, suç işleyen bireyler, düşünce ve irade gücüne sahip bireylerdir ve suçu işlemek için bilinçli olarak karar verirler. Klasik teoriye göre, suç işleyenler, olası ceza ve yaptırımları göz önünde bulundurarak riskleri değerlendirirler ve suç işlemeye karar verirler. Bu nedenle, suçluluğun önüne geçmek için caydırıcı ve adil cezaların uygulanması gerektiği vurgulanır. Pozitivist okul ise, suçluluğun bireyin içsel ve dışsal faktörler tarafından etkilendiğini savunur. Bu okula göre, suçluluğun nedenleri toplumsal, ekonomik ve psikolojik faktörlerden kaynaklanabilir. Suçlu davranışların, sosyal çevre, aile yapıları, ekonomik koşullar veya kişisel özellikler gibi çeşitli etmenler tarafından şekillendiği düşünülür. Pozitivist teoriler, suçluluğun nedenlerini bilimsel yöntemlerle araştırarak, suçla mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmeyi hedefler.

Klasik ve pozitivist okul arasındaki temel farklar, suçun sebeplerini ve suçlu davranışların nasıl açıklanacağını anlamak konusunda yatar. Klasik okul, suçluluğun bireyin özgür iradesi ve rasyonel seçimleriyle ilgili olduğunu düşünürken, pozitivist okul suçluluğun toplumsal ve psikolojik etmenler tarafından belirlendiğini öne sürer.

Suçluluk konusundaki klasik ve pozitivist okul arasındaki farklar, suç ve suçlu davranışlarının temel nedenlerini anlamak için farklı teorik perspektifler sunar. Klasik okul, suçluluğun bireyin özgür iradesi ve rasyonel seçimleri sonucu ortaya çıktığını savunurken, pozitivist okul, suçluluğun toplumsal, ekonomik ve psikolojik etmenler tarafından belirlendiğini öne sürer. Bu farklı bakış açıları, suçun kökenleri ve nedenleri üzerinde farklı vurgular yapmaktadır.

Klasik teoriler, suçlu davranışın suçlunun bilinçli kararı sonucu gerçekleştiğini ve suçlunun cezalandırılması gerektiğini vurgular. Bu teoriler, suçla mücadelede caydırıcı yaptırımların etkili olduğunu düşünür ve suçluluğun bireysel tercihler ve seçimlerle ilgili olduğunu vurgular.

Pozitivist teoriler ise, suçlu davranışların toplumsal ve psikolojik etmenlerden kaynaklandığını ve suçluluğun bireyin kontrolünde olmadığını savunur. Bu teoriler, suçla mücadelede toplumsal yapı ve çevresel koşulların düzeltilmesinin önemli olduğunu düşünür ve suçluluğun altında yatan nedenleri anlamaya yönelik bilimsel araştırmalara odaklanır.

Bu iki okulun birlikte ele alınması, suç ve suçluluk olgusunu daha kapsamlı bir şekilde anlamaya ve suçla mücadelede daha etkili stratejiler geliştirmeye katkı sağlayabilir. Klasik teoriler, suçluluğun bireysel tercihlerle ilgili olduğunu gösterirken, pozitivist teoriler suçluluğun toplumsal ve çevresel faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koyar.

Pozitivist teoriler, suçun nedenlerini bireysel ve toplumsal düzeyde inceleyerek, suçla mücadelede daha etkili stratejiler geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Suç ve suçluluk üzerine yapılan bu bilimsel çalışmalar, toplumların suçla mücadelesinde daha bilinçli ve bilimsel temellere dayanan bir yaklaşım benimsemesine yardımcı olmuştur

Günümüzde de suç ve suçluluk konusunda yapılan araştırmalar ve teoriler, sürekli olarak gelişmeye devam etmektedir. Toplumların suç ve suçlulukla mücadelesi, sosyal, ekonomik ve siyasi değişimlerle birlikte değişiklik göstermektedir. Suçun nedenleri ve etkileri üzerine yapılan çalışmalar, toplumların suçla mücadelesine yönelik daha etkili politikaların ve tedbirlerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Suç ve suçluluk konusu, disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınmaya devam ederek, daha kapsamlı ve anlamlı sonuçlar elde etmek için çabalanan önemli bir alandır.

Sutherland ve Cressey (1978: 60)'e göre, suçun sosyolojik açıdan incelenmesi kartografik kriminoloji okulu ile başlamış ve sosyolojik-sosyalist okul ile devam etmiştir. 19. yüzyılda suç, genel olarak, sosyal çevrenin bir fonksiyonu olarak değerlendirilen yaklaşımlar yaygınlık kazanmıştır. Suç ve suçluluk problemlerinin sosyal ve coğrafi koşulların zorunlu bir sonucu olduğunu iddia eden coğrafi okul olarak da adlandırılan kartografik kriminoloji okulunun kurucuları, ilk sosyal kriminologlardan olan Belçikalı matematikçi Adolphe Quetelet ve Fransız hukukçu André-Michel Guerry'dir. Bu yaklaşım çerçevesinde, ilgili isimler suçun sosyal faktörlerle olan ilişkisini bilimsel yöntemleri kullanarak araştırmışlardır.

Suç istatistiklerine ilişkin veriler ışığında, cinsiyet, yaş, mevsim, iklim, yoksulluk ve servet gibi faktörlerin nüfusa etkileri gözlemlenmiş ve sosyal faktörlerin suç işleme eğilimi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu hususta, mevsim, iklim, nüfus özellikleri ve yoksulluk

gibi sosyal faktörlerin suçlulukla ilgili olduğunu ve suçlu davranışın oluşumunu etkilediğini tespit etmiştir (Dönmezer, 1981; İçli, 1994a; Siegel, 2006; Dolu, 2011).

Pozitivist okulun ilk dönem düşünürlerinin, İtalyan suç antropolojisine karşı Alexander Lacassagne ve Gabriel Tarde öncülüğünde eleştirel bir yaklaşım olarak Fransız suç sosyolojisi okulu kurulmuştur. Bu okul, Montesquieu, Rousseau ve Locke gibi düşünürlerin çalışmalarından esinlenerek şekillenmiştir (Bal, 2013) Alexander Lacassagne'ye göre, suçun nedeni sosyal faktörlerdir. Bireysel faktörler zaman zaman suç nedenselliğinde etkili olabilir, ancak bu etki sosyal faktörlere kıyasla ikincil ve önemsizdir. Lacassagne, insanı suçlu yapanın sosyal faktörler olduğunu ileri sürer ve "her toplum layık olduğu suçlulara sahip olur" düşüncesini dile getirir (Dönmezer, 1981).

Gabriel Tarde de benzer şekilde suç davranışının sadece suçlunun değil, dünyanın da sorumlu olması gereken temel bir sorun olduğunu savunur (Bal, 2013). Tarde, Lombroso'nun psiko-biyolojik tiplemelere dayalı suçluluk kuramını reddeder ve suç davranışının, normal insanların meşru biçimde hayatını idame ettirmeyi öğrenmesi gibi öğrenildiğini savunur. Ona göre, suçun öğrenilme süreci taklit prensibine dayanır ve insanlar davranışlarını toplumun adetlerine göre biçimlendirirler (Adler vd., 2018). Bir insanın hırsızlık yapıyor veya birini öldürmeye teşebbüs ediyorsa, aslında toplumdaki birini taklit ediyor olabilir (Sutherland ve Cressey, 1978).

Sosyolojik Suç Teorileri

Sosyolojik suç teorileri, farklı toplumsal dinamikleri ve sosyal yapıları inceleyerek suçun ortaya çıkmasını ve yayılmasını açıklamaya çalışır. Bu teoriler, toplumsal düzenin ve sosyal kontrol mekanizmalarının işleyişini anlamak için önemlidir. arihte hiçbir toplum yoktur ki, orada belirli fiiller yasaklanmamış ve bunun karşılığı olarak ceza müeyyidesi bulunmamış olsun." Suçlar, toplumsal koşullara göre şekillenmişlerdir (Dönmezer, 1981: 72).

"Suçu toplum hazırlar, birey işler. Suçun nedeni sosyal ve hukuki kurumlardadır; yoksa bireysel suçluda değildir." (Yücel, 2003: 53). Kuşkusuz suçun nedenlerine ilişkin en geniş bakış açısı, sosyolojik temelli görüşlerdir. Heidensohn (1989: 2-3)'a göre, suç, toplumsal olarak inşa edilmiş ve tanımlanmış bir kavram olduğu için hiçbir disiplin, sosyoloji bilimi kadar suç olgusunu başarılı bir şekilde çözümleyememiştir. Siegel (2006: 178)'in suç davranışının toplumsal etkileşim ve sosyal güçler sonucunda meydana geldiği, dolayısıyla suçu en iyi biçimde açıklayacak bilim insanların sosyologlar olduğu yönündeki savları da

suçluluğun sosyoloji bilimi tarafından araştırılmasının önemini vurgular niteliktedir. Zira sosyolojik bakış açısını dikkate almayan kuramsal yaklaşımlar, suç olgusunu, sapkın veya suçlu davranışı ve temelde insanı suça iten nedenleri tam anlamıyla açıklayamazlar.

Öyleyse insan davranışlarının suç teşkil eden dinamik yönlerini, sosyal değişme ve tüm toplumsal etkenler temelinde açıklayan sosyolojik bakış açısı, Mills'in deyimiyle insanların daha etkin yurttaşlar olmalarına da yardımcı olur (Carrabine vd., 2009: 5). Sosyolojik bakış açısına göre, suç sosyal ortamın ürünüdür. İçli (1994: 67)'nin belirttiği gibi, bu bakış açısı çerçevesinde hasta olan suçlu değil, toplumdur. Sutherland ve Cressey (1978: 60)'e göre, suçun sosyolojik açıdan incelenmesi kartografik kriminoloji okulu ile başlamış ve sosyolojik-sosyalist okul ile devam etmiştir. 19. yüzyılda suçu, genel olarak, sosyal çevrenin bir fonksiyonu olarak değerlendiren yaklaşımlar yaygınlık kazanmıştır. Suç ve suçluluk problemlerinin sosyal ve coğrafi koşulların zorunlu bir sonucu olduğunu iddia eden coğrafi okul olarak da adlandırılan kartografik kriminoloji okulunun kurucuları, ilk sosyal kriminologlardan olan Belçikalı matematikçi Adolphe Quetelet ve Fransız hukukçu André-Michel Guerry'dir. Bu yaklaşım çerçevesinde, ilgili isimler suçun sosyal faktörlerle olan ilişkisini bilimsel yöntemleri kullanarak araştırmışlardır.

Suç istatistiklerine ilişkin veriler ışığında, cinsiyet, yaş, mevsim, iklim, yoksulluk ve servet gibi faktörlerin nüfusa etkileri gözlemlenmiş ve sosyal faktörlerin suç işleme eğilimi üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu hususta, mevsim, iklim, nüfus özellikleri ve yoksulluk gibi sosyal faktörlerin suçlulukla ilgili olduğunu ve suçlu davranışın oluşumunu etkilediğini tespit etmiştir (Dönmezer, 1981; İçli, 1994a; Siegel, 2006; Dolu, 2011).

Pozitivist okulun ilk dönem düşünürlerinin, İtalyan suç antropolojisine karşı Alexander Lacassagne ve Gabriel Tarde öncülüğünde eleştirel bir yaklaşım olarak Fransız suç sosyolojisi okulu kurulmuştur. Bu okul, Montesquieu, Rousseau ve Locke gibi düşünürlerin çalışmalarından esinlenerek şekillenmiştir (Bal, 2013) Alexander Lacassagne'ye göre, suçun nedeni sosyal faktörlerdir. Bireysel faktörler zaman zaman suç nedenselliğinde etkili olabilir, ancak bu etki sosyal faktörlere kıyasla ikincil ve önemsizdir. Lacassagne, insanı suçlu yapanın sosyal faktörler olduğunu ileri sürer ve "her toplum layık olduğu suçlulara sahip olur" düşüncesini dile getirir (Dönmezer, 1981). Gabriel Tarde de benzer şekilde suç davranışının sadece suçlunun değil, dünyanın da sorumlu olması gereken temel bir sorun olduğunu savunur (Bal, 2013). Tarde, Lombroso'nun psiko-biyolojik tiplemelere dayalı suçluluk kuramını reddeder ve suç davranışının, normal insanların meşru biçimde hayatını idame ettirmeyi

öğrenmesi gibi öğrenildiğini savunur. Ona göre, suçun öğrenilme süreci taklit prensibine dayanır ve insanlar davranışlarını toplumun adetlerine göre biçimlendirirler (Adler vd., 2018). Bir insanın hırsızlık yapıyor veya birini öldürmeye teşebbüs ediyorsa, aslında toplumdaki birini taklit ediyor olabilir (Sutherland ve Cressey, 1978).

Fransız suç sosyolojisi okulu, suçun toplumsal yapı ve etkileşimlerle derinlemesine bir bağlantısı olduğunu vurgulayarak, suçun sadece bireysel özelliklerle açıklanamayacağını dile getirir. Bu okulun eleştirel yaklaşımları, suç olgusunu toplumun içinde yer aldığı sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarla birlikte ele alır. Bu bağlamda, sosyal faktörlerin suç üzerindeki etkisi önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, Fransız suç sosyolojisi okulu, suçun toplumsal bir olgu olarak anlaşılması gerektiğini vurgulayarak, suçla mücadelede toplumsal yapıyı ve etkileşimleri dikkate alan bütüncül çözümler önermektedir. Sosyolojik suç teorileri, suçun bireylerin içsel özelliklerinden ziyade toplumsal koşullar, sosyal yapı ve etkileşimlerle yakından ilişkili olduğunu vurgular. Bu teoriler, suç olgusunu izah ederken suçlu bireyin psikolojisine ve kişisel niteliklerine odaklanmak yerine, toplumun yapısal ve sosyal düzenlemelerinin suç eğilimlerini şekillendirebileceğini gösterir. Bu bağlamda, sosyolojik suç teorileri, suçun sadece bireylerin sapkın davranışları olarak değil, aynı zamanda toplumsal bağlam ve koşullarla ilişkili bir olgu olarak anlaşılması gerektiğini ifade eder.

Fransız suç sosyolojisi okulu, özellikle Alexander Lacassagne ve Gabriel Tarde'nin öncülüğünde, suçun sosyal faktörlerin sonucu olduğunu öne süren eleştirel bir yaklaşımdır. Lacassagne, suçun temel nedenlerinin toplumsal düzensizlik ve bozulma durumlarından kaynaklandığını savunurken, Tarde suç davranışının toplumun adetlerini taklit etmekten kaynaklandığını ifade eder. Bu teoriler, suçun toplumsal yapı ve sosyal etkileşimlerle iç içe olduğunu ve suçluluğun sadece bireyin içsel özellikleriyle açıklanamayacağını ortaya koymuştur.

Özgül Dönmezer'in ifade ettiği gibi, kriminolojide sosyolojik yaklaşımların gelişimi öncelikle Amerika'da yoğunlaşmıştır. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında suçun nedenlerini ve suçlu davranışını anlamak için sosyolojik teorilerin önemi giderek artmıştır (Dönmezer, 1981: 102). Bu dönemde Amerikan sosyologları, toplumsal yapının ve sosyal etkileşimlerin suç üzerindeki etkisine odaklanarak kriminoloji alanında önemli çalışmalara imza atmışlardır. Kriminoloji, sosyoloji bölümlerinin temel çalışma alanlarından biri haline gelerek Amerika'da büyük bir ivme kazanmıştır. Sosyologlar, suçun toplumsal bir olgu olduğunu ve

suçun nedenlerini bireyin içsel özelliklerinden ziyade toplumsal koşullar ve sosyal yapı ile bağlantılı olarak açıklamışlardır. Bu perspektifle, suçun sadece bireyin sapkın davranışları olarak değil, aynı zamanda toplumsal bağlam ve koşullarla birlikte ele alınması gereken bir fenomen olarak anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Amerikan sosyologlarının suç üzerine yaptığı çalışmaların bir boyutu, suç oranlarındaki değişimlerin sosyal yapı veya sosyal organizasyondaki değişimlerle ilişkilendirilmesidir.

Bu bağlamda, kültürel çatışma, rekabet, toplumsal tabakalaşma, fiziksel ve toplumsal hareketlilik, nüfus yoğunluğu ve bileşimi, politik, dini ve ekonomik ideolojiler, işsizlik, gelir ve istihdamın dağılımı gibi sosyal koşulların suç oranları üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bu çalışmalar, toplumsal yapıdaki değişimlerin suç oranlarını nasıl etkilediği konusunda önemli bilgiler sunmuştur. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren sosyal sınıf ile suç oranlarındaki değişim üzerinde daha fazla durulmuştur. Sosyologlar, sosyal sınıfın suç eğilimi üzerindeki etkisini incelerken, yoksulluk, eğitim seviyesi ve sosyal fırsatlara erişim gibi faktörleri ele almışlardır. Bu bağlamda, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin suçla ilişkili olduğu savunulmuştur.

Diğer bir çalışma alanı ise bireylerin nasıl suçlu olduğunun belirlenmesine yönelik olmuştur. Sosyologlar, yasalara uyan bireylerin nasıl sonradan suçlu olabileceğine odaklanmış ve bu süreci anlamak için sosyal öğrenme kuramlarını incelemişlerdir. Bu kuramlar, taklit, tutum-değer, engellenme ve saldırganlık, güçlendirme-destek ve diferansiyel ilişki gibi kavramları içerir. Bireylerin suçlu davranışlarındaki rolünü anlamak için sosyal etkileşimlerin ve öğrenme süreçlerinin önemi vurgulanmıştır.

Kriminolojide Amerikan sosyologlarının yaptığı çalışmalar, suçun nedenlerini anlama ve suçla etkin bir şekilde başa çıkma çabalarında önemli bir rol oynamıştır. Sosyologlar, suçun toplumsal bağlamını analiz ederek, suçun bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda, suçun toplumsal yapısı, sosyal etkileşimleri ve ekonomik koşulları dikkate alarak suçla mücadele politikalarının ve adalet sistemlerinin daha etkili ve adil hale getirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Sonuç olarak,

Amerika'da gelişen sosyoloji okulu, kriminoloji alanında önemli bir yer edinmiş ve suçun toplumsal kökenlerini anlamada önemli bir çerçeve sunmuştur. Sosyolojik yaklaşımlar, suçla mücadelede çok boyutlu ve kapsayıcı çözümler için temel rehberlerden biri olmuştur. Bu nedenle, sosyolojik suç teorileri, suçla mücadelede sadece bireyin suçlu davranışına değil,

toplumun sosyal yapısına ve koşullarına da odaklanarak daha etkili ve sürdürülebilir çözümler üretmeye yardımcı olmuştur. Sosyolojik suç teorileri, suçluluğun nedenlerini ve yayılımını anlamak için kritik bir rol oynamıştır. Bu teoriler, suçluları ve suçlu olmayanları biyolojik ve psikolojik özelliklerine göre iki ayrı gruba ayırmak yerine, suçlu davranışı tetikleyen sosyal faktörlerin önemini kabul ederek farklı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu anlayışa göre, suçlu davranışların zaman ve mekâna göre değiştiği, suçun sadece bireyin içsel özellikleriyle açıklanamayacağı, aksine toplumsal koşullar ve sosyal yapı ile ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Thio, 2013).

Sosyolojik kuramlar, suçun nedenlerini anlama çabalarının, suçla mücadele etmek için geliştirilecek politikaları doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır. Toplum içinde insanları suçlu veya sapkın olarak nitelendiren davranışların nedenlerini anlama ve suçlara yönelik cezaların ve önlemlerin belirlenmesinde, sosyolojik kuramların önemli katkılar sağladığı görülmüştür (Kartal ve Yaylacı, 2013: 183; İçli, 2014: 510-511). Sosyolojik kuramlar, kriminoloji biliminde diğer suç ve suçluluk kuramlarına kıyasla, farklı bakış açıları sunmaktadır (Dolu, 2013). Bu nedenle, suçla ilgili geliştirilen sosyolojik kuramların sayısı oldukça fazladır. Suç olgusunun karmaşıklığı ve çeşitliliği nedeniyle sosyolojik kuramların farklı alanlara odaklandığı ve çeşitli görüşler sunduğu gözlenmektedir. Suçun çeşitli türleri, toplumdaki sosyal güçler ve bireylerin bireysel özellikleri, sosyolojik suç teorilerinin çeşitlilik arz etmesine yol açmıştır (Kızmaz, 2005). Dolayısıyla, suç olgusunu tüm yönleriyle açıklayabilecek tek bir kusursuz kuramsal yaklaşımın henüz olmadığı kabul edilmelidir. Suç ve suçluluğa ilişkin geliştirilen sosyolojik kuramlar, çeşitli farklılıklar içermelerine rağmen, çağdaş düşünceye yönelik ortak noktaları bulunan ve önemli yol haritaları sunan teorilerdir. Bu kuramların ortak özellikleri şu altı ana temelde vurgulanabilir (Carrabine vd., 2009).

Suç, her toplumda mevcuttur ve kolayca ortadan kaldırılamaz. Hatta bazı durumlarda, belirli işlevleri yerine getirerek toplumsal düzeni sağlamaya yardımcı olabilir.

Suç genellikle çatışma ile ilişkilidir. Bu çatışma, toplumsal sınıflandırma, çıkarlar ve özellikle ekonomik faktörlerle bağlantılıdır.

Suç, toplumsal gerginlik, baskı ve stresle ilişkilidir. Anomie veya normlara uymama ve sosyal patoloji gibi terimlerle sıkça ifade edilen normlardan sapma durumlarıyla bağlantılıdır.

Suç, modern şehir yaşamıyla yakından ilişkilidir. Kent yaşamının normları, değerleri ve alışkanlıkları, farklı kültürel ortamlarda suçlu ve suçsuz yaşam tarzları ile suç bölgelerini oluşturur.

Suç, bireylerin geçmiş deneyimleri ve değerleri ile ilişkilendirilen kültürel aktarım yoluyla öğrenilir.

Suç, yasalara ve toplumsal değerlere uyum eksikliği ile sosyal kontrolün yetersizliğinden kaynaklanır.

Bu bağlamda, suçun nedenlerini anlamaya ve açıklamaya yönelik bir dizi teori ortaya atılmıştır. Bu teorilerin oluşumunda etkili olan en önemli faktör, dünyanın değişen ve gelişen yapısının tüm toplumlar için eşit şekilde geçerli olmamasıdır. Ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişmelerin farklı toplumsal yapıları şekillendirmesi ve dolayısıyla suç olgusunu da etkilemesi kaçınılmazdır (Taşkın ve Yılmaz: 2020). Bu bağlamda, suç ve suçluluğa ilişkin kuramsal yaklaşımlar, toplumsal değişimin ve dönüşümün etkisiyle şekillenen ve farklı toplumların özelliklerine uygun şekilde gelişen teorik çerçeveleri içermektedir.

Kırık Camlar Teorisi

Suçun fiziksel çevrenin durumuyla ilişkilendirildiği bu teori, suçun yayılmasında gözle görünen bir mekanizma önerir. Kırık camlar teorisi, küçük ihlallerin ve düzensizliklerin toplumsal normların çiğnenmesine olanak tanıyarak suçun artmasına yol açabileceğini ileri sürer. Bu teoriyi ele almak, suçun toplumsal bağlamdaki yansımalarını ve çevrenin suç üzerindeki etkisini anlamamızı sağlar. Toplumsal düzen ve suç ilişkisi, sosyolojik teorilerin odaklandığı önemli bir konudur. Bu bağlamda, Kırık Camlar Teorisi, suçun yayılmasının toplumsal düzensizlik ve çevresel etkenlerle ilişkilendirildiği bir yaklaşım olarak öne çıkar. Kırık Camlar Teorisi, 1982 yılında James Q. Wilson ve George L. Kelling tarafından "The Atlantic Monthly" dergisinde yayımlanan "Broken Windows" makalesiyle ortaya atılmıştır. Bu teori, çevresel düzen ve güvenliğin, suçun oluşumu ve yayılması üzerinde etkili olduğunu savunur.

Kırık Camlar Teorisi'nin temelini atan James Q. Wilson ve George L. Kelling, bu teoriyi geliştirirken özellikle 1960'ların sonundaki New York gibi şehirlerdeki suç artışını ve toplumsal düzensizlikleri ele aldılar. Teori, 1980'lerdeki "sıradan suçların" artışı ve şehir merkezlerinin boşalmasıyla daha fazla önem kazandı. Kırık Camlar Teorisi, suç ve toplumsal

düzen arasındaki ilişkiyi ele alarak suçun nedenlerini anlamada önemli bir yaklaşım sunar. Ancak, uygulama ve etkileri konusundaki tartışmalar da göz önüne alındığında, suçun çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olduğu unutulmamalıdır. Bu teorinin sağladığı anlayışın yanı sıra, daha kapsamlı ve derinlemesine bir yaklaşımın da gerekliliği vurgulanmalıdır. "Kırık Camlar Teorisi, çevresel düzenin ve toplumsal güvenliğin suçun oluşumu ve yayılması üzerindeki etkisini vurgulayan önemli bir yaklaşımdır ve suçun toplumsal bağlamdaki dinamikleri hakkında derinlemesine bir anlayış sunmaktadır.

Bu teoriye göre, toplumsal düzensizliğe hızlı ve etkili bir şekilde müdahale etmek, suçun yayılmasını önleyebilir. Toplumsal normların ve değerlerin korunması, suçun azalması için kritik bir faktördür (Wilson- Kelling, 1982). Kırık Camlar Teorisi, eleştiriye maruz kalmış ve sadece fiziksel çevre faktörlerini göz önünde bulundurduğu için eleştirilmiştir. Bu eleştirel bakış açısına göre, suçlu davranışlar sadece fiziksel çevreyle değil, aynı zamanda bireylerin sosyal, ekonomik ve eğitim düzeyleri gibi faktörlerle de ilişkilidir. Mekânın suç üzerindeki etkisiyle birlikte, bireylerin yaşam koşulları ve toplumsal faktörler de suç oluşumunu etkileyebilir. Kırık Camlar Teorisi'ni eleştirenler, suçun daha derin toplumsal, ekonomik ve psikolojik nedenleri olduğunu belirterek, toplumsal düzensizliği sadece fiziksel çevreyle açıklamanın eksik olduğunu dile getirmişlerdir (Raudenbush, S. W;1999).

Rasyonel Tercih Teorisi

Bireylerin suç işlemeyi tercih etme motivasyonunu anlamak açısından rasyonel tercih teorisi önemlidir. Bu teori, suçun bireylerin maliyet-fayda analizi sonucunda ortaya çıktığını öne sürer. Suç işlemenin getireceği faydalar, riskleri aşarsa bireyler suç eylemlerine yönelebilir. Bu teoriyi incelemek, suçun bireysel tercihlerle nasıl ilişkilendirildiğini anlamamıza yardımcı olur. Rasyonel Seçim Teorisi olarak da bilinen Rasyonel Tercih Teorisi, Aydınlanma Çağı ile birlikte ortaya çıkan akılcılık ve rasyonellik fikirleriyle doğmuştur. Thomas Hobbes (1588–1679), Adam Smith (1723–1790) ve Jeremy Bentham (1748–1832) gibi düşünürler, fikirleriyle, Rasyonel Seçim Teorisi'nin farklı bilim alanlarında kullanımına zemin hazırlamışlardır (Sutton, 2001). Kimi kaynaklara göre, teorinin özgün olarak ortaya çıktığı alan ekonomidir ve teorinin öncüsü olarak da Adam Smith kabul edilebilir (Boudon, 1998).

Smith'in "Ulusal Zenginlik Üzerine" adlı eseri, rasyonellik konusunda net olmasa da bir dizi tartışmaya yer vermiştir (Boudon, 2003; Blume ve Easley, 2008). Teorinin gelişimi, olgunlaşması ve davranış bilimlerinde kabul görmesi, "Faydacılık Ahlakı" (Utilitarizm) ile

özdeşleştirilen filozof Jeremy Bentham'ın katkılarıyla önemli ölçüde gerçekleşmiştir. Faydayı "bireyin içsel mutluluğu tarafından ölçülebilen psikolojik bir fenomen" olarak tanımlayan düşünür, "zevk hesaplaması" (hedonik hesaplama) kavramını da öne sürmüştür ve insanların doğal olarak "acı" ve "zevk" ile yönlendirildiğini, kararlarını ise en yüksek içsel mutluluğu (fayda) sağlayacak şekilde verdiklerini öne sürmüştür (Lewin, 1996). Rasyonel Seçim Teorisi'nin en büyük destekçilerinden biri, 1992'de ekonomi alanında Nobel Ödülü kazanan Gary Becker olmuştur. Becker (1993), çalışmalarında rasyonelliği davranışsal açıdan ele almış ve teorinin yalnızca ekonomik alanda değil, aynı zamanda siyaset biliminde, sosyolojide, sosyal psikolojide ve hatta kriminolojide de kullanılmasına öncülük etmiştir. Rasyonel Seçim Teorisi'nin temel varsayımı, her bireyin (aktörün) kararını rasyonel bir karar alma süreci içinde verdiğidir. Bu rasyonellik, bir şeyden elde edeceği faydaları kaybedeceklerini (katlanacağı maliyetleri) tartarak karar verme şeklinde ifade edilir.

İnsanlar, elde edecekleri faydaları artırmaya çalışırken, kaybedeceklerini (fedakarlıklarını) de azaltmaya çalışırlar. Bu, teorinin temel kabulüdür (Tversky ve Kahneman, 1981). Kişi en çok tercih ettiği alternatifi seçer. Eğer kişi iki veya daha fazla seçenek arasında fark görmüyorsa, en az tercih ettiği seçenekleri eler ve en çok tercih ettiği seçenekler arasından birini seçer veya tercih yapmaz. Bu ön kabullerden yola çıkarak, üç farklı tercih durumu tanımlanabilir (McClennen, 1990).

Modelin ilk eleştirilerinden biri, sadece anlık zamanı içermesi, yani statik olmasıdır. İnsanlar sadece anlık değil, geleceğe yönelik tercihler yaparlar. Bu eleştiriye yanıt olarak, Dinamik Karar Teorisi geliştirilmiştir. Bu model yine fayda maksimizasyonuna dayanmaktadır, ancak geleceğe yönelik de fayda maksimizasyonu sağlar. Bu model, özellikle ekonomi ve finans alanındaki birikim ve yatırım teorilerinin önemli bir unsuru haline gelmiştir (McClennen, 1990). Rasyonel Seçim Teorisi'ne yöneltilen ikinci eleştiri, bilgi işleme süreci ile ilgilidir. Birkaç seçenek değerlendirmek belki zor olmayabilir, ancak seçenek sayısı arttıkça karar vermek zorlaşır. Bu eleştiriler, "sınırlı rasyonellik" kavramının gelişimine katkı sağlamıştır. Sınırlı rasyonellik kavramı ilk kez Herbert A. Simon tarafından 1955 yılında kullanılmıştır. Simon'a göre insan organizmasının belli sınırları vardır ve bu sınırlar, rasyonel karar verme sürecinde gereken veri işleme kapasitesi için de geçerlidir.

Teoriye yöneltilen üçüncü temel eleştiri, bilgi yetersizliği durumunu içerir. Bu eleştiriye ele almak için de sınırlı rasyonellik modeli önerilmiştir (Simon, 1955). Temel rasyonel seçim modelinin eleştirildiği ve daha sonra geliştirildiği bir diğer konu da, stratejik karar alma

sürecidir. Karar veren kişinin çevre ve diğer karar vericilerden bağımsız olduğu varsayımı yapılmıştır. Ancak her karar verici, diğer karar vericileri de hesaba katarak karar almak durumundadır. Bu eleştiri, yeni bir teorinin doğmasına yol açmıştır. Stratejik bağlamda çok daha karmaşık bir rasyonel karar alma süreci ortaya çıkar ve bu da Oyun Teorisi'nin alanına girer (Bernheim, 1986). Yine de hatırlatmak gerekir ki, Oyun Teorisi'nde de karar vericilerin rasyonel kararlar alması beklenir. Risk içeren kararlar konusunda Rasyonel Seçim Teorisi'nin eksik olduğu eleştirileri de dikkate alındığında, Beklenti Teorisi (Prospect Theory) geliştirilmiştir (Kahneman ve Tversky, 1979; Levy, 1997). Bu teori, belirsiz sonuçlarla ilişkilendirilen alternatiflerin (örneğin finansal yatırımlar) olduğu durumları ele alır. İnsanların kazanma veya kaybetme olasılıklarını değerlendirdiği ve en yüksek değeri elde etmeye çalıştığı vurgulanır. Rasyonel Seçim Teorisi'ne yönelik önemli bir eleştiri, insanların her zaman bencil olmadıkları ve her zaman sadece kendi çıkarlarına odaklanmadıklarıdır (Sen, 1977). Teorinin insan duygularını yeterince dikkate almadığı eleştirisi henüz tam olarak çözüme kavuşturulmamıştır ve bu nedenle teori son yıllarda güç kaybetmeye başlamış ve daha az bahsedilir olmuştur. Bu eleştirilere ve farklı yeniden değerlendirmelere rağmen, teorinin farklı disiplinlerde kullanımını artırmıştır.

MacDonald (2003: 551), Rasyonel Seçim Teorisi'nin günümüz siyaset biliminde en hızlı büyüyen ve en yaygın kullanılan teorik çerçeve olduğunu belirtmiştir. Teorinin siyaset bilimine uygulanmasıyla oluşturulan "Kamu Tercih Teorisi", bürokratların, siyasetçilerin ve seçmenlerin davranışlarının analiz edilmesi için kullanılmaktadır. Bu da teorinin sosyal bilimlerdeki etkisini göstermektedir.

Rutin Aktiviteler Teorisi

Bu teori, suçun günlük yaşamın rutin aktiviteleri sırasında fırsatlar ortaya çıktığında gerçekleşebileceğini savunur. Suçun, suçlu ve potansiyel kurbanın karşılaşabileceği durumlarla bağlantılı olduğunu vurgular. Bu teoriyi incelemek, suçun zamanlama, mekân ve fırsat faktörleriyle nasıl etkilendiğini kavramamıza yardımcı olur. Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT), geleneksel kriminolojik yaklaşımlardan farklı bir bakış açısı sunarak, suçun oluşum mekanizmasını çözerek suçun önlenebileceğini savunmuştur.

Bu teori, suçu işleyen bireyin özelliklerine odaklanmak yerine, suç olayının kendisine odaklanarak suçun oluşumunu açıklamaya çalışır. Böylece, Cohen ve Felson tarafından geliştirilen rutin faaliyet teorisi üç şey etrafında döner: "potansiyel bir suçlu, uygun bir hedef

ve yetenekli bir koruyucunun yokluğu" (Bottoms ve Wiles, 1997). Suç faaliyetinin gerçekleşmesi için bu üç unsurun bir araya gelmesi gerekir. Rutin faaliyet teorisi, durumsal suç önleme teknikleriyle aynı rasyonel seçim metodolojisine dayanır. Her teoride olduğu gibi rutin faaliyet teorisinin de eleştiriler vardır. Başlıca eleştirilerden biri, suçluların karar verme süreçlerinde rasyonel oldukları varsayımıdır. Güvenlik önlemlerini uygulayan kişi ile aynı mantığı kullanmayabilirler. Uygulamaya konulan durumsal suç önleme tekniklerinin farkında bile olmayabilirler. Uyuşturucu ya da alkolün etkisi altında olabilirler ya da her ne sebeple olursa olsun güvenlik önlemlerini önemsemeyebilirler.

Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi

Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi (DAT), suç ve suçlu davranışlarını açıklamaya çalışan bir sosyolojik suç teorisidir. Bu teoriye göre suçluluğun temel nedeni, bireyler arasındaki farklı ilişkiler ve fırsatlar arasındaki eşitsizliklerdir. Edwin Sutherland tarafından 1947 yılında geliştirilen bu teori, suçluluğun bireyler arasındaki sosyal etkileşimlerden kaynaklandığını savunur. Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi (DAT), suçluluğun temel nedenlerini bireyler arası ilişkiler ve fırsat eşitsizlikleri bağlamında açıklamaya çalışan bir teoridir. Edwin Sutherland'ın bu teorisi, suç ve suçlu davranışlarının toplumsal etkileşimlerin bir sonucu olduğunu vurgulayarak suçla mücadele stratejilerine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi (DAT; diğer adıyla Diferansiyel İlişkilendirme-Pekiştirme) ilk olarak, 1947 yılında sosyolojik kriminolog Edwin Sutherland tarafından "suç davranışı hakkında bilinen çok çeşitli olguları mantıklı bir düzene sokmak" ya da Cressey'in (1952) açıkladığı gibi genel bir suç nedenselliği teorisini sağlamaya amacıyla (Vold ve Bernard, 1988) yayınlanmıştır.

Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi (DAT), Sosyal Öğrenme Teorisi ile yakından ilişkilidir ve suç davranışlarının sosyal etkileşim yoluyla öğrenildiğini savunur. DAT, suçluluğun temel nedenlerini suç özgü teknikler, suç güdüler ve yasa ihlaline yönelik gerekçeler gibi faktörlerle açıklamaktadır. Bu faktörlerin genetik kökenlere değil, bireylerin sosyal çevreleri ve etkileşimleri ile ilişkilendirilmesi gerektiğini öne sür

Sosyal Öğrenme Teorisi

Benzer bir perspektife sahiptir. Bu teoriye göre bireyler, çevrelerindeki diğer insanların davranışlarını gözlemleyerek öğrenirler. Suç davranışları da bu şekilde, bireylerin suçlu davranışlarda bulunan kişileri gözlemleyerek ve onların özgün teknikleri, güdüler ve

gerekçelerini anlayarak öğrenilir. Bireyler, suça yönlendiren faktörleri bu şekilde öğrenir ve bu davranışları tekrarlayabilirler (Jeffery, 1965; Matsueda, 2006; Reid, 2003; Sutherland, 1947; Vold ve Bernard, 1986).

Gerilim Teorisi

Diferansiyel İlişkilendirme Teorisi (DAT) ile ilişkilendirilen bir diğer teori de Genel Gerilim Teorisi'dir. Bu teori, suç eğiliminin asıl nedenini "kurumların, ailelerin ve diğer yapıların bireylerin işlevsel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamadaki başarısızlığına" bağlamaktadır (Donegan ve Danon, 2008; s.4). Bu durum, bireylerin kişisel yabancılaşma hisleri geliştirmelerine yol açabilir ve bu durum antisosyal davranışları hatta suç teşkil eden eylemleri doğurabilir. Genel Gerilim Teorisi'ne göre suç davranışları, dışsal stres veya baskı kaynaklarına karşı bireysel bir tepki olarak görülür (Akers, 2000; Colvin, Cullen ve Vander Ven, 2002). Toplumsal çatışmaların ve eşitsizliklerin suçun temel nedeni olduğunu öne süren gerilim teorisi, suçun sosyal yapı ile yakından ilişkili olduğunu vurgular. Toplumun bireylere yeterli imkanlar ve eşitlik sağlamadığı durumlarda, suçun ortaya çıkabileceğini ifade eder. Bu teoriyi incelemek, suçun toplumsal eşitsizliklerle nasıl bağlantılı olduğunu anlamamıza yardımcı olur. Gerilimi teorisi "örgütlerde yapısal olarak belirlenen gerilim ve çatışma sorununu aydınlatmak için" kullanılabilir (Pettigrew, 1968; s. 206). Örneğin, kolluk kuvveti bağlamında, kültürel sadakatin önemli olduğu, doğrudan denetimin eksik olduğu veya hiç olmadığı ve rol taleplerinin sürekli olarak belirsizlik içinde değiştiği durumlar yaşanabilir (Kennedy ve Kennedy, 1972; Maahs ve Pratt, 2001).

Benzer şekilde, bilimsel bir topluluk içinde, bir denetçinin bilimsel dürüstlüğü koruma arzusu, profesyonel ve kurumsal baskılarla çatışabilir (Dorey, 2010; Martinson, Anderson ve de Vries, 2005). Bu teorinin bir parçası olarak Rol Zorlanması da önemlidir. Bu kavram, bireylerin birbirleriyle yarışan veya çelişen rol taleplerini yerine getirmeye çalışırken zorluk yaşadıklarını öne sürer (Goode, 1960; Hecht, 2001; ve Kennedy ve Kennedy, 1972).

Spesifik olarak, "bir rolle ilişkilendirilen talepler, kişinin başka bir rolün taleplerini karşılama becerisine doğrudan müdahale ettiğinde", bireysel gerilimin artmasına neden olur (Hecht, 2001; s. 112).

Bütünleşik Suçluluk Kuramı

Bütünleşik Suçluluk Kuramı, sosyolojide suçlu davranışların temel nedenlerini anlamak amacıyla, Travis Hirschi ve Michael Gottfredson (1990) tarafından öne sürülmüş olan bu kuram, suçlu davranışları açıklarken bireysel özelliklere ve fırsatların rolüne odaklanmaktadır. Kuramın temel önermesi, suçlu davranışların arkasında yatan temel etkenin düşük özdenetim düzeyi olduğudur. Biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin suçlu davranışları şekillendirmedeki etkisini anlamak adına bütünleşik suçluluk kuramı önemlidir. Bu kuram, suçun nedenlerinin çok yönlü ve karmaşık olduğunu vurgular. Suçluluğun genetik yatkınlıklar, kişilik özellikleri ve çevresel etkenlerle nasıl şekillendiğini anlamak açısından bu teoriyi incelemek önemlidir. Bütünleşik Suçluluk Kuramı, iki ana kavram üzerine kurulmuştur: Özdenetim ve Fırsatlar. Özdenetim; teorinin temel fikri, bireylerin düşük özdenetim düzeylerinin suçlu davranışlara yatkınlığı artırdığıdır.

Özdenetim, kişinin kendi davranışlarını kontrol etme yeteneği olarak tanımlanabilir. Düşük özdenetim düzeyine sahip bireyler, anlık tatminleri tercih ederek uzun vadeli hedefleri göz ardı edebilirler. Bu da suçlu davranışlara, risk alma eğilimine ve anlık haz alma ihtiyacına yönlendirebilir. Fırsatlar ise, kurama göre, suçlu davranışlar göreceli olarak kolay ve risksiz fırsatlar olduğunda ortaya çıkar. Hirschi ve Gottfredson'a göre (2017), bu iki kavram bir araya geldiğinde suçlu davranışlar meydana gelir. Düşük özdenetim düzeyi, bireyleri anlık tatminleri tercih etmeye ve suç işlemek gibi riskli davranışlara yönlendirir. Aynı zamanda, düşük güvenlik önlemleri alınmış fırsatlar da suç işlemeyi kolaylaştırır.

Alt Kültür Kuramları

Toplum içinde alt sınıfa mensup bireylerin suçluluk ve sapma durumlarını açıklamaya odaklanan teorilerdir. Bu kuramlar, genellikle çocuk ve genç çeteleri inceleyerek, bu grupların sahip olduğu değerler, normlar ve davranış biçimleri üzerinde dururlar. Albert K. Cohen, bu kuramların önde gelen isimlerinden biridir ve onun alt kültür kuramı, Durkheim ve Merton'un "Anomi Kuramı"nın etkisi altında şekillenmiştir. Alt kültür kuramı, toplumsal düzenin ve değerlerin, alt gelir düzeyine sahip grupların kabul ettiği değerlerle çatıştığı durumlarda suçun ortaya çıktığını öne sürer. Cohen'in 1955'te yayımlanan "Delinquent Boys" (Suçlu Çocuklar) adlı çalışmasında, alt sınıfa mensup genç erkeklerin çete gruplarında sergilediği suçlu davranışları ele almıştır. Cohen'e göre, Amerikan toplumunda "Amerikan Rüyası" olarak adlandırılan başarı ve refah hedefleri, alt sınıfa mensup bireyler için ulaşılması zor hedefler

olarak karşımıza çıkar. Bu durum, bu bireyler arasında bir değer çatışmasına yol açar ve bu çatışma alt kültürün oluşmasına ve suçlu davranışların yaygınlaşmasına neden olur (Tierney, 2010).

Cohen, "Amerikan yaşam tarzının" toplum içinde hedeflendiği ancak ulaşılması güç olan hedeflerin, özellikle alt sınıfa mensup bireyler arasında suça eğilimi artırdığını savunur. Bu alt kültür, toplumun genel değerlerinden farklı normlar ve değerler geliştirir ve suçlu davranışları meşrulaştırabilir. Cohen'in kuramına göre, suçlu davranışlar alt kültürün bir yansıması olarak ortaya çıkar ve gençler bu davranışları sergileyerek hem topluma karşı bir tepki gösterir hem de alt kültürlerine bağlılıklarını ifade ederler (Cohen, 1995).

Sosyal Kontrol Kuramı

Sosyal kontrol kuramı, 19. yüzyılın sonlarından itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Emile Durkheim, toplumsal düzenin nasıl sağlandığını incelemiş ve toplumsal kontrolün önemini vurgulamıştır. Durkheim'a göre, toplumun içinde bulunan normlar, değerler ve kurumlar bireyleri düzenli bir şekilde yönlendirir ve toplumsal düzenin korunmasını sağlar. 1960'lı yıllardan itibaren, sosyal kontrol kuramı daha da gelişerek suç ve sapmaları anlamaya yönelik bir çerçeve oluşturdu. Travis Hirschi'nin "Bağlama Teori" (Social Bond Theory) olarak bilinen yaklaşımı, bireylerin toplumsal bağlarının suça eğilimi nasıl etkilediğini açıklamaya çalıştı. Hirschi'ye göre, bireylerin aile, okul, iş ve toplumsal kurumlar gibi bağları, toplumsal normlara uyma isteğini artırarak suça eğilimi azaltır (Korkmaz, 2020; Wilson 2001).

Michel Foucault ise, 20. yüzyılın ortalarında toplumsal kontrolü ve iktidarı ele alarak sosyal kontrol kuramına farklı bir bakış açısı getirdi. Foucault, iktidarın ve bilginin nasıl toplumsal kontrol mekanizmalarını beslediğini ve suçun bu bağlamda nasıl anlaşılması gerektiğini analiz eder. Sosyal kontrol kuramı, toplumun düzen ve istikrarını sürdürmek amacıyla bireylerin davranışlarını düzenleyen mekanizmaları inceleyen bir yaklaşımdır. Bu teori, neden bazı bireylerin toplumsal normlara uymayı tercih ettiğini, diğerlerinin ise neden suç işlediğini anlamaya çalışır. Sosyal kontrol kuramı, suçu sadece bir bireyin suçlu olup olmadığıyla değil, toplumsal faktörlerle de açıklamaya çalışır. Michel Foucault'un görüşleri, sosyal kontrol kuramına farklı bir perspektif kazandırır. Foucault, toplumda iktidar ilişkilerinin ve bilgi gücünün nasıl işlediğini analiz ederken, panoptikon kavramını geliştirmiştir. Panoptikon, bir gözetleme kulesinin merkezde olduğu ve etrafındaki hücrelerdeki mahkumların her an gözetlenebileceği bir mimari düzenlemeyi ifade eder. Foucault, modern toplumlarda

panoptikonun etkisini görmüş ve bireyleri sürekli bir gözetim altında hissettiren bir toplumsal kontrol biçimi olarak yorumlamıştır (Foucault, 2003).

Damgalama (Etiketleme) Kuramı

Etiketleme kuramı, toplumsal sapma ve suç olgularını anlamaya yönelik olarak sembolik etkileşimcilik çerçevesinde gelişen bir teoridir. Kuramın temelleri, 20. yüzyılın ortalarında, toplumsal sapmanın ve suçun nasıl oluştuğu üzerine soruların arttığı dönemde atılmıştır.

Kuramın temelinde, Emile Durkheim ve Georg Simmel gibi önemli sosyologların çalışmaları yer alır. Durkheim, artan toplumsal yoğunluğun ahlaki yoğunluğun azalmasına yol açtığı tezini ileri sürerek, toplumsal normlardan sapma ve suç olgularının ortaya çıkışını açıklamaya çalışmıştır. Bu dönemdeki düşünürler, toplumsal kontrolün nasıl işlediğini ve toplumsal normların korunmasının neden önemli olduğunu anlamaya yönelik çalışmışlardır. Kuramın modern anlamdaki temsilcisi olan Howard Becker, 1963 yılında "Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance" (Hariciler: Sapma Sosyolojisi Üzerine Çalışmalar) adlı eserini yayımlayarak, etiketleme kuramını daha geniş kitlelere tanıtmıştır. Becker, suç ve sapma davranışlarının sadece bireyin öznel eğilimleriyle açıklanamayacağını, toplumun etiketlemesinin ve tepkilerinin de bu davranışların şekillenmesinde önemli rol oynadığını öne sürmüştür. 1960'lı ve 1970'li yıllarda etiketleme kuramı, suç ve sapma alanında önemli bir perspektif olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Edwin Lemert'in "Birincil Sapma" ve "İkincil Sapma" kavramları, kuramın gelişiminde etkili olmuştur. Birincil sapma, bireyin ilk sapma eylemini ifade ederken, ikincil sapma toplumun etiketlemesi ve tepkileri sonucu bireyin davranışının nasıl değiştiğini açıklar. Kuramın diğer önemli isimleri arasında Frank Tannenbaum, Kai Erikson, Adwin M. Lamert ve Edwin M. Schur gibi düşünürler yer alır (Bal, 2008; Becker, 2018).

Feminist Kuramlar

Suç ve feminist kuram arasındaki ilişki, cinsiyetin suçun çeşitli yönleriyle nasıl etkileşime girdiğini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Feminist kuramlar, cinsiyet eşitsizliğini ve toplumsal normların suç olgusuyla nasıl ilişkilendiğini ele alarak daha adil bir toplum için katkıda bulunmayı amaçlar. Bu kuramların çeşitli yaklaşımları, suç ve cinsiyet konularına daha geniş ve kapsamlı bir perspektif sunar. (Çaha, 1996; Slattery, 2011; Taşkın ve Yılmaz, 2020). Feminist kuramların birbirinden farklı perspektifleri, suç ve cinsiyet meselelerini çok

yönlü ve detaylı bir şekilde ele almayı amaçlar. Carol Smart (1948): "Women, Crime and Criminology" adlı kitabında, kadınların suça katılma nedenlerini inceler ve cinsiyetin suç profillerine etkisini ele alır. Aynı zamanda kadın suçluların toplumsal algısını inceleyerek cinsiyet normlarının nasıl etkilediğini araştırır.

Meda Chesney-Lind (1948): "The Female Offender: Girls, Women and Crime" adlı çalışmasında, kadınların suç işleme nedenlerini ve suç profillerini araştırır. Ayrıca ceza sisteminin kadınlar üzerindeki etkisini analiz eder. Kathleen Daly (1951): "Gender, Crime, and Punishment" adlı çalışmasında, kadınların suç mağdurluğunu ve suç işleme motivasyonlarını ele alır. Adalet sisteminin cinsiyet ayrımcılığını vurgular.

Bireysel Suç Teorileri

Suçun anlamını ve nedenlerini açıklamak amacıyla geliştirilen bireysel suç teorileri, tarihsel olarak önemli bir rol oynamıştır. İlk teoriler suçun kökenini tek bir nedene bağlamaya çalışmış, bu nedir? Akıl hastalıkları, yoksulluk ve fiziksel özellikler gibi faktörlerin suça neden olabileceğini öne sürmüştür. Ancak, daha sonraki araştırmalar suçun çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermiştir (İçli, 2007). Bireysel suç teorileri genellikle dört ana başlık altında incelenir. Bu başlıklar Klasik Okul Teorileri, Neo Klasik Okul Teorisi, Pozitivist Ekol ve Coğrafi Ekol olarak sıralanabilir.

Klasik Okul Teorileri, suçun bireysel tercihlerin bir sonucu olduğunu savunur. Suç işleyen bireyler, potansiyel kazançlar ile ceza riskini dengeleyerek karar verirler. Neo Klasik Okul Teorisi ise klasik teorileri temel alırken, suçun işlenmesinde bireysel psikolojik, sosyal ve ekonomik faktörlerin de etkili olduğunu kabul eder. Pozitivist Ekol, suçun biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerden kaynaklandığını öne sürer. Biyolojik yatkınlık, zekâ düzeyi, kişilik yapısı gibi faktörler suç eğilimini etkileyebilir. Coğrafi Ekol ise suçun coğrafi faktörlerle ilişkilendirildiği bir yaklaşımdır. Belirli bölgelerde suç oranlarının yoğunlaştığını ve sosyal-ekonomik faktörlerin suç düzeyini etkilediğini vurgular. Cesare Beccaria (1738-1794), "Suçlar ve Cezalar Üzerine" adlı eseriyle suç ve ceza konularındaki önemli düşüncelerini ortaya koymuştur.

Beccaria, suçun nedenlerini araştırarak suçun işlenmesinin mantıklı tercihlerin bir sonucu olduğunu savunmuştur. Ona göre, cezalar caydırıcı ve orantılı olmalıdır. Cezaların halkın genel çıkarına uygun şekilde verilmesi gerektiğini, cezanın halkın rızasıyla belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, işlenen suçla orantılı olmayan aşırı cezaların suçun

önlenmesinde etkili olmadığını belirtmiştir. Jeremy Bentham (1748-1832), utilitarizm adlı felsefi yaklaşımı benimsemiştir. Ona göre, suçun önlenmesi ve toplumun refahı için cezaların en fazla faydayı sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bentham, suçlunun caydırılması ve toplumun korunması amacıyla ceza sisteminin akılcı bir şekilde planlanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca, halkın güvenini kazanacak şekilde şeffaf bir ceza sistemi oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. Adolphe Quetelet, Guerry ve Montesquieu, suç olgusunun coğrafi konum ve iklimsel koşullar gibi dışsal faktörlerden etkilendiğini savunmuşlardır. Coğrafi ekol, bu faktörlerin suç oranlarını etkilediğini ve suç davranışlarının farklı bölgeler arasında değişkenlik gösterebileceğini ifade eder. Örneğin, iklim, rüzgâr, sıcaklık ve toprak özellikleri gibi etmenlerin insan üzerinde etkili olduğunu belirtir. Bu nedenle, suç davranışının incelenirken coğrafi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini öne sürer (Dönmezer, 1994:158-160). Guerry, 1827 yılında Fransa'da düzenlenen modern suç istatistiklerini kullanarak suçun sosyal etkenlerle bağlantılı olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda eğitim seviyesi ile suç arasında ters bir ilişki olduğunu ve nüfus yoğunluğunun suç üzerindeki etkisinin önemli olduğunu göstermiştir (Adler ve diğerleri, 1991; Akpınar, 2018).

Psikolojik Suç Teorileri

Psikolojik suç teorileri, suçun kökenlerini bireylerin psikolojik yapısında arayan bir yaklaşım sunar. Bu teorilere göre, suç işleme davranışı bireylerin zihinsel süreçleri, duygusal durumları, çocukluk dönemi deneyimleri ve kişilik özellikleri gibi içsel faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu teoriler suçluların iç dünyalarını inceleyerek suç olgusunu anlamaya çalışır. Sigmund Freud'un psikanaliz yaklaşımı, insan zihnini id, ego ve süper ego olmak üzere üç temel kısma ayırarak beyin davranış yapısını çözmeye çalışır. İd, içimizde bulunan doyumumsuz hayvanı temsil eder ve sadece ihtiyaçları düşünen, bencil, dürtüsel yanımızdır.

Ego, id ile çevre arasında denge kurmaya çalışarak dürtüleri çevreye ve kurallara uygun bir şekilde düzenler. Süper ego ise ahlaki değerleri ve kuralları temsil eder, bireye yön verir. Freud'a göre bu üç kısım insanın zihin oluşumunu şekillendirir (Karaosmanoğlu,2002). August Aichorn, psikanaliz ilkelerini kullanarak suç davranışını inceleyen ilk psikologlardan biridir. Ona göre bireyler doğduklarında asosyal kişiliklere sahiptir. Ancak çevreleriyle etkileşime girerek sosyalleşmeye başlarlar. Aichorn, bu geçişlerde yaşanan sıkıntıların anti-sosyal bozukluklara ve suça yol açabileceğini belirtir. Haz evresi ve gerçeklik evresi bu süreçte önemli aşamalardır. Ayrıca, bazı kişiler doğuştan suçlu olabilirken bazıları uygun

zamanı bekleyerek suça yönelebilir (Dolu ve diğerleri, 2012:39-40). Psikolojik suç teorileri, suçluların içsel çatışmalarını, duygusal sorunlarını veya düşünsel zorluklarını anlamaya çalışır. Bu teorilere göre, suç işleme davranışı bireyin içsel dünyasında kaynaklanan bir tepkidir. Ancak, psikanaliz yaklaşımı eleştirilmiştir çünkü id, ego ve süper ego gibi kavramlar test edilemez veya ölçülemez. Ayrıca, psikanaliz yaklaşımı sınırlı sayıda psikolojik hastalığı olan suçlular üzerinde uygulanmıştır (Dolu, 2010:180).

Psikolojik suç teorileri altında genel kişilik özellikleri ve suç da incelenir. Kişinin agresif ve saldırgan olması, şiddet ve suç işleme eğilimini artırabilir. Psikopati gibi özellikler de suç davranışını etkileyebilir. Ayrıca, psikoz ve nevroz gibi zihinsel durumlar da suç ile ilişkilendirilir. Psikozda gerçeklik algısı kaybolurken nevrozda iç çekişmeler ve ruhsal sıkıntılar görülebilir (Demirbaş, 2001:112). Zekâ ve suç arasındaki ilişki de incelenen konulardan biridir. Zekâ seviyesi düşük bireylerin suç işleme olasılığı daha yüksek olabilir. Ancak, bu ilişki beyaz yaka suçları gibi daha kompleks suçları açıklamakta yetersiz kalabilir. Ahlaki gelişim de suç ile ilişkilendirilen bir faktördür. Kohlberg'in ahlaki gelişim modeli, bireylerin ahlaki olarak ne kadar gelişmiş olduğunu ve bu gelişimin suç işleme eğilimini nasıl etkilediğini açıklar.

Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı da suç davranışını etkileyen önemli faktörler arasındadır. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı bireyin iradesini ve değerlendirme yeteneğini zayıflatarak suç işlemeye yol açabilir. Bu tür maddelerin etkisi altında işlenen suçlar, cinayet suçlarından şiddet suçlarına kadar geniş bir yelpazeye yayılabilir.

Bu nedenle alkol ve uyuşturucu madde kullanımının suç davranışıyla ilişkisi önemli bir araştırma alanı olmuştur (Dönmezler, 1994).

Biyolojik Suç Teorileri

Biyolojik suç teorilerine göre suçun temel nedeni, insanda meydana gelen çeşitli patolojik durumlar ve biyolojik faktörlerdir. Bu teori, suç işleyen bireylerin suç işlemeyenlere göre biyolojik olarak daha geride olduklarını savunmaktadır. Bu teori, evrimsel teoriden de dayanaklar alarak gelişmiştir. Bu yaklaşıma göre, suç işleyen bireyler, insan evrimini tamamlamamış "insansı varlıklar" olarak görülürler. Bu kişiler doğuştan suçlu olarak kabul edilirler ve suçun kuşaktan kuşağa geçebileceği düşüncesi benimsenir. Bu bağlamda genetik faktörlerin suçun oluşumunda rol oynadığı öne sürülür.1950'li yıllarda, bedensel özelliklerin insan davranışını etkileyebileceği düşüncesi yaygın hale gelmiştir. Franz Gall'ın prenoloji

(kafatası bilimi) üzerine yaptığı çalışmalar, insanların beyin yapısının davranışlarını etkilediği görüşünü ortaya koymuştur. Beyin bölgelerinin gelişim düzeyinin, kişilik özelliklerini ve davranışları yansıttığı öne sürülmüştür.

Aynı şekilde, beyin kimyasının davranışları etkilediği ve hormonların saldırganlık gibi davranışlarla ilişkili olduğu görüşü de bu dönemde ilgi görmüştür. Biyolojik teoriler arasında Cesare Lombroso'nun çalışmaları da önemli bir yere sahiptir. Lombroso, suç işleyen insanların fiziksel özelliklerinin suçsuzlardan farklı olduğunu ileri sürmüştür. Bu özelliklerin kafatası yapısı, dişlerin büyüklüğü gibi fiziksel özellikler olduğunu iddia etmiştir. Ancak bu görüş eleştirilmiş ve çevresel etkilerin ve hastalıkların da suça etki edebileceği kabul edilmiştir. Öte yandan, genetik yaklaşımlar da biyolojik suç teorileri içinde yer alır. Bu yaklaşıma göre suç geni varlığı kabul edilir ve aileler üzerinde, ikizler üzerinde yapılan çalışmalarla genetik etkilerin suç üzerindeki rolü incelenmeye çalışılır (Dolu ve diğerleri, 2012).

SONUÇ

Bu makale, sosyolojik suç teorilerini ve suçun toplumsal nedenlerini anlamaya yönelik çeşitli teorik yaklaşımları incelemiştir. Sosyolojik suç teorileri, suçun sadece bireysel tercihlerden kaynaklanmadığını ve toplumsal faktörlerin suç oluşumunu etkilediğini vurgular. Bu teoriler, suçun kökenlerini ve suçlu davranışların nasıl açıklanabileceğini anlamamıza yardımcı olur.

Araştırmalar, suçun toplumsal çevre, ekonomik koşullar, sosyal sınıf farklılıkları ve aile yapıları gibi faktörlerle yakından ilişkilendirildiğini göstermektedir. Kartografik kriminoloji okulu, suçun coğrafi dağılımını inceleyerek suçun toplumsal koşulların bir sonucu olduğunu vurgular. Fransız suç sosyolojisi okulu, suçun toplumsal yapı ve ekonomik eşitsizliklerle bağlantılı olduğunu öne sürerken, İtalyan suç antropolojisi biyolojik faktörleri suçla ilişkilendirir.

KISITLILIK

Araştırma dünya genelinde daha önce yapılmış ve literatüre geçmiş bilimsel araştırmalar ile sınırlıdır

BİLDİRİMLER

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri dergisinin yayın etiği; bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan sosyal bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Avramaki, Elissavet; Tsekeris, Charalambos (2011), “The Role of the Father in the Development of Psychosis”. *Filozofija i društvo*, s. 183-206.

Aristodemou, Maria (2014), *Law, Psychoanalysis, Society: Taking the Unconscious Seriously*. Routledge, London.

Alshalan, Abdullah, (2006), *Cyber-Crime Fear and Victimization: An Analysis of a National Survey*, Unpublished Doctoral Dissertation. Department of Sociology, Anthropology, and Social Work, Mississippi State University.

Becker, G. S. (1998). *The Economic Approach to Human Behavior* (5. ed.). Chicago: University of Chicago Press. 2. Becker, G. S. (1993). Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior, *The Journal of Political Economy*, 101 (3) ss. 385-409. 3. Bernheim, B. D. (1986). Axiomatic Characterizations of Rational Choice in Strategic Environments, *The Scandinavian Journal of Economics*, 88, (3), pp. 473-488. 4. Beritelli, P. (2011). Cooperation among prominent actors in a tourist destination. *Annals of Tourism Research*, 38(2), 607-629.

Beccaria, C. (2010): 'On Crimes and Punishments' and Other Writings , Cambridge University

Boudon R. (1998). Limitations of Rational Choice Theory, *The American Journal of Sociology*, 104 (3) (November 1998), pp. 817-828 8.

Boudon R. (2003). Beyond Rational Choice Theory, *Annual Review of Sociology*, 29 ss. 1-21

Bowie, M. (2007), *Lacan, Dost Kitabevi*, Ankara.

Berkay S. (2008) “Teorik Çerçevde Suç”, *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, C. 2, S.4, ss.1-15.

BURGESS Ernest W. "The growth of the city: an introduction to a research project." Urban ecology. Springer, Boston, MA, 2008. ss.71-78.

C.62, S.2, (2007), ss.37-57.

Bennett, Richard R., (1991), "Routine Activities: A Cross-National Assessment of a Criminological Perspective", Social Forces, Vol.70, No.1 (September 1991), pp.147-163.

Birkbeck, Christopher and LaFree, Gary, (1993), "The Situational Analysis of Crime and Deviance", Annual Review of Sociology, Vol. 19, pp. 113-137.

Boeting, Brian P., (2006), "The Routine Activity Theory: A Model for Addressing Specific Crime Issues", FBI Law Enforcement Bulletin, Vol. 75, Issue 6, pp.12-19.

Brantingham, Patricia L. and Brantingham, Paul J., (2004), "Environment, Routine, and Situation: Toward a Pattern Theory of Crime", in Ronald V. Clarke and Marcus Felson (eds), Routine Activity and Rational Choice, Advances in Criminological Theory Volume 5. pp. 259-294, New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Burkay, S. (2008). Teorik çerçevede suç. ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 2, 2-8.

Carol Smart. (1977). Women, Crime and Criminology: A Feminist Critique

Clarke, Ronald, (1983), "Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practical Scope", Crime and Justice, Vol. 4. (1983), pp. 225-256.

Clarke, Ronald V., (1995), "Situational Crime Prevention", Crime and Justice, Vol. 19, Building a Safer Society: Strategic Approaches to Crime Prevention, pp. 91–150.

Clarke, Ronald V., (1997), Situational Crime Prevention: Successful Case Studies, 2nd Edition. Monsey, NY: Criminal Justice Press.

Clarke, Ronald V. and Eck, John E., (2005), Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Small Steps, US Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services (COPS). Elektronik olarak tam metin halinde erisilebilecek adres: <http://www.popcenter.org/library/reading/PDFs/60Steps.pdf>

Clarke, Ronald V. and Felson, Marcus, (2004), Routine Activity and Rational Choice. Advances in Criminological Theory Volume 5. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Cohen, Lawrence E. and Felson, Marcus, (1979), "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", American Sociological Review, Vol. 44, No.4 (Aug., 1979), pp.588–608.

Cohn, Ellen G. and Rotton, James, (2000), "Weather, Seasonal Trends and Property Crimes in Minneapolis, 1987-1988: A Moderator- Variable Time-Series Analysis of Routine Activities", Journal of Environmental Psychology, Vol.20, Issue 3, pp.257-272.

Cohn, Ellen G. and Rotton, James, (2003), "Even Criminals Take a Holiday: Instrumental and Expressive Crimes on Major and Minor Holidays", Journal of Criminal Justice, Vol.31, Issue 4, pp.351-360.

- Conklin, John E., (2004), *Criminology*, 8th Edition. Boston: Pearson Education Inc.
- Cullen, Francis T. and Agnew, Robert, (2003), *Criminological Theory: Past to Present - Essential Readings*, Second Edition. Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Company.
- Costello Stephen J. (2018), *The Pale Criminal: Psychoanalytic Perspectives*, Routledge, London.
- De Sutter, Laurent (ed.) (2015), *Zizek and Law*, Routledge, New York. DOLAN, Brendan (2014), "Oedipal Guilt, Punishment and Criminal Behaviour", Master Thesis, Dublin Business School.
- Dolu, O. (2007), *Fear of Online Crime and Public Policy: Privacy vs. Security*, Unpublished Dissertation. Department of Political Science, Kent State University.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Dönmezer, S. (2001). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Dönmezer, S. (2003) *Genel Ceza Hukuku Dersleri*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Erem, F. (1984). *Türk Ceza Hukuku; Hümanist Doktrin Açısından, Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Evrin, S. (1970). *Psikoloji Açısından Suçluluk Sorunu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Felson, Marcus, (1986), "Linking Criminal Choices, Routine Activities, Informal Control, and Criminal Outcomes", in Derek B. Cornish and Ronald V. Clarke (eds), *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*, New York, NY: Springer-Verlag, pp.119- 128.
- Felson, Marcus, (1987), "Routine Activities and Crime Prevention in the Developing Metropolis", *Criminology*, Vol.25, Issue 4, pp.911-931.
- Felson, Marcus, (1995), "Those Who Discourage Crime." in John E. Eck and David Weisburd (eds), *Crime and Place, Crime Prevention Studies, Volume 4*. Criminal Justice Press, Monsey, New York, U.S.A. and The Police Executive Research Forum, Washington, D.C.. Willow Tree Press.
- Felson, Marcus, (1996a), "Routine Activity Approach", in Cordella Peter and Siegel Larry, *Readings in Contemporary Criminological Theory*, Boston: Northeastern University Press, pp.20-22.
- Felson, Marcus, (1996b), "Situational Crime Prevention", in Cordella Peter and Siegel Larry, *Readings in Contemporary Criminological Theory*, Boston: Northeastern University Press, pp.23-25.
- Felson, Marcus, (1998), *Crime and Everyday Life*, Second Edition. Thousand Oaks: Pine Forge Press, A Sage Publications Company.

Felson, Marcus and Clarke, Ronald V., (1998), Opportunity Makes the Thief: Practical Theory for Crime Prevention, Home Office, Policing and Reducing Crime Unit, Police Research Series, Paper 98. Electronically available at Home Office, Crime Reduction Web Site, at <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/fprs98.pdf>. (03.08.2023)

Felson, Richard B., (2004), "Predatory and Dispute-related Violence: A Social Interactionist Approach", in Ronald V. Clarke and Marcus Felson (eds), Routine Activity and Rational Choice Advances in Criminological Theory Volume 5. pp. 103-125, New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Gökulu, G. (2019). Suç Kuramları: Eleştirel Değerlendirme. Social Sciences, 14(4), 1471-1488. Sy.7

Güçlü, İ., & Akbaş, H. (2016). Suç sosyolojisi: Kavram-teori-uygulama. Seçkin Yayıncılık

Grigg, R (2009), Lacan, Language, and Philosophy. SUNY Press, New York.

Hawley, Amos, (1950), Human Ecology: A Theory of Community Structure, New York: Ronald.

Hechter, M. ve Kanazawa S. (1997). Sociological Rational Choice Theory, Annual Review of Sociology, 23, ss. 191-214. 18.

Herrnstein, R. J. (1990). Rational Choice Theory: Necessary But Not Sufficient, American Psychologist, 45 (3), ss. 356-367. .

Huber, J. (1997). Rational Choice Models in Sociology. The American Sociologist, 28(2), 42–53.

Hendrickx D.(2017), "Freud and Lacan on Fetishism and Masochism/Sadism as Paradigms of Perversion", PhD Thesis, Ghent University.

Henry (2012), Lacan at the Scene, MIT Press, Cambridge

Hirschi, T. (1969). Key idea: Hirschi's social bond/social control theory. Key Ideas in Criminology and Criminal Justice, 55-69.

Herbert, David T. and Hyde, Stephen W., (1985), "Environmental Criminology: Testing Some Area Hypotheses", Transactions of the Institute of British Geographers, New Series, Vol. 10, No. 3, pp. 259- 274.

Homer, Sean (2005), Jacques Lacan, Routledge, New York. IFFLI, Sandie; ANDRAUD, Christelle; PETIT,

İçli, T.G., "Türkiye'de Suçlular Sosyal Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri",3,b., Ankara, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayın, S.71 (1993)ss1-190.

Kaner, S. (2019). SUÇLULUĞU AÇIKLAYAN YAKLAŞIMLAR. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 25(2), 473-496 1-4.

Katyal, Neal K., (2002), "Architecture as Crime Control", The Yale Law Journal, Vol. 111, No. 5. (March, 2002), pp. 1039-1139.

Kennedy, Leslie W. and Baron, Stephen W., (1993), "Routine Activities and a Subculture of Violence: A Study of Violence on the Street", Journal of Research in Crime and Delinquency, Vol. 30, No.1 (February 1993), pp.88-112.

Laetitia (2019), "The Lacanian Act and Passage à l'acte: A Case History of the Subjective Effects of Crime on the Criminal", Ágora: Estudos em Teoria Psicanalítica, 22,1, s. 134-143.

McClennen, E. F. (1990). Rationality and Dynamic Choice: Foundational Explorations. Cambridge University Press, Cambridge. 34. Mentzer, J. T. ve Schumann, D. W. (2006). The Theoretical and Practical Implications of Marketing Scholarship, Journal of Marketing Theory and Practice, 14 (3), ss. 179-90.

Miethe, Terance D.; Stafford, Mark C. and Long, J. Scott, (1987), "Social Differentiation in Criminal Victimization: A Test of Routine Activities/Lifestyle Theories", American Sociological Review, Vol. 52, No.2. (Apr., 1987), pp. 184-194.

Mustaine, Elizabeth E. and Tewksbury, Richard, (1998), "Predicting Risks of Larceny Theft Victimization: A Routine Activity Analysis Using Refined Lifestyle Measures", Criminology, Vol. 36, Issue 4, pp. 829-857.

Newman, Oscar, (1972), Defensible Space, Crime Prevention Through Urban Design, New York: Macmillan Press.

Newman, Oscar, (1996), Creating Defensible Space, Online olarak erişilebilecek adres: U.S. Department of Housing and Urban Development Web Sitesi, <http://www.huduser.org/publications/pdf/def.pdf>.

Osgood, D. Wayne; Wilson, Janet K.; O'Malley, Patrick M.; Bachman, Jerald G.; and Johnston, Lloyd D., (1996), "Routine Activities and Individual Deviant Behavior", American Sociological Review, Vol. 61, No.4. (Aug., 1996), pp. 635-655.

Rice, Kennon J. and Smith, William R., (2002), "Socioecological Models of Automotive Theft: Integrating Routine Activity and Social Disorganization Approaches", Journal of Research in Crime and Delinquency, Vol. 39 No. 3 (August 2002), pp.304-336.

Roncek, Dennis W. and Maier, Pamela A., (1991), "Bars, Blocks, and Crimes Revisited: Linking the Theory of Routine Activities to the Empiricism of 'Hot Spots'", Criminology, Vol.29, Issue 4, pp.725- 753.

Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (1999). Systematic social observation of public spaces: A new look at disorder in urban neighborhoods. American Journal of Sociology.

Travis Hirschi ve Michael Gottfredson'un "A General Theory of Crime" 2017 Macat Yayınları Amazon e-kitap

Schwartz, Martin D.; DeKeseredy, Walter S.; Tait, David; and Alvi, Shahid, (2001), "Male Peer Support and A Feminist Routine Activities Theory: Understanding Sexual Assault on the College Campus", Justice Quarterly, Vol.18, No. 3 (September 2001), pp.623-649.

Shaw, Clifford R. and McKay, Henry D., (1942), *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Chicago: The University of Chicago Press.

Sherman, Lawrence W.; Gartin, Patrick R. and Buerger, Michael E., (1989), “Hot Spots of Predatory Crime: Routine Activities and the Criminology of Place”, *Criminology*, Vol. 27, Issue 1, pp.27–56.

Siegel, L. J. (2012). *Criminology*, Wadsworth: (11. Edition). Wadsworth: Chengage Learning.

Skogan, Wesley G., & Klecka, William R., (1977), *The Fear of Crime*. Washington D. C.: American Political Science Association.

Smith, William R; Frazee, Sharon G.; Davison, Elizabeth L., (2000), “Furthering the Integration of Routine Activity and Social Disorganization Theories: Small Units of Analysis and the Study of Street Robbery as a Diffusion Process”, *Criminology*, Vol.28, No.2 (May 2000), pp.489-523.

Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). *Techniques of neutralization: A theory of delinquency*.

American Sociological Review, 22(6), 664-670.

Thompson, W. E., & Dodder, R. A. (1983). *Juvenile delinquency explained? A test of containment theory*. *Youth*

Society, 15(2), 171-194.

Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). *Broken Windows: The police and neighborhood safety*. *The Atlantic Monthly*.

Yıldırım, A. (2014). Sosyo-kültürel yapı ve suç olgusu arasındaki ilişki: Malatya ili örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 1-4.

Zembroskğ D, “ Sociological Theories of Crime and Delinquency”,

21. 07. 2023, <https://www.sosyalbilimler.org/> Suç Ve Suçluluk Üzerine Sosyolojik Teoriler, ss.240-254.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:27.08.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn: 3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:46-52

Tasarımı İçin Türkiye'ye Gelen Hastaların Tedavi Öncesi Ve Sonrası Türkiye'deki Sağlık Hizmetine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi

1.Nalan Vardar KOŞUN

Dt / Doktor. PhD

İstanbul Aydın Üniversitesi Protetik Diş Tedavisi A.B.D

Orcid ID: 0000-0002-1131-1045

Mail:nalanvardar@gmail.com

ÖZET

Dental tedavileri için Türkiye'yi tercih eden hastaların tedavi öncesi süreci ve tedavi sonrasında aldıkları hizmeti ve ülkemizdeki sağlık hizmetlerine bakış açısını değerlendirmek üzere bir araştırma yapılmıştır. Hastalara on adet kapalı uçlu soru sorularak basit doğrusal regresyon analizinden faydalanılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, İntihar Psikolojisi, İntihar Sebepleri, Psikolojide İntihar, İntihara Çözümler

ABSTRACT

A study was conducted to evaluate the pre-treatment process and post-treatment service received by patients who prefer Turkey for their dental treatment and their perspective on health services in our country. Patients were asked 10 closed-ended questions and evaluated using simple linear regression analysis.

Keywords: Suicide, Suicide Psychology, Causes of Suicide, Suicide in Psychology, Solutions to Suicide

GİRİŞ

Tüm dünyada sağlık turizmine ilgi son yıllarda oldukça artmıştır. Yaşam sürelerinin uzaması, internet ve sosyal medya kullanımının artmasıyla artan estetik beklentiler ve uzayan ömürlerini daha sağlıklı ve estetik geçirme arzuları insanların farklı ülkelerin kapılarını çalmalarına vesile olmuştur(Adams., Snyder, J.. Crooks. V. & Johnston).

Sağlık turizmi diğer turistik ziyaretlerle kıyaslandığında yüksek döviz girdisi sağlamaktadır. Pek çok ülke artan talepten pay almak için yatırım ve planlamalar yapmaktadır. Türkiyede de devlet desteği ve teşvikleriyle hem devlet kuruluşlarında hem de özel sağlık kuruluşlarında sağlık turizmi için ülkemize gelen insanlara sağlık hizmeti sunulmaktadır. (Şengül,2019).

Sağlık turizmi kapsamında; tedavi, rehabilitasyon hizmetleri, yaşlı bakım hizmetleri, termal ve spa wellness hizmetleri gibi kategorilerde hizmetler sunulmaktadır. Dental tedaviler sağlık turizminde tedavi hizmetleri kapsamında sunulan hizmetlerdendir. Yaşadıkları ülkelerdeki yüksek tedavi maliyetleri, kamu kurumlarındaki uzun bekleme süreleri ve sigortalarının karşılamadığı estetik dental uygulamalar gibi nedenlerle pek çok insan dental tedaviler için ülkemizi tercih etmektedir.

Özellikle dental implant uygulamaları ve gülüş tasarımı olarak adlandırılan estetik dental uygulamalar en çok talep gören dental tedavilerdir.(Gönül ve İçöz, 2022).

YÖNTEM

Bu araştırma, İstanbul'da sağlık turizmi yapan 3 farklı dental klinik ve 6 farklı hekim tarafından 2022 yılı içinde tedavi edilen 90 hasta ile yapılmıştır.Çalışmaya katılan hastaların 76'sı kadın 14'ü erkektir ve hastaların yaşları 29-53 arasında değişmektedir.

Çalışmada 10 kapalı uçlu çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Basit doğrusal regresyon analizi ve 3lü likert tipi soru ölçeği ile değerlendirilen bulgular araştırmaya olduğu gibi aktarılmıştır.

ÇALIŞMADA SORULAN SORULAR

1.Tedavim için araştırma yaparken ilk planda aklımda olmamasına rağmen sosyal medyada ve internette karşılaştığım reklamlar nedeniyle Türkiye’de tedavi olmaya karar verdiğimi söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

2.Daha önce Türkiye’de tedavi olan yakınlarımın referansı ile tedavi olacağım kliniği seçtiğimi söyleyebilirim?

a)Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

3.Gülüş tasarımı yaptırmak için araştırma yaparken Türkiye ile ilgili reklamlar vasıtasıyla kliniklere ulaştığımı söyleyebilirim ?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

4.Tedavim için Türkiye’ye gelirken alacağım sağlık hizmetinin kalitesiyle ilgili hiç endişe yaşamadığımı söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

5.Türkiye’ye gelmeden önce bana tüm tedavi süreci, doktor ve klinikle ilgili ayrıntılı bilgi verildiğini söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

6.Türkiye’ye gelmeden önce bana konaklama, seyahat alternatifleri, transferler ve tedavi esnasında verilecek dil desteği ile ilgili ayrıntılı bilgilendirme yapıldığını söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

7.Türkiye’ye geldiğimde transfer, konaklama, klinik ve dil desteğinin beklediğim seviyede olduğunu söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

8.Doktorumun ve tedavimi yapan tüm ekibin işinde uzman olduğunu hissettiğimi ve tedavi süresince rahat ve endişesiz olduğumu söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

9.Tedavi sürecimin ve aldığım tedavinin beklentilerimi karşıladığını söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

10.Tüm sürecin sonunda öncesi ile kıyasladığımda Türkiye’deki sağlık hizmetlerinin kalitesine bakış açım olumlu yönde değişme olduğunu söyleyebilirim?

a) Katılıyorum b) Katılmıyorum c) Kararsızım

BULGULAR

Araştırmaya katılan yabancı hastaların anket sorularına verdiği cevaplar şu şekildedir;

Tedavim için araştırma yaparken ilk planda aklımda olmamasına rağmen sosyal medyada ve internette karşılaştığım reklamlar nedeniyle Türkiye’de tedavi olmaya karar verdiğimi söyleyebilirim sorusunu; 26 hasta %28,9 katılıyorum, 45 hasta %50 katılmıyorum, 19 hasta %21,1 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Daha önce Türkiye’de tedavi olan yakınlarımlarımın referansı ile tedavi olacağım kliniği seçtiğimi söyleyebilirim sorusunu; 42 hasta %46,7 katılıyorum, 35 hasta %38,9 katılmıyorum, 13 hasta %14,4 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Gülüş tasarımı yaptırmak için araştırma yaparken Türkiye ile ilgili reklamlar vasıtasıyla kliniklere ulaştığımı söyleyebilirim sorusunu; 48 hasta %53,3 katılıyorum, 38 hasta %42,2 katılmıyorum, 4 %4,5 hasta kararsızım olarak cevaplamıştır.

Tedavim için Türkiye’ye gelirken alacağım sağlık hizmetinin kalitesiyle ilgili hiç endişe yaşamadığımı söyleyebilirim sorusunu; 18 hasta %20 katılıyorum, 61 %67,8 hasta katılmıyorum, 11 hasta %12,2 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Türkiye’ye gelmeden önce bana tüm tedavi süreci, doktor ve klinikle ilgili ayrıntılı bilgi verildiğini söyleyebilirim sorusunu; 72 hasta %80 katılıyorum, 3 %3,3 hasta katılmıyorum, 15 hasta %16,7 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Türkiye’ye gelmeden önce bana konaklama, seyahat alternatifleri, transferler ve tedavi esnasında verilecek dil desteği ile ilgili ayrıntılı bilgilendirme yapıldığını söyleyebilirim sorusunu; 75 hasta %83,4 katılıyorum, 3 %3,3 hasta katılmıyorum, 12 hasta %13,3 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Türkiye’ye geldiğimde transfer, konaklama, klinik ve dil desteğinin beklediğim seviyede olduğunu söyleyebilirim sorusunu; 76 hasta %84,4 katılıyorum, 5 hasta %5,6 katılmıyorum, 9 hasta %10 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Doktorumun ve tedavimi yapan tüm ekibin işinde uzman olduğunu hissettiğimi ve tedavi süresince rahat ve endişesiz olduğumu söyleyebilirim sorusunu; 82 hasta %91,1 katılıyorum, 3 hasta %3,3 katılmıyorum, 5 hasta %5,6 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Tedavi sürecimin ve aldığım tedavinin beklentilerimi karşıladığını söyleyebilirim sorusunu; 80 hasta %88,9 katılıyorum, 2 hasta %2,2 katılmıyorum, 8 hasta %8,9 kararsızım olarak cevaplamıştır.

Tüm sürecin sonunda öncesi ile kıyasladığımda Türkiye'deki sağlık hizmetlerinin kalitesine bakış açımda olumlu yönde değişme olduğunu söyleyebilirim sorusunu; 84 hasta %93,3 katılıyorum, 1 hasta %1,1 katılmıyorum, 5 hasta %5,6 kararsızım olarak cevaplamıştır.

SONUÇ

Araştırmanın Sonuçları

Tedavi için Türkiye'yi tercih eden hastaların %28,9 u tamamen sosyal medya ve internetteki tanıtım faaliyetlerinden etkilenerek ülkemize gelme kararı almışlardır. %71,1 kalan kısım daha önce Türkiye'de tedaviyle ilgili farklı kaynaklardan bilgi edinmiştir. Bu kaynakların referans veya daha önce görmüş oldukları tanıtım faaliyetleri olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan hastaların %46,7 si daha önce aynı klinikte tedavi olan yakınlarının tavsiyesi ile tedavi olacakları kliniği seçtiğini söylemektedir.

Gülüş tasarımı için araştırma yaparken Türkiyedeki kliniklere ulaştım sorusunu hastaların %53,3 katılıyorum diye cevaplamıştır. Burada referans ile klinik seçtiğini söyleyen hastaların bir kısmında sosyal medyada tedavisi için klinik alternatiflerini araştırdığı göze çarpmaktadır.

Tedavim için Türkiye'ye gelirken hiç endişe yaşamadığımı söyleyebilirim sorusuna hastaların sadece %20 si katılıyorum olarak cevaplamıştır. Referans ile dahi gelse hastaların büyük bir kısmı alacağı sağlık hizmeti konusunda endişe duymaktadır. Tedavi için Türkiye'ye gelmeden önce tedavi süreci, klinik ve doktorla ilgili detaylı bilgilendirildiğini düşünen hastalar tüm hastaların %80 inini oluşturmaktadır. Bu detaylı bilgilendirmenin klinik seçiminde etken olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde hastaların %83,4 ü Türkiye'ye gelmeden önce konaklama, transfer ve dil desteği ile ilgili detaylı bilgilendirme yapıldığını belirtmişlerdir. Bu

sorular hastalara tedavi oldukları kliniklerde sorulduğu için bu yüksek oranların klinik seçiminde etkili olduğunu düşünülmektedir.

Türkiye'ye geldiğimde; konaklama, transfer, klinik ve dil desteğinin beklediğim seviyede olduğunu söyleyebilirim sorusunu hastaların %84,4 ü katılıyor olarak cevaplamıştır. Benzer şekilde doktorumun ve tedavimi yapan tüm ekibin işinde uzman olduğunu hissettiğimi ve tedavi süresince rahat ve endişesiz olduğumu söyleyebilirim sorusunu hastaların %91,1 katılıyor olarak yanıtlamıştır. Bu cevaplardaki yüksek oranın hastalara vadedilenlerin gerçekçi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tedavi sürecimin ve aldığım tedavinin beklentilerimi karşıladığını söyleyebilirim sorusunu hastaların %88,9 u katılıyor olarak cevaplamıştır. Burada da hastalara vadedilen tedavinin beklentilerini karşıladığı görülmektedir.

Tüm sürecin sonunda öncesi ile kıyasladığımda Türkiye'deki sağlık hizmetlerinin kalitesine bakış açımında olumlu yönde değişme olduğunu söyleyebilirim sorusunu hastaların %93,3 katılıyor olarak değerlendirmiştir. Burada tüm süreç sonunda hastaların çok büyük bir kısmının Türkiye'de sağlık hizmetlerine bakış açısının olumlu olarak değişmesini; çalışmamız doğrultusunda hastaların beklentilerinin karşılanması, tedavi öncesi detaylı bilgilendirilmesi ve yapılan bilgilendirmeler ile süreçteki deneyimlerinin olumlu olması olarak değerlendirilmektedir.

KISITLILIKLAR

Araştırma görüş tasarımı için Türkiye'yi tercih eden sınırlı sayıda bir hasta grubuna tedavilerini tamamladıkları klinikte yüzyüze yapılmıştır. Hastaların uzun dönem değerlendirmeleri için yeni çalışmalar planlanabilir.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKLAR

Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi, Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 3(1):45-62. DOI: 10.29226/TR1001.2019.104

Adams. K., Snyder, J., Crooks. V. & Johnston, R. (2015). Tourism discourse and medical tourists’ motivations to travel. *Tourism Review*. 70(2): 85-96

Gönül, E. ve İçöz, O. (2020) Dental Turistlerin Destinasyon Ziyaret Motivasyonları ve Didim Örneği *Turizm Akademik Dergisi*

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:20.07.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Araştırma
E-Issn: 3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:53-81

Ortaöğretim Kurumları Yöneticilerinin Liderlik Stillерinin Örgütsel Bağlılıkla İlişkisi

1.Aykut BEŞİROĞLU
Tuzla İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü
Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri A.B.D
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans
Orcid ID: 0009-0009-2382-3871
Mail:a.besiroglu6161@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmada Ortaöğretim Kurumu müdürlerinin sergiledikleri sürdürümcü ve dönüştürücü liderlik stilleri ile bu liderlik stillerine bağlı olarak, öğretmenlerin örgüte (okula) olan bağlılık ilişkisi, öğretmenlerin görüşlerine dayanarak açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Ortaöğretim Kurumu Müdürlerinin liderlik stilleri ve öğretmenlerin örgütsel bağlılığı, araştırmanın bağımlı değişkenleridir. Görüşlerine başvuru olan öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, mesleki kıdemleri ve çalıştıkları kurumun türü ise araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürümcü liderlik, Dönüştürücü liderlik, Örgütsel bağlılık, İntihar

ABSTRACT

In this research it was tried to elucidate the relationship of teachers' organizational (school) commitment depending on transformational and transactional leadership styles of secondary education school principals by virtue of views of teachers. The dependent variables of research are leadership styles of secondary education school principals and organizational commitment of teachers. The genders, ages, marital statuses, professional seniorities and school types of teachers who expressed their views compose independent variables of research

Keywords: Suicide, Suicide Psychology, Causes of Suicide, Suicide in Psychology, Solutions

to Suicide

GİRİŞ

Günümüzde yaşanan eğitim, bilim ve teknoloji alanlarındaki hızlı değişme ve gelişmelerin paralelinde, eğitim kurumlarının da mevcut durumunu sorgulaması ve yeniliklere uyumlu köklü yapılandırmalar içine girmesi zorunlu hale gelmiştir. Eğitim kurumlarının temeli olan okulların bu uyumu sağlayabilmesi ancak değişimin gerisinde kalmamakla mümkündür.

Değişime uyum sağlayamamak ya da değişimi geriden takip etmek; gelecekte anlamını yitirmek veya tükenmek anlamlarına gelebilir bu açıdan değişimi sağlayabilecek, güçlü karaktere sahip okul müdürlerine ihtiyaç bulunmaktadır. Eğitim sisteminde okulu müdür yönetir sözü yönetmeliklerde yer almıştır ve oldukça genel bir kanıdır. Okul yönetimi denilince aklımıza müdür, müdür yardımcıları, zümre başkanları ve bölüm başkanları gelmektedir. Okul müdürü yönetim ekibinin başı ve dinamosudur.

Okul yöneticisi, lider bir yönetici olma arzusunu taşıyorsa öncelikle görev ve sorumluluk alanına giren mevcut prosedürleri ve işleyişleri en etkili bir biçimde ve en iyi zamanlama ile yerine getirmelidir. Bu anlamda sahip olduğu yetkileri de iyi bir şekilde kullanmalıdır (Erdoğan,2000,s.94).

Günümüzdeki okul müdürlerinden, bina yöneticiliği ve idarecilikten farklı olarak güçlü liderlik özelliklerine sahip, vizyon sahibi kişiler olmaları beklenmektedir. Ancak bu tür özelliklere sahip liderler gelecekte eğitim sisteminde yer alabilecek ve değişime ön ayak sağlayabilecektir. Liderlik, biçimsel organizasyonlarda olabileceği gibi biçimsel olmayan organizasyonlarda da olabilir. Lider olabilmek için resmi yetkilerle donatılmaya gerek yoktur ve liderlik sadece kurumların üst kademelerinde bulunanlara has bir özellikte değildir (Ertürk,2009,s.151).

AMAÇ

Bu araştırmada, istanbul'un tuzla ilçesindeki resmi ortaöğretim kurumlarında çalışan okul müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan dönüşümcü ve sürdürümcü liderlik stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığıyla ilişkisini ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu araştırmada Ortaöğretim Kurumları Müdürleri'nin öğretmenler tarafından algılanan Dönüşümcü ve Sürdürümcü Liderlik stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığıyla olan ilişkisi nedir? sorusuna yanıtlar aranacaktır.

YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemine göre Anova veri analiz yöntemi kullanılmış olup çeşitli tesler ile analiz edilmiştir. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) , Scheffe Testi , T testi,

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde, SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemleri çözümlenirken, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri kullanılmış olup; cinsiyet, medeni durum değişkeninde t-testi; yaş, mesleki kıdem ve okul türü değişkeninde ise Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Farklılığın anlamlı bulunması durumunda Scheffe testi uygulanmıştır. Liderlik ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için Pearson Korelasyon Katsayısı uygulanmıştır

Ortaöğretim Kurumu Müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan liderlik stilleri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığından, “ilişkisel tarama modeli” ne uygun olarak düzenlenmiştir.

2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Tuzla. ilçesindeki 2 Genel lise, 4 Anadolu lisesi ve 10 Mesleki Ağırlıklı lise olmak üzere toplam 16 lisede çalışan 520 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise olasılıklı örnekleme türlerinden olan ‘Tabakalı örnekleme yöntemi’ ile basit tesadüfi örnekleme seçimi şeklinde belirlenen 292 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri Ölçeği ve Örgütsel Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanların sosyo- demografik özelliklerini ölçen bir form kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma ölçekleri olan “Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri Ölçeği” ve “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” ile toplanmış olan verilerin analizinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın yöntemi bölümündeki evren-örneklem kısmında öğretmenlerin kişisel bilgileri ile ilgili frekans ve yüzde değerleri verildiğinden bu bölümde tekrar aynı bilgilere yer verilmemiştir.

A. Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri düzeylerinin; liderlik ölçeğinin sürdürücü liderlik alt boyutları açısından karşılaştırmalı incelemeleri Tablo 12.'de gösterilmektedir.

Tablo 12.

Sürdürücü Liderlik Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Beklentilere Göre Aktif Yönetim Puanları	292	11,95	2,76	,162
Pasif İstisnalarla Yönetim Puanları	292	13,04	3,10	,182
Sürdürücü Liderlik Toplam Puanları	292	24,99	4,76	,279

Tablo 12.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Beklentilere göre aktif yönetim puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=11,95$, standart sapması $ss=2,76$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,162$ 'dir. Pasif istisnalarla yönetim puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x} = 13,04$, standart sapması $ss=3,10$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,182$ 'dir. Sürdürücü Liderlik toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=24,99$, standart sapması $ss=4,76$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,279$ olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen bu değerler Tablo 9.'da ki madde sayıları ile karşılaştırılıp yorumlandığında, öğretmenlerin okul müdürlerinde algıladıkları sürdürücü liderlik düzeylerinin tüm alt düzeylerde orta seviyesinde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri düzeylerinin; liderlik ölçeğinin dönüşücü liderlik alt boyutları açısından karşılaştırmalı incelemeleri Tablo 13.'de gösterilmektedir.

Tablo 13.

Dönüşümcü Liderlik Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Zihinsel Özendirme puanları	292	50,37	11,11	,651
İlham Verici Güdüleme Puanları	292	37,50	7,73	,453
Dönüşümcü Liderlik Toplam Puanları	292	87,87	18,57	,258

Tablo 13.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Zihinsel Özendirme puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X} = 50,37$, standart sapması $ss=11,11$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,651$ 'dir. İlham Verici Güdüleme puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x} = 37,50$, standart sapması $ss=7,73$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,453$ 'dir.

Dönüşümcü Liderlik toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=87,87$, standart sapması $ss=18,57$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} = ,258$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değerler Tablo 9.'daki madde sayıları ile karşılaştırılıp yorumlandığında, öğretmenlerin okul müdürlerinde algıladıkları Dönüşümcü liderlik düzeylerinin tüm alt boyutlarda ortalamalar üstü seviyesinde olduğu görülmektedir.

B. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin sürdürümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 14.'de gösterilmektedir.

Tablo 14.

Sürdürümcü Liderlik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Beklentilere göre aktif yönetim	Kadın	156	12,37	2,863	,229	2,855	290	,00*
	Erkek	136	11,46	2,579	,221			
Pasif istisnalarla yönetim	Kadın	156	13,54	3,210	,257	3,011	290	,00*
	Erkek	136	12,46	2,883	,247			
Sürdürümcü liderlik	Kadın	156	25,92	4,945	,396	3,649	290	,00*
	Erkek	136	23,92	4,326	,371			

* $P < ,05$

Tablo 14.'de görüldüğü üzere, cinsiyet değişkenine göre sürdürümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P < ,05$). Kadın öğretmenlerin okul müdürlerini erkek öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde sürdürümcü lider olarak algıladıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin dönüşümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 15.'de gösterilmektedir.

Tablo 15.

Dönüşümcü Liderlik Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Zihinsel Özendirme	Kadın	156	51,29	10,501	,841	1,521	290	,12
	Erkek	136	49,31	11,732	1,006			
İlham verici güdüleme	Kadın	156	38,21	7,627	,611	1,666	290	,09
	Erkek	136	36,70	7,804	,669			
Dönüşümcü liderlik	Kadın	156	89,49	17,875	1,431	1,604	290	,11
	Erkek	136	86,01	19,238	1,650			

Tablo 15.'de görüldüğü üzere, cinsiyet değişkenine göre dönüşümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > ,05$).

C. Medeni Duruma Göre Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin medeni durumuna göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin sürdürümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 16.'da gösterilmektedir.

Tablo 16.

Sürdürümcü Liderlik Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Medeni durum	N	\bar{X}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Beklentilere göre aktif yönetim	Evli	201	11,79	2,724	,192	-1,463	290	,14
	Bekar	91	12,30	2,846	,298			
Pasif istisnalarla yönetim	Evli	201	12,85	3,121	,220	-1,602	290	,11
	Bekar	91	13,47	3,038	,318			
Sürdürümcü liderlik	Evli	201	24,63	4,715	,333	-1,898	290	,06
	Bekar	91	25,77	4,805	,504			

Tablo 16.'da görüldüğü üzere, medeni durum değişkenine göre sürdürümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>,05$).

Öğretmenlerin medeni durumuna göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin dönüşümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 17.'de gösterilmektedir.

Tablo 17.

Dönüşümcü Liderlik Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Medeni durum	N	\bar{X}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Zihinsel Özendirme	Evli	201	49,53	11,712	,826	-1,926	290	,05*
	Bekar	91	52,22	9,468	,992			
İlham verici güdüleme	Evli	201	36,86	8,103	,572	-2,140	290	,03*
	Bekar	91	38,93	6,666	,699			
Dönüşümcü liderlik	Evli	201	86,38	19,567	1,380	-2,044	290	,04*
	Bekar	91	25,77	4,805	,504			

* $P<,05$

Tablo 17.'de görüldüğü üzere, medeni durum değişkenine göre dönüşümcü liderlik

düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<,05$). Bekar öğretmenlerin okul müdürlerini evli öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde dönüştürücü lider olarak algıladıkları görülmektedir.

D. Yaşlarına Göre Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik

Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin yaşlarına göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin sürdürücü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 18.'de gösterilmektedir.

Tablo 18.

Sürdürücü liderlik Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Yaş	N	\bar{X}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Beklentiler e göre aktif yönetim	20-30	87	12,89	2,755	G.Arası	147,58	2	73,79	10,24	,00*
	31-40	141	11,84	2,711	G.İçi	2081,53	289	7,20		
	41 ve üzeri	64	10,91	2,518	Toplam	2229,12	291			
	Toplam	292	11,95	2,768						
Pasif istisnalarla yönetim	20-30	87	13,66	3,045	G.Arası	86,71	2	43,35	4,61	,01*
	31-40	141	13,08	3,057	G.İçi	2716,79	289	9,40		
	41 ve üzeri	64	12,13	3,114	Toplam	2803,50	291			
	Toplam	292	13,04	3,104						
Sürdürücü liderlik	20-30	87	26,54	4,648	G.Arası	455,42	2	227,71	10,70	,00*
	31-40	141	24,91	4,644	G.İçi	6150,52	289	21,28		
	41 ve üzeri	64	23,03	4,497	Toplam	6605,94	291			
	Toplam	292	24,99	4,765						

* $P<,05$

Tablo 18.'de görüldüğü üzere, yaş değişkenine göre sürdürücü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup test sonucunda istatistiksel açıdan sürdürücü liderlik ve alt boyutlardaki gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($P<,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını

belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış olup, test sonuçları Tablo 19.'da gösterilmiştir.

Tablo 19.

Sürdürümcü Liderlik Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Yaş(i)	Yaş(j)	$x_i - x_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>P</i>
Beklentilere göre aktif yönetim	20-30	31-40	1,048*	,366	,01
		41 ve üzeri	1,979*	,442	,00
	31-40	20-30	-1,048*	,366	,01
		41 ve üzeri	,931	,405	,07
	41 ve üzeri	20-30	-1,979*	,442	,00
		31-40	-,931	,405	,07
Pasif istisnalarla yönetim	20-30	31-40	,577	,418	,38
		41 ve üzeri	1,530*	,505	,01
	31-40	20-30	-,577	,418	,38
		41 ve üzeri	,953	,462	,12
	41 ve üzeri	20-30	-1,530*	,505	,01
		31-40	-,953	,462	,12
Sürdürümcü liderlik	20-30	31-40	1,625*	,629	,03
		41 ve üzeri	3,509*	,760	,00
	31-40	20-30	-1,625*	,629	,03
		41 ve üzeri	1,884*	,695	,02
	41 ve üzeri	20-30	-3,509*	,760	,00
		31-40	-1,884*	,695	,02

Sürdürümcü Liderlik Algılama düzeylerinin öğretmenlerin yaşlarına göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Scheffe testi sonucunda; tüm ölçek ve alt boyutlarda 20-30 yaş aralığında olanlar diğer yaş gruplarına göre okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeyleri daha yüksektir. Yaş yükseldikçe okul müdürlerinin sürdürümcü lider olarak algılanma düzeyi düşmektedir.

Öğretmenlerin yaşlarına göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin dönüşümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 20.'de gösterilmektedir.

Tablo 20.**Dönüşümcü Liderlik Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

<i>f</i> , <i>x</i> ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Yaş	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	F	P
Zihinsel Özendirm e	20-30	87	49,9 9	10,0 1	G.Arası	27,45	2	13,72	,11	,8 9
	31-40	141	50,6 7	11,4 4	G.İçi	35930,3 4	28 9	124,3 2		
	41 ve üzeri	64	50,2 0	11,9 3	Toplam	35957,7 9	29 1			
	Toplam	292	50,3 7	11,1 1						
İlham verici güdüleme	20-30	87	37,3 4	7,00	G.Arası	7,24	2	3,62	,06	,9 4
	31-40	141	37,4 8	7,96	G.İçi	17395,7 5	28 9	60,19		
	41 ve üzeri	64	37,7 8	8,26	Toplam	17402,9 9	29 1			
	Toplam	292	37,5 0	7,73						
Dönüşümc ü Liderlik	20-30	87	87,3 3	16,6 8	G.Arası	36,86	2	18,43	,05	,9 4
	31-40	141	88,1 5	19,1 5	G.İçi	100334, 19	28 9	347,1 7		
	41 ve üzeri	64	87,9 8	19,9 3	Toplam	100371, 05	29 1			
	Toplam	292	87,8 7	18,5 7						

Tablo 20.'de görüldüğü üzere, yaş değişkenine göre dönüşümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonucunda istatistiksel açıdan dönüşümcü liderlik ve alt boyutlardaki gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P > ,05$).

E. Mesleki Kıdemlerine Göre Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin sürdürümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 21.'de gösterilmektedir.

Tablo 21.**Sürdürümcü liderlik Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Kıdem	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Beklentiler e göre aktif yönetim	1-10	14 5	12,4 0	2,89	G.Arası	62,00	2	31,00	4,13	,01 *
	11-20	11 1	11,4 2	2,53	G.İçi	2167,1 2	28 9	7,49		
	21 ve üzeri	36	11,7 2	2,72	Toplam	2229,1 2	29 1			
	Toplam	29 2	11,9 5	2,76						
Pasif istisnalarla yönetim	1-10	14 5	13,6 0	3,08	G.Arası	95,59	2	47,79	5,1 0	,00 *
	11-20	11 1	12,3 8	3,00	G.İçi	2707,9 0	28 9	9,37		
	21 ve üzeri	36	12,8 3	3,12	Toplam	2803,5 0	29 1			
	Toplam	29 2	13,0 4	3,10						
Sürdürümcü liderlik	1-10	14 5	26,0 0	4,79	G.Arası	311,41	2	155,7 0	7,1 4	,00 *
	11-20	11 1	23,8 0	4,47	G.İçi	6294,5 2	28 9	21,78		
	21 ve üzeri	36	24,5 6	4,71	Toplam	6605,9 4	29 1			
	Toplam	29 2	24,9 9	4,76						

* $P < ,05$

Tablo 21.'de görüldüğü üzere, mesleki kıdem değişkenine göre sürdürümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup test sonucunda istatistiksel açıdan sürdürümcü liderlik ve alt boyutlardaki gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($P < ,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları Tablo 22.'de gösterilmiştir.

Tablo 22.**Sürdürümcü Liderlik Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Boyut	Kıdem (i)	Kıdem (j)	$x_i - x_j$	Sh x	P
Beklentilere göre aktif yönetim	1-10	11-20	,977*	,345	,01
		21 ve üzeri	,678	,510	,41
	11-20	1-10	-,977*	,345	,01
		21 ve üzeri	-,299	,525	,85
	21 ve üzeri	1-10	-,678	,510	,41
		11-20	,299	,525	,85
Pasif istisnalarla yönetim	1-10	11-20	1,222*	,386	,00
		21 ve üzeri	,767	,570	,40
	11-20	1-10	-1,222*	,386	,00
		21 ve üzeri	-,455	,587	,74
	21 ve üzeri	1-10	-,767	,570	,40
		11-20	,455	,587	,74
Sürdürümcü liderlik	1-10	11-20	2,198*	,589	,00
		21 ve üzeri	1,444	,869	,25
	11-20	1-10	-2,198*	,589	,00
		21 ve üzeri	-,754	,895	,70
	21 ve üzeri	1-10	-1,444	,869	,25
		11-20	,754	,895	,70

Sürdürümcü Liderlik Algılama düzeylerinin öğretmenlerin mesleki kıdem durumuna göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Scheffe testi sonucunda; tüm ölçek ve alt boyutlarda 1-10 yıllık mesleki kıdeme sahip olanlar diğer mesleki kıdem gruplarına göre okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeyleri daha yüksektir. Kıdem yükseldikçe okul müdürlerinin sürdürümcü lider olarak algılanma düzeyi düşmektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin dönüştürücü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 23.'de gösterilmektedir.

Tablo 23.**Dönüşümcü Liderlik Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Kıdem	N	\bar{X}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Zihinsel Özendirm e	1-10	14 5	51,1 2	10,8 1	G.Arası	176,30	2	88,15	,71	,4 9
	11-20	111	49,45	11,05	G.İçi	35781,4 8	28 9	123,8 1		
	21 ve üzeri	36	50,17	12,52	Toplam	35957,7 9	29 1			
	Toplam	292	50,37	11,11						
İlham verici güdüleme	1-10	14 5	37,9 9	7,28	G.Arası	85,70	2	42,85	,71	,4 9
	11-20	111	36,83	7,92	G.İçi	17317,2 9	28 9	59,92		
	21 ve üzeri	36	37,61	8,89	Toplam	17402,9 9	29 1			
	Toplam	292	37,50	7,73						
Dönüşümc ü liderlik	1-10	14 5	89,1 1	17,7 7	G.Arası	504,25	2	252,1 2	,73	,4 8
	11-20	111	86,28	18,73	G.İçi	99866,7 9	28 9	345,5 6		
	21 ve üzeri	36	87,78	21,24	Toplam	100371, 05	29 1			
	Toplam	292	87,87	18,57						

Tablo 23.'de görüldüğü üzere, mesleki kıdem değişkenine göre dönüşümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonucunda istatistiksel açıdan dönüşümcü liderlik ve alt boyutlarda gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P > ,05$).

F. Okul Türü Değişkenine Göre Öğretmenlerin Okul Müdürlerinde Algıladıkları Liderlik Stilleri Düzeyleri

Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin sürdürümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 24.'de gösterilmektedir.

Tablo 24.**Sürdürümcü liderlik Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Okul türü	N	\bar{x}	<i>Ss</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	F	P
Beklentiler e göre aktif yönetim	Meslek	189	12,32	2,673	G.Arası	157,55	2	78,779	10,99	,00*
	Anadolu	70	10,64	2,548	G.İçi	2071,56	289	7,168		
	Genel	33	12,55	2,959	Toplam	2229,12	291			
	Toplam	292	11,95	2,768						
Pasif istisnalarla yönetim	Meslek	189	12,93	3,096	G.Arası	9,31	2	4,658	,48	,61
	Anadolu	70	13,13	3,288	G.İçi	2794,19	289	9,668		
	Genel	33	13,48	2,774	Toplam	2803,50	291			
	Toplam	292	13,04	3,104						
Sürdürümcü liderlik	Meslek	189	25,25	4,921	G.Arası	152,82	2	76,412	3,42	,03*
	Anadolu	70	23,77	4,531	G.İçi	6453,12	289	22,329		
	Genel	33	26,03	3,893	Toplam	6605,94	291			
	Toplam	292	24,99	4,765						

* $P < ,05$

Tablo 24.'de görüldüğü üzere, okul türü değişkenine göre sürdürümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup sonuçta; sürdürümcü liderlik ve beklentilere göre aktif yönetim alt boyutlarındaki gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları Tablo 25.'de gösterilmiştir.

Tablo 25.

Sürdürümcü Liderlik Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Okul türü (i)	Okul türü (j)	$x_i - x_j$	Sh x	P
Beklentilere göre aktif yönetim	Meslek	Anadolu	1,680*	,375	,00
		Genel	-,223	,505	,90
	Anadolu	Meslek	-1,680*	,375	,00
		Genel	-1,903*	,565	,00
	Genel	Meslek	,223	,505	,90
		Anadolu	1,903*	,565	,00
Sürdürümcü liderlik	Meslek	Anadolu	1,483	,661	,08
		Genel	-,776	,892	,68
	Anadolu	Meslek	-1,483	,661	,08
		Genel	-2,259	,998	,07
	Genel	Meslek	,776	,892	,68
		Anadolu	2,259	,998	,07

Sürdürümcü Liderlik Algılama düzeylerinin öğretmenlerin okul türü durumuna göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Scheffe testi sonucunda; Sürdürümcü liderlik ve beklentilere göre aktif yönetim alt boyutunda genel lise ve meslek lisesinde çalışanların Anadolu lisesinde çalışanlara göre yöneticilerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeyleri daha yüksektir.

Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okul müdürlerinde algıladıkları liderlik stilleri ölçeğinin dönüşümcü liderlik alt boyutu düzeyleri Tablo 26.'da gösterilmektedir.

Tablo 26.

Dönüşümcü Liderlik Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Okul türü	N	\bar{X}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Zihinsel Özendirm e	Meslek	18 9	50,3 9	11,2 2	G.Arası	134,568	2	67,28	,54	,58
	Anadolu	70	51,11	9,97	G.İçi	35823,223	28 9	123,9 5		
	Genel	33	48,67	12,82	Toplam	35957,791	29 1			
	Toplam	292	50,37	11,11						
İlham verici güdüleme	Meslek	18 9	37,5 8	7,67	G.Arası	163,050	2	81,52	1,36	,25
	Anadolu	70	38,21	6,97	G.İçi	17239,946	28 9	59,65		
	Genel	33	35,55	9,37	Toplam	17402,997	29 1			
	Toplam	292	37,50	7,73						
Dönüşümcü liderlik	Meslek	18 9	87,9 7	18,6 1	G.Arası	592,287	2	296,1 4	,85	,42
	Anadolu	70	89,33	16,72	G.İçi	99778,768	28 9	345,2 5		
	Genel	33	84,21	21,88	Toplam	100371,055	29 1			
	Toplam	292	87,87	18,57						

Tablo 26.'da görüldüğü üzere, okul türü değişkenine göre dönüşümcü liderlik düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonucunda istatistiksel açıdan dönüşümcü liderlik ve alt boyutlarda gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P > ,05$).

G. Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin ölçeğin alt boyutları ve toplam puanları açısından karşılaştırmalı incelemeleri Tablo 27.'de gösterilmektedir.

Tablo 27.

Örgütsel Bağlılık Alt Boyutlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	\bar{X}	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Duygusal Bağlılık	292	21,63	4,74	,278
Devamlılık Bağlılığı	292	17,24	4,41	,258
Normatif Bağlılık	292	18,41	4,53	,266
Tüm ölçek	292	57,28	9,81	,574

Tablo 27.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Duygusal Bağlılık puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=21,63$, standart sapması $ss=4,74$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} =,278$ 'dir. Devamlılık Bağlılığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=17,24$, standart sapması $ss=4,41$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} =,258$ 'dir. Normatif Bağlılığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=18,41$, standart sapması $ss=4,53$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} =,266$ 'dir. Tüm ölçek puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=57,28$, standart sapması $ss=9,81$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}} =,574$ olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen bu değerler Tablo 10.'daki madde sayıları ile karşılaştırılıp yorumlandığında, öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin alt boyutu olan duygusal bağlılık düzeylerinin ortalama değerler üstünde olup devamlılık bağlılığı ve normatif bağlılığa nazaran daha yüksek olduğu tespit edilirken; devamlılık bağlılığı ve normatif bağlılık düzeylerinin ortalamalar seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir.

H. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre örgütsel bağlılık düzeyleri Tablo 28.'de gösterilmektedir.

Tablo 28.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	sd	p
Duygusal Bağlılık	Kadın	156	21,56	4,775	,382	-,279	290	,78
	Erkek	136	21,71	4,728	,405			
Devamlılık Bağlılığı	Kadın	156	17,25	4,414	,353	,043	290	,96
	Erkek	136	17,23	4,424	,379			
Normatif Bağlılık	Kadın	156	18,41	4,178	,335	,011	290	,99
	Erkek	136	18,40	4,934	,423			
Toplam	Kadın	156	57,22	9,759	,781	-,111	290	,91
	Erkek	136	57,35	9,906	,849			

Tablo 28.'de görüldüğü üzere, cinsiyet değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda ; tüm ölçek ve alt boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > ,05$).

İ. Medeni Duruma Göre Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeyleri Tablo 29.'da gösterilmektedir.

Tablo 29.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Medeni Durum	N	\bar{X}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	sd	p
Duygusal Bağlılık	Evli	201	21,44	4,861	,343	-1,00	290	,31
	Bekar	91	22,04	4,479	,470			
Devamlılık Bağlılığı	Evli	201	17,52	4,433	,313	1,60	290	,11
	Bekar	91	16,63	4,322	,453			
Normatif Bağlılık	Evli	201	18,40	4,637	,327	-,02	290	,98
	Bekar	91	18,42	4,336	,455			
Toplam	Evli	201	57,36	10,045	,709	,22	290	,82
	Bekar	91	57,09	9,325	,977			

Tablo 29.'da görüldüğü üzere, medeni durum değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeylerinin puanları arasında yapılan bağımsız grup t testi sonucunda ; tüm ölçek ve alt boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır($p>,05$).

J. Yaş Durumuna Göre Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin yaşlarına göre örgütsel bağlılık düzeyleri Tablo 30.'da gösterilmektedir.

Tablo 30.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f_j, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Yaş	N	\bar{x}	<i>S_s</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	F	P
Duygusal Bağlılık	21-30 yaş	87	20,9 2	4,39	G.Arası	90,99	2	45,49	2,0 3	,13
	31-40 yaş	14 1	21,6 8	4,98	G.İçi	6463,0 5	28 9	22,36		
	41 ve üzeri	64	22,4 8	4,58	Toplam	6554,0 5	29 1			
	Toplam	29 2	21,6 3	4,74						
Devamlılık Bağlılığı	21-30 yaş	87	16,4 7	4,10	G.Arası	74,22	2	37,11	1,9 2	,14
	31-40 yaş	14 1	17,5 2	4,58	G.İçi	5586,9 9	28 9	19,33		
	41 ve üzeri	64	17,6 7	4,34	Toplam	5661,2 1	29 1			
	Toplam	29 2	17,2 4	4,41						
Normatif Bağlılık	21-30 yaş	87	18,0 2	3,86	G.Arası	28,80	2	14,40	,69	,49
	31-40 yaş	14 1	18,4 2	4,50	G.İçi	5963,7 0	28 9	20,63		
	41 ve üzeri	64	18,9 1	5,40	Toplam	5992,5 0	29 1			
	Toplam	29 2	18,4 1	4,53						
Tüm Ölçek	21-30 yaş	87	55,4 1	8,07	G.Arası	522,35	2	261,1 7	2,7 4	,06
	31-40 yaş	14 1	57,6 2	10,3 8	G.İçi	27488, 17	28 9	95,11		
	41 ve üzeri	64	59,0 6	10,3 8	Toplam	28010, 53	29 1			
	Toplam	29 2	57,2 8	9,81						

Tablo 30.'da görüldüğü üzere, yaş değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonucunda istatistiksel açıdan örgütsel bağlılık ve alt boyutlardaki gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P > ,05$).

K. Mesleki Kıdem Durumuna Göre Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin, mesleki kıdemlerine göre örgütsel bağlılık düzeyleri Tablo 31.'de gösterilmektedir.

Tablo 31.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	f, x ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Kıdem	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal Bağlılık	1-10	14 5	21,3 6	4,80	G.Arası	34,06	2	17,03	,75	,4 7
	11-20	11 1	21,7 3	4,83	G.İçi	6519,99	28 9	22,56		
	21 ve üzeri	36	22,4 2	4,21	Toplam	6554,05	29 1			
	Toplam	29 2	21,6 3	4,74						
Devamlılık Bağlılığı	1-10	14 5	16,8 8	4,33	G.Arası	44,23	2	22,11	1,1 3	,3 2
	11-20	11 1	17,7 2	4,56	G.İçi	5616,98	28 9	19,43		
	21 ve üzeri	36	17,1 9	4,21	Toplam	5661,21	29 1			
	Toplam	29 2	17,2 4	4,41						
Normatif Bağlılık	1-10	14 5	18,6 4	4,22	G.Arası	15,75	2	7,87	,38	,6 8
	11-20	11 1	18,1 8	4,54	G.İçi	5976,74	28 9	20,68		
	21 ve üzeri	36	18,1 7	5,71	Toplam	5992,50	29 1			
	Toplam	29 2	18,4 1	4,53						
Tüm Ölçek	1-10	14 5	56,8 8	9,39	G.Arası	45,44	2	22,72	,23	,7 9
	11-20	11 1	57,6 3	10,0 2	G.İçi	27965,0 8	28 9	96,76		
	21 ve üzeri	36	57,7 8	10,9 2	Toplam	28010,5 3	29 1			
	Toplam	29 2	57,2 8	9,81						

Tablo 31.'de görüldüğü üzere, mesleki kıdem değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonucunda istatistiksel açıdan örgütsel bağlılık ve alt boyutlardaki

gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P > ,05$).

L. Okul Türüne Göre Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri

Öğretmenlerin okul türüne göre örgütsel bağlılık düzeyleri Tablo 32.'de gösterilmektedir.

Tablo 32.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Okul türü	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal Bağlılık	Meslek	189	21,19	4,33	G.Arası	139,58	2	69,79	3,14	,04*
	Anadolu	70	22,84	5,00	G.İçi	6414,47	289	22,15		
	Genel	33	21,58	5,99	Toplam	6554,05	291			
	Toplam	292	21,63	4,74						
Devamlılık Bağlılığı	Meslek	189	17,02	4,26	G.Arası	60,91	2	30,45	1,57	,20
	Anadolu	70	18,04	4,53	G.İçi	5600,32	289	19,37		
	Genel	33	16,79	4,89	Toplam	5661,21	291			
	Toplam	292	17,24	4,41						
Normatif Bağlılık	Meslek	189	17,92	4,43	G.Arası	158,23	2	79,11	3,91	,02*
	Anadolu	70	19,67	4,26	G.İçi	5834,27	289	20,18		
	Genel	33	18,55	5,23	Toplam	5992,50	291			
	Toplam	292	18,41	4,53						
Tüm Ölçek	Meslek	189	56,13	8,81	G.Arası	1007,58	2	503,79	5,39	,00*
	Anadolu	70	60,56	10,09	G.İçi	27002,95	289	93,43		
	Genel	33	56,91	12,96	Toplam	28010,53	291			
	Toplam	292	57,28	9,81						

* $P < ,05$

Tablo 32.'de görüldüğü üzere, okul türü değişkenine göre örgütsel bağlılık düzeylerinin puanları arasında dağılım normal olduğundan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

uygulanmış olup; test sonucunda istatistiksel açıdan Devamlılık Bağlılığı alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, Duygusal Bağlılık ve Normatif Bağlılık alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür ($P>,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları Tablo 33.'de gösterilmiştir.

Tablo 33.

Örgütsel Bağlılık Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Okul türü (i)	Okul türü (j)	$x_i - x_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Duygusal Bağlılık	Meslek	Anadolu	-1,652*	,659	,045
		Genel	-,385	,889	,910
	Anadolu	Meslek	1,652*	,659	,045
		Genel	1,267	,995	,445
	Genel	Meslek	,385	,889	,910
		Anadolu	-1,267	,995	,445
Normatif Bağlılık	Meslek	Anadolu	-1,756*	,629	,021
		Genel	-,630	,848	,759
	Anadolu	Meslek	1,756*	,629	,021
		Genel	1,126	,949	,495
	Genel	Meslek	,630	,848	,759
		Anadolu	-1,126	,949	,495
Tüm Ölçek	Meslek	Anadolu	-4,430*	1,352	,005
		Genel	-,782	1,824	,912
	Anadolu	Meslek	4,430*	1,352	,005
		Genel	3,648	2,041	,204
	Genel	Meslek	,782	1,824	,912
		Anadolu	-3,648	2,041	,204

Örgütsel bağlılık düzeylerinin öğretmenlerin okul türü durumuna göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Scheffe testi sonucunda; Devamlılık bağlılığı dışındaki tüm ölçek ve alt boyutlarda Anadolu lisesinde çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin meslek lisesinde çalışanlara nazaran daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir Genel lisede çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri ise diğer iki lise türünde çalışan öğretmenlere göre orta seviyededir.

M. Korelasyon Testleri Analiz Sonuçları

Tablo 34.

Sürdürümcü Liderlik Puanları ile Örgütsel Bağlılık Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkileri Ortaya Koymak İçin Yapılan Pearson Analizi Testi Sonuçları

Değişkenler	N	r	P
Sürdürümcü Liderlik Örgütsel Bağlılık	292	,-052	,37

Tablo 34.'de görüldüğü gibi Sürdürümcü Liderlik puanları ile Örgütsel Bağlılık puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson analizi testi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($r = , -052$; $p > ,05$).

Tablo 35.

Dönüşümcü Liderlik Puanları ile Örgütsel Bağlılık Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkileri Ortaya Koymak İçin Yapılan Pearson Analizi Testi Sonuçları

Değişkenler	N	r	P
Dönüşümcü Liderlik Örgütsel Bağlılık	292	,447	,00*

Tablo 35.'de görüldüğü üzere Dönüşümcü Liderlik puanları ile Örgütsel Bağlılık puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen

Pearson analizi testi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($r = ,447$; $p < ,01$). Yani öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyi arttıkça, okul müdürlerinde algıladıkları dönüşümcü liderlik düzeyleri de artmaktadır.

SONUÇ

Bu araştırmayla İstanbul'un Tuzla ilçesindeki Resmi Ortaöğretim Kurumlarında çalışan okul müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan Dönüşümcü ve Sürdürümcü liderlik stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığıyla ilişkili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın Birinci Amacı İle İlgili Analizlerin Sonucuna Göre

Öğretmenler okul müdürlerini orta seviyede sürdürümcü lider olarak tanımlarken; iyi seviyede (çoğu zaman) dönüşümcü lider olarak tanımlamaktadırlar.

Araştırmanın İkinci Amacı İle İlgili Analizlerin Sonucuna Göre

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeylerinin medeni durum faktörüne göre değerlendirilmesinde; anlamlı bir farklılık bulunamamışken; cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve okul türü değişkenlerinde manidar farklılıklara rastlanmıştır.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeylerinin cinsiyet faktörüne göre değerlendirilmesinde; kadın öğretmenlerin tüm ölçek ve alt boyutlarda erkek öğretmenlere göre sürdürümcü liderlik algılama düzeyleri daha yüksek düzeydedir.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeylerinin yaş faktörüne göre değerlendirilmesinde; (20-30) yaş aralığında olan öğretmenlerin tüm ölçek ve alt boyutlarda diğer yaş gruplarına göre sürdürümcü liderlik algılama düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Yaş aralığı arttıkça okul müdürlerinin sürdürümcü lider olarak algılanma düzeyleri düşmektedir.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeylerinin mesleki kıdem faktörüne göre değerlendirilmesinde; (1-10) yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin tüm ölçek ve alt boyutlarda diğer mesleki kıdem gruplarına göre sürdürümcü liderlik algılama düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Mesleki kıdem arttıkça okul müdürlerinin sürdürümcü lider olarak algılanma düzeyleri düşmektedir.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları sürdürümcü liderlik düzeylerinin okul türü faktörüne göre değerlendirilmesinde; beklentilere göre aktif yönetim ve sürdürümcü liderlik alt boyutlarında Genel lise ve Meslek lisesinde çalışan öğretmenler Anadolu lisesinde çalışan öğretmenlere göre sürdürümcü liderlik algılama düzeyleri daha yüksek düzeydedir.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları dönüşümcü liderlik düzeyleri cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okul türü faktörlerine göre değerlendirildiğinde; sonuçlar arasında manidar farklılıklar bulunamamıştır.

Öğretmenlerin, okul müdürlerinde algıladıkları dönüşümcü liderlik düzeylerinin medeni durum faktörüne göre değerlendirilmesinde; bekar öğretmenler, evli öğretmenlere göre okul müdürlerini daha yüksek düzeyde dönüşümcü lider olarak görmektedirler.

Araştırmanın Üçüncü Amacı İle İlgili Analizlerin Sonucuna Göre

Öğretmenlerin, örgütsel bağlılık düzeylerinin değerlendirilmesinde, duygusal bağlılık boyutu iyi (katılıyorum) seviyede tespit edilmişken; devamlılık bağlılığı ve normatif bağlılık boyutları orta (kararsızım) seviyesindedir.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinde, cinsiyet, yaş, medeni durum ve mesleki kıdem faktörlerine göre anlamlı farklılıklar bulunamamışken, okul türü faktöründe manidar farklılıklara rastlanmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinde, okul türü faktörüne göre Duygusal Bağlılık ve Normatif Bağlılık boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüşken; Devamlılık bağlılığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri, Meslek liseleri ve Genel liselerde çalışan öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın Dördüncü Amacı İle İlgili Analizlerin Sonucuna Göre

Ortaöğretim kurumu müdürlerinin sergiledikleri Sürdürümcü Liderlik stilleriyle öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; Dönüşümcü liderlik stilleriyle öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Elde edilen bu sonuca göre öğretmenlerdeki örgütsel bağlılık düzeyi arttıkça, okul müdürlerini dönüşümcü lider olarak algılama düzeyleri de artmaktadır.

Araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin internet kullanım biçimlerine ilişkin bilgiler “İnternet Kullanım Biçimleri Anketi” çocukların iletişim becerileri ise “5-6 Yaş Çocukları İçin İletişim Becerileri Ölçeği” ile ölçülmüştür. Ebeveyn ve öğretmenlerin okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık

çocukların iletişim becerilerine etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Araştırma sonucunda, ebeveynlerin internet kullanım biçimleri çocuğun cinsiyeti ve çocuğun yaşına göre farklılaşmazken ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim durumu ve ebeveyn çalışma durumu değişkenlerine göre farklılaşmıştır. Buna göre, ebeveyn internet kullanım biçimi anne yaşına göre farklılaşmazken baba yaşına göre farklılaşmaktadır. 31-35 yaş arasındaki babalar interneti 35 yaş üstü babalara göre daha aktif kullanmaktadır.

Ebeveyn internet kullanım biçimi anne ve baba eğitim durumlarına göre farklılaşmıştır. Anne ve babanın her ikisinin de eğitim durumu yükseldikçe internet kullanımları artmaktadır.

Ebeveyn internet kullanım biçimi anne ve baba çalışma durumlarına göre farklılaşmıştır. Mesleğini diğer olarak belirten anneler, ev hanımı annelere göre interneti daha aktif kullanmaktadır. Mesleğini diğer olarak belirten babalar serbest meslek sahibi babalara göre interneti daha aktif kullanmaktadır.

Araştırma sonucunda, 5-6 yaş çocukların iletişim becerileri ebeveyn yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı ve çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmazken ebeveyn eğitim durumu, ebeveyn çalışma durumu ve çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumu değişkenlerine göre farklılaşmıştır. Buna göre, çocukların iletişim becerileri baba eğitim durumuna göre farklılaşmazken anne eğitim durumuna göre farklılaşmıştır. İlkokul/ortaokul mezunu annelerin çocuklarının iletişim becerisi lisans/lisansüstü mezunu annelerin çocuklarının iletişim becerisine göre daha yüksektir.

Çocukların iletişim becerileri baba çalışma durumuna göre farklılaşmazken anne çalışma durumuna göre farklılaşmıştır. Annesi ev hanımı olan çocukların iletişim becerileri çalışan anne çocuklarına göre daha yüksektir. Çocukların iletişim becerileri, okul öncesi eğitim almayan çocuklarda okul öncesi eğitim alan çocuklara göre daha yüksektir.

Araştırma sonucunda, anne ve baba internet kullanım biçimleri ile okul öncesi çocukların iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların ebeveynlerinin internet kullanım biçimlerinin çocukların iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre, anne, baba internet kullanımlarının artması çocukların iletişim becerileri üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Fakat öğretmenlerin

internet kullanım biçimleri ile okul öncesi çocukların iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

KISITLILIK

Bu araştırma 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılı ile sınırlıdır.

Araştırma anket uygulanan okullarda görev yapan okul müdürlerinin, öğretmenler tarafından algılanan liderlik stilleri hakkındaki görüşleriyle sınırlıdır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*. (5.Baskı). İstanbul: Sistem Y.

Ertürk, M. (2009). *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*. (4.Baskı). İstanbul:Beta Y.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:01.08.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:82-130

Kişilik Teorileri ve Bilimsel Yaklaşımların Karşılaştırılması

1.Ufuk YILMAZ

Doktor. PHD

St Clemets Üniversitesi.

Eğitim Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı

Sosyal Psikoloji Bölümü

Orcid ID: 0009-0004-2782-6571

Mail:ufuk.yilmaz06@hotmail.com

ÖZET

Kişilik, bir bireyin benzersiz düşünce, duygu ve davranış bileşimi olarak tanımlanabilir. Diğer insanlarla etkileşimler, kişinin kişiliğinin en açık şekilde gösterildiği yerdir. Kişilik, kişinin duygularını, tutumlarını ve fikirlerini, bir kişiyi diğerinden ayıran ve bireylerin çevre ve sosyal grupla etkileşimlerinde gözlemlenebilen, hem doğuştan hem de öğrenilmiş davranışsal özellikleri kapsar. Bu özellikler, insanlar birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşime girdiğinde görülebilir. " Kişilik" kelimesi çeşitli şekillerde tanımlanmıştır; yine de psikolojik bir yapı olarak kişilik iki temel tanım geliştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Proje, Psikolojik, Gelişim, Sosyal Gelişim,

ABSTRACT

Personality can be defined as an individual's unique combination of thoughts, feelings and behaviour. Interactions with other people are where one's personality is most clearly demonstrated. Personality encompasses a person's feelings, attitudes and opinions, both innate and learned behavioural traits that distinguish one person from another and can be observed in individuals' interactions with the environment and social group. These characteristics are visible when people interact with each other and with their environment. The word "personality" has been defined in various ways; nevertheless, personality as a psychological construct has developed two basic definitions

Keywords: Social Responsibility, Project, Psychological, Development, Social Development,

GİRİŞ

Kişilik teorisyenini, tüm insanlar arasında, insanın doğasını ve yaşam akışını etkileyen faktörleri tanımlayan bu düzenlilikleri aramaya yönlendirir. İkinci anlam, tüm insanlar tarafından paylaşılan ve psikolojik insanı diğer türlerden ayıran özelliklere vurgu yapar. Bu ikilik, kişilik çalışmalarının izlediği iki yönü açıklamaya yardımcı olabilir:

- 1. Bir yandan insanlarda giderek daha belirgin niteliklerin incelenmesi ve diğer yandan, psikolojik işlevlerin arasındaki etkileşimi vurgulayan organize bütünlüğün araştırılması.*
- 2. İnsanların içindeki organik ve psikolojik olaylar ve onları çevreleyen sosyal ve biyolojik olaylar.*

Bu yönlerden ikisi de son ele yıllarda alınmıştır.

Kişiliğin sistematik psikolojik çalışması, sıkıntı içindeki yaşamlara odaklanan psikiyatrik vaka çalışmaları, insanın doğasını araştıran felsefe, fizyoloji, antropoloji ve sosyal psikoloji gibi bir dizi farklı kaynaktan ortaya çıkmıştır. Diğer kaynaklar, sıkıntı içindeki yaşamlara odaklanan psikiyatrik vaka çalışmalarını içerir. Psikoloji içinde tanınabilir ve ayrı bir disiplin olarak kişiliğin sistematik olarak incelenmesinin, 1930'larda Amerika Birleşik Devletleri'nde Ross Stagner tarafından yazılan *Psychology of Personality* (1937) ve *Personality: A Psychological Interpretation* (1937) adlı iki ders kitabının yayınlanmasıyla başladığı söylenebilir (Gordon W. Allport).

Bunu Henry A. Murray'in bir dizi deneysel ve klinik çalışma içeren *Explorations in Personality* (1938) ve Gardner Murphy'nin kişiliği yorumlaması (1947) ile pekiştirilmiş olarak görmek mümkündür. Öte yandan, kişibilimin kökleri, Yunanlıların kişiliği açıklamak için bir tür biyolojik teori geliştirdiği antik Yunanistan'a kadar uzanabilir.

AMAÇ

Normal ve patolojik davranışın yapısını, içeriğini ve dinamiklerini açıklamak için öne sürülen çeşitli hipotezler vardır. Bu teorik modeller, insan davranışını anlamayı kolaylaştırmayı, bu davranış hakkında doğru tahminlerde bulunmayı ve nihayetinde üzerinde terapötik kontrol uygulamayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Ulusal ve uluslararası araştırmalardan yararlanılarak literatür taraması ile nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

BULGULAR

Fizyolojik Tür Kuramları

Birçok çağdaş psikolog ve bunların antik çağlarda psikolojiyle uğraşan ataları, bireylerin fiziksel niteliklerine dayalı olarak belirli kişilik tiplerine göre sınıflandırılabileceği kavramından büyülenmişlerdir. Yine de, bireylerin birçok farklı katı kişilik sınıfından birine uyması gerektiği fikri, son yıllarda büyük ölçüde itibarını yitirmiştir. Bu tartışmada, geniş düşünce kategorileri olan hem hümorale hem de morfolojik teoriler dikkate alınmaktadır.

Ahlaki Teoriler

Yunan filozofu ve fizyolog Empedokles'in kozmolojik çalışmaları ve Doktor Hipokrat'ın ilgili fikirleri, belki de bireyselliğin bilinen ilk kavramını içerir. Empedokles'in kozmik unsurları - hava (ilişkili nitelikleriyle birlikte, sıcak ve nemli), toprak (soğuk ve kuru), ateş (sıcak ve kuru) ve su (soğuk ve nemli) - sağlıkla ilgiliydi ve karşılık geliyordu.

Hipokrat'ın mizaçtaki farklılıklarla ilişkilendirilen fiziksel mizahlarına:

“kan (iyimser mizaç), kara safra (melankolik), sarı safra (kolerik) ve balgam (karışık)”

Kişinin mizacının vücut kimyası tarafından belirlendiğini iddia eden bu hipotez, şu ya da bu şekilde 2500 yıldan fazla bir süredir ortalıkta dolaşmaktadır. Bu ilk teorilere göre, genel sağlık kadar duygusal istikrar da dört vücut sıvısı arasında uygun bir dengeye bağlıdır. Birinin fazlası, belirli bir fizyolojik duruma veya aşırı bir kişilik özelliğine neden olabilir. Bu nedenle, bol kanı olan bir kişinin iyimser bir mizaca sahip olacağını, yani iyimser, coşkulu ve kolayca heyecanlanacağını varsaymak mantıklıdır.

Melankolik bir eğilimin, diğer sıvılarla karışmış olabilecek kara safra, yani koyu kanın fazlalığından kaynaklanabileceği düşünülüyordu. Karaciğer tarafından üretilen aşırı sarı safra, öfke ve tahriş duygularının yanı sıra hayata "sarılık" bir bakış açısına neden olabilirdi. Aşırı miktarda balgamın (solunum tüplerinde salınan) bireyleri soğukkanlı, uyuşuk ve duygu gösteremez hale getirdiğine inanılıyordu.

Biyoloji bilimi alanı ilerledikçe, vücudun kimyası hakkındaki bu eski görüşlerin yerini daha karmaşık kavramlar ve hormonlar, nörotransmitterler ve endorfinler gibi merkezi sinir sistemi

içinde üretilen kimyasallar üzerine daha yeni araştırmalar aldı.

Morfolojik Teoriler (Çeşitli Vücut Tipleriyle İlgili)

Farklı kişilik türlerini ilgili vücut şekillerine göre kategorize eden teoriler, biyokimyasal teorilerle (somatotip) bağlantılıdır. Almanya'dan bir psikiyatrist olan Ernst Kretschmer, bu özel morfolojik hipotezi kuran kişiydi. İlk olarak 1921'de yayınlanan Fizik ve Karakter adlı kitabında, hastalarında zayıf, oldukça zayıf (astenik) bir vücut yapısının yanı sıra kaslı (atletik) bir fiziğin sıklıkla şizofreni hastalarının özelliği olduğunu, oysa kısa, manik-depresif hastalarda rotund (piknik) yapı sıklıkla bulundu.

Ayrıca, kaslı (atletik) bir fiziğin bipolar bozukluğu olan hastaların sıklıkla özelliği olduğunu yazdı. Kretschmer, bulgularını ve iddialarını tüm insanlarda vücut yapısı ve kişilikle ilgili bir teoride genişletti.

İnce ve narin fiziğe sahip insanların içe dönüklükle ilişkilendirildiğini, oysa yuvarlak, daha ağır ve daha kısa vücutlara sahip insanların siklotimik olma eğiliminde olduklarını, yani karamsar ancak genellikle dışa dönük ve neşeli olduklarını yazdı. Vücut tiplerinin kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasında veya psikiyatrik sendromların tanımlanmasında yararlı olabileceği yönündeki ilk umutlara rağmen, Kretschmer tarafından gözlemlenen ilişkilerin deneye dayalı çalışmalarla güçlü bir şekilde desteklendiği bulunmadı.

Somatotip Numarası Atamak

Bu, vücut türlerinin bunu yaparken yararlı olabileceğine dair daha önceki umutların aksine, 1930'larda, Amerika Birleşik Devletleri'nde William H. Sheldon tarafından yürütülen daha kapsamlı araştırmalar, bireylere üç basamaklı bir somatotip numarası atamak için bir yöntemin geliştirilmesiyle sonuçlandı ve her basamak, olası değerleri için 1 ila 7 Aralığındaydı. İlk sayı Sheldon'ın yumuşak, küresel endomorfuna, ikincisi kare, kaslı mezomorfuna ve üçüncüsü onun doğrusal, ince kemikli ektomorf fiziğine atıfta bulunuyordu. Üç rakamın her biri, Sheldon'ın üç farklı vücut tipinden birine karşılık geliyordu. Yani, aşırı bir endomorfun puanı 711, aşırı bir ektomorfun puanı 117 ve ortalama bir bireyin puanı 444 olacaktır.

Bundan sonra Sheldon, üç farklı tanımlayan yirmi öğeden oluşan bir özellikler listesi derledi. Üç basamaklı mizaç ölçeği ile somatotip profili arasında hatırı sayılır bir ilişki var gibi görünse de, bu ilişki kişibilimcileri heyecanlandırmadı.

Margaret Mead

Margaret Mead Bali'de sahada araştırma yapıyordu; ayrıca 1930'lardan itibaren kişilik çalışmaları alanındaki araştırmacılar, bir kişinin yaşadığı daha geniş sosyal çevreyi dikkate almaya başladılar. Amerikalı bir antropolog olan Margaret Mead, 13 farklı ilkel toplulukta işbirliği ve rekabet kalıpları üzerine araştırma yaptı. Bu davranışların çeşitli toplumlar tarafından gerçekleştirilme biçimlerindeki önemli farklılıkları kaydetmeyi başardı. 1935'te yayınlanan "Üç İkel Kültürde Cinsiyet ve Mizaç" adlı çalışmasında, erkekliğin şiddet içeren davranışlarla ve kadınlığın uysallık ve itaatle gösterilmemesi gerektiğini gösterdi. Kanıtlanmış bu farklılıklar nedeniyle, kişilik özelliklerinin belirlenmesinde biyoloji, öğrenme ve toplumsal güçlerin oynadığı ilgili roller hakkında endişeler dile getirildi. Psikanalize dayalı hipotezler Freud Psikanalizi olarak bilinen bütünleştirici kişilik teorisi, esas olarak 20. yüzyılın ilk kırk yılı boyunca Avusturyalı nörolog Sigmund Freud tarafından yayıldı. Psikanalizin en etkili bütünleştirici kişilik kuramı olması mümkündür.

Psikanaliz

Psikanaliz, psikopatoloji çalışmaları üzerine kurulmuş olmasına rağmen, zamanla normal kişiliklerin oluşumu ve işleyişi konusunda daha kapsamlı bir bakış açısına evrildi. Histeri, obsesif-kompulsif bozukluklar ve fobik durumları içeren sözde nevrotik sendromların vaka incelemeleri, araştırma alanının başladığı yerd. Histerik semptomlarla başvuran hastalar sıklıkla ani nefes darlığı, felç ve uzuvların kasılmalarından şikâyet ettiler ve bunların hepsinin fark edilebilir bir fizyolojik temeli vardı.

Freud ve eski iş arkadaşı ve akıl hocası Avusturyalı Doktor Josef Breuer, hastalarının çoğunun semptomlarının nasıl ve ne zaman geliştiğinden emin olmadıklarını ve hatta semptomların kendilerine neden olduğu muazzam rahatsızlığa kayıtsız göründüklerini gözlemlediler. Bu, Freud'un hastalarıyla yaptığı görüşmeler sırasında fark ettiği bir şeydi. Sanki semptomlarla ilgili düşünceler zihinden izole edilmiş ve normalde orada olacak doğal ilgiyi göz ardı ederek uykuda bırakılmış gibiydi. Bu tuhaf örüntüyü anlamlandırmak için Breuer ve Freud iki hipotez öne sürdüler.

İlk teori, 19. yüzyıl biliminde oldukça yaygın olan determinizmin genel bilimsel konumuna dayanıyordu.

Görünürde hiçbir fiziksel nedenin ima edilememesi gerçeğine rağmen, bu nevrotik semptomlar yine de neden oldu veya belirlendi.

İkinci öncül, bilinçsiz psikolojik süreçleri içeriyordu; özellikle fikirlerin dinamik olmaya, değişmeye ve zihin tarafından bilinçli olarak işlenmeseler bile davranış üzerinde bir etkiye sahip olmaya devam ettiği fikridir. Hipnoz sonrası telkin gözlemi, bu varsayımın birincil kaynaklarından biriydi. Bu gözlem, bilincin dışında uykuda olan anılar olarak var olmaya devam eden geçmiş deneyimlerin, çevreden gelen bir sinyalle etkinleştirilebileceğini ve hipnotize edilen kişi davranışının nedenlerinin farkında olmasa bile davranışı etkileyebileceğini ima ediyor gibiydi. Bu, bu varsayımın birincil kaynaklarından biriydi.

Hem Breuer hem de Freud, bu nevrotik semptomların özel nedeninin, hastanın ahlaki normlarıyla bağdaşmayan ve sonuç olarak onlarla çelişen son derece üzücü olayları hafızasından silme isteğinde yattığı görüşündeydi. Bu bölümlerin karakter olarak cinsel olduğu düşünülüyordu ve daha fazla araştırma, Freud'u hastalarının daha önce de rahatsız edici cinsel karşılaşmalar - genellikle baştan çıkarmalar - yaşadıklarına ve bunların anılarının daha yeni bir cinsel karşılaşmayla uyanana kadar uykuda kaldığına ikna etti.

Patojenik enerjiyi vermekten sorumlu olduğu Freud, daha önceki baştan çıkarma deneyiminin, ikinci olaya patojenik enerjiyi vermekten sorumlu olduğu sonucuna vardı. Freud ilk olarak genç ve saf hastalarının kaydettiği olayların çoğunun gerçek baştan çıkarmalar olduğuna inandı. Sonraki yıllarda, rivayetlerin hepsinin değilse de birçoğunun uydurma olduğunu anladı. Bu görüşe dayanarak Freud, kişiliğin bu tür deneyimlerle birlikte diğer acı verici veya sinir bozucu olaylarla değiştiğini gösteren bir teori geliştirdi. Freud'un fikri "deneysel hipotez" olarak bilinir.

Travmatik cinsel deneyimleri içeren düşüncelerin, altta yatan bir cinsel dürtünün tezahürleri olduğunu teorileştirdi. Bundan sonra, Freud'un terapi yönteminde, gerçek cinsel travma arayışının yerini, hastaların çocukluklarında zaten var olan cinsel eğilimlerinin davranışlarında ifade edilme biçimlerinin keşfi aldı. Bu, Freud'un cinsel baskı hipotezini keşfetmesinden sonra gerçekleşti.

Cinsel dürtüler ve bunlara karşı savunmalar arasındaki savaşın kökenleri çocuk gelişiminin erken evrelerindedir ve nevroz ve genel olarak kişiliğin bu savaşın sonuçları olduğuna inanılmaya başlandı. Freud, hastalarının, kendilerinde hem heyecan verici hem de itici bir unsur bulunan rüyaları savuşturmaya çalıştıklarını düşündü. Bu varsayım, bu fantezilerin hastaları üzerinde ikili bir etkiye sahip olduğu gerçeğine dayanıyordu. Freud, bireylerin hayal güçlerini daha katlanılır kılmak için kullandıkları, genellikle savunma mekanizmaları olarak

bilinen çeşitli psikolojik tekniklerin ana hatlarını çizdi. Örneğin, obsesif-kompulsif bozukluk olarak bilinen, sürekli istenmeyen düşünceleri veya belirli davranışları yapmak için tekrarlanan karşı konulamaz arzuları, örneğin tekrar tekrar ellerini yıkamayı tanımlayan durumda, savunma stratejileri izolasyon ve yer değiştirme olarak bilinir. Bir fanteziyi karşılık geldiği duygudan ayırmayı (izole etmeyi) ve ardından duyguyu başka, daha önemsiz bir kavrama iliştiirmeyi (yerini değiştirmeyi); örneğin, el yıkayan kişi için kirli olan arzulardan çok ellerdir.

Freud ayrıca izolasyona ve yerinden edilmeye güvenen insanların, aksi takdirde mükemmeliyetçilik, kararsızlık ve kişilerarası ilişkilerde formalite gibi patolojik olmayan kişilik nitelikleri ile karakterize edildiğini gözlemledi. Bu özellikler, izolasyona ve yerinden edilmeye güvenen insanlarda görülebilir. Freud'a göre fanteziler, en önemlileri seks, şiddet ve kişinin kendi hayatını koruma ihtiyacı olan temel dürtülerin zihinsel temsilleriydi. Ek olarak, çocuk bir yetişkine dönüşürken bu dürtülerin evcilleştirilmesi gerekiyordu ve evcilleştirme süreci, çocuğun bu dürtülerin tezahürüyle bağlantılı bazı düşünceleri bastırmasını gerektiriyordu. Bu, çocuk bir yetişkine dönüşüğünde ortaya çıktı. Bir tür çelişkili fikirlerin hatırlanmasından alıkoyulması olan bastırma; kişinin kendi reddedilmiş eğilimlerinin başkalarına atfedilmesi olan yansıtma; ve kendinde reddedilen bir eğilimin tersine dönüşen tepki oluşumu - açgözlülüğe karşı bir savunma olarak aşırı cömertlik gibi - diğer bazı savunma yöntemleridir.

Gündelik Hayatın Psikopatolojisi

Freud'un birçok nevrozun temeli olduğuna inandığı dürtüler ve kontrol süreçleri arasındaki temel çatışma, hem rüyaların içeriğini hem de "gündelik hayatın psikopatolojisini" açıklamak için kullanıldı. Bu, bazen "Freud sürçmeleri" olarak adlandırılan yaygın dil sürçmelerinin yanı sıra niyetleri unutmak veya nesnelere yanlış yerleştirmek gibi hataları içerir. Ek olarak, bu temel insani dürtülerin hem psikolojik hem de fiziksel olgunlaşmanın doğal bir bileşeni olarak değişim geçirdiğine inanılıyordu.

Bu formülasyon, genital aktivitenin cinselliğin tüm yönlerini kapsamadığını varsayarak, cinsellik alanını üremenin ötesine genişletti. Bunun nedeni cinsel aktivitenin biyolojik olgunluktan çok önce gözlenebilmesi ve üreme ile sonuçlanmasa bile gerçekleşebilmesidir. Teori ayrıca, vücudun farklı bölgeleri sırayla çocuğa şehvetli zevk sağladığından, cinsel olgunluğun bir dizi aşamada geliştiğini belirtti. Fikir, ağzın vücudun şehvetli zevk üreten ilk

kısmı olduğunu, ardından anüsün ve son olarak cinsel organların geldiğini öne sürdü. Dürtülerin bastırılmasına ve kontrol edilmesine yönelik toplumsal talepler, bu bölgelerin işlevlerine odaklanır ve kişiliğin yukarıda açıklanan sosyalleşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Dürtü Kontrol Süreçleri Arasındaki Çatışma

Bir örnek vermek gerekirse, bir kişinin kişiliğinin otorite, sorumluluk, uyum ve direnç sergileme derecesi, cinsel arzunun anal dışavurumlarıyla örtüşür ve anal işlevler üzerinde kontrol elde etme süreciyle bağlantılı görünür.

İd adı verilen tamamen bilinçsiz bir yapı olarak kavramsallaştırılan dürtüler ile ego adı verilen büyük ölçüde bilinçsiz bir yapı olarak kavramsallaştırılan dürtü kontrol süreçleri arasında bir çatışma vardır. Bu çatışma, çatışmaları uzlaştırmaya yönelik kendine özgü bir yaklaşımın geliştirilmesine neden olur ve bu yaklaşımın ergenlik döneminden önce oluştuğu varsayılır. Eğitim ve pratik deneyimin bu davranışların oluşumunda önemli bir rol oynadığının yaygın olarak kabul edilmesine rağmen, teori, dürtülerin tatmin edilmesi ve kontrollerin yerine getirilmesinde doğuştan gelen farklılıkların olabileceği ihtimaline güçlü bir vurgu yapmaktadır. Özdeşleşmeler ve savunmalar, egonun kontrol uygulama becerisine katkıda bulunan yönleridir. Freud, çocukların çevrelerindeki önde gelen yetişkin rol modellerine göre davranışlarını yansıtmada doğal bir eğilime sahip olduklarını varsaydı. Gelişmekte olan çocuk, kimliğini ve biricikliğini bu tanımlamaların kullanımıyla kazanır. Dahası, özeleştirici süreci, ego kontrollerinin bir bileşenidir (Freud buna süperegö olarak atıfta bulunur) ve ahlaki idealleri etkileyen içsel ve genellikle bilinçsiz bir vicdan olarak işlev görür.

Freud'un fikirlerinin ilk destekçilerinden biri olan İsviçreli psikiyatr Jung Carl Gustav Jung, Freud'un kişilik oluşumunda itici bir güç olarak cinsel dürtülere verdiği ağırlık konusunda şüphelerini dile getirdi. Jung, bilinçdışı süreçlerin ana etkisinin olduğunu kabul etti; yine de, Freud'un aksine, davranışın cinsel arzulardan çok maddi olmayan, hatta ruhsal süreçler tarafından yönlendirildiği fikrine daha fazla vurgu yapmayı seçti. Jung ayrıca bireysel varyasyonlara daha fazla vurgu yaptı. Özellikle, temel dürtüleri yumuşatmak için iki temel teknik olan dışa dönüklük ve içe dönüklük arasında ayrım yaptığı bir tepki stilleri tipolojisi tasarladı.

Dışa dönüklük, kişinin içsel dürtülerini yaşamak uğruna sosyal bağlantı arzusu olarak tanımlanırken, içe dönüklük, sosyal ilişkiler pahasına kişinin iç dünyasıyla ilgilenmesi (toplu olarak libido olarak adlandırılır) olarak anlaşıldı.

Nitelikler üzerine yapılan araştırmaların çoğu, bu iki insan kategorisinin varlığına dair olgusal kanıtlar sağlar. Freud'un ilk öğrencilerinden biri olan Avusturyalı psikiyatr Alfred Adler, cinsel güdülerin önemine karşı çıkan bir diğer kişiydi. Adler, tazminat olarak adlandırdığı bir güçlükle başa çıkma yöntemini tartıştı. Davranışın bu faktörden önemli ölçüde etkilendiğine inanıyordu. Onun bakış açısına göre, bireyler bir davranış kusurunu başka bir davranışı abartarak telafi ederler. Bu, hipertrofi olarak bilinen biyolojik süreçlerle ilgili bir süreçtir.

Örneğin, bir göz yaralanırsa, diğer göz daha keskinleşerek bunu telafi edebilir. Adler'e göre fiziksel ya da zihinsel bir eksiklik sonucu aşağılık duygusuna kapılan kişi, telafi edici davranışlar ya da belirtiler de geliştirebilir. Eksiklik ister zihinsel ister fiziksel olsun, bu durum söz konusu olabilir. Bir örnek vermek gerekirse, kısa boylu olmak, baskın ve kontrol edici davranışların gelişmesine katkıda bulunabilir. Adler, aile dinamiklerinin bir kişinin kişiliğinin oluşumunda önemli bir rolü olduğuna inanıyordu. Bir çocuğun kişiliğinin önemli yönlerinin, aile içindeki yerlerinden veya doğum sıralarından çıkarılabileceğine inanılıyordu. Amerikalı bir psikanalist olan Erikson Erik H. Erikson, Freud'un kişilikteki cinsel, saldırgan ve kendini koruma güdülerinin gelişimsel açılımına yaptığı vurguyu değiştirdi.

Dürtülerin Gelişiminde Sekiz Aşama

Erikson psikolojik, sosyal ve biyolojik faktörleri entegre etti. Freud'un vurgusu, kişilikteki cinsel, saldırgan ve kendini koruma güdülerinin gelişimsel açılmanması üzerindeydi. Erikson'un teorisi, dürtülerin gelişiminde sekiz aşama olduğunu varsayıyordu. Bu aşamalar, Freud'un beş bebeklik aşamasının (oral, anal, fallik, gizli ve genital) ötesine ve Erikson'un tanımladığı üç olgunluk aşamasına uzanır. Aşamalar boyunca meydana gelen gelişim sıçramalarından epigenetik bir mekanizma sorumludur. Bir organizmanın öğelerinin önceden tanımlanmış gelişimsel dizisi kavramı, embriyoloji alanından gelen epigenez kelimesiyle ifade edilir. Her bileşenin, önce kendini göstermek ve sonra kademeli olarak operasyonel bütüne dâhil olmak için kendine özgü bir fırsat penceresi vardır.

Ortaya çıkma sürecinin bir aşamasının etkili bir şekilde tamamlanması, bir sonraki aşamaya geçilmesi için gereklidir. Erikson'a göre, gelişme üzerinde en fazla etkiye sahip olan çevresel faktörler, bunu büyümenin ilk aşamalarında yapanlardır. Bunun nedeni, büyümenin bir aşamasını bozan herhangi bir şeyin, ondan sonraki tüm aşamaları etkilemesidir. Belirli her aşama sonunda yenisiyle değiştirilmelidir, yeni aşama liderliği ele geçirip sanki biyolojik bir program tarafından yönetiliyormuş gibi davranarak önemini yitirir. Bu süreç, sanki biyolojik bir zaman çizelgesi tarafından yönetiliyormuş gibi gerçekleşir. Kişinin kişiliğiyle ilgili sorunlardan her ne pahasına olursa olsun kaçınılması gerekiyorsa, önemli durumlarda tutarlı bir şekilde serpiştirilmesi gerekir. Bu zamanlarda bazı kısımlar ortaya çıkarken bazı kısımlar gizlenmelidir

Freudyen Gelişim Teorisi

Erikson tarafından değiştirildiği şekliyle Freudyen gelişim teorisi, gelişim sürecinin bir dizi dürtü-kontrol (kişi içi ve kişilerarası) etkileşimi içerdiğini varsayar. Bir kişinin yaşamının birbirini izleyen dönemlerinde ortaya çıkan bir kutupsal tutum modeline yerleştirilebilirler. Bu, bir kişinin kişiliğinin gelişiminde aşırılıkları önlemek için ele alınması gereken her adımda bir çatışma ile sonuçlanır. Erikson, bunun bir sonucu olarak sekiz gelişim aşamasını buldu. Bunları şu şekilde tanımladı:

- (1) *Bebeklik: Güvene Karşı Güvensizlik;*
- (2) *Erken Çocukluk: Özerkliğe Karşı Utanç Ve Şüphe;*
- (3) *Okul Öncesi: Girişime Karşı Suçluluk;*
- (4) *Okul Çağı: Çalışkanlığa Karşı Aşağılık;*
- (5) *Ergenlik: Kimliğe Karşı Kimlik Karmaşası;*
- (6) *Genç Yetişkinlik: Yakınlığa Karşı İzolasyon;*
- (7) *Orta Yetişkinlik: Durağanlığa Karşı Üretkenlik Ve*
- (8) *Geç Yetişkinlik: Bütünlüğe Karşı Umutsuzluk.*

Psikanalizin sahip olduğu etki

Psikanalizin 20. yüzyıl boyunca kişilik teorilerinin gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna şüphe yok. Odak noktasını, farklı türdeki insanların doğrudan tanımlanmasından uzaklaştırdı ve bireylerin kim olduklarına dönüştüğü süreçlere olan ilgiye kaydırıldı. Psikanalitik teorinin temel ilkesi, insan organizmasının sürekli etkileşimlerin bir sonucu olarak yavaş da olsa sürekli bir değişim halinde olduğudur.

Sonuç olarak, insan kişiliği bu teoriye göre kırılabilir ve belirsiz sınırları olan bir değişim odağı

olarak tasavvur edilebilir. Araştırmanın yalnızca özellikler, tutumlar ve güdüler üzerine değil, aynı zamanda kişiliğin gelişiminin asla durmadığı ve hatta kişilik değişim hızının bile bir yaşam boyunca değiştiği şeklindeki psikanalitik görüşü yansıtan araştırmalara odaklanması gerektiğini öne sürer.

Bu fikir, araştırmanın yalnızca özellikler, tutumlar ve güdüler üzerine yapılan çalışmalara değil, aynı zamanda psikanalitik görüşü yansıtan çalışmalara da odaklanması gerektiğini öne sürer.

Cinsiyet ve saldırganlık gibi çatışma ve temel dürtülerin, kişiliklerin gelişimi ve işleyişinde önemli bir rol oynadığı söylenir, ancak bu faktörlerin varlığı, bunları insan davranışlarında aramak üzere eğitilmemiş kişiler için farkedilebilir veya anlaşılabilir olmayabilir.

Teori, durumun böyle olduğunu savunuyor. Öte yandan kişilik özellikleri, zaman içinde ve bağlamlar arasında büyük ölçüde değişmez, bu da bir kişinin zamanın geçmesine ve yeni deneyimlerin ortaya çıkmasına rağmen tanınmasını mümkün kılar.

"Çifte Etki" Hipotezi

Psikanalitik teorinin bir diğer yönü, kişiliğin, en önemli temellerin kişinin yaşamının şekillendiği yıllarda atıldığı, öncelikle aile içinde işleyen hem biyolojik hem de psikososyal güçlerden etkilendiği konusundaki ısrarıdır. Buna "çifte etki" hipotezi denir. Psikanalitik teorinin dayandığı kanıtlar, psikanalistlerin görüşme odalarında, çatışma halindeki hastaların analistlerine yaşam deneyimlerini sunduğu zaman ortaya çıkmıştır. Bu, psikanalitik teorinin temelini oluşturdu.

Bu özel ortamda, deneysel manipülasyon, bağımsız gözlem veya formülasyonların genellikle test edilmesi için tek bir kolaylık yoktur. Bunun bir sonucu olarak, teorinin önemli bir kısmı kabul edilmiş bir dogma haline gelmesine rağmen, psikanaliz ampirik olarak incelenmiş bir kanıt bütünü iddia edemez. Buna rağmen, psikanalitik teori, motivasyonlar ve gelişim üzerine odaklanan kişilik üzerine yapılan çalışmaların çoğu için en azından temel bir çerçeve sunar. Özelliklere dayalı teoriler Modern çağda yürütülen kişilik çalışmaları genellikle ampiriktir ve deney yapmayı erteler. Deneyler, daha kesin olmalarına ve dolayısıyla psikanalitik teorinin önemli bir kısmından daha geçerli olmalarına rağmen, psikanalizin kapsayıcı amacından daha küçük bir kapsama sahip olmalıdır.

1940'larda çok sayıda araştırmacı çabalarını, bireysel özelliklerin yanı sıra "otoriter kişilik" gibi belirli kişilik tiplerini tanımlıyor gibi görünen özellik kombinasyonlarının derinlemesine araştırmalarını yürütmeye yoğunlaştırdı. Amerikalı psikologlar David C. McClelland ve John W. Atkinson gibi diğerkleri, Murray'in tanımladığı başarı veya ait olma arzusu gibi bazı gereksinimlerin tipik varlığını araştırdılar. Bu gereksinimleri ölçmek için kullanılan yöntem, Murray's Thematic Apperception Test'in (TAT) fantezi üretimlerini incelemektir.

Ek olarak, motivasyon puanı ile kişisel geçmiş, meslek seçimi, öğrenme hızı ve başarısızlıktan sonra davranışın kalıcılığı gibi diğerk davranışsal indeksler arasında bir ilişki kurulmuştur.

Özelliklerin Tutarlılığı

Genel olarak sosyallik, fevrlilik, titizlik, dürüstlük ve düzenbazlık gibi özelliklerin zaman içinde ve farklı bağlamlarda oldukça tutarlı olduğu kabul edilir. "Özellik" terimi, yalan söylemek gibi tek bir davranış örneğiyle ilgili değildir, daha çok tutarlı olan ancak her zaman aynı olmayan bir davranış modeliyle ilgilidir. Bazı kişibilimcilere göre, bu davranış kalıbı tepki vermeye yatkınlık gösterir.

Allport tarafından 1937'de yazılan ders kitabına göre, özellikler gözlemcilerin yaratımı değil, genetik yatkınlıkların ve deneyimin bir kombinasyonunun sonucudur. Özellikler, bir kişinin içinde var olan yapılar veya alışkanlıklar olarak düşünülebilir.

Geniş anlamda, niteliklerin gözlemlenebilir davranış kalıplarının etiketlerinden başka bir şey olmadığını iddia etmek mümkündür, ancak bu isimler davranışların kendisini açıklamaz. Bununla birlikte, kişilik çalışmaları alanının önemli bir kısmı, bir bireyde özelliklerin nasıl oluştuğunu ve geliştiğini araştırmaya ayrılmıştır.

İngilizcede özellik ifade eden binlerce kelime vardır ve birçoğu diğerk kelimelere benzer anlamlara sahiptir (örneğin titiz, dikkatli, vicdanlı). Kişisel bildirim (kişilik) envanterleri, değerlendirme araştırmalarının çoğunda kullanılır. Bu envanterler, katılımcılardan ilgili sıfatları işaretleyerek veya ifade ettiklerini bildikleri tipik davranışlarla ilgili soruları yanıtlayarak kendilerini tanımlamalarını ister. Bazı ölçüm türlerinde, gözlemcilerden diğerk insanların davranışlarını değerlendirmeleri istenir.

Birleşik Krallık'tan Hans J. Eysenck ve Amerika Birleşik Devletleri'nden Raymond B. Cattell gibi farklı ülkelerden psikologlar, listedeki özellik kümelerinin sayısını, en az küme saydıkları sayıyla sınırlamak için çalıştılar.

Tüm özellik adları arasındaki korelasyonları araştırdığı ve birbirinden bağımsız (ilişkisiz) görünen özellikler arasındaki korelasyon kümelerini belirlediğı için, bu görev için faktör analizinin istatistiksel yöntemi tercih edilmiştir. Bunun nedeni, faktör analizinin tüm özellikler arasındaki korelasyonları araştırmasıdır.

Duygusal İstikrar

Duygusal istikrar, enerji düzeyi, baskınlık ve sosyallik ile ilgili değişkenler, neredeyse tüm özellik sistemlerinde ortaktır; ancak, çeşitli araştırmacılar bu özellikler için farklı etiketler seçerler. Örneğin Eysenck'in çalışmasında, özelliklerin başlıkları yalnızca üç üst düzey faktöre indirgenmiştir:

“içe dönüklük-dışa dönüklük, nevrotiklik ve psikotizm”

Ayrıca her bileşenin biyolojik temellerini araştırmak için çaba sarf etti. Psikologlar, insanların davranışlarının çok çeşitli bağlamlar ve zaman dilimleri boyunca tutarlı kalmasının norm olmadığını savunarak, özelliklerin genel olarak tutarlı davranışlara eşdeğer olduğı kavramına katılmadıklarını dile getirdiler.

Örneğin 1928 yılında Hugh Hartshorne ve Mark A. May adlı iki Amerikalı psikolog, çocukların ahlaki gelişimi üzerine bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın bir parçası olarak, 10 ila 13 yaş arası çocukları yalan söyleme, çalma veya hile yapma fırsatı buldukları senaryolara maruz bıraktılar; kendileri veya diğer çocuklar için para harcamak ve dikkat dağıtıcı şeylere boyun eğmek veya direnmek, belirti ve sonuçlar idi. Bu araştırma Çocuk Gelişimi dergisinde yayınlandı.

Düzenlilik Derecesine Göre Kontrol

Çocukların genel olarak tutarlı bir şekilde dürüst veya sahtekâr, dikkati dağılan veya fedakâr olmadığı görüldü ve kişisel ve eğitimsel geçmişin öngörü gücünün zayıf olduğı gösterildi. Aynı ortamdaki diğer çocukların eylemleri ve davranışları, çocukların kendi davranışları üzerinde en büyük etkiye sahipti. 1960'larda ve 1970'lerde ABD'den Walter Mischel ve Albert Bandura da dâhil olmak üzere bazı psikologlar, Hartshorne ve May çalışmasını ve bunun varyasyonlarını, davranışın varsayımsal özellikler tarafından değil, daha ziyade düzenlilik derecesine göre kontrol edildiğı görüşünü desteklemek için hatırladılar.

Bu görüş, davranışın varsayımsal özellikler tarafından değil, çevresel uyaranların düzenlilik derecesi tarafından kontrol edildiğini savundu. Başka bir deyişle, kişilik özelliklerinin ancak çevrelerindeki koşullar sabitken sabit olduğunu ve koşullar değişirse kişilik özelliklerinin de değişebileceğini düşünürler. Onların bakış açısına göre, istikrarlı kişilik nitelikleri tutarlı davranış kalıplarına yansımaz. Bunun yerine, bu tür özelliklerin görünümünü uyandırmaktan ve biçimlendirmekten sorumlu olan çevredir. Bu, kişiliğin, bir kişinin psikolojik yapısının diğer yönleriyle birlikte, temelde rol modellerin taklidi gibi değişkenlere bağlı bir öğrenme süreci olduğuna inanan sosyal öğrenme teorisyenlerinin bakış açısıyla tutarlı olacaktır. Ek olarak, sosyal öğrenme teorisine göre, kişinin kişiliği, özellik teorisinin tahminlerine dayanarak beklendiğinden daha fazla değişime açıktır. Davranışın her yönden nadiren tutarlı olduğu tespit edilmiş olsa da, büyük miktarda tutarlılığı yansıttığı da gösterilmiştir. Hartshorne ve May tarafından yapılan çalışmada bile, sürekli olarak dürüst ya da dürüst olmayan davranışlar sergileyen bazı gençler vardı ve araştırmacılar, davranışsal tutarlılığın yaş arttıkça arttığını keşfettiler.

Temel atıf hatası olarak adlandırılan bir şey üzerine yapılan araştırmalar, kişinin davranışlarında tutarlı olması gerektiği fikrine güven verir. Çoğunluğu sosyal psikolog olan araştırmacılar, insanların başkalarının davranışlarını gözlemlediklerinde, içsel nedenlerin rolünü abartma eğiliminde olduklarını ve birincil nedenler olarak özellikleri öne sürdüklerini keşfettiler (örneğin, "John öyle davrandı çünkü o öyle davrandı).

Ancak, kendi davranışlarını açıklamaları istendiğinde, bireyler daha çok belirli koşullar gibi kendi dışındaki faktörleri işaret ederler. İnsanlar, bir davranışın arzu edilir olduğunu düşündüklerinde (örneğin, "Ben başarılıydım çünkü yetenekliyim" örneğinde olduğu gibi başarı) içsel nedenleri destekleme (ve dolayısıyla bir gözlemcinin yargısına katılma) olasılığı daha yüksektir, ancak dışsal, durumsal nedenlere başvururlar. İstenmeyen buldukları bir davranışı yargılamalarına neden olur (örneğin başarısızlık, "Test adil olmadığı için başarısız oldum" örneğinde olduğu gibi).

Bu eğilimlere keşfedilen başka bir düzenlilik eşlik eder. Bu genellemelerin yapılabildiği düzenliliğin bir sınırı olması şaşırtıcı gelmemelidir. İnsanlar tipik olarak kendi özelliklerini diğer gözlemcilerden daha iyi anlarlar ve sonuç olarak, bireyler tipik davranışlarından herhangi bir sapmanın dış gözlemcilerden daha fazla farkındadır. İnsanlar belirli özelliklere sahip olduklarını varsayabilirler, ancak kendilerini belirli bir durum bağlamında düşündüklerinde, kendilerini yalnızca bu özelliklerin adlarının bir koleksiyonu olarak

görmezler. Sonuç olarak, genellikle kendi davranışlarındaki durumlar arası tutarsızlık karşısında şaşırılmazlar ve çoğu zaman bunun kendi içlerinde var olduğunu tespit etmekte başarısız olurlar. Ancak bireyler, başka bir kişinin eylemlerini gördüklerinde, çoğunluğu o kişiye yüksek tutarlılık atfeder. Bunu, tek bir olumlu özelliğin atfedilmesi veya gözlemlenmesine dayanarak bir kişi hakkında birkaç iyi özellik çıkarsamak mümkünmüş gibi yaparlar.

Örneğin, Amerikalı sosyal psikolog Solomon Asch tarafından yürütülen bir araştırma, insanların fiziksel olarak çekici bir kişiyi diğer birçok arzu edilen özelliğe sahip olarak nitelendirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Asch ayrıca, bir gözlemcinin ilk izleniminin, başka bir bireyin kişisel özelliklerine ilişkin genel görüşünü belirlemede en önemli faktör olduğunu da kanıtladı. İlk izlenimlerin unutulması pratik olarak imkânsız görünüyor, çünkü yüksek derecede öngörülemezliğe sahip aşırı miktarda taze bilgi içeriyorlar. İlk izlenimlerin bu kadar güçlü olmasının nedenlerinden biri de budur. Başka bir deyişle, bir olaya dâhil edilen yeni bilgi miktarı, gördüğü dikkat miktarıyla doğru orantılıdır. Bir kişinin ilk izlenimleri tek bir karakterizasyona entegre olma eğiliminde olduğundan, çekici bir kişi hakkında olumsuz bir gerçeği fark eden bir gözlemci ürkebilir ve bu gerçeği görmezden gelmeye veya hafifletmeye (rasyonelleştirmeye) çalışabilir. Bunun nedeni, bir kişinin izlenimlerinin tek bir karakterizasyona entegre olma eğiliminde olmasıdır.

Bilimsel Kişilikler

Teorik araştırma ve kişilik teorileri gelişim için çok önemlidir; sorgulanmaları, incelenmeleri ve geliştirilmeleri kaydıyla herhangi bir çalışma konusunun, kişilik psikolojisi alanı için de geçerli olması tesadüf değildir. Bu, şu anda geçiş sürecinde olan ve bazıları yepyeni, bazıları ise neredeyse bir asırdır büyük ölçüde dokunulmamış olan birkaç hipoteze sahip bir alandır.

Bu fikirlerin şanlı geçmişlerden gelmesine rağmen, bilimsel kişiliklere istinaden, her olayın ayrılmaz bir şekilde kendisinden önce gelen olaylardan kaynaklandığını iddia eden felsefi gerekircilik teorisi, psikoloji alanının temelini oluşturur.

Sebepler ve sonuçlar arasındaki bu bağlantı, kırılmayan doğal kurallar tarafından düzenlenir. Bu temel kavramın anlaşılması ve kabul edilmesi, fen bilimleri öğrencisi için önemli sonuçlar doğurur.

Bu, evrende görülebilen her şeyin bir önceki sebebe dayandırılabilmesi ve bu nedenin matematik ve fizik gibi bilimlerde ortaya konulan değişmez tabiat ilkeleri temelinde kavranabileceği anlamına gelir.

Moleküllerin ve atomların öngörülemeyen dünyasının, insan davranışının karmaşıklığıyla karşılaştırılmayacağını söylemeye gerek yoktur. İki kimyasal birleştirildiğinde ne olacağını tahmin etmenin zorluğuyla karşılaştırıldığında, bir gruptaki bireylerin davranışlarını veya hatta belirli bir ortamda tek bir kişinin nasıl davranacağını tahmin etmek çok daha zor bir problemdir. Bunun bir zar atmak gibi olasılıksal bir meseleye dönüşmesi mümkündür, ancak temel fikir aynı kalacaktır.

Determinizm Doktrini

Determinizm doktrinine göre, olaylar asla büyü veya doğaçlama sebeplerin sonucu olarak gerçekleşmez. Ayrıca gerekircilik savunucuları, meydana gelen her şeyin sonunda belirli kurallara göre yönlendirilen bir olay olarak anlaşılabilmesini iddia ederler. Örneğin, bir kişi nazik ve cana yakın bir mizaca sahipse, o kişideki bu özelliği anlamak için daha önceki olaylara veya durumlara başvurabiliriz. Bu tür olayların bazı örnekleri, bir bireyin genetik kodunu, çocuklarını yetiştirme biçimini veya akranlarının davranışlarını içerir.

Bir kişinin eylemlerinin arkasındaki nedenleri keşfetmek, ancak deneye dayalı araştırmaların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilir. İnsan kişiliğinin tanımlanabilir nedenleri olduğu ve bunların araştırma yoluyla bulunabileceği varsayımının doğru olduğunu belirlediğimizde, bir sonraki adım, kişiliğin bir açıklamasını oluşturmak teknikler kullanmaktır.

Güvenilirlik

Skolastik Yetenek Testi, Lisansüstü Kayıt Sınavı, bu tür sınavlara bazı örneklerdir. Bu sınavlardaki başarınız, gelecekteki eğitim girişimlerinde ne kadar başarılı olacağınızı belirlemenize yardımcı olacaktır. Bu sınavları hazırlayanlara göre, puanınız ne kadar yüksekse, girmeye çalıştığınız kurumda başarılı olma olasılığınız o kadar yüksektir. Bir test, öğrencilerin gelecekte nasıl performans göstereceklerini yüksek bir kesinlikle tahmin edebiliyorsa, o sınav meşru olarak adlandırılabilir. Yine de meşruiyeti ölçmek için böyle bir standardı kullanmayı düşünebilmemiz için, öncelikle testin tutarlı bulgular üretip üretmediğini belirlememiz gerekir. Ayrıca, bu sonucun akademik potansiyelinizi tam olarak yansıtmadığına inandığımızı ve sınava yeniden girmeye karar verdiğimizizi düşünün. Aklınızdaki tepkinin şüphe

ve hayal kırıklığı olacağına dair gizli bir şüphemiz var.

Yeteneklerinizin geriye doğru önemli bir adım attığını varsaymak yerine, en azından sınavın kendisinin kusurlu olma olasılığını düşünmeniz gerekmez mi? İnsan kişiliğini inceleyen insanlar genellikle bireyler arasındaki farklılıkları merak ederler. Kişilikte önemli bireysel farklılıkların olduğu ve bu farklılıkların bireylerin belirli bir durumda davranış ve tepkilerindeki farklılıklarla gösterileceği varsayımıyla çalışırlar (Eysenck, 1994, s. 38). Bu nedenle, kişilikle ilgili teorilerin büyük çoğunluğu tarafından paylaşılan bir özellik, bireye odaklanmaktadır.

Eğitimsel, Psikolojik ve Sosyal

Akademisyenler, son birkaç on yıl boyunca, her şeyi kapsayan bir kişilik tanımı bulmaya çalışırken önemli miktarda çaba sarf ettiler. Eğitimsel, psikolojik ve sosyal dâhil olmak üzere birçok farklı düzeyde kişinin kişiliği karakterize edilebilir. Araştırmacılar, eğitim ve öğretim düzeyinde öğrenme sürecinin türünü ve kalitesini etkileyen bir kişinin kişiliğinin bileşenlerini araştırıyorlar. Özellikle Eysenck'in kişilik "tipleri" ve kişilik "özellikleri" arasındaki farklılaşmasına odaklanarak, kişiliğe ilişkin birçok hipotez ve fikri tartışmak önemlidir.

Kişiliği tartışmak için araştırma, çoğunun kişiliğin öğrenme süreciyle doğrudan bağlantılı iki yönüne odaklandığını keşfeder:

“dışa dönüklük/içer dönüklük ve risk alma”

Kişinin bireyselliğini karakterize etme Bir bireyin genellikle kişiliğine göre değerlendirilmesinin bir sonucu olarak, kişilik, bireysel özelliklerin en önemli kategorilerinden biri olarak kabul edilir. "Kişilik", "kişinin hem onu diğer bireylerden ayıran hem de aynı zamanda gelecekteki davranışlarına ilişkin beklentilerimizin temelini oluşturan genel olarak sabit ve kalıcı özellikleri" olarak tanımlanmaktadır (Wright, vd. 1970, sayfa 511, alıntılanan Shackleton ve Fletcher, 1984, sayfa 46). Aynı zamanda, davranıştaki sabit bireysel varyansların temelini oluşturan kalıcı iç değişkenlere veya özelliklere atıfta bulunduğu anlaşılmaktadır.

"Özellik" terimi, Eysenck tarafından bu doğuştan gelen özelliklere atıfta bulunmak için kullanılmıştır. Onun söylediğine göre, insanların belirli bir özelliği sergileme derecelerine göre değişeceği genel olarak kabul edilmektedir (Eysenck, 1994, s. 38).

Çocuğun kişilik özelliklerini, bir kişinin davranışını bir zamandan diğerine ve ayrıca bir durumdan diğerine tutarlı ve diğer insanların karşılaştırılabilir durumlarda gösterecekleri davranış ve tepkiden farklı kılan, az ya da çok sabit, içsel faktörler olarak tanımlaması, yakalayan başka bir tanımdır. Psikologların kişilik hakkında konuşurken kastettikleri şeyin büyük bir kısmı budur.

Çocuğun kişilik özelliklerini, bir kişinin davranışını bir zamandan diğerine ve ayrıca bir durumdan diğerine tutarlı ve davranıştan farklı kılan az çok istikrarlı, içsel faktörler olarak tanımlaması önemlidir (Child, 1968, s. 83, aktaran Eysenck, 1994) , s.38).

Sonuç olarak, herhangi bir insanın çeşitli ortamlarda nispeten tutarlı bir şekilde davranacağını tahmin etmek mantıklıdır.

Kişilik modellerine ilişkin çeşitli bakış açıları

Diğer insanlar hakkında davranışlarını temel alarak fikir oluşturma eğilimi nedeniyle, bir kişinin kişiliğini eylemlerinden çıkarmak yaygın bir uygulamadır. Eysenck'e göre (1994, sayfa 61-68), alanın ilk başlangıcından bu yana insanların kişiliklerini ve davranışlarını anlamamanın üç temel yolu olmuştur.

- (1) *Durumculuk, etkileşimcilik ve yapılandırmacılık bu düşünce okullarına verilen isimlerdir. Durumculuk teorisi, bireyin kişiliğinden çok, koşulların davranışı şekillendirmede oynadığı role daha fazla önem verir.*
- (2) *Sitüasyonistlere göre, davranışlarımız genlerimizden çok çevremiz tarafından belirlenir.*
- (3) *Etkileşimcilik olarak bilinen sosyal felsefeye göre, biz insanlar kendi toplumlarımızın bağlamının dışında var olmayız. Etkileşimcilik teorisi, bir kişi ile çevresi arasındaki etkileşimin, davranış ve tepkiyi belirlemede her bir faktörün kendi başına olduğundan daha önemli bir faktör olduğunu öne sürer. Bu, etkileşimciliğin temel ilkesidir.*

Davranışlarımızın ve kişiliğimizin, en azından bir dereceye kadar, sahip olduğumuz dünya görüşleri tarafından şekillendirildiği ve diğer insanlarla olan etkileşimlerimizin, kişiliğimizin oluşumundaki en önemli faktörlerden biri olduğu, yapılandırmacı düşünce okulunun merkezi bir ilkesidir. Ek olarak, kişinin sosyal bir ortamda davranış biçimi, önemli ölçüde, başka bir kişinin veya grubun davranış biçimi ve onlara karşı sergilediği tutumlar tarafından belirlenir.

Başka bir deyişle, deneyimlerimizle şekilleniriz ve sonuç olarak, bu deneyimleri her zaman yeniden inceleriz (Eysenck, 1994). Hampson'ın (1997, s. 73); iddia ettiği yapılandırmacı paradigmaya göre aktör, gözlemci ve kendini gözlemleyen kişi kişiliğini oluşturan üç bileşendir:

“aktör, gözlemci ve kendini gözlemleyen”

Kişiliğin ilk bileşenin incelenmesi, genellikle incelenen bireyin psikolojik geçmişiyle bağlantılıdır. İkincisi, insanın öz farkındalık yeteneğinin doğrudan bir sonucu olan kendini gözlemleyen kişidir. Denklem üçüncü kısmı gözlemci olarak adlandırılır ve diğer insanların ve eğitim ortamının aktörü nasıl gördüğü ile ilgilidir. Böyle bir modeli, öğretmenlerin öğrencilerini nasıl görebileceklerini ve onlarla nasıl etkileşime girebileceklerini ve ayrıca öğretmenlerin öğrencilerini nasıl görebileceklerini araştırmak için kullanabiliriz. Bu bakış açısından, bir öğretmenin öğrencinin davranışı hakkında fikir oluşturabilecek bir konumda olduğu sonucuna varabiliriz.

Sonuç olarak, bir öğretmenin sınıftaki çeşitli davranış biçimlerine ve kişiliklere uygun şekilde tepki verme yeteneği, çeşitli kişilik tiplerine ilişkin daha büyük bir teorik anlayıştan yararlanabilir. Eğitim sürecindeki önemli gözlemcilerin sadece öğretim elemanlarını değil, aynı zamanda öğrencileri ve onların çağdaşlarını da içerdiğini belirtmek gerekir. Profesörlerin geri bildirimlerinin arada sırada öğrencilerinki kadar önemli olmaması mümkündür.

Hampson'a göre (1997, sayfa 74), "gözlemci, oyuncunun kişiliği hakkında bir izlenim yaratmak için oyuncunun davranışını kullanır" ve bu, "gözlenen davranışa sosyal önem ve anlam katarak" gerçekleştirilir. Tamamen psikolojik bir bakış açısıyla bakıldığında, bu üç yönün karşılıklı olarak etkili ilişkileri vardır, çünkü Hampson daha da detaylandırır:

"Oyuncunun davranışı, daha sonra uygun şekilde tepki veren izleyici tarafından belirli bir şekilde anlaşılır."

İzleyicinin tepkisi, oyuncunun gelecekte nasıl davranacağını belirlemede rol oynar. Oyuncunun kendi kendini gözlemleyebilme yeteneği, gözlemcinin zihninde oluşan muhtemelen izlenim hakkında bazı çıkarımlar yapmasına izin verecektir. Oyuncu, bu izlenimi değiştirmek için davranışını ayarlamak isteyebilir ve bu çıkarım, oyuncunun muhtemelen gözlemcinin zihninde oluşan izlenim hakkında bazı çıkarımlar yapmasına izin verecektir. Diğer insanların bizim hakkımızda sahip olduğu görüşler üzerinde bir dereceye kadar etki

yaratmanın mümkün olduğu sonucuna varılabilir.

Diğer insanların algılarını etkileme derecemiz, sosyal varlıklar olarak ne kadar iyi işlev gördüğümüzü belirlemede önemli bir bileşendir.

Kişiliği analiz etmek için kullanılan bu farklı yöntemler, kişilik teorileri hakkında bir dizi farklı düşünce okulunun gelişmesine yol açmıştır. Şu anda öne sürülen üç farklı kişilik teorileri sınıflandırması vardır:

“faktör teorileri, özellik teorileri ve tip teorileri”

Teorik Sınıflandırmalar

Eysenck'e göre (1994, sayfa 39-40), kişiliğe iki farklı bakış açısı vardır. Bunlar "tipler" yaklaşımı ve "özellikler" yaklaşımıdır. Çeşitli kişilik çeşitlerine ilişkin Yunan hipotezi, yaptığı açıklamayla destekleniyor. Geçmişte, kişilik teorisyenleri genellikle özelliklerden veya niteliklerden çok kişilik tiplerini tanımlamaya odaklandılar. Yunan düşüncesi, genellikle türlerin ikiliklerini oluşturmak için geleneklerin gelişiminin kaynağı olarak kabul edilir. Özünde, tip teorisyenleri, tüm insanların nispeten az sayıda tip veya kategoriden birine sınıflandırılabilmesine inanırlar, örneğin:

- (1) *Karamsar, risk almayan anlamına gelen melankolik;*
- (2) *İyimser bir şekilde mantıklı ve dengeli anlamına gelen düşünceli ve alaycı anlamına gelen sanguine;*
- (3) *Dürtüsel anlamına gelen kolerik veya*
- (4) *Yavaş ve tembel anlamına gelen Flegmatik.*

Antik Yunanlılar, bu kategorileri sınıflandıran ilk insanlardı. Oldukça derin ve tutarlılar ve çok fazla değiller, bu nedenle onları değiştirmemiz pek olası değildir. Bu kategorilerle ilgili sorunlar vardır; Yunanlıların tanımladığı dört kişilik biçimini kabul etmek zordur, çünkü insanlar bu dört kişilik türünden daha fazlasına sahiptir.

Yine de Eysenck, bu dört kategorinin kendi başlarına kişiliği yeterince tanımlayamayacağına inandığı için bu değerlendirmeye katılmamaktadır. Günlük deneyimlerimizin, bireylerin çoğunluğunun aşırı olmayan kişiliklere sahip olduğunu gösterdiğini, her zaman bir dereceye kadar uyum sağlama yeteneğinin olduğunu ve kişilik araştırmasının bu görüşü desteklediğini iddia ettiğini açıklamaya devam ediyor (Eysenck, 1994).).

Özellikler Teorileri

Kişilik teorisyenleri, kişiliğin "davranışı değerlendirmek ve açıklamak için kullanılan geniş, dayanıklı, genellikle sabit nitelikler" olarak nitelendirilen bir dizi özellikten oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. Bu, kişilik çalışmasına alternatif bir yaklaşımdır (Hirschberg, 1978, s. 45, aktaran Eysenck, 1994, s. 39). Mischel, "özelliğin, kişiliğin oldukça istikrarlı ve uzun süreli bir yönü olduğunu" belirterek, terimin farklı bir yorumunu sunar (Mischel, 1968, aktaran Eysenck, 1994, s. 53).

Özellikler, öğretilme olasılığına daha açık oldukları için daha şekillendirilebilir, daha özel, daha değişken ve daha öğrenilebilirdir. Bu çalışma bütününde tartışılan önemli sayıda özellik vardır. Sonuç olarak, insan kişiliklerinde bulunabilen çeşitliliği açıklayan bir dizi özelliği hem daha çeşitli hem de daha kesin bir şekilde sunduğu düşünüldüğünde, bu yöntem daha makul görünmektedir. Dahası, fikir, bir kişinin herhangi bir zamanda değişen derecelerde olabilen bir niteliğe sahip olabileceğini ima eder. Bu özellikler, öğrenmeye eleştirel bir bakış açısıyla bakıldığında daha yararlı görünmektedir. Eysenck'e göre, tip ve özellik yöntemleri arasındaki en önemli ayrım, "tip sahipliğinin ya hep ya hiç olarak kabul edilmesi" iken, insanların çeşitli derecelerde sosyallik gibi bir özelliğe sahip olabilmesidir. Bu, iki yaklaşım arasındaki en görünür karşıtlıktır (1994, s. 40). Daha açık olmak gerekirse, teorisyenlerin çoğu, özelliklerin varlık boyunca düzenli olarak dağıldığı varsayımıyla hareket etmiştir.

Tip yöntemi, insan kişiliğinin karmaşıklığını yansıtamadığı ve bireylerin çoğunluğunun aşırı olmayan kişiliklere sahip olduğu gerçeği nedeniyle sıklıkla sorgulanır. Öte yandan, özelliklerin çoğunluğunun normal bir dağılım izlediği keşfedilmiştir. Diğerleri, "kişilik" kelimesinin kullanımlarını, çoğunlukla bilişsel kökenli olmayan görünür özelliklerle sınırlandırır, ancak diğer teoriler, "kişiliğin" bir bireyin tüm kalıcı özelliklerini ima ettiğini düşünür (Shackleton ve Fletcher, 1984).

Bir kişinin kişiliğinin en açık olan bileşeninin kişilerarası karakteri olduğu varsayılmıştır.

William James, kişiliğin kişilerarası yönlerini araştıran ilk psikolog olarak kabul edilir (1980). "Benliğin yalnızca diğer benliklerle bağlantılı olarak var olduğunu ve bir kişinin etkileşimde bulunduğu diğer kişiler kadar benliğe sahip olduğunu" söyler ("benlik yalnızca diğer benliklerle ilişkili olarak var olur" ifadesi) (aktaran Hampson, 1997, s.73).

Sullivan (1953) "birey başkalarıyla olan bağından ayrı var olamaz" ve "kişilik çalışması kişilerarası davranış çalışmasıdır" diye yazar (aktaran Hampson, 1997, s. 73).

Psikoloji araştırmalarında bu metodik yaklaşımı kullanmaktan çıkarılabilecek sonuçlardan biri, hepimizin, diğer kişiye veya koşullara bağlı olarak değişmeye yatkın, çeşitli kişilik özellikleri koleksiyonuna sahip olduğumuzdur. Her dilin kendine özgü bir kültürle ilişkilendirilmesi, her iki dili de konuşan bireylerin birden fazla kişiliğe sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu noktada öne sürülen argümanların kanıt olmadığını belirtmek önemlidir. Bunlar sadece teoriler ve doğru olabilirler veya yanlış olabilirler. Genel olarak, çok-kişilik kavramını kabul etmenin ikinci dil edinimini anlamak için daha olumlu etkileri olduğu görülmektedir ve bu, araştırmalar tarafından doğrulanma eğilimindedir (örn., Ellis, 1994 ve Skehan, 1989).

Faktör Teorileri

Pek çok kişilik özelliği olduğu için, herhangi bir teorisyen için teorisinin tüm temel özellikleri hesaba kattığından emin olması önemlidir. Ayrıca, "kişilik teorisyenlerinin uğraşması gereken en temel sorular, birlikte insan kişiliğini oluşturan niteliklerin sayısı ve tipidir" (The Number and Nature of Traits That Together Form Human Personality) (Eysenck, 1994, s. 50)). Ortaya atılan birçok farklı kişilik faktör teorileri olmuştur. Öte yandan, MW Eysenck'e (1994, sayfa 50) göre, Cattell ve HJ Eysenck'in çalışmaları en bilinen ve etkili olanlardır

Cattell Tarafından Geliştirilen 16-PF Bileşen Teorisi

Cattell, bir kişinin kişiliğini karakterize etmek için kullanılabilecek birçok terim üzerinde bir çalışma yürüttü ve ardından bu bilgiyi on altı kişilik niteliği oluşturmak için kullandı. Bunu yapmak için, sözlükteki on sekiz bin kelimenin bir bireyin kişiliği üzerinde bir tür etkisi olduğunu belirleyen Allport ve Odbert (1963) tarafından yürütölen araştırmaya güvendi. Tüm eşanlımlılar ve aşına olmadıkları terimler elendikten ve çıkarıldıktan sonra, bu rakam önemli miktarda düştü. Cattell, geri kalan terimler üzerinde başka derecelendirme deneyleri yaptı ve bu araştırmaların sonuçları, onu, derecelendirme verilerinde yaklaşık on altı öğe olduğu sonucuna götürdü (Eysenck, 1994, s. 51). Cattell, anketleri ve nesnel testlerden elde edilen verileri kullanarak kişiliğin tüm potansiyel özelliklerini belirlemek için önemli miktarda çalışma yaptı. Cattell ve Child (1975), kişiliğin sadece faaliyetleri yürütme yollarımızdan değil, aynı zamanda bu faaliyetlerin arkasındaki motivasyonlardan da oluştuğunu öne sürmeye devam etti.

Eysenck'e (1952a) göre "eşsiz kişi", "çeşitli niceliksel faktörlerin kesişme noktası"ndan başka bir şey değildir (Shackleton ve Fletcher'dan alıntı, 1984, s. 46).

HJ Eysenck Tarafından Geliştirilen Faktör Teorisi

Öte yandan HJ Eysenck, faktör analizinin insan kişiliğinin yapısını keşfetmek için yararlı bir araç olduğu konusunda Cattell ile aynı fikirdeydi, ancak Cattell'in birinci dereceden faktörlerin önemine ilişkin anlayışına katılmadı. Eysenck, birinci dereceden faktörlerin ikinci dereceden faktörlerden (on altı faktör) daha az önemli olduğuna inanıyordu. Eysenck'e göre birinci dereceden faktörler tutarlı bir şekilde keşfedilemeyecek kadar zayıf olduğundan, ikinci dereceden, ortogonal (veya ilişkisiz) faktörler tercih edilir. Bunun nedeni, Cattell'in On Altı Kişilik Faktörü Testinde (yani, Cattell'in 16PF'si) on altı farklı birinci dereceden faktörün varlığını doğrulamanın imkânsız olmasıdır. Eysenck, birinci dereceden faktörler nedeniyle ikinci dereceden, ortogonal (veya ilişkisiz) faktörlerin tercih edildiğini iddia etti (Eysenck, 1994, s. 51-53).

Bir şeyin ortogonal olduğu söylendiğinde, bu, bir bireyin bir bileşen üzerindeki puanını bilmenin o anlama geldiğini gösterir, kişinin diğer değişkenler üzerindeki puanlarını tahmin etmesine yardımcı olmaz. Eysenck ortogonal bileşenleri arıyordu, bu yüzden kendi çalışmasını yürüttü ve bunlardan üç tanesini belirledi: *"içe dönüklük-dışa dönüklük faktörü, nevrotiklik-stabilite faktörü ve psikotizm-normallik faktörü"*

Bu on altı öge, bu bileşenlerin her birinin içine değişen derecelerde ve geniş bir yoğunluk aralığında dâhil edilebilir, bu da bu faktörlerin geniş doğasını gösterir. HJ Eysenck, araştırmasında bunlardan "süper faktörler" olarak söz etti (aktaran Eysenck, 1994, s. 54).

Kişiliğin Önemi

Ellis (1994) ve Skehan (1989) kişiliği bireysel farklılıkların bir yönü olarak araştırmışlardır. Bu araştırmacıların ikisi de bulgularını yayınladı. Skehan, bu sonuçlardan bazılarını almış ve bunları, dışa dönüklük ve içe dönüklük ile ortaya çıkan sorunlara risk alma kavramlarını daha iyi ilişkilendirebilmek için uyarlamıştır (1989, s. 100-109). Ellis ise kişiliğin dışa dönüklük-içe dönüklük boyutunun doğrudan bağlantılı olan tek boyut olduğunu keşfetmiş ve sonuç olarak bu özel boyuta odaklanmıştır (1994, s. 519-520). Buraya kadar tartışılanlara göre, psikoloji alanındaki kişilik teorilerinin dil eğitimine ve öğretmenlere uygulanabileceği birkaç yol vardır.

Psikoloji ve Etkileşim

Ellis, toplam altı farklı kişilik tipini tartışıyor, ancak ondan en çok dikkat çeken dışa dönüklük ve içe dönüklük arasındaki ayrım önemlidir. Ona göre bunun nedeni, dışadönüklük ve içe dönüklüğün köklü bir teoriyle ilişkili olması, oysa diğer kişilik türlerinin genel psikolojiden gelen yapılara yalnızca çok gevşek bir şekilde dayanmasıdır. Ellis'e (1994, sayfa 518) göre, altı grup tespit edilmiştir:

Dışa Dönüklük/İçe Dönüklük

Busch (1982) ve Strong (1983) tarafından Eysenck Kişilik Envanteri (EPI) kullanılarak yürütülen araştırma, dışa dönük öğrencilerin sosyal, canlı ve aktifken, içe dönük öğrenenler sessizdir ve sosyal olmayan etkinlikleri tercih ederler. Bu özellikleri belirlemek için EPI kullanılmıştır. Strong, dışa dönük gençlerin yeni materyalleri daha çabuk öğrendiklerini keşfetti.

Risk Alma

Ely (1986) tarafından kişisel bildirim anketi kullanılarak yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, risk alan kişiler daha az isteksizlik göstermekte, karmaşık bir dil kullanmaya daha istekli olmakta ve hata toleransları daha yüksektir. Söyleyeceklerini teslim etmeden önce pratik yapma olasılıkları daha düşüktür. Ayrıca, risk alma ile sınıfa gönüllü katılım arasında olumlu bir ilişki vardır.

Belirsizliğe Tolerans

Hem Naiman, hem de ark. (1978) ve Chappelle ve Roberts (1986), girdinin belirsizliğine karşı bir tür hoşgörüden hoşlanan öğrencilerin belirsiz yeni uyarılarla başa çıkma becerisi gerektirdiği sonucuna varmak için bir öz bildirim ölçüsü olan Budners ölçeği MAT60'ı kullandılar. Ancak, hüsrana uğramadan ve otoriteye başvurmadan, bu yetenek öğrencinin yeterliliğini artırmaz.

Empati

Araştırmacılar Naiman ve ark. (1978) ve Guiora ve diğerleri. (1967), yüz ifadesindeki değişikliklerin algılanmasını analiz eden bir Mikro Anlık İfade Testi olan Hogan Empati

Ölçeğini kullandı ve birbiriyle çelişen iki sonuç keşfetti. Her iki çalışmada da verilerini toplamak için Hogan Empati Ölçeği kullanılmıştır. Naiman ve meslektaşlarının araştırmasına göre, empatik öğrenenler her zaman yetkin öğrenenler değildir. Empatik öğrenenler, onları daha iyi anlamak için kendilerini diğer insanların bakış açısına koyabilen kişilerdir. Öte yandan, Guiora ve ark. Yeterlik ile pozitif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Bir öğrencinin özgüven düzeyi, kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri ve dünyada önemli kişiler olduklarını düşündükleri olarak tanımlanabilir. Kişinin benlik saygısını ifade etmenin çeşitli yolları vardır (genel, durumsal ve görev). Heyde (1979), Gardner (1972) ve Lambert (1972), öz-bildirim anketini kullanarak benlik saygısı ile sözlü çıktı arasında pozitif bir ilişki olduğunu keşfettiler. Aynı metodolojiyi kullanan Gardner ve Lambert (1972), anlamlı bir bağlantı belirlemede başarılı olamadı.

İnhibisyon

Denek inhibisyonunu azaltmak için, Guiora ve ark. (1972 ve 1980) katılımcılara bir miktar alkol ve valium sağladı. Alkol verilmesi deneklerin telaffuzunu iyileştirse de, valiumun fark edilebilir bir etkisi olmadı. Öğrencilerin egolarını korumak için engeller oluşturma derecesine ketleme denir. Öğrenciler, dilsel egolarının uyarlanabilirlik derecesi veya ikinci dil ediniminin doğasında var olan kimlik çatışmasını yönetebilme dereceleri bakımından farklılık gösterir. Ellis ayrıca tüm bu farklı yorumların ve kişiliğin boyutlarının ortak bir noktası olduğunu fark etti:

- *Kişiliğin farklı yönlerini bir dil öğrenme süreciyle ilişkilendirmek zordur; bu teoriler için ampirik kanıtların olmaması, herhangi bir kişilik araştırmasının bulgularını öğrencilere yabancı bir dilde eğitim verme sürecine tutarlı bir şekilde uygulamanın zor olduğu anlamına gelir (Ellis, 1994, s. 517-523).*

Ellis ayrıca, kişinin kişiliğinin çeşitli yönlerini belirlemenin zor olabileceğini ve her zaman net olmayan şekillerde üst üste gelebileceğini belirtiyor. Bir kişinin kişiliğinin birçok yönünü değerlendirmek için kullanılan araçların çeşitli olduğunu ve bazı durumlarda geçerlilik ve güvenilirliklerinin sorgulandığını söyleyerek devam ediyor. Görünüşe göre bu endişeler, Ellis'i dil edinimi ile bu özellikler arasındaki bağlantıyı araştırırken bu faktörlerin çoğunu görmezden gelmeye sevk etti. Bunun yerine, kişiliğin üç boyuta ayrılabilceğini iddia eden Eysenck'in Özellikler Teorisine dönmüş gibi görünüyor:

“içe dönüklük ve dışa dönüklük, nevrotilik ve istikrar ve psikotizm ve normallik”

Ellis, dışa dönüklük/içer dönüklük bileşeninin TESOL üzerinde çok daha güçlü bir etkiye sahip olduğu sonucuna vardı. Sonuç olarak, kişilik özelliklerinin dil edinimi üzerindeki etkisine ilişkin değerlendirmesinin kapsamını dışa dönüklük ve içer dönüklük boyutlarıyla sınırlamıştır.

Öte yandan, Skehan (1989) dil ediniminin şu üç temel yönünü ele alır:

“zekâ, risk alma kapasitesi ve dışa dönüklük ile içer dönüklük arasındaki denge”

Dışa dönüklük ve içer dönüklük ile birlikte risk almanın dil öğrenimi ile ilişkilendirilebileceğini ve kişiliğin son iki boyutunun dil öğrenimi üzerinde etkili bir etkiye sahip olduğunu iddia ediyor. Kişiliğin son iki boyutunun dil öğrenimi üzerinde etkili bir etkiye sahip olduğunu savunur.

İçer Dönük/Dışa Dönük Kişilik

Dışadönüklük ve içedönüklük bu ifadelerle ölçülebilecek tarzlardır. Dışa dönük karakterler genellikle sosyalken, içer dönük karakterlerin kendilerini tutma olasılıkları daha yüksektir.

Dışa dönük bir kişinin eylemi genellikle dış dünyaya yönelik olarak algılanırken, bir içer dönük kişinin etkinliği tipik olarak içsel olarak kendisine odaklanmış olarak görülür. Dışadönükler, başkalarının arkadaşlığından hoşlanan, partilere gitmekten hoşlanan, çok sayıda arkadaşı olan ve yaptıkları her şeyde heyecan arayan kişilerdir.

Dışa dönükler, aynı zamanda canlı ve aktif olan heyecan arayanlardır. Dışadönükler için ders çalışmak zor olacaktır, çünkü kısmen, sosyal yapıları onların uzun süre odaklanmalarını zorlaştırır ve kısmen de sosyal yapıları, başkalarının dikkatlerini dağıtmasını kolaylaştırır.

Öte yandan, içer dönükler içine kapanıktır, yeni insanlarla tanışmak ve başkalarıyla sohbet etmek gibi sosyal etkileşimler yerine kitap okumak gibi barışçıl etkinlikleri tercih eder ve çok fazla heyecan içeren durumlardan genellikle kaçınırlar (Eysenck ve Chan 1982, s. 154, s. 154, Ellis 1994, s. 520). Başka bir deyişle, dışadönükler motivasyonlarını "dışarıdan" alırlar ve dikkatleri kendi dışındaki şeylere odaklanır. Sakin ve kendinden emin izlenimi verirler, ancak gerçekte, onu gerçekten deneyimleyene kadar hayatı anlamakta zorlanırlar. Olumsuz duygular, düşük enerji seviyeleri veya stres yaşadıklarında teselliyi kendilerinden başka kaynaklarda aramaya eğilimlidirler. Güçlerini dış dünyadan alırlar ve sürekli olarak kendilerinin ötesindeki dünyada amaç ararlar.

Öte yandan, içedönükler dürtülerini "içeriden" alırlar ve dış dünyadan çok fikirlerin, imgelerin ve tefekkürün iç dünyasıyla ilgilenirler. Enerjilerini çevreden değil kendi içlerinden alırlar. Dışadönükler zamanlarını başkalarıyla etkileşime girerek geçirmeyi severken, içedönükler zamanlarını sessizce kendi başlarına düşünerek geçirmeyi tercih ederler. İçedönükler, hayatı tam olarak anlamadıkları sürece hayatı tam olarak deneyimleyemeyeceklerini hissederler. İnsanlar kendilerini suskun, ölçülü, sessiz, ürkek ve mesafeli gibi görüyorlar.

İçine kapanık biri bitkin düştüğünde, endişelendiğinde veya kendini iyi hissetmediğinde, gitmek ve yalnızca kendisini ilgilendiren bir öz-yansıtma etkinliğine katılmak için sessiz bir yer seçmesi muhtemeldir. İçedönükler, enerji ve anlam kaynaklarını kendi içlerinde ararlar.

Ellis (1994), ikinci bir dilin edinilmesiyle ilgili olduğu için dışa dönüklük ve içe dönüklük arasındaki bağlantıya dair iki ana hipotez olduğuna işaret eder. İlk bakışta, dışadönük öğrencilerin kişilerarası iletişimde temel becerileri kazanmada daha başarılı olacakları ima ediliyor gibi görünüyor. Skehan, bu kavramla ilgili olarak, dışa dönüklerin, bir gecikmeden sonra daha düşük hatırlama sergilemeleri anlamında, içe dönüklere kıyasla biraz daha düşük performans gösterme eğilimi olduğunu, içe dönüklerin ise bilgiyi daha etkili bir şekilde uzun vadeli olarak kodlayabildiklerini belirtiyor (Skehan 1989).

İkincisi, içe dönük öğrencilerin bilişsel akademik dil becerilerini artırmada daha başarılı olacaklarını öne sürüyor, ancak bu teori herhangi bir açık ampirik kanıtla desteklenmiyor. Bununla birlikte, Ellis, diğer araştırmaların, içedönüklüğün akademik dil ediniminin gelişimine yardımcı olduğu kavramına pek güven vermeyen çelişkili bulgular gösterdiğine dikkat çekiyor.

Pek çok araştırmacı, dışadönük olarak da bilinen sosyal öğrenenlerin konuşmaya, gruplara katılmaya, sınıfa katılmaya, gönüllü olmaya ve uygulama etkinliklerine katılmaya ve dil kullanımını en üst düzeye çıkarmaya daha yatkın olduklarını varsaymıştır.

Dili İletişim İçin Kullanarak Sınıf Dışındaki Fırsatları

Dışadönüklerin konuşma, gruplara katılma, sınıfa katılma, uygulama etkinliklerine katılma ve konuşma olasılıkları daha yüksektir. Bu nedenle, dışa dönük bir kişi, dil öğrenimi için uygun kişilik özelliğine sahip olarak hem sınıf içinde hem de sınıf dışında fayda sağlayacaktır. Bunun nedeni, teorisyenlerin çoğuna göre, bir dil öğrenmenin en iyi şekilde öğrenilen dili fiilen kullanmakla başarılmasıdır. Dışa dönük insanların bu özelliğe sahip olma olasılığı daha

yüksektir (Skehan, 1989).

Dışa dönük öğrencilere karşı toplumsal bir önyargı olmasına rağmen, içe dönük insanların kendilerinde yanlış bir şey olduğuna inanmak için hiçbir nedenleri yoktur. Bunun bir sonucu olarak Skehan (1989), hem dışadönüklüğün hem de içe dönüklüğün faydalı niteliklere sahip olduğunu ve aşırı bir şekilde hareket etmenin hedef dilin bazı bileşenlerinin gelişimine zarar verebileceğini öne sürmektedir.

Risk Alma

Risk alma isteği, kişiliğin dil edinimi üzerinde önemli bir etkisi olabilecek ikinci yönüdür. Önce olası sonuçları düşünmeden bir şeye doğru ilerleme eylemi, risk alma olarak bilinen gelişimsel özelliğin bir örneğidir. Bu tür bir ortamda öğrenmenin en başarılı olduğuna inanıldığından, öğrencilerin deney yapmak ve risk almak için kendilerini yeterince güvende hissettikleri, öğrenmeye elverişli bir ortam geliştirmek öğretmenin sorumluluğundadır. McClelland (1961), bazı öğrencilerin hedeflere ulaşma olasılığını orta riskli görevler olarak algıladıklarını ve bu öğrencilerin bu tür görevlerle geçmiş başarı geçmişlerine dayalı olarak bu tür zorluklara yanıt verdiklerini öne sürdü.

Spesifik olarak, öğrenciler bu tür zorluklara orta riskli görevlerle ilgili bir başarı geçmişi temelinde yanıt vereceklerdir. McClelland'ın argümanına göre, başarısız öğrencilerin kendileri için aşırı yüksek veya düşük hedefler belirleyen kişiler olması muhtemeldir. Bu sonuçların hiçbiri muhtemelen sürekli öğrenmeye yol açmaz, bu nedenle başarısız öğrencilerin başarılı olma olasılığı düşüktür.

Aynı şekilde Skehan, etkili öğrencilerin, karşı karşıya oldukları zorlukları, bu zorlukları tamamlayabilecekleri anlamında orta riskli olarak gören kişiler olacağına inanıyor. Bu nedenle, daha uzun bir süre boyunca başarıya katkıda bulunan birikimli öğrenme etkinliklerine katılma olasılıkları daha yüksek olacaktır. Risk alanlar genellikle yapmak üzere oldukları şeyin pratiğini yaparlar. Belirsizliğe karşı toleranslıdırlar ve karmaşık kavramları kullanırken hata yapma olasılığından endişe duymazlar. Kendilerini tehlikeli durumlara sokmaktan korkmazlar.

Ely (1986) tarafından yapılan bir araştırmanın bulgularına göre derse bağlılık, risk alma ve ders performansı gibi değişkenler birbirine bağlıdır. Bir öğrencinin yeteneğinin ve dürtüsünün sınıfa hem katılımlarında hem de başarı düzeylerinde bir rolü olduğuna inanıldığını not etmek

önemlidir.

Bu çalışmanın bulguları, araştırmacıları risk alan öğrencilerin sınıfa daha fazla katıldıkları sonucuna götürdü. Sonuç olarak, bu öğrencilerin dil yeterliliklerini geliştirmeleri mümkündür; *“Bu, dil yeterliliğinin dilin daha kapsamlı kullanımıyla önemli ölçüde arttığı dikkate alındığında özellikle doğrudur.”*

Ely, risk alma yapısının dört farklı boyuta ayrılabilceğini detaylandırdı:

- (1) *Yeni karşılaşılan bir dil öğesini kullanma konusunda tereddüt etmeme; karmaşık veya zor olarak algılanan dil öğelerini kullanma isteği; dili kullanırken yanlışlık veya yanlışlık olasılığına tolerans;*
- (2) *Ve yeni bir unsuru yüksek sesle kullanmaya çalışmadan önce sessizce prova yapma eğilimi.*

Skehan, sosyal temas içeren ortamlarda risk almanın, dili duyma ve geri bildirim alma olasılıklarını artıracığı sonucuna vardığını gözlemledi. Risk alanlar, diğer insanlarla herhangi bir şekilde ilişki kurmaktan, onların dilini konuşmaktan, çıktılarından yararlanmaktan ve fonksiyonel uygulamaya katılmaktan korkmazlar çünkü söylemek istediklerini küçük ayrıntılar hakkında endişelenmeden veya hata yapmadan iletmeyi tercih ederler. . Mevcut dil sisteminin sınırlarını zorlayan birinin risk almaya istekli olması daha olasıdır.

Çeşitli kişilik özellikleri üzerine yapılan araştırmalara göre, öğrencilerini risk almaya teşvik edecek bir dil öğretmenin şu dört özelliği taşıması gerekir:

- (1) *Belirsiz durumlarla nasıl başa çıkılacağı konusunda örnek olmak.*
- (2) *Öğrencilerin özgüvenini artırmak için bir strateji, kişinin kendisinin hesaplanmış riskler almaya hazır olduğunu göstermesidir.*
- (3) *Modelleme yoluyla önemli miktarda duygusal ve sosyal davranışın öğrenilebileceği gösterilmiştir (Bandura, 1977). Bu, bir öğretmenin hataları ve yanlış yönergeleri ele alma biçiminde görülebilir ve öğretmenlerin, profesyonellerin bile hata yapabildiğini öğrencilerine göstermeleri önemlidir.*
- (4) *Öğrenciler, öğretmenin sınıftan sorumlu olduğundan ve sınıfın nereye gittiğini anladığından emin olduklarında, işlerinde riske girme konusunda kendilerini daha rahat hissedeceklerdir. Bir hata yapsalar ya da yanlış yöne sapsalar bile, öğretmenin onları tekrar yola sokabileceğinden ve tekrar doğru yola döndürebileceğinden emin olacaklar.*

Sonuç olarak, öğretmen iyi organize olarak ve öğretilen materyalde sağlam bir temele sahip olarak ortaya çıkabilecek herhangi bir durumla başa çıkabilmelidir. Hata yapmanın olumsuz etkilerini azaltmak için elinizden gelenin en iyisini yapın. Pek çok eğitim ortamında değerlendirmeye verilen önemli vurgu nedeniyle, çok sayıda öğrenci risk alma davranışları sergileme konusunda isteksizdir. Sınıfın önünde bir hata yaparlarsa genel notlarının olumsuz etkileneceğinden endişe ederler. Bu nedenle, öğrenme sürecini değerlendirmenin sonucundan ayrı olarak bölmek faydalı olacaktır.

Öğrenciler, sınıf içi etkinliklerin bir değerlendirme için hazırlık işlevi göreceğini ancak etkinliklerin kendilerinin değerlendirilmeyeceğini bilirlerse, o zaman sınıf içi etkinlikler sırasında hazırlanma şansından yararlanmak için aynı derecede motive olurlar. Tam öğrenme üzerine yapılan araştırmalar yoluyla, öğrencilerin asıl sınava girmeden önce bilgilerini kendi kendilerine değerlendirmelerine izin vermenin yararlı olduğu gösterilmiştir (Bloom, 1984). Risk alma şansları verin Öğretmen, öğrencileri risk almaya teşvik etmek için şanslar yaratmaktan sorumludur. Bu, tüm konuşmayı kendiniz yapmamanız gerektiğini gösterir. Dersleri dışarıdan görenler, bazen öğretmenlerin ve öğrencilerinin gösterdiği çaba arasındaki eşitsizlik karşısında şaşırırlar (Weimer, 1989).

İyi ve Kötü Arasında Bir Karşılaştırma

Öğrenme perspektifinin bir dizi avantajı vardır; bunlardan biri, çoğaltılabilen, doğası gereği bilimsel olan ve desteklenen deneylere dayanan ikna edici kanıtlara sahip olmasıdır. Karmaşık kalıpları bileşen parçalarına ayırarak birçok davranış senaryosu için açıklamalar sağladığı çevre ortamının önemini kabul eder. Çeşitli ortamlarda sorunlu davranışların tedavisinde kullanılabilecek davranışsal eğilimlerin ve duygusal tepkilerin anlaşılmasında da önemlidir.

Bununla birlikte, öğrenme bakış açısıyla bağlantılı bazı dezavantajlar vardır; örneğin, bir bireyin kişiliğine odaklanmak yerine davranış ve bu davranıştaki değişiklikleri açıklama eğilimine sahiptir. Bu özel bakış açısı, kişilik kavramını açıklamakta başarısız olur ve aynı zamanda, ortaya çıkabilecek sayısız bireysel ayrımı dikkate almayarak biyolojinin oynadığı işlevi de göz ardı eder.

Kapsamlı kişilik değerlendirmelerinin bulunmaması nedeniyle, öğrenme bakış açısı argümanlarında herhangi bir vaka çalışması içermez. (Direnzo, 1974) Endleman'a (1967) göre, psikodinamik bakış açısı, bir bireyin bir ailedeki erken yaşamının cinsel dürtüleri üzerindeki etkilerine ve ayrıca bu dürtülerin bilinçsizce nasıl etkilendiğine ve bunların bireyin gelişiminin cinsel olmayan yönleri üzerindeki etkisine odaklanır. Başka bir deyişle, psikodinamik bakış açısı, bir bireyin cinsel dürtülerinin, bir aile içindeki erken yaşamından nasıl etkilendiğini inceler. Psikanalitik bakış açısından gelişen neoanalitik bakış açısı, bireyin ayırt edici kimliğinin merkezi olarak görülen ego ile ilgilenir. Bir kişinin hem iç hem de dış dürtüleriyle başa çıkmak için egonun kullandığı birçok stratejiye odaklanır.

Bu bakış açısının erdemlerinden biri, davranışın son derece kapsamlı bir açıklamasını sunmasıdır; bu, yalnızca bilinçdışı zihnin oynadığı role değil, aynı zamanda kazanılan deneyimlerin oynadığı role de vurgu yapar. Erken bebeklik döneminde Sadece egonun koruma sistemlerine değil, aynı zamanda davranışın şekillendirilebilirliğine de güçlü bir vurgu yapılır. Bu özel bakış açısının araştırılması, psikolojinin zihinsel bozuklukların tedavisinde kullanılabileceği yollara ilgi uyandırdı. Yine de psikanalitik bakış açısıyla ilişkilendirilen birçok kusur vardır ve bu kusurlardan biri, bu bakış açısının incelenmesinde kullanılan fikirlerin iyi biçimlendirilmemiş olmasıdır. Örneğin, zihinsel enerji fikri ve onu ölçmek için kullanılan birimler hiçbir şekilde iyi tanımlanmamış veya ölçülmemiştir. Bu bakış açısı, alıntı yaptığı araştırmalara hiçbir bilimsel destek sağlamamakta ve çevrenin insan davranışlarını belirlemede oynadığı rolü göz ardı etmektedir. Teorinin kusurlarından biri daha, bireyin cinsel arzusunun davranışını etkileme biçimine aşırı derecede odaklanmasıdır (Crowne, 1979).

Hümanizme Dayalı Bakış

Bu bakış açısına ve özellikle de hümanistik bileşenine göre insan, hem kendini geliştirme yeteneğine sahip hem de doğuştan terbiyeli bir varlık olarak nitelendirilir. İnsan ile sağlık, gelişme, olgunluk ve bağımsız işleyiş kavramları arasında bağ kurar. İnsanın bütünlüğe ve güzelliğe doğru organik olarak gelişme ve olgunlaşma yeteneğini vurgulayan hümanist bakış açısı, bu potansiyele merkezi vurgusu nedeniyle bir iyimserlik duygusu da taşır.

Bu bakış açısı, bir dizi varsayım üzerine kuruludur, bunlardan biri, bireysel bir benliğin var olduğu ve bu benliğin yalnızca son derece farklı değil, aynı zamanda çok güzel bir şekilde sahip olmasıdır. Bu benlik, her bireyin benliğini ayırt edici kılan, değişimin yanı sıra gelişmeye de muktedirdir (Benet, 2005).

Güçlü Yönler ve Zayıf Yönler

Bu yaklaşımın her bireyin deneyimlerinin geçerliliğine ve bu deneyimlerin benzersizliğine vurgu yaptığı ileri sürülmektedir. Bu bakış açısı umut verici özelliğinden dolayı, insanoğlunun karşılaştığı zorluklarla başa çıkmak için yapıcı öneriler sunmaktadır. Hümanist yaklaşım, çok çeşitli bağlamlarda kullanılabilir ve bir kişinin nasıl otantik ve anlamlı bir hayat yaşayabileceği sorusunu ele alırken geleneksel tedavi biçimlerinden daha üstündür. Kişinin kendi gerçekliğini daha derinden takdir etmesi ve kendi duygularıyla daha yakın bir bağ kurması, iki ek faydadır. Bununla birlikte, birkaç kusuru vardır; bunlardan biri, insanların eylemlerini, fikirlerini ve duygularını etkileyen diğer faktörleri dikkate almamasıdır. Bu faktörler, diğerlerinin yanı sıra özellikler, kalıtım, bilinçsizlik ve öğrenmeyi içerir. Bu yöntem, bilimsel araştırma için gereken bilimsel kesinlikten yoksun olduğu için, onun incelenmesi bilimsel olarak kabul edilemez.

Bu, bir kişinin zihni ile atomlar ve moleküller arasında var olan ayrımı vurgular. Benzerliklerin ve değişkenliklerin incelenmesi Bir kişilik yapısının varlığına ilişkin öğrenme perspektifinden ve özellik görüşünden, psikodinamik perspektiften ve biyolojik perspektiften gelen argümanlar birbiriyle çatışır. Bu alternatif bakış açılarına göre insan, özellikler perspektifinde eğilimler, psikodinamik bakış açısında içgüdüler, hümanist bakış açısında dürtüler ve biyolojik bakış açısında mizaç olarak adlandırılan temel bir kişilik yapısına doğuştan sahiptir. Freud, insan gelişiminin hayatta kalmasında son derece önemli olan dürtülerden oluştuğunu kabul ettiğinden, psikodinamik bakış açısının evrim yöntemiyle sıkı bir bağı vardır. Bu bağlantı, insanın evriminin aşamalar halinde gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır (Özer, 1986).

Kişiliğe ilişkin çeşitli bakış açıları arasında bir bağlantı vardır, çünkü hepsinin birincil araştırma konusu olarak bakış açısına odaklanmaktadır. Yine de, her birinin kullandığı benzersiz teknikler, argümanlar ve gerekçeler, aralarındaki farklılıkları ortaya çıkarır ve bu da benzersiz fikirlerin geliştirilmesine yol açar. Soruşturmalarının çoğunluğu tarafından görüldüğü gibi, dezavantajlarından biri olan daha fazla soruşturma için alan vardır. Bazı

akademisyenler çeşitli görüşler üzerinde parça parça çalışırken, diğerleri daha sonra teorilere dönüşen dört ila beş farklı bakış açısı oluşturmak için bağlantılı bakış açıları üzerindeki çalışmalarını bütünleştirir.

Örneğin, özellik perspektifi, özellik görünümünün genel eğilim perspektifinin ayrılmaz bir bileşeni olması nedeniyle, eğilim perspektifiyle bağlantılıdır (Bouchard, 2001).

(1) *Bugün kim olduğumuza ne katkıda bulunur?*

(2) *Bedenimiz mi, zihnimiz mi, ruhumuz mu yoksa ikisi birden mi ki olduğumuzu belirler?*

Şüphesiz, cevap bunların her ikisidir. Evrensel olarak kabul edilen tek bir kişilik tanımı olmamasına rağmen, teorilerin çoğu, bireyin motivasyonlarına ve çevreleriyle psikolojik etkileşimlerine odaklanır. Beceriler, değerler, ilgi alanları ve kişilik özellikleri, etkili profesyonel gelişimin yapı taşını oluşturan dört bileşendir. Kişilik, sıradan insanın deyimiyile, diğer insanların dikkatini ve hayranlığını çekme eğiliminde olan karizmatik özelliği ifade eder. İnsanlığa bahşedilen göksel lütuf, Yunanca'da "armağan" veya "lütuf" anlamına gelen büyüleyici özellik olarak anılırdı. Bu, normalde sıradan insanların olağanüstü, hatta insanüstü yetenekler sergileyebileceği fikrine kendi başına güven veren bir özelliktir.

İçimizdeki Bu İnsani Niteliklerden Faydalanabiliyor muyuz?

Karizma doğuştan olsa da, paradoksal olarak geliştirilebilen bir şeydir. Bazı insanlar bunun cinsel çekiciliğe, çok fazla canlılığa veya kişinin kendini ifade etme kapasitesine sahip olduğunu düşünür. Kişilik, kalıtsal olduğu kadar yetiştirilebilen bir şeydir. Bir çocuğun ebeveynlerinin bakış açıları, o çocuğun kişiliğini şekillendirme gücüne sahiptir.

Doğa ve yetiştirme, bireyin kimliğinin oluşumunda önemli bir rol oynamak için birlikte çalışır; kimliklerimiz, çevremizde edindiğimiz deneyimlerin vücudumuzu oluşturan genetik materyalle iç içe geçmesinin ürünüdür.

"Kökleşmiş davranış kalıpları" terimi, bir kişinin kişiliğini tanımlamaya yönelik yaklaşımlardan biridir. Bu modeller, bir kişinin kendisiyle olduğu kadar çevresiyle nasıl etkileşime girdiğini, algıladığını ve düşündüğünü kapsar. Kişilik özellikleri, bir bireyin kişiliğinin göze çarpan özellikleridir ve her zaman bir ruhsal bozukluğu göstermeyebilir.

Yazarlar genellikle "kişilik" kelimesinin anlamını kendilerine özgü şekillerde yorumlarlar. İnsanların çevreleriyle sahip oldukları benzersiz davranışsal ilişkiyi ifade eden bir terimdir. Kavramsal olarak karşılaştırılabilir kavramsal çerçeveler kullanarak normal kişiliği ve

düzensiz psikolojik işlevi incelemek yaygın bir uygulamadır. Normal ve patolojik davranışın yapısını, içeriğini ve dinamiklerini açıklamak için öne sürülen çeşitli hipotezler vardır. Bu teorik modeller, insan davranışını anlamayı kolaylaştırmayı, bu davranış hakkında doğru tahminlerde bulunmayı ve nihayetinde üzerinde terapötik kontrol uygulamayı amaçlamaktadır. Çeşitli varsayımlar, geliştirilen birçok teorik modelin temelini oluşturur. Hiçbir teori, normal insan davranışını tatmin edici bir şekilde tanımlayıp öngörememiştir ve herhangi bir teori, pek çok farklı sapkın davranışı yeterince açıklayamamıştır. Bunların hiçbiri tek bir teori ile mümkün olmamıştır.

Normal kişiliğin oluşumunu ve evrimini açıklamak için öne sürülen birçok farklı teori vardır. Bu teoriler, kişiliğin bir veya daha fazla yönüne, ayrıca psikopatoloji fikrine ve psikoterapi gibi tedavi yöntemlerine odaklanmıştır. Vedalar, Bhagavad-Gita ve diğer eski metinler ve yorumlar, insan kişiliğine atıfta bulunur. Özellikle Bhagavad-Gita, üç farklı karakter tipini (Gunatraya vibhaga) ve ayrıca bir insanda insan davranışını belirleyen ilahi ve şeytani niteliklere sahip olmayı anlatır.

Sebe-sonuç İlişkisi

Sebe-sonuç ilişkisi üzerinde bir etkisi olabilecek diyet talimatları bile dâhil edilmiştir. Astroloji, Vedangalardan geliştirilmiş eski bir Sastra'dır ve sadece kişinin doğası hakkında değil, aynı zamanda doğum anları hakkında da konuşur. Astrolojinin insan kişiliği üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı veya belirli bir kişilik özelliğinin veya nitelikler dizisinin gelişiminden sorumlu olup olmadığı tam olarak açık değildir. Michel Gauquelin, önemli kişilerin seçtikleri kariyerler ile doğduklarında gökyüzünde belirli bir konumda bulunan gezegen arasında şaşırtıcı bir ilişki keşfetti; yine de Gauquelin'in tekniği diğer araştırmacılar tarafından yoğun bir şekilde sorgulandı. Gauquelin bile iddiasının doğruluğunu kanıtlayamayacağını itiraf etti.

12 Farklı Astrolojik İşaret

12 farklı astrolojik işaret vardır ve her biri dört elementten birine karşılık gelir: hava, ateş, su veya toprak. Bu bileşenler, her birimizin içinde bulunan temel bir enerji türünü temsil eder. Su burcunda doğanlar, özellikle duygusal ve aşırı duyarlı bir doğaya sahiptir. Güçlü bir sezgi kapasiteleri vardır ve motivasyonları genellikle kendileri için bile bir muammadır. Su burcu, yakın kişisel ilişkilerin yanı sıra felsefi tartışmalardan da hoşlanır. Yaptıkları hemen hemen

her şeyde sağduyulu davranırlar ve değer verdikleri insanlar için her zaman hazır bulunurlar. Yengeç, Akrep ve Balık su ile ilişkili burçlardır. Ateş burcunda doğanlar genellikle tutkulu, aktif ve değişkendir.

Çabuk sinirlenirler ama aynı zamanda çabuk affederler. Sınırsız miktarda enerjiye sahip kâşiflerdir. Etkileyici bir fiziksel dayanıklılığa sahipler ve diğerlerinin arzu etmesi için bir model görevi görüyorlar. Ateş burcunda doğanlar zeki, kendini bilen, yaratıcı ve idealisttirler ve sürekli harekete geçmeye hazırdırlar.

Koç, Aslan ve Yay, ateşle ilişkili burçlardır. Hava işaretleri, başkalarıyla iletişim kurmayı ve başkalarıyla anlamlı bağlantılar kurmayı seven mantıklı, girişken varlıklardır. Aynı zamanda giden, akıllı, konuşkan ve analitik olan düşünceli bireylerdir. Entelektüel söylemlerde bulunmayı, başkalarıyla bir araya gelmeyi ve kaliteli literatürü okumayı severler. İçgörülerini bazen oldukça sığ olsa da rehberlik etmekten zevk alırlar. İkizler, Terazi ve Kova, hava ile ilişkili burçlardır. Dünya ile ilişkili zodyak işaretleri, bizi "topraklanmış" ve gerçeklikle temas halinde tutanlardır. Pratik ve geleneksel olma eğilimindedirler, ancak aynı zamanda güçlü duygu ve duygulara da sahiptirler. İçinde yaşadığımız maddi dünyada bir temelleri vardır ve somut nesnelere dönüştürülebilirler. Güvenilir, güvenilir ve tutarlıdırlar ve en zorlu koşullarda bile çalışanlarının yanında olurlar.

Oğlak, Başak ve Boğa, dünya ile ilişkili zodyak işaretleridir. Astrolojinin öncelikli hedefleri, bu enerjiyi hayatımızın yapıcı unsurlarına yönlendirmemize yardımcı olmak, potansiyelimizin ve bizi tanımlayan iyi niteliklerin farkındalığını geliştirmek ve olumsuz özelliklerimizin ortaya çıkardığı zorlukların üstesinden gelmemize yardımcı olmaktır. Bu dört bileşen, astrolojik burçlara karşılık gelen benzersiz kişilik tiplerinin aydınlatılmasına katkıda bulunur. Zodyak'ın dört bileşeni, duygular, eylemler ve düşünme biçimleri dâhil olmak üzere karakterin temel yönleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Astrologlara göre, bir kişinin doğduğu ay, kişilikleri ve yaşamdaki nihai kaderleri hakkında gizemler taşır; Bir kişinin doğum ayı, başarı düzeylerini veya sağlıklarını etkileyebilir. Hem Ay hem de Merkür, Vedic astrolojide zihnin temsilleri olarak kabul edilir. Merkür, aklın mantıksal akıl olarak bilinen kısmından sorumludur, oysa Ay, akılla ilgili diğer her şeyden sorumludur. Ay kendi ışığını üretmediği için ruhtan gelen ışığı yansıtma zorunda kalır çünkü Güneş ezeli ruhun hükümdarıdır. Ay'ın genel olarak insan farkındalığı üzerinde hem düşünceleri hem de duyguları kapsayan bir tür etkisi olduğuna inanılır. Zekâyı temsil eden Merkür'ün Vedic mitolojiye göre Ay'dan doğduğu söylenir. Merkür'ün babası Ay'dır. Ay,

özel gerçekliği veya koşullanmış zihni temsil ederken, Merkür gezegeni nesnel gerçekliği ve rasyonel zihni temsil ediyordu.

Çağdaş Düşüneyi Biyolojik Sistemlerle Bağlama Çabaları

Modern zamanlarda, antik ve arkaik olana ek olarak, M.Ö. Koleriktirler, yani ateşli bir öfkeleri vardır, iyimser oldukları anlamına gelir, melankoli yani kasvetli ve balgamlıdırlar (yavaş hareket ederler). Bu mizaçların vücudumuzu düzenleyen dört sıvıdan veya iç sıvıdan türediği düşünülüyordu. Bu dört sıvı balgam, sarı safra, kara safra ve kandır. Zihin ve beden aynı madalyonun iki yüzü olduğu dikkate alındığında, bu büyük olasılıkla beden ve zihnin operasyonlarını birleştirmek için ilk çabadır. Fransız bir filozof olan René Descartes, beden ve zihnin iki farklı varlık olduğu fikrini öneren ilk kişi olarak kabul edilir. Çalışmasından önce, beden-zihin ikiliği hakkında muhtemelen hiçbir anlaşmazlık yoktu. Her ikisi de birbirinden farklı olan bedene Res extensa ve zekâyâ Res cogitans olarak atıfta bulundu.

Hipokrat'ın hastalıkların bu vücut sıvılarının dengelenmemesinin bir sonucu olduğunu tanımlaması, kişiliğin hem fiziksel hem de psikolojik rahatsızlıkların habercisi olduğunun iyi bir göstergesidir; belirli bir kişilik tipi, kişiyi belirli bir hastalığa (fiziksel veya psikolojik) karşı daha duyarlı hale getirebilir. Beden ve zihnin iki ayrı varlık mı yoksa birbiriyle bütünleşmiş bir varlık mı olduğu sorusu muhtemelen birçok çalışanın zihnini meşgul eden bir sorudur.

Vücut tipi ile kişilik arasındaki ilişki, Alman psikiyatır Ernst Kretschmer'in eserlerine, özellikle de Kretschmer'in morfolojik teori olarak adlandırdığı ve ilk olarak 1921'de yayınlanan Physique and Character adlı kitabına yansımıştır. Hastaları arasında zayıf, oldukça zayıf (astenik) bir vücut yapısının yanı sıra kaslı (atletik) bir fiziğin sıklıkla şizofreni hastalarının özelliği olduğunu, oysa manik-depresif hastalarda kısa, tumbul (piknik) bir yapının sıklıkla bulunduğunu yazdı. Ayrıca kaslı (atletik) bir fiziğin bipolar bozukluğu olan hastaların sıklıkla özelliği olduğunu söyledi.

1940'larda William H. Sheldon, insan vücudu ile insan zihni arasında bir bağlantı kurmaya çalıştı. Ayrıca insanların kişiliklerini sınıflandırmak için bir sistem geliştirdi. Yumuşak ve yuvarlak olan endomorfik vücutların rahat ve sosyal oldukları düşünülüyordu. Güçlü ve kaslı olan mezomorfik bedenlerin aktif, dışa dönük ve iddialı olduğu düşünülüyordu. İnce ve kırılğan olan ektomorfik bedenlerin içe dönük, artistik ve entelektüel oldukları düşünülüyordu.

Psikososyal Doğaya İlişkin Teoriler

Sigmund Freud'un (1856-1939) klasik psikanalitik teorisi, kişiliği, İd tarafından temsil edilen biyolojik yönlerin, ego tarafından temsil edilen psikolojik yönlerin ve süper ego tarafından temsil edilen sosyal yönlerin bir bileşimi olarak açıkladı.

Jean Paul Sartre (1905–1980) tarafından kurulan Varoluşçuluk ekolü ile ilişkilendirilen ve diğer kuramlarla birlikte geçmişte meydana gelen olaylara odaklanmak yerine bugün burada, yarın orada yani güncel deneyimlere vurgu yapan varoluşçuluk kuramı, sadece kişiliğin nasıl oluştuğunu ve düşünce, duygu ve davranışların nasıl etkilenebileceğini açıklamaya çalışan bir çalışma grubuna bir örnektir.

Özellikler teorisi

Allport ve Odbert (1936) kapsamlı bir çalışma yürüttüler ve insan özelliklerini karakterize etmek için kullanılan isimler olan yaklaşık 18.000 özellik keşfettiler. Bir özellik uzmanı olarak tanınan bir psikolog olan Gordon Allport, kişilik özelliklerine benzer 4.500 terimlik bir liste derlendi ve bunları üç özellik katmanına ayırdı. Allport'un üç özellik seviyesinin her birinin bir açıklaması:

"Önemli özellik" terimi, baskın olan ve bir kişinin nasıl davranacağını belirleyen özelliği ifade eder. Zenginlik ve kötü şöhret ihtiyacı gibi baskın dürtüler ve meşguliyetlerdir. "Merkezi özellik" terimi, her bireyde değişen derecelerde bulunabilen genel bir kaliteye atıfta bulunur. Temel nitelikler kadar baskın olmasalar da davranışlarımızın çoğundan sorumlu olan temel bileşenlerdir. Dürüstlük, temel bir özelliğin iyi bir örneğidir. İkincil özellikler, yalnızca belirli koşullar altında (çok yakın bir arkadaşın bilebileceği belirli beğeniler veya beğenmemeler gibi) ortaya çıkmalarıyla karakterize edilir. İnsan karmaşıklığının doğru bir temsilini oluşturmak için görünüme dâhil edilmeleri gerekir."

Psikobiyolojik Model

En yüksek türden karakter ve mizaç Galen'in dört mizaç sistemi, kişilik tipi gösterge teorisinin erken bir versiyonuydu. Hipokrat'ın dört mizah tanımına dayanıyordu ve 1958'de klasik teoriye dayanan genişletilmiş bir sistem yayınlandı. Tarihsel olarak, MS 2. yüzyılda, Doktor Galen, dört mizaç veya vücut sıvısına dayalı olarak dört mizaç (melankolik, soğukkanlı, iyimser ve asabi) tanımladı. Bu mizaçlar arasında melankolik, soğukkanlı, iyimser ve kolerik

bulunur. Sonunda dört klasik mizaç olarak anıldılar. Rudolf Steiner, daha yakın zamanlarda yaşamış ve ilkökul eğitiminde dört klasik mizacın önemini vurgulayan tanınmış bir eğitimciydi.

Günümüz tıbbında ve çağdaş psikolojide kullanılan metodolojilerde, günümüzde yürütülen mizaç araştırmalarında ne Galen ne de Steiner sıklıkla kullanılmamaktadır. 1950'lerin başlarında, Alexander Thomas, Stella Chess, Herbert G. Birch, Margaret Hertzig ve Sam Korn, bebek mizacıyla ilgili ünlü New York Longitudinal araştırmasını başlattılar. Bu çabaya Sam Korn (Thomas, Chess ve Birch; 1968) katıldı. Araştırmanın ana vurgusu, mizaç özelliklerinin yaşamın farklı evrelerinde uyumu nasıl etkilediği üzerineydi. Duygu üzerine kurulu beceri ve alışkanlıkların bütünleşmesinin altında yatan duyum, çağrışım ve motivasyon sürecine mizaç denir (nasıl davranış mizaç anlamına gelir (nasıl davranış))

Duyum, Çağrışım ve Motivasyon Süreci

Limbik sistem, Amigdala, Putamen, Caudate çekirdeği ve duyuşal merkez gibi beyin merkezleri ve devreleri birlikte, öğretilenin aksine genellikle doğuştan gelen, biyolojik temelli kişiliğin bileşenlerini yansıtır. "Mizaç" terimi genellikle bebeklere atıfta bulunmak için kullanılır, ancak 1920'lerde zamanla yapılan araştırmalar, mizacın bir kişinin hayatı boyunca sabit kalan bir şey olduğunu kanıtlamaya başladı. Sembolizm ve soyutlama, davranışın "ne" yönü olan karakterin temel bileşenleridir. Kişinin hem sosyal çevresinde öğrenmesi hem de entelektüel arayışları, kişinin karakteri üzerinde bir etkiye sahiptir.

Neokorteks ve hipokampus, beyinin kişiliği belirlemekten sorumlu olan kısımlarıdır. Aşağıdaki üç karakter tanımlaması tartışılmaktadır:

Düşünce ve eylem özerkliği (sorumlu, amaçlı ve becerikli). İşbirlikçi (hassasiyet, empati, yardımsever ve şefkatli). Kendini aşma (yaratıcı, sezgisel, ruhsal ve idealist). Hipokrat'ın sunduğu geleneksel açıklamanın yanı sıra, birçok farklı teoriyi ve bunlardan sorumlu beyin alanlarını ve nörotransmitterleri birleştirmek için çaba gösterilmiştir.

Beş Büyük Kişilik Kavramı

Birçok bilim adamı, bir kişinin kişiliğini oluşturan beş temel özellik olduğu görüşündedir. Uzun yıllar boyunca, bu fikri destekleyen kanıtlar birikti. Beş Büyük'ü oluşturan beş şey şunlardır:

- (1) *Yeni koşullardan kaçınmanın aksine deneyime uygunluk*
- (2) *Vicdanlılığa karşı dürtüsellik*
- (3) *Dışadönüklük ve içe dönüklük arasında karşılaştırma*
- (4) *Uyumluluk ve düşmanlığın yanı sıra nevroitiklik ve nevroitik olmamayı karşılaştırma (duygusal olarak kararlı ve strese tepkili)*

Bu bileşenler, genel olarak, zamanın geçişinden etkilenmezler. Beş Faktörlü Kişilik Modeli, insan doğasının farklı yönlerini açıklamak için alanları kullanır ve bu kategorilerden biri de yeni deneyimlere açıklıktır.

"Açıklık" terimi, beş farklı yön veya boyuta bölünebilen bir kaliteyi ifade eder:

- (1) *Aktif bir hayal gücü (fantezi),*
- (2) *Estetiğe duyarlılık,*
- (3) *Kişinin kendi duygularının farkında olması,*
- (4) *Çeşitlilikten hoşlanma ve entelektüel merak.*

Önemli miktarda psikometrik çalışmanın sonuçları, bu yönlerin veya özelliklerin birbiriyle yüksek oranda bağlantılı olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla açıklık, bir araya kümelmiş belirli nitelikler, alışkanlıklar ve eğilimler grubundan oluşan küresel bir kişilik özelliği olarak düşünülebilir.

Bu yaklaşım mümkündür çünkü açıklık, küresel bir kişilik özelliği olarak görülebilir. Tedbirli veya dikkatli olmak, vicdanlılık olarak bilinen kişilik özelliğinin bir örneğidir. Vicdanlı olmak, kişinin bir görevi elinden gelen en iyi şekilde yapma ve diğer insanlara olan taahhütlerini yerine getirme niyetine sahip olmasıdır. Vicdanlı olanlar, daha uysal ve düzensiz olanların aksine, verimli ve düzenli olma olasılıkları daha yüksektir. Tipik olarak güvenilir olmanın yanı sıra öz disiplin gösterme, itaatkâr olma ve başarı odaklı olma eğilimleri vardır.

Kendine ve başkalarına karşı tutumlarında düzenli ve metodik, temkinli, analitik ve kasıtlı olmak gibi bireye özgü eylemlerle gösterilir. Yüksek düzeyde vicdanlılık sergileyenler genellikle güvenilir çalışanlardır. Ayrıca bunların kalabalığı takip eden kişiler olması da mümkündür. Aşırıya götürüldüğünde, bu özellikler aynı zamanda insanların davranış biçimlerinde işkolik, mükemmeliyetçi ve takıntılı olmasına neden olabilir. Vicdanlı olma konusunda düşük puan alan bireylerin rahat olma, daha az hedef odaklı olma ve başarıya daha az motive olma olasılığı daha yüksektir.

Bu kişiler ayrıca antisosyal ve yasa dışı davranışlara katılmaya daha yatkındır. Dışa dönüklük- içe dönüklük özelliği genellikle insan kişiliğinin en önemli özelliği olarak kabul edilir.

Carl Jung, içe dönüklük ve dışa dönüklük sözcüklerini popülerleştirmesiyle tanınır; yine de, bu terimlerin popüler anlayışı ve psikiyatrik kullanımı, Jung'un onları ilk geliştirdiğinde aklından geçenlerden farklıdır.

Dışa dönüklük, konuşkanlık, enerjiklik gibi özellikler kendini gösterme eğilimindeyken, daha çekingenlik ve yalnız kalmayı tercih etme gibi içe dönüklük özellikleri kendini ifade etme eğilimindedir.

Jung, libidonun aktığı yön perspektifinden eklemlediği iki farklı türde genel tutum tanımladı. "Dışa dönüklük" terimi, bir kişinin libido akışının genel yönü bireyden uzakta olduğunda kişilik tipini tanımlamak için kullanılır ve bu kişi "dışa dönük" olarak anılır. Kişinin libidosunun içe, kendine yönelmesi durumunda ortaya çıkan duruma içe dönüklük, bu durumu yaşayan kişiye içe dönük adı verilir. Bu iki kişi, uçucu kişilikleri ile dikkat çekiyor.

Dışa dönüklük ve içe dönüklük genellikle aynı sürekliliğin iki ucu olarak kabul edildiğinden, birinden yüksek puan alan birinin diğerinden düşük puan alması gerekir. Her birimizin hem dışa dönük hem de içe dönük bir tarafı vardır ve bu yönlerden biri genellikle diğerinden daha belirgindir. Öte yandan Jung, içedönüklüğü "hayata öznel psişik içerikler yoluyla yönelmeyle karakterize edilen bir tutum tipi" (kişinin içsel psişik faaliyetine odaklanma) olarak tanımladı ve dışadönüklüğü "ilginin kendi üzerinde yoğunlaşmasıyla karakterize edilen bir tutum tipi" olarak tanımladı." Jung, kişilerarası davranışa odaklanmak yerine, içe dönüklüğü "dış nesneye ilginin yoğunlaşmasıyla karakterize edilen bir tutum türü" (dış dünyaya odaklanma) olarak tanımladı.

Uyumluluk özelliği, nazik, empatik, işbirlikçi, sıcak ve düşünceli olarak görülen bireysel davranışsal özelliklerde kendini gösteren bir niteliktir. Uyumluluk, bu bireysel davranışsal özelliklerde kendini gösteren bir kişilik özelliğidir. Günümüz kişilik psikolojisinde kişilik yapısının beş temel boyutundan biri olan uyumluluk, işbirliği ve sosyal uyumdaki bireysel farklılıkları yansıtır ve bu faktörlerin en önemlilerinden biri olarak kabul edilir. Düşük uyumluluk puanı, bencil davranış ve empati eksikliği ile ilişkilirken, bu boyuttaki yüksek puan, özgecilik ve empati ile ilişkilidir. Uyumluluk puanı çok düşük olanlar, birlikte çalışmak yerine başkalarını manipüle etme ve birbirleriyle rekabet etme gibi göstergeler sergilerler.

Uyumluluğun üst düzey bir özellik olduğu konusunda genel olarak fikir birliği vardır; bu, istatistiksel olarak bir araya gelme eğiliminde olan kişilik alt özelliklerinin bir koleksiyonuna atıfta bulunduğu anlamına gelir.

SONUÇ

Güvenilirlik, açık sözlülük, fedakârlık, itaat, alçakgönüllülük ve yumuşak başlılık, uyumluluk şemsiyesi altında yer alan alt düzey özelliklerdir. Psikoloji alanında incelenebilecek "beş büyük" üst düzey kişilik özelliğinden biri nevrotiklikdir. Yüksek düzeyde nevrotikliğe sahip kişilerin kararsız ruh hallerine sahip olma ve kaygı, endişe, korku, öfke, hayal kırıklığı, kıskançlık, suçluluk ve depresyon ve yalnızlık duyguları gibi çok çeşitli olumsuz duygular yaşama olasılığı ortalamadan daha yüksektir. Yüksek düzeyde nevrotikliğe sahip kişilerde şizofreni gelişme riski de daha yüksektir.

Nevrotik olan bireyler uyarılara daha kötü tepki verirler ve rutin olayları potansiyel olarak tehlikeli ve küçük hayal kırıklıklarını aşılmaz engeller olarak görmeye daha eğilimlidirler. Genellikle düşük benlik saygısı ve utangaçlıktan muzdariptirler ve dürtülerini dizginlemede ve tatmini ertelemeye zorluk yaşayabilirler. Yüksek nevrotiklik indeksine sahip bireyler, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları ve uyuşturucu kullanım bozukluğu gibi yaygın ruhsal hastalıkların gelişimi ve başlangıcı açısından daha büyük risk altındadır. Geleneksel olarak, bu akıl hastalıklarının semptomlarına nevroz denirdi.

KISITLILIK

Bu araştırmada herhangi bir kısıtlılık bulunmamaktadır. Konu ile ilgili Türkiye ve dünya literatüründen yararlanılmıştır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Adler, A. (1910/1978). Masculine protest and a critique of Freud. In H. L. Ansbacher & R. R. Ansbacher (Eds.), *Co-operation between the sexes: Writings on women and men, love and marriage, and sexuality* (pp. 32-74). New York, NY: W. W. Norton & Company.

Adler, A. (1912a/1963). Psychical hermaphroditism and the masculine protest - The cardinal problem of nervous diseases. In A. Adler (Ed.), *The practice and theory of Individual Psychology* (pp. 17-22). Paterson, NJ: Littlefield, Adams & Co.

Adler, A. (1912b/1963). Dreams and dream-interpretation. In A. Adler (Ed.), *The practice and theory of Individual Psychology* (pp. 214-226). Paterson, NJ: Littlefield, Adams & Co.

Adler, Alexandra (1930a). Technique of educational guidance. In A. Adler (Ed.), *Guiding the child: On the principles of Individual Psychology* (pp. 102-118). New York, NY: Greenberg.

Adler, Alexandra (1930b). The only child. In A. Adler (Ed.), *Guiding the child: On the principles of Individual Psychology* (pp. 195-209). New York, NY: Greenberg.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social-Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, p.522

Beck, A. T. & Emery, G. (1985). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. New York, NY: Basic Books.

Beck, A. T. & Freeman, A. (1990). *Cognitive therapy of personality disorders*. New York, NY: Guilford Press.

Beck, A. T. (1999). *Prisoners of hate: The cognitive basis of anger, hostility, and violence*. New York, NY: HarperCollins Publishers.

Beck, A. T., Resnik, H. L. P., & Lettieri, D. J. (Eds.). (1974). *The prediction of suicide*. Bowie, MD: The Charles Press Publishers.

Beck, A. T. Rush, A. J., Shaw, B. F., & Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York, NY: Guilford Press.

Borkenau, P. & Liebler, A. (1993). "Convergence of Stranger Ratings of Personality and Intelligence with Self-ratings, Partner Rating, and Measured Intelligence, *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 546 – 553.

Buss, A.H. & Plomin, R.A. (1975). *A Temperament Theory of Personality Development*. New York: Wiley Interscience

Carlson, R. (1984). "What's Social about Social Psychology? Where's the Person in Personality Research?" *Journal of Personality and Social Psychology*, 47,1304-1309.

Duckworth, A. L. Kim, B., & Tsukayama, E. (2013). Life stress impairs self-control in early adolescence. *Frontiers in Developmental Psychology*, 3, 1-12.

Duckworth, A. L. Kirby, T., Tsukayama, E., Berstein, H., Ericsson, K. (2010). Deliberate practice spells success: Why grittier competitors triumph at the National Spelling Bee. *Social Psychological and Personality Science*, 2, 174-181.

Eysenck, S.B.G. & Eysenck, H.J. (1963). "The Validity of Questionnaire and Rating Assessments of Extraversion and Neuroticism, and their Factorial Stability", *British Journal of Psychology*, 54, 51-62

Freud, S. (1935), *A General Introduction to Psychoanalysis*. New York: Washington Square Press, p. 163.

Funder, D.C. (1995). "On the Accuracy of Personality Judgment: A Realistic Approach", *Psychological Review*, 102,652-670.

Gendlin, E.T. (2010). *A Theory of Personality Change*. New York: John Wiley & Sons,

Goldberg, L.R. (1993). "The Structure of Phenotypic Personality Traits", *American Psychologist*, 48, 26-34.

Harrington, D.M. Block, J.H., & Block, J. (1987). "Testing Aspects of Carl Rogers' Theory of Creative Environments: Child-rearing Antecedents of Creative Potential in Young Adolescent"s. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52,851-856

Hunsley, J. & Bailey, J.M. (1999). "The Clinical Utility of the Rorschach: Unfulfilled Promises and an Uncertain Future", *Psychological Assessment*, 11(3), 266-277.

John, O.P. (1990). *The "Big Five" Factor Taxonomy: Dimensions of Personality in the Natural Language and in Questionnaires*. New York: Guilford Press, 504.

Johnson, D.L. Wiebe, J.S., Gold, S.M., Andreasen, N.C. Hichwa, R.D., Watkins, G.L., & Ponto, L.L.B. (1999). "Cerebral Blood Flow and Personality: A Position Emission Tomography Study", *American Journal of Psychiatry*, 156,252-257.

Kagan, J. (1989). *Unstable Ideas: Temperament, Cognition, and Self*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Kavirayani KM. Astrology and mental illness. *AP J Psychol Med* 2013;14:95-102. Back to cited text no. 1

Lachman, M.E. & Weaver, S. L. (1998). "The Sense of Control as a Moderator of Social Class Differences in Health and Well-being". *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 763-773.

Lefcourt, H.M. (1982). *Locus of Control: Current Trends in Theory and Research*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 523.

May, R. (1982). "The Problem of Evil: An Open Letter to Carl Rogers". *Journal of Humanistic Psychology*, 22,10-21.

Miller, P.A. Lefcourt, H.M., Holmes, J.G., Ware, E.E., & Saleh, W.E. (1986). "Marital Locus of Control and Marital Problem Solving". *Journal of Personality & Social Psychology*, 51,161- 169.

Mischel, W. (1981). *Current Issues and Challenges in Personality*. Washington DC: American Psychological Association, 527.

Mukherjee, A. (2000), *Educational Psychology*, 3rd ed. Samaru-Zaria: Asakome & Co. Publishers, 250-273.

Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.

Myers, D.G. (2001), *Psychology*. 6th ed. New York: Worth Publishers, 539-544.

Oladele, J.O. (2005), *Fundamentals of Educational Psychology*. 5th ed. Shomolu: Johns-Lad Publishers Ltd.

Ouellette, J.A. & Wood, W. (1998). "Habit and Intention in Everyday Life: The Multiple Processes by which Past Behavior Predicts Future Behavior". *Psychological Bulletin*, 124,54-74.

Ozer, D. J. (1986). *Consistency in personality*. Berlin, Germany: Springer Publishing Company.

Pals, J. L. (2005). *Transforming the self: A two-dimensional process model of identity construction within narratives of difficult life events*. Manuscript in preparation.

Paulhus, D. L. & Harms, P. D. (2004). *Measuring cognitive ability with the overclaiming technique*. *Intelligence*, 32, 297-314.

Paulhus, D.L. Lysy, D., & Yik, M. S M. (1998). *Self-report measures of intelligence: Are they useful as proxy measures of IQ?* *Journal of personality*, 66, 525- 554.

Pennebaker, J. W. & Francis, M. E. (1996). *Cognitive, emotional and language processes in disclosure*. *Cognition and Emotion*, 10, 601-626.

Pillay, Y. (2005). *Racial identity as a predictor of the psychological health of African-American students at a predominantly White university*. *Journal of Black Psychology*, 31, 46–66.

Pincott, J. (2013, March 13). *Most of us live in fear of unleashing a Freudian slip. Do you?* *Psychology Today*. <http://www.psychologytoday.com/articles/201203/slips-the-tongue>

Pinquart, M. & Soerensen, S. (2000). *Influences of socioeconomic status, social network, and competence on subjective well-being in later life: A meta-analysis*. *Psychology and Aging*, 15, 187–224.

Piot-Ziegler, C. Sassi, M., Raffoul, W., & Delaloye, J. (2010). Mastectomy, body deconstruction, and impact on identity: A quantitative study. *British Journal of Health Psychology*, 15, 479–510.

Pittenger, D. (2005). Cautionary comments regarding the MyersBriggs Type Indicator. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 57, 210–221.

Plaut, V. Adams, G., & Anderson, S. (2009). Does attractiveness buy happiness? “It depends on where you’re from.” *Personal*

Presson, P.K. & Benassi, V.A. (1996). “Locus of Control Orientation and Depressive Symptomatology: A Meta-analysis”. *Journal of Social Behavior and Personality*, 11, 201-212.

Robbins S.P. & Judge T.A. (2009), *Organizational Behavior*. Prentice-Hall Inc.

Roberts B. W. & Robins, R. W. (2000). Broad dispositions, broad aspirations: The intersection of personality traits and major life goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1284-1296.

Roberts, B. W. & Caspi, A. (2003). The cumulative continuity model of personality development: Striking a balance between continuity and change in personality traits across the life course. In R. M. Staudinger & U. Linderberger (Eds.), *Understanding human development: Lifespan psychology in exchange with other disciplines* (pp. 183-214). Dorecht, the Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Roberts, B. W. & DelVecchio, W. F. (2000). The rankorder consistency of personality traits from childhood to old age: A quantitative review of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 126, 3-25.

Roberts, B. W. & Pomerantz, E. M. (in press). On traits, situations and their integration: A developmental perspective. *Personality and Social Psychology Review*.

Roberts, B. W. & Wood, D. (in press). Personality development in the context of the neo-socioanalytic model of personality. In D. Mroczek & T. Little (Eds.), *Handbook of personality development*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Roberts, B. W. Bogg, T., Walton, K., Chyernyshenko, O. S., & Stark, S. (2004). A lexical approach to identifying the lower-order structure of conscientiousness. *Journal of Research in Personality*, 38, 164-178.

Rolfhus, E. & Ackerman, P. L. (1999). Assessing individual differences in knowledge: Knowledge, intelligence, and related traits. *Journal of Education Psychology*, 91, 511-526.

Rorer, L. G. (1965). The great response-style myth. *Psychological Bulletin*, 63, 129-156.

Rotter, J.B. (2000). *Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement* sychological Monograph, No. 609.

Schmalt, H. (1999). Assessing the achievement motive using the grid technique. *Journal of Research in Personality*, 33, 109-130.

Schmidt, F.L. & Hunter, J.E. (1998). “The Validity and Utility of Selection Methods in

Personnel Psychology: Practical and Theoretical Implications of 85 Years of Research Findings". *Psychological Bulletin*, 124,262 – 274.

Schwarz, N. & Bells, H. (1992). Constructing reality in social judgment. In L. L. Martin & A. Tesser (Eds.), *The construction of social judgments* (pp. 217-245). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Sechrest, L. Stickle, T.R., & Stewart, M. (1998). *The Role of Assessment in Clinical Psychology*. New York: Pergamum, 495.

Shackleton, V. & Fletcher, C. (1984). *Individual differences: Theories and applications*. London: Methuen & Co.

Skehan, P. (1989). *Individual differences in second language learning*. London: Edward Arnold.

Smith, C. P. (Ed.). (1992). *Motivation and personality: Handbook of thematic content analysis*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.

Spain, J. S. Eaton, L. G., & Funder, D. C. (2000). Perspective on personality: The relative accuracy of self versus others for the prediction of emotion and behavior. *Journal of Personality*, 68, 837-867.

Spangler, W. D. (1992). Validity of questionnaire and TAT measures of need for achievement: Two metaanalyses. *Psychological Bulletin*, 112, 140-154.

Stewart, J. M. Healy Jr. & D. J. Ozer (Eds.), *Perspectives in personality: Approaches to understanding lives* (Vol. 3, pp. 59-89). London: Jessica Kingsley Publishers. Allport, G.W. (1937), *Personality*, New York: Holt Publishers.

Strong, M. (1983). Social styles and second language acquisition of Spanish -speaking kindergarteners. *TESOL Quarterly*, 17, 241-258.

Strumpfer, D. (1970). Fear and affiliation during a disaster. *Journal of Social Psychology*, 82, 263–268.

Sturman, E. Mongrain, M., & Kohn, P. (2006). Attributional style as a predictor of hopelessness depression. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 20, 447–458.

Suarez-Balcazar, Y. Balcazar, F., & Taylor-Ritzler, T. (2009). Using the Internet to conduct research with culturally diverse populations: Challenges and opportunities. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 15, 96–103.

Suedfeld, P. Soriano, E., McMurtry, D., Paterson, H., Weiszbeck, T., & Krell, R. (2005). Erikson's components of a healthy personality among Holocaust survivors immediately and forty years after the war. *International Journal of Aging and Human Development*, 60, 229–248.

Suinn, R. (1999, March). Scaling the summit: Valuing ethnicity. *APA Monitor*, p. 2.

Suldo, S. Minch, D., & Hearon, B. (2014). Adolescent life satisfaction and personality characteristics: Investigating relationships using a five-factor model. *Journal of Happiness Studies*.

Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.

Sulloway, F. J. (1979). *Freud, biologist of the mind: Beyond the psychoanalytic legend*. New York: Basic Books.

Sulloway, F. J. (1992). Reassessing Freud's case histories: The social construction of psychoanalysis. In T. Gelfand & J. Kerr (Eds.), *Freud and the history of psychoanalysis* (pp. 153–192). Hillsdale, NJ: Analytic Press.

Sulloway, F. J. (1995). Birth order and evolutionary psychology: A meta-analytic overview. *Psychological Inquiry*, 6(1), 75–80. Sulloway, F. J. (2007). Birth order and intelligence. *Science*, 317,

Swanda, J.R. (1979). *Organizational Behavior: Systems and applications*. Sherman Oaks, CA: Alfred Publishing Co. Inc.

Trew & J. Kremer (Eds.), *Gender and psychology* (pp. 179– 191). New York: Oxford University Press.

Wallach, M.A. & Wallach, L. (1983). *Psychology's Sanction for Selfishness: The Error of Egoism in Theory and Therapy*. New York: Freeman, 520

Weimer, M. G. (1989). Who's doing the work? *The Teaching Professor*, 3 (2).

Weston, D. (1998). "The Scientific Legacy of Sigmund Freud: Toward a Psycho-Dynamically Informed Psychological Science". *Psychological Bulletin*, 124,490-499.

Winter D. G. John, O. P., Stewart, A. J., Klohen E. C., & Duncan, L. E. (1998). Traits and motives: Toward an integration of two traditions in personality research. *Psychological Review*, 105, 230-250.

Winter, D. G. (1991). Measuring personality at a distance: For scoring motives in running text. In A. J.

Wright, D. S. Taylor, A., Davies, D. R.,

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:11.06.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3032-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:129-135

(3-6) Yaş Arası Çocukluk Dönemi Korkularının İncelenmesi

1.Alper ÖZKILIÇ

Dr.Öğr Üyesi

İstanbul Biruni Üniversitesi, Tıp

Fakültesi, Pediatri Anabilim

Dalı/İstanbul-Türkiye

Mail: aozkiliç@biruni.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-5092-105X

1.Nuray DELDAL

Öğretmen/Çocuk Gelişimi Uzmanı

İstanbul Kültür Üniversitesi

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans

Mail: nurayiko@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-9593-2980

ÖZET

Anne bebeğe gebe iken ilk üçüncü ayından itibaren bebek anneyi ve dış çevreyi hissetmektedir. Plezanta içinde giderek büyüyen ve belli bir doğum aralığına gelen cenin 3 aydan itibaren giderek hassaslaşmakta ve dış çevreyi annenin korkuları, sevinçleri dâhil hissetmektedir. Bebek doğumuyla beraber ilk 6 yılına kadar dış çevreden istemli yâda istemsiz korku verici birtakım uyaranlar bebeği etkileyerek onda bazı korkular oluşmasına sebep olacaktır. Bu korkular sosyal, psikolojik ve sağlık kökenli olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Korkular, Sağlık, Psikolojik, Sosyal, His, Bebek

ABSTRACT

From the third month of the mother's pregnancy, the baby feels the mother and the external environment. The fetus, which gradually grows in the plezanta and reaches a certain birth interval, becomes increasingly sensitive from 3 months onwards and feels the external environment, including the mother's fears and joys. From the birth of the baby until the first 6 years of life, a number of voluntary or involuntary frightening stimuli from the external environment will affect the baby and cause some fears in the baby. These fears can be of social, psychological and health origin.

Keywords: Fears, Health, Psychological, Psychological, Social, Feeling, Infant

GİRİŞ

Hergün dünya genelinde binlerce bebek doğmaktadır. Bebeklerin sağlıklı bireyler olabilmelerinin en önemli ön koşulu sağlam bir sosyal çevre, iyi, ilgili ebeveynler ile vücut, akıl- ruh sağlıklarının tam ve eksiksiz olmaları ile bu bireylere sağlıklı diyebiliriz. Çocuk korkularının bilinen başlıca sebepleri vardır bu sebepleri şu şekilde belirtebiliriz(Corsaro,1994).

1-Ebeveyn Korkuları

2-Sağlık Korkuları

3-Çevresel Korkular

4-Akran Korkuları

5-Psikolojik Korkular

6-Şiddete Dayalı Korkular

7-Kaza Korkuları

Yukarıda sayılan korkular çoklu faktörlere bağlı olarak gerçekleşmekte olup çocuğun gelecekte sağlığını bozucu etkileri bulunmaktadır(Bora ve Ünüvar, 2020).

AMAÇ

(3-6) yaş arası çocukların korkularının nasıl oluştuğu, bu korkuların neler olduğu ve tedavilerinin nasıl olacağı öğrenilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ailelere öneriler amaç ile doğru orantılıdır.

YÖNTEM

(3-6) yaş arası çeşitli korkuları sahip çocukların literatüre geçmiş vakaları ile uluslararası yayınlanmış akademik araştırmaların tekrar derlenerek yazılması ile nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup derleme makale şeklinde tekrar yazılmıştır.

BULGULAR

1-Ebeveyn Korkuları

Aileden kaynaklı iç korkularda diyeceğimiz aile içi özellikle söz ile söylenen kelimelerden sonra çocuğun bazı kavramları gerçek sanıp ürpermesi, köşeye sinmesi, korkması ve susması şeklinde olmaktadır.

Çok yaramazlık yapıp evde koşan, bağırarak çocuğu için ebeveylere biri yâda ikisi “aksam olsun seni öcüye vereceğim, cadı gelecek seni alacak” demesi o anda çocuğun durması ve içine kapanmasına neden olacağından bu durum negatif yaklaşım ve tehdit konuşması sonucu çocukta tarif edilmez psikiyatrik sonuçları olabilmektedir. Kapalı alan korkuları, asansör korkusu, karanlık korkusu, baskı korkusu, tehdit korkusu gibi korkularında bu öcü korkusundan kaynaklanacağı bilinmektedir.

Ebeveynleri yüksek sesle konuşması, kavga, bağırma gibi negatif itici güçler çocuğun algı, kimlik, dışa dönüklükte başarısız olma, sosyelleşememe negatîf olarak geriye ket vurmasına sebep olacaktır. Ailelerin bazı kısıtlamaları da çocuklarda korkuya neden olabilmektedir. Ceza olarak yalnız bir odaya çocuğu kitleme, tuvalete kitleme, karanlık odaya atma gibi uygulama cezaları çocuğa büyük bir zarar vereceği unutulmamalıdır. Aile içi korkuların gerçek sebeplerinin başında aile tutumları ve kardeş davranışları gelmektedir(Öztürk ve Giren, 2016).

2-Sağlık Korkuları

Bu kapsamda çocukların sağlıkla ilgili yine aileden ve dış çevreden kaynaklanacak birtakım korkuları bulunmaktadır.

Alenin çocuğu tehdit etmesi , “sus yoksa iğne yaparlar” demesi çocukta sağlık, tıp çalışanlarına karşı antipati negatîf bir yaklaşım gerçekleştirecek ve ömürleri boyunca bu psikolojik sorun devam edecektir.

Hastaneye giden çocukların diğer çocukların ağlamasını duyması, Tv’lerde doktorları evet öldü demesi gibi sözleri duyan küçük çocukların beyaz önlüklülere karşı negatîf bir irkilme, korku hissi hayatlarına yerleşecektir (Meltzer, Vostanis, Dogra, Doos, Ford, 2009).

3-Çevresel Korkular

Çocuk büyüdükçe dış çevreden gelebilecek birtakım kaza ve alıkonulma gibi korkulara kapılır. Çocukların yanında kaçırılma vakalarının anlatılması, çocukların tek başına dış çevreyi merak edip keşfetme dürtülerini baskı altına alınması, dış çevreden yüksek seslerin gelmesi, araba kazaları, kavgalar, sokak gürültüleri çocukları korkutabilir.

Bu gibi durumlarda ebeveynler asla çocuklarını dış çevrede yanından ayrılmamalı ve çevrenin iyi kütü tehlikeli yönlerini çocuklarına anlatarak onların bilişlenmesi sağlanabilir. Böylelikle dış çevre korkularının azalması sağlanabilir.Ebeveynlerin yanında olması çocuk için özgüvenlerinin artmasına ve birtakım korkularını yenmesi açısından önemlidir.(Ayhan ve Tuğluk 2020).

4-Akran Korkuları

3-6 yaş arası ansınıfına giden çocuklarda bazen akran korkuları oluşabilir. Yeni bir sosyal çevreye giren çocuk bu esnada öğretmene odaklanan diğer çocuklarla beraber uyum sağlama sürecindeyken birbirlerini tanımaya çalıştıkları esnada hırçın olup bağırarak ve uyumsuz olan bir çocuktan korkabilir.

Akranı bazen oyuncuğu fırlatabilir ve sinirlenebilir bu duruma nadirinde olsa maruz kalan çocuk korkuya kapılarak kendisine birşey olacağı düşüncesiyle kendini korumaya çalışır ve korkarak içine kapanabilir. Bu durumun sürekli olması çocukta korkuların artmasına ve sorunların çözülmemesi durumun psikolojik tramvalara kadar giden yolun açabileceği söylenebilir (Corsaro, 1994).

5-Psikolojik Korkular

Çocuklar çeşitli sebeplerden dolayı psikolojik sorunlar yaşabilirler. Üç yaş ve sonrasında ebeveyn tarafından korkutulan çocuklar, itilip kakılan, eziyet edilen, bağrılan, kötü söz söylenen ve sürekli başka çocuklarla mukayese edilen yâda şiddete maruz kalan çocuklar, çocukluk döneminde geçirdikleri ağır tramvalar sebebiyle psikolojik ve psikiyatrik sorunlar yaşayabilir. (Orenius, Psych, Säilä, Mikola, 2018).

6-Şiddete Dayalı Korkular

Aile içinde şiddet sadece çocukla ilgili değil ebeveynlerin birbirlerine karşı şiddet uygulamaları veya aile içinde birinin başkasına şiddet uygulaması şeklinde de olabilmektedir. Aile içi bir bireyin (3-6) yaş arası çocukların şiddete uğraması, çocukta telafi edilemeyecek zararlar meydana getirecektir.

Şiddet, dayak, kötü söz, ağır ceza ile baskıya maruz kalan çocukta travma meydana gelecek ve gelecekteki kişiliğini, psikolojisini, eğitimini ve iş yaşamıyla aile yaşamını evliliğine ve çocuklarına davranışlarına kadar bir dizi psikolojik korku ve içine attıkları bastırılmış negatif duyguları belli aralıklarla dışarıya yansıtacaklardır (Judith, Cohen, Anthony, Mannarino, Laura, Murray, Robyn (2016).

7-Kaza Korkuları

3-6 yaş arası çocukların düşme, bir yerini inciltme, kırma gibi açıcı olaylara maruz kalacağını düşünebilirler. Bir tv de yâda okul bahçesinde veya sokakta akran grubundan bir çocuğun yere düştüğünde kolunun yâda dizinin kanamasını çocuğun ağlamasını gören çocuklarda etkilenecek ağlayabilir bunun kendi başlarına geleceğini düşünerek etkilenir ve korkarlar (Bjorklid, 1994).

SONUÇ

Araştırmanın geneline bakıldığında (3-6) yaş arası çocukların çocukluk çağlarındaki korkularının ebeveyn korkuları, sağlık korkuları, çevresel korkular, akran korkuları, psikolojik korkular, şiddete dayalı korkular, kaza korkuları olduğu görülmektedir.

Çocukluk çağında yaşanan korkuların çocuğun gelecek hayatına etkileri zor tamir edilebilen ağır travmatik hayatlara ve başarısız, içine kapanık bir akademik geleceğe ev ve aile hayatında mutsuzluk, huzursuzluk ile çeşitli psikiyatrik hastalıklarında temelini oluşturacağı unutulmamalıdır.

Ailelerin çocuklarına karşı her anlamda hassas davranmaları iyi ve kötünün doğru ile yanlışın neler olduğu çocuklarının seviyesine inerek anlatmaları gerekmektedir. Şiddetin hiçbir türüne izin verilmemesi (psikolojik ve fiziksel şiddet) çocuklarını mutlaka dinlemeleri, onlara sevgi ve şevkatle yaklaşmaları psikolojik sağlıkları açısından çok önemlidir (Corsaro,1994).

KISITLILIK

Bu araştırmada 3-6 yaş çocuklarla ilgili olduğundan yaş kısıtlılığı bulunmaktadır. Konu ile ilgili Tırkiye ve dnya literatüründen yararlanılmıştır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İ ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

ıkar atışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar atışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malı destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dırürlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına sayėı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Bora, A; Ünüvar, P (2020). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty . Issue 56, p345-361. 17p.

Judith A. Cohen, Anthony P. Mannarino, Laura K. Murray, Robyn Igelman (2016). Psychosocial Interventions for Maltreated and Violence-Exposed Children, Journal of Social Issues, <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00485.x>

Öztürk, M; Giren, S (2016). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan hikaye kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerinin incelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi,c:5,s:4

Tage Orenius, LicPsych, Hanna Säilä, Katriina Mikola (2018). Fear of Injections and Needle Phobia Among Children and Adolescents: An Overview of Psychological, Behavioral, and Contextual Factors, SAGE Open Nursing Volume 4, January, <https://doi.org/10.1177/2377960818759442>

Pia Bjorklid (1994)Children - Traffic – Environment, Stockholm Institute of Education, Arch. & Behav. Vol. 10, no 4, p. 399 - 406

Corsaro W.A(1994). Interpretive Reproduction in Children's Peer Cultures, *Social Psychology Quarterly* Vol. 55, No. 2, pp. 160-177, <https://doi.org/10.2307/2786944>

H. Meltzer, P. Vostanis, N. Dogra, L. Doos, T. Ford, R.(2009). <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2008.00908.x>Citations: 32 Children's specific fears

Ayhan, M ve Tuğluk M.N(2020). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Beş Yaşındaki Çocukların Korkularının Çizdikleri Resimlerine ve Sözel Anlatımlarına Göre İncelenmesi, *Turkish Studies - Social Sciences*, 15(3), 937-952. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41761>

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:01.08.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Araştırma
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:135-151

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ile Problemlerini İnternet Kullanımları Arasındaki İlişki

1. Uzm. Öğr. Gülsen ÇOŞKUN

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksel

Lisans

Orcid ID: 0009-0004-2249-0096

Mail:gulsencoskun06@gmail.com

ÖZET

Okullarda zorbalığın görülme sıklığı ile ilgili haberler son yıllarda fazlalaşmakta ve birçok öğrencinin de bu olaylarda yer aldığından şüphe duyulmamaktadır. Zorbalığın, artan korku ve güvensizlikten, travmatik ve stres gibi sağlık şartlarına kadar, öğrenciler üzerinde kısa ve uzun dönem etkileri vardır Zorbalık, okullarda çocukların iyi durumda olmalarından sorumlu olan tüm kişilerin dikkatini, ilgisini gerektiren önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Zorbalık, şehir ve kırsalda, zengin ve fakir bölgelerde bütün okul tiplerinde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, Akran, Korku, Güvensizlik, Eğitim, Okul, Arkadaş, Öğrenci

ABSTRACT

The incidence of bullying in schools has increased in recent years and there is no doubt that many pupils are involved. Bullying has short and long term effects on pupils, ranging from increased fear and insecurity to traumatic and stressful health conditions. Bullying is emerging as an important issue that requires the attention of all those responsible for the well-being of children in schools. Bullying is found in all types of schools in urban and rural, rich and poor areas.

Keywords: Bullying, Peer, Correction, Insecurity, Education, School, Friend, Student

GİRİŞ

Okullarda yaşanan şiddet pek çok ülkenin gündemindeki sorunlardan biridir. Genel olarak, araştırmalar okul arkadaşları tarafından kendilerine zarar verilen öğrencilerin oranının % 10 ile % 40 arasında olduğunu göstermektedir. Okullarda yaşanan şiddetin temel nedenlerinden biri, öğrencilerin kişiler arası çatışmalarını yıkıcı yollarla çözmeye çalışmalarıdır. Kişiler arası çatışma ile nasıl baş edeceklerini bilmedikleri ve onlara doğru çatışma çözümü yolları öğretilmediği için bazı çocuklar fiziksel ya da sözel şiddet kullanarak çatışmayı çözmeye çalışırken, bazıları da susarak ya da boyun eğerek ağır bedeller ödemektedir.

Son yıllarda gerek medyada yer alan haberler gerekse araştırmalar dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de okullarda şiddetin yaygın ve önemli bir sorun olduğunu gözler önüne sermektedir. Pişkin (2003), Ankara'da yaptığı bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinin % 35'inin düzenli olarak akran zorbalığına maruz kaldığını, % 30'unun ise hem zorbalığa maruz kaldığını hem de zorbalık yaptığını bulmuştur.

Öğrencilerin % 34'ünün fiziksel zorbalığa, % 29'unun sözel zorbalığa, % 21'inin ise dolaylı zorbalığa (dışlanma) maruz kaldığı saptanmıştır. Öğrenciler en fazla 2 sınıf ortamında ve sınıf arkadaşlarınca sergilenen zorba davranışlara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir, ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada da öğrencilerin % 23.3'ünün ya kurban ya zorba ya da zorba/kurban olduğu saptanmıştır.

İlköğretim 5. ve 8. sınıf öğrencileri ile yapılan bir anket çalışmasında hayatlarının herhangi bir döneminde dayak sonucu yaralanan öğrencilerin % 20'si bu dayığı arkadaşlarından yediğini söylemiştir. Benzer olarak Kapçı (2004) tarafından ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da, çocukların % 44'ü ara sıra arkadaşlarının kendilerini ittiğini, % 20'si ara sıra arkadaşlarının kendilerine tekme ya da tokat attığını, % 29'u ara sıra arkadaşlarının bedenlerine kaba şakalar yaptığını söylemiştir. Yine aynı çalışmada çocukların yarısından fazlasına arkadaşları tarafından ad takıldığı, yarıya yakınına hakaret ve küfür edildiği bulunmuştur. Araştırmalar tutarlı bir biçimde ilköğretim öğrencilerinin birbirlerine karşı şiddet kullandığını göstermektedir (Akgün ve Araz, 2007, s.44).

Arkadaş ilişkileri çocuğun evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biridir. Arkadaş edinmek ve ilişkiyi sürdürmek belli bir olgunluk gerektirmektedir. Bu nedenle bir kişinin ruhsal olgunluğu kurduğu arkadaşlıklara bakarak saptanabilir. Saldırgan çocuklar arkadaşlarıyla sürekli çekişme içine girerler ve arkadaşlık ilişkisini hep kendi yararlarına

kullanmak isterler. Kendilerini kabadayılıkla benimsetmeye, üstünlük kurmaya çalışırlar. Amaçlarına erişemeyince ya kavga eder, ya da arkadaş değiştirmek zorunda kalırlar. Arkadaş kümelerinden dışa itildikçe daha hırçın ve kuşkulu olurlar (Yörükoğlu, 1983, s.64-65).

Özellikle, ilköğretim ikinci kademe yani 6., 7. ve 8. sınıflara denk gelen ergenlik dönemindeki birey, benliğini bulma çabaları içersindedir. Kişi ergenlik çağında, her alanda değişik olasılıkları düşünüp deneyerek, benliğini bulmak zorundadır. Ergenlik dönemindeki bireyler sosyal, psikolojik ve biyolojik açılardan önemli değişiklikler yaşamaktadır. Birey bu evrede önemli stresler ve geçişler yaşamaktadır. Ergenlik dönemi, depresif duyguların doğasını anlamak için kritik bir dönemdir.

Çocukluk dönemi ile karşılaştırıldığında ergenlik depresif ve üzgün ruh hallerinin ve depresif bozuklukların anlamlı derecede artışı ile ilişkilidir. Ergenlerdeki depresyon, ergenin yaşadığı problem davranışlar (dikkat problemleri, saldırganlık vb.) ve olumsuz ruh halleri (öfke, kaygı vb.) ile de yakından ilişkilidir. Bu dönemde korku, kaygı, öfke yoğun yaşanan duygulardır. Ergenlik döneminde çocukluk dönemine göre daha karmaşık, daha olgun öfke sebepleri söz konusudur. Çocuklarda duygusal ve fiziksel ihtiyaçların doyurulması (açlık, fiziksel rahatsızlık, rahat hareket edememe vb.) öfke doğurmaktadır. Sıklıkla bu dönemde yoksunluk ve engellenme öfke yaratmaktadır. Egosuna yönelik eleştiriler, reddedilme öfke yaratmaktadır. Bu dönemde öfke uyaranları daha çok sosyaldir (Güleç,2002, s.5).

AMAÇ

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimlerinin problemleri internet kullanımı ile bağıntısı neler olduğu amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın evreni İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan Bahçelievler, Bağcılar, Bakırköy ilçelerindeki dokuz okulda öğrenim gören, ilköğretim ikinci kademe öğrenciler temel alınmıştır. Araştırmanın örnekleme yöntemi, yansız örnekleme yöntemi ile seçilen dokuz resmi ilköğretim ikinci kademesinin 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 298 öğrenciden oluşmaktadır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe, ve LSD testleri, non-parametrik Kruskal Wallis-H testi, non parametrik Mann Whitney-U testi, "SPSS for Windows ver:15.0" programında çözümlenmiş, manidarlıklar minimum .05 düzeyinde

sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Grubun Genel Yapısına İlişkin Veriler Araştırmanın bu bölümünde araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (bölge, cinsiyet, okul, yaş, sınıf düzeyi, annenin sağ olup olmaması, babanın sağ olup olmaması, anne-babanın birlikte olup olmaması, annenin mesleği, babanın mesleği, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, evin durumu, algılanan gelir düzeyi ve evdeki kişi sayısı) ve internet kullanıma ilişkin görüşlerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları; Okul Zorbalığı Ölçeğinden aldıkları alt boyut puanları için \bar{x} , ss , Sh_x değerleri saptanarak tablolar halinde sunulmuştur.

Zorbalık ve Cinsiyet

Tablo 1. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Fiziksel	Erkek	138	45,14	17,69	1,51	5,197	296	,000
	Kız	160	35,49	14,33	1,13			

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği fiziksel zorbalık alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=5,197$; $p<.001$). Söz konusu farklılık erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Yani erkek öğrencilerin fiziksel zorbalık puanları kız öğrencilerden önemli şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 2. Okul Zorbalığı Ölçeği Sözel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	x	ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Sözel	Erkek	138	46,04	16,23	1,38	2,717	296	,007
	Kız	160	41,28	13,98	1,11			

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği sözel zorbalık alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=2,717; p<.01). Söz konusu farklılık erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Yani erkek öğrencilerin sözel zorbalık puanları kız öğrencilerden önemli şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3. Okul Zorbalığı Ölçeği Alt Boyut Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	\bar{x}	ss	Sh _x
Fiziksel Zorbalık	298	39,96	16,658	,965
Sözel Zorbalık	298	43,48	15,227	,882
Eğlence Amaçlı Zorbalık	298	24,65	10,821	,627
Duygu Zorbalığı	298	33,93	6,090	,353
Toplam Puan	298	142,02	42,968	2,489

Araştırmanın Hipotezlerine Ait Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet ve evin durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız grup t testi, bölge, sınıf düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi değişkenleri ve internet kullanımına ilişkin görüşlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA),

ANOVA sonucu anlamlı bulunan farklılıklarda farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA), annenin mesleği, babanın mesleği, algılanan gelir düzeyi ve evdeki kişi sayısı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için non- parametrik Kruskal Wallis-H testi, non-parametrik Kruskal Wallis-H testi sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere non parametrik Mann Whitney-U testi, annenin sağ olup olmaması, babanın sağ olup olması ve evdeki kişi sayısı değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için non parametrik Mann Whitney-U testi kullanılmıştır.

Tablo 4. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bölge Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA)Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
	Bahçelievler	101	39,72	17,520	G.Arası	16,366	2	8,183		
Fiziksel	Bağcılar	93	39,87	16,215	G.İçi	82393,151	295	279,299	,029	,971
	Bakırköy	104	40,27	16,343	Toplam	82409,517	297			
	Toplam	298	39,96	16,658						

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği fiziksel zorbalık alt boyutu puanlarının bölge değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,029$; $p>.05$).

Zorbalık ve Cinsiyet

Tablo 5. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	x	ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Fiziksel	Erkek	138	45,14	17,69	1,51	5,197	296	,000
	Kız	160	35,49	14,33	1,13			

Zorbalık ve Sınıf

Tablo 6. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) Sonuçları

f , x ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Fiziksel	6. Sınıf	91	36,32	16,748	G.Arası	1872,064	2	936,032	3,429	,034
	7. Sınıf	113	40,82	16,375	G.İçi	80537,452	295	273,008		
	8. Sınıf	94	42,45	16,481	Toplam	82409,517	297			
	Toplam	298	39,96	16,658						

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği fiziksel zorbalık alt boyutu puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=3,429; p<.05).

Tablo 7. Okul Zorbalığı Ölçeği Eğlence Amaçlı Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) Sonuçları

f , x ve ss Değerleri

ANOVA Sonuçları										
Puan	Grup	N	x	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
	6. Sınıf	91	22,25	10,873	G.Arası	946,868	2	473,434		
Eğlence	7. Sınıf	113	24,81	10,563	G.İçi	33831,135	295	114,682		
Amaçlı	8. Sınıf	94	26,77	10,724	Toplam	34778,003	297		4,128	,017
	Toplam	298	24,65	10,821						

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği eğlence amaçlı zorbalık alt boyutu puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,431$; $p<.05$).

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır.

Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin bir nedeni de testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Zorbalık ve Anne-Babanın Beraber Olup Olmaması

Tablo 8. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Anne-babanın Beraber Olup Olmaması Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$x_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>P</i>
	Birlikte	277	145,37	40268,00			
Fiziksel	Ayrı	14	158,43	2218,00	1765,000	-,567	,571
	Toplam	291					

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği fiziksel zorbalık alt boyutu puanlarının anne-babanın birlikte olup olmaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney-U analizi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-0,567$; $p>.05$).

Tablo 9. Okul Zorbalığı Ölçeği Sözel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Anne-babanın Beraber Olup Olmaması Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$x_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>P</i>
	Birlikte	277	144,39	39997,00			
Sözel	Ayrı	14	177,79	2489,00	1494,000	-1,449	,147
	Toplam	291					

Çizelgede görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin Okul Zorbalığı Ölçeği sözel zorbalık alt boyutu puanlarının anne-babanın birlikte olup olmaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney-U

analizi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,449$; $p>.05$).

Okul Zorbalığı Ölçeği, İnternet Kullanımı ve 9. Maddeye Göre Analizlere

Tablo 10. Okul Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının “İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.” Maddesine Verilen Cevaplara Göre

Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan ANOVA Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
	Hiç Uygun Değil	186	37,85	16,079	G.Arası	2626,355	2	1313,178		
Fiziksel	Biraz Uygun	53	41,42	16,288	G.İçi	79783,161	295	270,451	4,856	,008
	Çok Uygun	59	45,31	17,693	Toplam	82409,517	297			
	Toplam	298	39,96	16,658						

Çizelgede görüldüğü gibi, okul zorbalığı ölçeği fiziksel zorbalık alt boyutu puanlarının “İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.” maddesine verilen cevaplara göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,856$; $p<.01$).

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır. Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin bir nedeni de testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

SONUÇ

- ❖ İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık davranışları ve sorunlu internet kullanımının ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın, çalışma grubuna ait genel sonuçları şu şekilde gerçekleşmiştir:
- ❖ Örneklem grubunu 298 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin %33,9 Bahçelievler bölgesinde, %31,2 Bağcılar bölgesinde, 104'ü ise %34,9 Bakırköy bölgesinde bulunmaktadır. Buldukları bölgelere göre yaklaşık 3 eşit bölgeye dağıldıkları söylenebilir.
- ❖ Araştırmaya katılan en küçük öğrenci grubunu %7,7 ile Bağcılar Fatih İlköğretim okulunun, en büyük grubu ise %15,1'lik oranla Mustafa Necati İlköğretim Okulunun öğrencileri oluşturmaktadır. Diğer okullardan katılan öğrencilerin dağılımları ise; %10,4 Siyavuşpaşa İlköğretim Okulu, %12,8 ile Bağlar İlköğretim Okulu, %10,7 GSD Eğitim
- ❖ Vakfı İlköğretim Okulu, % %11,4 Gaspıralı İsmail İlköğretim Okulu, %12,1 Dede Korkut İlköğretim Okulu, %8,1 Cumhuriyet İlköğretim Okulu, %11,7 İbn-i Sina İlköğretim Okulu öğrencileri oluşturmaktadır.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %46,3'ü erkek, %53,7'si kızdır.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %30,5'i 6. sınıfta, %37,9'u 7. sınıfta, %31,5'i ise 8. sınıfta öğrenim görmektedir.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %97,7'sinin anneleri, %96'sının ise babaları hayatta olup, %95,2'sinin anne-babaları beraberlerdir.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin annelerinin %6,7'si işçi, %7,4'ü memur,
- ❖ %2,3'ü esnaf, %4,4'ü mühendis/avukat veya doktor, %13,8'i diğer mesleklerden, %3,4'ü emekli, %10,4'ü işsiz, %50,3'ü ev hanımıdır. Babaların mesleklerinin dağılımı ise;
- ❖ %23,7'sinin işçi, %11,7'sinin memur, %18,1'inin esnaf, %3,7'sinin mühendis/avukat veya doktor, %33,2'sini diğer mesleklerden, %5,4'ünün emekli, %3,4'ünün işsizdir.
- ❖ Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu oluşturan %46'sının anneleri ilköğretim ve altı eğitimli, %18,5 ortaokul mezunu, %22,7 lise mezunu, %13,4 üniversite ve üstü eğitimlidir. Babaların eğitim durumu ise çoğunluğu oluşturan %33,6'sı lise, %28,2 ilköğretim ve altı, %19,1 ortaokul mezunu, %18,8 üniversite ve üstü eğitimlidir.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin çoğunluğu oluşturan %66,4'sı kendi evlerinde

- ❖ %32,2'si kirada, 1,3'ü ise diğer yerlerde kalmaktadırlar.
- ❖ Öğrencilerin çoğunluğu oluşturan %44,3'ü yüksek , %49'u orta, ve %6,7'si ailelerini düşük sosyoekonomik düzeyde algılamaktadırlar.
- ❖ Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerden %2'si kendisi dahil evde iki kişinin, %12,4'ü 3 kişinin, %40,3'ü 4 kişinin, %26,5'i 5 kişinin, %18,8'si 6 ve daha fazla kişiyle aynı evde yaşamaktadırlar.
- ❖ Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanımı ve okul zorbalığı davranışlarının genel bilgileri arasındaki ilişki incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:
- ❖ Öğrencilerin oturdukları bölge okul zorbalığı ve internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. Diğer bir ifade ile oturlan bölge okuldaki öğrencinin zorbalık davranışlarında ilişkili değildir.
- ❖ Öğrencilerin cinsiyeti okulda sergiledikleri zorbalık davranışında etkili olmaktadır. Erkek öğrenciler zorbalığın, fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı boyutlarında kız öğrencilere oranla ciddi boyutta zorbalık eğiliminde olup sadece duygu zorbalığı boyutunda cinsiyet bağımsızdır.
- ❖ Öğrencilerin zorbalıkları anne ve babalarının hayatta olup olmamalarıyla bağlantılı değilken, anne-babalarının birlikte olması okul zorbalığının eğlence boyutunda, birlikte olmaması ise duygu boyutunda ilişkili olmaktadır.
- ❖ Annenin veya babanın mesleği okul zorbalığında etkili değildir, ancak, annenin eğitim düzeyi okul zorbalığının sözel boyutunda ilişkilidir. Babanın eğitim düzeyinin öğrencilerin zorbalık davranışıyla bağlantısı istatistiksel bir anlamlılık taşımamaktadır.
- ❖ Evin kendilerinin veya kira veya başka birisinin olması, öğrencilerin algıladıkları gelir düzeyi ve evde yaşayan kişi sayısı öğrencilerin zorbalığında ilişkili değildir.
- ❖ Öğrencilere soruların internet kullanımı ile ilgili verdikleri cevapların dağılımı ve 13 maddeyi içeren problemlerle ilgili internet kullanımı ile okul zorbalığı arasındaki ilişkiye dair sonuçlar ise şu şekilde gerçekleşmiştir:
- ❖ “İnternette Geçirdiğim Zaman Çoğunlukla Uyku Süremi Azaltıyor” ifadesine öğrencilerin
- ❖ %62,8'i hiç uygun değil, %15,8'i biraz uygun,%21,5'i çok uygun cevabını vermişlerdir. Dağılımlar incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı değildir.Diğer bir ifade ile okuldaki zorba davranışlarla inernette geçirilen zamanın çoğunlukla uyku süresini azaltması arasında bir ilişki yoktur.
- ❖ “İnternette, Diğer Ortamlara Göre Daha Kolay İlişki Kuruyorum” ifadesine öğrencilerin

- ❖ %37,2'si hiç uygun değil,%22,'si biraz uygun, %40,6'sı çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı boyutlarına göre çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde fiziksel, sözel,eğlence amaçlı alt boyutlarda sonuçlar istatistiksel açıdan anlamlı, duygu alt boyutunda anlamsız bulunmuştur. Yani internette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuran öğrencilerin fiziksel,sözel,eğlence amaçlı bir ilişki söz konusuysen,duygusal anlamda zorbalıkla ilişkisi söz konusu değildir.
- ❖ İnternette İsmimi Gizlemek Beni Daha Özgür Kılıyor” ifadesine öğrencilerin %48,3 hiç uygun değil, 44'ü %14,8 biraz uygun, %36,9 çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre dağılımlar incelendiğinde duygu alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı olup, fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalık boyutlarında istatistiksel açıdan bir anlam kaydedilmemiştir. Yani öğrencilerin duygu boyutundaki zorbalıklarıyla internette isimlerini gizlemek arasında bir ilişki söz konusudur.
- ❖ “Çok İstememe Rağmen İnterneti Uzun Süre Kullanmaktan Bir Türlü Vazgeçemiyorum” ifadesine öğrencilerin %54,4'ü hiç uygun değil, %16,1'i biraz uygun, %29,5'i ise çok uygun cevabını vermişlerdir. Çıkan sonuçlar istatistiksel açıdan okul zorbalığının hiçbir boyutunda anlamlı değildir. Farklı bir ifadeyle öğrencilerin interneti uzun süre kullanmaktan kendilerini alıkoyamamalarıyla okuldaki zorba davranışları arasında bir ilişki bulunmamaktadır.
- ❖ “Tekrar İnternete Girene Kadar Kendimi Huysuz, Karamsar, Rahatsız ve Huzursuz Hissediyorum” ifadesine öğrencilerin %74,2'si hiç uygun değil,%12,1'si biraz uygun, 41'i ise %13,8'i çok uygun cevabını vermişlerdir. Cevaplar okul zorbalığının alt boyutlarına göre istatistiksel olarak değerlendirildiğinde fiziksel, sözel, eğlence amaçlı alt boyutlarda anlamlı duygu alt boyutunda anlamsızdır. Yani fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalık davranışlarıyla internete girene kadar kendini huysuz, karamsar , rahatsız ve huzursuz hissetme arasında ilişki söz konusuysen, duygusal zorbalıkta bir ilişki söz konusu değildir.
- ❖ “Problemlerimden Bunaldığımda Sığındığım En İyi Yer İnternettir” ifadesine öğrencilerin
- ❖ %59,4'ü hiç uygun değil,%15,1'i biraz uygun, %25,5'i çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre değerlendirildiğinde fiziksel, sözel ve duygu alt boyutunda sonuçlar istatistiksel açıdan anlamlı bulunmazken eğlence amaçlı alt boyutta anlamlı bulunmuştur. Diğer bir ifade ile bunaldığında internete sığınan öğrencilerin okuldaki fiziksel, sözel ve duygu amaçlı zorbalık davranışlarıyla ilişkili

olmadığı ancak eğlence amaçlı zorbalıklarıyla bir ilişkisi olduğu ortaya konmuştur.

- ❖ “İnternette Daha Fazla Vakit Geçirmek İçin Günlük İşlerimi İhmal Ediyorum” ifadesine öğrencilerin %76,5’i hiç uygun değil, %9,4’ü biraz uygun, %14,1’i çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre sonuçlar incelendiğinde; fiziksel amaçlı boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı, sözel ve eğlence, duygu boyutunda ise anlamsızdır. Diğer bir ifade ile internette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerini ihmal eden öğrencilerin fiziksel amaçlı okul zorbalığına daha yatkın oldukları, sözel ve eğlence duygu boyutunda ise öğrencilerin bu davranışı tercih etmelerinin ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ “Sosyal Aktiviteler İçin Para Harcamaktansa İnternette Harcamayı Tercih Ediyorum” ifadesine öğrencilerin %74,2’si hiç uygun değil, %12,8’i biraz uygun, %13,1’i ise çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre dağılımı incelediğimizde; fiziksel , sözel ve eğlence amaçlı boyutlarda sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı, duygu alt boyutunda ise anlamsız sonuçlanmıştır. Yani sosyal aktiviteler için para harcamaktansa internette harcamayı düşünen öğrencilerin fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalıklara yatkın oldukları, duygu boyutunda ise bu görüşün ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ “İnternet Kullandığım Süre Boyunca Her Şeyi Unutuyorum.” ifadesine öğrencilerin %62,4’ü hiç uygun değil, %17,8’i biraz uygun,%19,8’i çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre çıkan oranlar değerlendirildiğinde; fiziksel ve sözel alt boyutlarda anlamlı, eğlence amaçlı ve duygu alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamsızdır. Diğer bir ifade ile internetteyken her şeyi unutan öğrencilerin fiziksel ve sözel zorbalığa yatkın oldukları, eğlence ve duygu kökenli zorbalıklarla bunun bir ilişkisi olmadığı ortaya konulmuştur.
- ❖ “İnternet Kullanırken Başkalarının Beni Meşgul Etmesine Öfkeleniyorum” ifadesine öğrencilerin %47’si hiç uygun değil, %14,1’i biraz uygun, %38,9’u çok uygun cevabını vermişlerdir. Verilen cevapların dağılımı okul zorbalığı boyutlarına göre değerlendirildiğinde fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı boyutlarda anlamlı, duygu alt boyutunda anlamsız sonuçlanmıştır. Diğer bir ifade ile internet kullanırken başkalarının meşgul etmesine öfkelenen öğrenciler fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalıklara daha yatkın iken, duygu anlamında zorbalıkla bunun bir ilişkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ “Sabahları Uyandığımda Bir An Önce İnternete Bağlanmak İstiyorum” ifadesine öğrencilerin %71,1’i hiç uygun değil, %12,1’si biraz uygun, %16,8’i çok uygun

cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımları okul zorbalığı alt boyutlarına göre değerlendirildiğinde; fiziksel, sözel, eğlence amaçlı boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı, duygu boyutunda ise anlamsızdır. Diğer bir ifade ile sabahları uyandığında biran önce internete bağlanmak isteyen öğrenciler fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalıklara yatkınken, duygu boyutlu zorbalıkla bunun bir ilişkisi söz konusu değildir.

- ❖ “İnternet Kullanırken Zamanın Nasıl Geçtiğini Hiç Anlayamıyorum” ifadesine öğrencilerin %27,9’u hiç uygun değil, %19,1’i biraz uygun, %53’ü çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre cevapların dağılımı incelendiğinde; fiziksel, sözel, eğlence amaçlı boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı, duygu alt boyutunda ise anlamsızdır. Diğer bir ifade ile internet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlamayan öğrenciler fiziksel, sözel ve eğlence amaçlı zorbalıklara yatkınken, duygu boyutlu zorbalıkla bunun bir ilişkisi söz konusu değildir.
- ❖ “İnternet Yoluyla İletişim Kurmayı, Yüz Yüze İletişim Kurmaya Tercih Ediyorum” ifadesine öğrencilerin %43,3’ü hiç uygun değil, %21,1’i biraz uygun, %35,6’sı çok uygun cevabını vermişlerdir. Okul zorbalığı alt boyutlarına göre öğrencilerin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, tüm boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır. Diğer bir ifade ile internet yoluyla iletişim kurmayı, yüzyüze iletişim kurmayla tercih etme davranışıyla okul zorbalığının bir ilişkisi kurulamamıştır.

ÖNERİLER

- ❖ Okullarda zorbalık eğilimleri yüksek olan öğrencilere çeşitli eğitim programları uygulanabilir.
- ❖ Okullarda kurban olarak belirlenmiş öğrencilere yönelik psikolojik destek sağlayacak grup çalışmaları düzenlenebilir.
- ❖ Zorbalıkla ilgili olarak okullarda tüm öğrencilere yönelik çeşitli etkinlikler (drama, seminer, konferans vb. gibi) eğitim programının bir parçası olarak değerlendirilmesi önerilebilir.
- ❖ Ülkemizde problemlerle internet kullanımıyla ilgili yeni çalışmalar yapılabilir.
- ❖ İlköğretim öğrencilerinin problemlerle internet kullanımlarıyla ilgili ölçekler geliştirilmesi önerilebilir.
- ❖ İnternet bağımlılığı ile ilgili ölçeklerin geliştirilmesi önerilebilir.

- ❖ Anne baba ve çocuklara, zorbalık olaylarına ve problemleri internet kullanımına karşı farkındalığı artırılması sağlanabilir.
- ❖ İnternette geçirilen zamana ve kendisini internet bağımlısı olarak algılama durumuna göre, bireylerin farkındalığının artırılması için eğitim programları yapılması önerilebilir.

KISITLILIK

Bu araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Avrupa yakası sınırları içinde yer alan Bahçelievler, Bağcılar, Bakırköy ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 9 dokuz resmi ilköğretim okullarındaki ikinci kademe öğrencileri ile sınırlıdır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Akgün, S.-Araz, A.(2007). Anlaşmazlıklarımızı Çözebiliriz:İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Bir Çatışma Çözümü Eğitimi ve Psiko-Sosyal Etkileri, Türk Psikoloji Dergisi, 22(59), 43-62.

Güleç, Y. (2002). Ergenlerin Öfke Yaşantıları, Benlik Algıları ve Akademik Başarı İlişkileri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yörükoğlu, A. (1983). Çocuk ve Ruh Sağlığı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:11.06.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:152-170

Dijital Reklamcılıkta Farklı Bir Boyut Advergame Oyun Ve Marka İlişkisi

1.İbrahim HAS

İstanbul Ticaret Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü/Reklam ve Marka
Stratejik Marka İletişim Bölümü/Y.L
Orcid ID:0009-0003-1135-8673
Mail:ibrahimhas47@gmail.com

ÖZET

Ulusal ve uluslararası rekabetin üst düzeye ulaştığı günümüz iş dünyasında başarı kaçınılmazdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler insanların kültürünü ve yaşam biçimlerini değişime uğratmıştır. Mobil yaşamın yoğunlaşması cep telefonları ve bilgisayarlar aracılığıyla internet ve mobil ağlara erişimin rahat hale gelmesi de bu süreci hızlandırmaktadır. İşte tam da bu noktada Advergame pazarlama ve dijital oyun deneyimini eğlence konsepti ile birleştirip marka mesajını tüketicilere ileten bir reklam uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital reklamcılık, Dijital oyun, Advergame, Oyun, Marka

ABSTRACT

Success is inevitable in today's business world where national and international competition has reached the highest level. Rapid developments in information and communication technologies have changed people's culture and lifestyles. The intensification of mobile life and the ease of access to the internet and mobile networks through cell phones and computers accelerate this process. At this point, Advergame emerges as an advertising application that combines marketing and digital gaming experience with the concept of entertainment and conveys the brand message to consumers

Keyword: Digital advertising, Digital game, Advergame, Game, Brand

GİRİŞ

Son 30 yılda artan dijital teknolojik ilerlemeler sonucunda yaygınlaşan internet, pazarlama iletişimi biçimlerinin yeniden şekillenmesine sebep olmaktadır. İnternet erişiminin kolaylığı ve sağladığı etkileşim ile bireyleri ve kitleleri bilgilendirme, eğlendirme, sosyal etkileşime açma, konu ve kurumlar etrafında örgütlenme ve düşüncelerini ifade etme gibi birçok amacı somutlaştırmaktadır. Dijital oyun teknolojilerindeki artış ve kullanıcıların ilgisi, eğlenceli reklam uygulamaları türünde özellikle dijital reklamcılık da yeni, etkili ve izlenebilirliği yüksek reklam ortamının oluşmasını sağlamaktadır.

Dijital pazarlama iletişiminin bir türü olup dijital reklamcılığın ürünü olan ve reklam ile oyun unsurlarının birleşimi olan Advergame, kullanıcılara oyun ile eğlenceli anlar yaşatarak marka mesajıyla buluşturmayı hedeflemektedir. Dijital dünya ile hareket eden bireyleri gözüne kestiren bir anlayışı önceleyen Advergame, karşılıklı ve olumlu bir iletişim çerçevesinde hedef kitlesini reklam ve marka mesajlarıyla sıkmadan ve böylelikle markaya yönelik algıyı pekiştirerek, güçlü marka farkındalığı sağlayan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde hedef kitlesi interaktif ve eğlenceli bir pazarlama ortaklığı yaratmak isteyen pek çok ticari kurum etkileşim oranı en yüksek ve kitlelere ulaşımı en kolay hale gelen Advergame (oyun/reklam) pratiğini hayata geçirmektedirler. Advergame aynı zamanda kullanıcılarıyla duygusal bir bağ yaratmada da karşımıza çıkmaktadır. Markalar da bu fırsatı değerlendirerek kullanıcıları ile iletişim kurmaktadır.

AMAÇ

Dijital Reklamcılıkta Farklı Bir Boyut Advergame Oyun ve Marka İlişkisinin İncelenmesi Amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada literatür taraması yapılmış ve betimsel analiz yoluyla Türkiye’de başarı göstermiş Advergame örnekleri üzerinden de oyun ve marka kavramları arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

BULGULAR

Oyun ve Dijital Oyun Kavramı

İnsanların toplumsal olarak bir arada yaşama olgusunu gerçekleştirdikleri zamanlardan beri bir bilinç etrafında ve eğlenmek için gerçekleştirdikleri bir eylemdir. Nitekim insan ve oyun üzerine yaptığı çalışmayla bilinen Huizinga 'ya göre "Oyun kültürden daha eskidir. Kültür kavramını ne kadar daraltsak da bu kavram her halükârda bir insan toplumunun varlığını gerektirir ve hayvanlar kendilerine oyun oynamalarını öğretmeleri için insanı beklememişlerdir." (Huizinga, 2013). Bu ifade oyunun, kültürden çok daha eski bir olgu olduğunu göstermektedir.

Yaş, cinsiyet, tür veya sosyal statü nasıl olursa olsun dünyadaki bütün birey ve toplumlar oyun oynamaktadır ve oynamaya da devam edecektir. Oyunlar bazen kurallı bazen de doğaçlama kimi zaman kazanmak için kimi zaman da eğlenmek için oynanmaktadır. Bazı oyun tip ve biçimleri de toplumların kendilerine özgü yeteneklerine sahiptir. Oyun oynamak kişiler için özel dünyalar yaratarak farklı karakter tiplerine girdiği, duygu yoğunlukları yaşadığı, mücadele ruhunu kuvvetlendirdiği, hayal dünyasında keyifli durumların yaratıldığı şaşırtıcı ve eğlenceli bir ortamdır. Aynı zamanda kişiye yaratıcılık yetisi, pratik olma ve çok yönlü düşünebilme yeteneği de kazandırdığı bir gerçektir. Oyun esnasında karşılaşılan problemleri çözmek, yerinde ve ani ama doğru kararlar alabilmek ve hayal gücünü doğru akıl yürütmeler ile buluşturmak önemlidir.

Oyun üzerine yapılan diğer araştırmalara bakıldığında ise; Oyunun kökeninin ve temelinin, yaşam enerjisi fazlalığından kurtulmanın bir biçimi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir teoriye göre ise, canlı varlık oyun oynarken, doğuştan gelen bir taklit eğiliminin altındadır veya bir rahatlama ihtiyacını karşılamaktadır veya hayatın ona ileride sunacağı zorluklara karşı hazırlıklı olmak için alıştırmayı yapmaktadır (Buytendijk, 1932, aktaran Coşkun, E. 2015).

Oyun gönüllülük esasına dayalı bir biçimde oynanmaktadır. Bu noktada oyuncu isterse oyun oynamaktan vazgeçebilir ya da kendi isteğiyle oyuna dahil olabilmektedir. Oyunun özelliklerine bakıldığında oyun da mutlaka oyuncu/oyuncular olmak zorundadır. Oyuncu oyun esnasında gerçek hayat ile bağlantısını kesmektedir. Oyun, bir kez oynandıktan sonra insan zihninde yer etmekte ve diğer insanlara aktarılabilir. Oyundan elde edilen haz sebebiyle oyun tekrar oynanabilmekte, her an tekrarlanabilmektedir.

Mekânsal sınırlılıklar içerisinde oyuncu belli bir amaca ya da hedefe ulaşmak için çaba göstermektedir. Oyunun kendi yapısı içerisinde daima bir düzen bulunmaktadır. Oyuncu bu düzeni ciddiye eşliğinde ve eğlenerek gerçekleştirmektedir. Ayrıca oyuncular arasında biraradalık sağlanarak topluluk bağı kurulmaktadır. Her oyunda zaman ve mekân sınırlaması bulunmaktadır. Her oyunun kendine özgü, kendi içerisinde geçerli olan, kesinlikle uyulması gereken kuralları bulunmaktadır. Oyunların süreci belirsizdir. Oyunda ne sürecin kendisi ne de sonucu önceden belirlene memektedir. Oyuncunun aldığı kararlar ve hareket şekli süreci oluşturmaktadır. Son olarak oyun “ Bir şey için mücadeledir veya bir şeyin temsidir.” (Huizinga, j. 2013). “Oyundaki imgeler bazı şeyleri temsil eder ve bu sayede oyuncu tarafından yeniden üretilmektedirler. Oyunun içindekiler, yaşananlar, bir şeyi temsil ederler. Oyuncu oyunda neyin yerine geçmek istiyorsa ya da ne tür olaylar olmasını istiyorsa temsilen onları yaşamaktadır.” (Bozkurt, Y. 2015).

Oyunu ele alan araştırmaların görüş birliğine vardığı noktalardan birisi, insanın ilerideki yaşamında yararlı olabilecek ve kimliğini şekillendirebileceği beceri, alışkanlık ve yaşantıları oyun aktiviteleriyle elde ederek geliştirdiğidir. Eğer kültür oyun içerisinde var oluyor ve kendini geliştiriyorsa, bir toplumda oynanan oyunlara yönelik tüm özelliklerin o toplumun kültür yapısını da ortaya koyduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Başka bir deyişle oyunu tanımlamakla kültürü tanımlamak aynı noktada birleşmektedir. Oyunla ilgili ortaya atılan kuram ve tanımların ortak noktalarından birisini kültürün oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Bozkurt, Y. 2015).

Dijital oyun tanım olarak; oyuncunun elektronik bir sistem veya bilgisayarla kurduğu etkileşim neticesinde oluşan sonucun, ekran veya benzeri bir görüntü sistemi aracılığı ile gösterilmesidir. Bu nedenle ilk dönemlerde dijital oyunlar video oyun veya bilgisayar oyunu olarak da adlandırılmıştır (TÜDOF Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu, Ülkemizde ve Dünyada Dijital Oyunlar Sektörü Hakkında Genel Rapor, 2012).

Dijital oyun kültürü, 1940’lı yıllardan günümüze kadar ilerlemeler kaydetmiş, gelişen iletişim ve teknolojik araçlar sayesinde bugün farklı çeşit ve seçeneklerle kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Dünyanın ilk video oyunu ‘ Katot Işın Tüpü Eğlence Devresi’ isimli oyundur. Bu oyun 1947 yılında Thomas Goldsmith ve Eastle Ray Mann tarafından tasarlanmıştır. 1958 yılında ise Willy Higginbotham tarafından geliştirilen ve iki kişi tarafından oynanabilen iki katılımcılı (interaktif) bilgisayar oyunu yapılmıştır.

Oyunun adı "İki Kişilik Tenis" olan bu oyun tenis oyunundan ilham alınarak yapılmıştır. Ülkemizde dijital oyun sektörü biraz geç ortaya çıkmış ama 1990'ların başlarından itibaren yerli içerik ve ürünleri ile sektörde boy göstermeye başlamıştır. "Keloğlan", "Hançer" gibi oyunlar yerli içerik ve üretim olarak piyasada yerini almıştır. Şu an sektör kurumsal olarak da Dünya ile video oyun gelişimini takip etmekte ve kullanıcılarına farklı içerikte oyunlar sunmaktadır.

Dijital ortamlarda oyun oynamanın nedenlerine bakıldığında kullanıcının eğlence konsepti içinde keyif almasını sağlamak, sosyalleşme temelinde kullanıcılar arasında etkileşim imkânı yaratmak, üreticiler açısından sosyo-ekonomik kazanç ortamları sunmak olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kullanıcılar kendilerine özgü içerik ve tasarımlarla yeni oyunlar da oluşturabilmektedirler.

Dijital oyunların sektör olarak ortaya çıkışı 1980'li yıllara dayanmaktadır ve günümüzde birçok sektörü geride bırakarak krizlerden en az etkilenen ve giderek büyüyen bir sektör haline gelmektedir. Ülkemizde dijital oyun kullanıcılarına baktığımızda masaüstü, mobil ve konsol oyunlarının yanı sıra çevrimiçi oyunlara da büyük ilgi görülmektedir.

Dijital oyunların özelliklerine baktığımızda temel belirleyici özellik eğlence merkezli ve interaktif bir tür olmasıdır. Dijital oyunlar kullanıcılarda yoğun ve tutkulu bir ilgi oluşturmakla birlikte kurallara sahip olduğu için belli yapısal içerikleri de bulunmaktadır. Dijital oyun formatında bile olsa belli bir amaç ve hedeflere sahip olmalarından dolayı kullanıcılarını motive etme gücüne de sahip olmaktadır. Ödül ceza ilkesi bulunması, mücadele ve rekabet duygusunu yükseltmesi kullanıcılarında da ego tatminine yol açmaktadır. Oyunlar etkileşim olanağı sağladığından sosyo kültürel gruplarla iletişim kurmaya da neden olmaktadır.

Dijital Reklamcılık

Dijital reklamcılık pazarlama mesajlarını iletmek, dijital teknolojilerden faydalanarak tutundurma faaliyetlerini gerçekleştirmek olarak tanımlanabilir (Smith, 2011: 491, aktaran Çakır, T. 2021). Tarih boyunca teknolojik gelişmeler, işletmelerin müşterileriyle iletişim kurma yollarında temel değişikliklere sebep olarak reklamcılığın evrimini etkilemiştir; bununla beraber hiçbir çığır açıcı teknolojik gelişme öncekilerin yerini almamış, aksine pazarlamacılara daha fazla çeşitlilik sunarak ve onların daha geniş tüketici kümelerine

ulaşmalarını sağlayarak kendinden önce yer alanları da bytmştr. (Smith, 2011: 58, aktaran akır, T. 2021).

İnternetin ortaya çıkmasıyla reklama yönelik bakışta büyük farklılıklar oluşmuş, doğal olarak farklı reklam yaklaşımları düşüncesiyle bu noktada dijital reklam konsepti karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşen pazar ekonomisine bağlı olarak dijital reklam anlayışı ile kurumlar ve markalar yeni pazarlama yöntem ve tekniklerine sahip olmaktadır. Dijital reklamcılık, kurum, marka ve tüketicisi çgeni arasındaki mesafeyi kapatmakla birlikte, yakınlama oranını da artırdığı görülmektedir.

Dijital reklamların en dikkat çekici özelliği bireyler, gruplar, kitleler arasında meydana getirdiği etkileşim gücüdür. Bununla birlikte dijital reklamcılığın maliyetinin düşük olması, içerik zenginliği, hedef kitlelere yönelik tutundurma faaliyetlerinin kolaylığı, kontrol sağlama, hesaplanabilir olması, potansiyel müşterilere kolay ulaşabilmesi gibi özellikler de sayılmaktadır. Günümüzde dijital reklamcılık ticari olan ve olmayan kurumlar için bir zorunluluk olmakla birlikte ilerleyen dijital gelişmelere paralel olarak farklı iletişim, araç ve yöntemlerini de ortaya çıkartmakta, firmaların ve markaların kullanımına sunmaktadır.

Dijital Reklam Türleri

Dijital reklamcılık alanında yapılan çalışmalar düşünüldüğünde dijital reklam yöntemlerinin de farklı gruplandırmalar ve başlıklar ile sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu gruplandırmalar gelişen dijital teknolojiler açısından zamanla değişebilme yeteneği göstermektedir.

İnternet Reklamcılığı

Kurumsal / kişisel markaya sahip olan kişi veya şirketlerin, sundukları ürün ve/veya hizmetleri online mecralarda, gerçek ve/veya potansiyel müşterileri ile buluşturmak amacıyla yaptıkları reklam çalışmalarının tümüne internet reklamcılığı denir (Dokanak, Z. 2019. <https://www.brandingturkiye.com/internet-reklamciligi>). Günümüzde en popüler olan ve en çok tercih edilen reklam çalışmalarının başında gelen internet reklamcılığı sayesinde hem kurumlar markalar hem de müşteriler zaman ve mekân gibi kısıtlamalardan kurtulmaktadır. Bununla birlikte kolay lmlenebilir olması, düşük maliyet ile yüksek görüntülenme oranına sahip olması, direkt olarak hedeflenen kitleye ulaşmasından dolayı tercih edilen bir reklamcılık türüdür.

Arama Motoru Reklamcılığı

Arama motoru reklamlarıyla belli anahtar sözcükler aracılığıyla kullanıcıların talep ettiği web sayfasına yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Kullanıcıların internette herhangi bir arama yaptıklarında arama motoruna yazdıkları sözcükler web sayfasındaki anahtar sözcüklerle eşleştirilmekte ve dolayısıyla reklam arama motorunun üst kısmında veya yan tarafında yayına girmektedir. Maliyeti düşük ve hedef kitlesine etkin bir şekilde erişmek isteyen markalar, arama motoru reklamlarını etkin bir şekilde kullanmaktadır (Babacan, 2015: 339).

Bu, internet reklamcılığı türleri arasında en çok tercih edilen reklam türüdür. Bu reklamlar “**sponsor bağlantı**” olarak arama motorlarında kullanıcılar tarafından yapılan aramalar neticesinde görüntülenen reklamlardır. Arama motoru reklamlarının verimli bir şekilde amaca ulaşabilmesi için püf nokta; reklamı verilen konu ile reklamın bağlantılı olmasıdır. Ayrıca hedef kitlenin reklamı verilen ürünü, hizmeti vb. ne şekilde ya da nasıl arayacağını da tahmin etmek gerekmektedir.

E-Posta Reklamcılığı

1990'larda e-posta kullanımı yaygınlaşmıştır ve insanlar başkalarıyla ile iletişim kurmak için bu çok daha hızlı ve özgür teknolojiyi kullanmışlardır. E-posta pazarlamasının kısa üretim süresi, düşük maliyetli olması ve toplu olarak gönderilmesi bu sistemi cazip hale getirmiştir ancak bu durum müşterilerin e- posta yağmuruna tutulmasına ve sonucunda e-postaya tıklanma oranlarının düşmesine sebep olmuştur” (Micheaux, 2011, s. 45, aktaran Umutoni, L. 2021).

E-posta reklamcılığı en çok tercih edilen bir başka internet reklamcılığı türüdür. İşletmeler ürün ve hizmetleri için yasal yollarla elde etmiş oldukları e-posta adreslerine, toplu reklam içeriğine sahip e-postalar gönderebilmektedir. Reklam verenler kendi e posta verilerinin haricinde Yandex Mail, Gmail gibi e posta servislerinde de demografik, ilgi alanı ve yeniden pazarlama, benzeri hedefleme seçenekleri ile ürün ve hizmetlerinin reklamlarını gösterebilmektedir.

Banner Reklamlar

Web üzerinde kullanılan en yaygın reklam çeşididir. Banner reklamlar, HTML sayfası üzerinde görüntülenen grafik resimlerden oluşmaktadır. Burada amaç farkındalık yaratmak, bilinir hale gelmek veya doğrudan ileti göndermektir. Reklamlar çoğunlukla sayfanın üst

kısmında, yan tarafında ya da altında dikdörtgen kutucuklar olarak görüntülenebilmektedir.

Arama motoru reklamlarından sonra belki en çok kullanılan reklam türüdür. Banner reklamlarında dikkat etmeniz gereken, reklam vereceğiniz sitenin trafiği ve ziyaretçilerinin demografik bilgileri olmalıdır. Eğer trafiği yani ziyaretçi sayısı çok düşük bir site ise veya sizin sektörünüz ile alakasız bir site ise bu reklamın size faydası olmayacaktır. Banner reklamları genelde belli bir ürün veya hizmet sayfasına ziyaretçi çekmek için kullanılabilir gibi bir kampanyanın tanıtımı için de kullanılabilir. Ayrıca banner reklamlarını yayınlamak için reklam alan site yöneticisi ile direkt irtibata geçebileceğiniz gibi Google Ads gibi platformlardan da hizmet alınabilmektedir.

“Kullanıcıların internete daha çok içerik tüketme amaçlı girmeyi tercih etmesi, reklam önleyici programların yaygınlaşması ve doğal reklam, arama motoru reklamcılığı gibi farklı internet reklamcılığı yöntemlerinin öne çıkmasıyla birlikte banner reklamlar güç kaybetmesine rağmen Türkiye’de hala en sık kullanılan internet reklamcılık yöntemi olmaktadır” (Arslan, 2017, s. 23).

Sosyal Medya Reklamcılığı

Kavram itibariyle sosyal medya, kullanıcıların bilgi sağladıkları, çevrimiçi gruplar meydana getirebildikleri, şahsi iletileri ve video benzeri farklı içeriklerin paylaşımını yapabildikleri, değiştirebildikleri, kişiler, topluluklar ya da kuruluşlar arasında bilgi ya da hizmet alışverişi sağlayabildikleri elektronik iletişim forumu olarak ifade edilmektedir. Sosyal ağ olarak da ifade edilen sosyal medya, sosyal ağ uygulamaları, bloglar, mobil araç ve uygulamalar, video web sayfaları ya da uygulamaları, fan sayfaları ve buna benzer pek çok paylaşım sağlanan ağları ifade etmektedir (Mestçi, 2013: 113). Sosyal medya tüm dünyada kişilerin iletişim içinde buldukları dijital mecraları içerir. Sosyal medya, sosyal ağ ve sosyal iletişim sitelerini de kapsadığı gibi psikoloji, sosyoloji, politika, ekonomi, turizm, pazarlama gibi pek çok disiplinin araştırma konusu haline gelmiştir.

Sosyal medya kavramı incelendiğinde bazı nitelikleri göze çarpmaktadır. Sosyal paylaşım sayfalarının pek çoğu e-posta, anlık mesajlaşma, video, sohbet, dosya paylaşımı, fotoğraf paylaşımı, blog gibi kullanıcılara çok çeşitli hizmetler sunmaktadır ki bu sayede kullanıcılar birbirleriyle basit bir şekilde etkileşim sağlayabilmektedir (Çakır,T. 2021). Sosyal ağ siteleri, kullanıcılarına belli konu ve olgular etrafında gruplar oluşturabilmek ve grup üyelerinin benzer diğer gruplar ile bağlantı kurabilmesi için veritabanı hizmeti vermektedir. Ayrıca

profil hazırlama ve diğer sosyal ağlar ile paylaşabilme imkânı tanımaktadır.

Bu sayede ağızdan ağıza (viral) yayılım ile bilinirlik sağlanmaktadır. Sosyal medya üzerinden verilen hizmetlerin birçoğu ücretsizdir veya çok düşük maliyetlidir. Geri bildirim ile kullanıcılara düzenli olarak yeni içerik ve tasarımlar sunmaktadır. Sosyal medya, bireylere istedikleri kimliği oluşturma, sunma imkânı tanımaktadır. Kullanıcılar, gerçek kimlikleriyle veya oluşturdukları sanal kimlikler ile sosyal medyada zaman geçirmektedirler.

Mobil Reklamcılık

Mobil pazarlama uygulamalarının önemli bir yapıtaşdır. Mobil reklam tüketicilerle, mobil cihazlar, akıllı telefonlar, tabletler üzerinden iletişim çalışmalarında bulunmak şeklinde ifade edilmektedir. Mobil cihaz sayılarının günümüzde artışı dolayısıyla bu reklam çeşidi de sıkça tercih edilen bir uygulama olarak göze çarpmaktadır. Tüketici veya hedef kitlenin isteklerini, beklentilerini, ihtiyaçlarını daha hızlı bir iletişim çabasıyla yerine getirmeye çalıştığından geleneksel reklamlara göre daha avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Mobil reklamların kişiselleştirilmesi de geleneksel reklamcılığa göre avantaj sağlayan başka bir özelliktir. Bu daha etkili bir reklam mesajının verilmesine yol açmaktadır. Mobil reklamcılıkta zaman ve mekân sınırlılığı söz konusu olmamaktadır. Firmaların ve markaların kampanyalarını, tutundurma faaliyetlerini hatta satın alma işlemlerini anında yapabilme imkânı mobil reklamcılık ile mümkün olabilmektedir.

Advergame

Advergame, advertising (reklam) ve game (oyun) kelimelerinden oluşturulmuş bir isim olup reklam içeriği barındıran oyun anlamına gelmektedir. İnternet reklamcılığının farklı bir türü olarak oyun ve reklam kavramlarını birleştirmektedir. Pazarlama içerikli mesajların verilmesini sağlayan çevrimiçi oyunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurgulanmış olan oyunların içlerine marka imajı yerleştirilmekte ve böylece marka interaktif olarak tüketiciye ulaşmakta ve bilinirliğini artırmayı hedeflemektedir. Advergame'ler interneti yoğun olarak kullanan her yaşta insanlar için oldukça yenilikçi, eğlenceye dönük ve farklı şekilde marka deneyimi yaşatan reklam uygulamalarıdır. Aynı zamanda ağızdan ağıza iletişim ve yayılım özellikleri olduğundan çabuk yayılma kabiliyetine sahiptir. Türkiye'de de yoğun bir şekilde kullanılan advergame örneklerinin 2010 yılı itibarıyla 300 tanesi yerli üretim orjinlidir.

Advergame'in advergame olabilmesi için tam anlamıyla bir kampanyanın uzantısı ya da başlı başına kendi olarak tasarlanmış, ürün/marka tanıtımı üzerine hazırlanmış oyun olması gerekmektedir.

Dijital Reklamcılığın Avantajları ve Dezavantajları

Dijital reklamcılık hedef kitle ile yoğun etkileşimde bulunma fırsatı sunmaktadır. Bu da firma ile hedef kitle arasındaki iletişim yeteneğinin gelişmesini sağlamaktadır. Reklam verenlerin reklam içeriklerini istedikleri şekilde oluşturmalarına imkân tanımaktadır. Bu da hem reklam verenleri hem de kurumları zaman ve maliyet bakımından öne geçirmektedir.

Çevrimiçi ortam ölçümlenebilmektedir. Herhangi bir reklamın kaç kişi tarafından görüntülediği, kaç kişi tarafından tıkladığı ve reklam verenin bağlantısına kaç kişinin yöneldiği, reklamı kaç kişinin kapattığı, reklam sonrasında kaç kişinin siteyi ziyaret ettiği ve orada aksiyonda bulunduğu, aynı kişinin kaç kez işlem sağladığı ve buna benzer pek çok raporlama ve veri erişimi mümkündür. Dijital medya, geleneksel medyada mevcut tüm ortamlar ile kıyaslandığında doğaya minimum zararı vermektedir (Berber, 2014, aktaran Umutoni, L. 2021).

İnternet ortamı, internet teknolojilerinden dolayı her kullanıcıyı kaydetmektedir. Sosyal medya mecrası bu kullanıcıyı tanımakta ve profilini tutmaktadır. Bunu da kendi içinde farklı kategorilere ayırmak suretiyle veri tabanına aktarmaktadır. Online mecralarda kullanıcıların verileri, kendileri tarafından oluşturulmaktadır. Meydana gelen bu veriler, anlamlı hale getirilerek bilgiye dönüştürülmektedir. Dijital reklamcılık günden güne gelişme göstermektedir. Sosyal medya ürünleri geleneksel mecralara göre düşük maliyetli aktivitelerle hareket etmektedir. Web sayfaları için alan adı, sunucu gibi gereksinimlere ihtiyaç vardır ancak bunlar daha düşük maliyetler gerektirmektedir. Bu durum reklamların fiyat stratejilerini de belirlemektedir. İnternet ortamları için düşük maliyet firmaların, reklamcılarının, yayıncıların çıkarlarına hizmet etmektedir. Dijital reklamcılıkta içerikler anlık olarak güncellenmektedir.

Dijital içerikler genellikle yaratıcı, hareketli, ambiyansı yüksek tasarımlar etrafında oluşturulmaktadır. Reklamın yayınlanması ile istenilen hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini, başarı sağlanmışsa hangi oranda gerçekleştiğini tespit etmek çok önemlidir. İnternet ortamında bu ölçümleri sağlamak kurumlara geri bildirim olması

bakımından önem taşımaktadır. İnternette ölçüm daha kolay ve güvenlidir. Ölçümlemenin doğru ve kesin olması en temel unsurdur. Bu ölçümlmelerinin sonucu iyi bir analiz ile değerlendirildiğinde firmaların gelecekte nasıl hareket edeceklerine dair bir öngörü sağlayacağı düşünülmektedir.

Dijital reklamcılık daha esnek özellikler taşımaktadır. Düşük bütçeyle uzun süreli reklamlar hazırlanabilmektedir. Daha fazla hedef kitleye erişebilme imkânı tanımaktadır. Sadece yerel kişi ve kurumlara değil dünya ile etkileşime geçme fırsatı yakalanabilmektedir. Bunun için ne yer ne de zaman sınırlaması söz konusu olmamaktadır. Dijital reklamcılıkta veri kullanımı ve paylaşımı daha etkin bir şekilde yapılmaktadır. Mecralar ve kullanıcılar arasında iletişim sağlanması, bilgi aktarımı, diyalog oluşumu bu imkanları tanımaktadır. Dijital reklamcılığın dezavantajlarına baktığımızda, internet mecralarının manipülasyona açık bir durum ortaya koyduğu bir gerçektir. İyi niyetli olmayan kullanıcılar kanuni boşlukları fırsat bilerek mağduriyet ortamı yaratmakta ve bireyleri, kitleleri yanıltmaktadırlar. İnternetin altyapısından kaynaklı sorunlar, siber saldırı ya da virüsler internet erişimini sekteye uğratmaktadır.

Bilgisayar korsanları vasıtasıyla veri tabanlarına sızıp bilgi çalınması da gerçekleşmektedir. Dijital medya platformlarında dolaşan bazı bilgi ve belgelerin doğru olup olmaması sorunlara yol açmaktadır. Herhangi bir doğrulama mekanizmasının mevcut olmayışı da güven eksikliğine neden olmaktadır. İnternetin küresel bir kullanımı olduğundan ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeler tam anlamıyla oluşturulamamıştır. Kanuni boşluklar devam etmektedir. İnternet üzeri işlenen suçlar küresel olarak belirlenip kesinleştirilmemiştir. “Dijital reklamcılığın doğası gereği esnek oluşundan birden fazla reklam uyarısına maruz kalınabilmektedir. Bu durumda uyarıların fazla olması ve reklamın aktif olarak ekranda olmaması sebebiyle hatırlanmaması söz konusu olmaktadır. “ (Öztürk, Ş. 2013).

Marka İletişim Çalışmalarında Yeni Bir Dijital Reklamcılık Türü Olarak ‘Advergame’

Advergame'ler, markaların ürünlerini veya hizmetlerini tanıtmak için interaktif oyunlar şeklinde tasarlanmaktadır. Oyuncular, oyunu oynarken markanın mesajını almakta ve marka ile etkileşimde bulunmaktadırlar. Advergame'ler, markaların hedef kitesine eğlenceli bir deneyim sunarken marka bilinirliğini artırmak, marka değerini iletmek ve müşteri katılımını teşvik etmek amacıyla kullanılmaktadır. Marka iletişimi açısından advergame, marka iletişimini güçlendirmekte, marka bilinirliğini arttırmakta, müşteri katılımını teşvik etmekte ve farklı bir eğlence deneyimi sunmaktadır.

Advergame'lerin marka iletişimi açısından birçok avantajı bulunmaktadır. İlk olarak, oyunlar, markaların kendilerini eğlenceli bir şekilde ifade etmelerine ve tüketicilerle duygusal bir bağ kurmalarına olanak sağlamaktadır. Markaların, oyun içindeki karakterler, hikayeler ve diğer öğeler aracılığıyla tüketicilerle etkileşimde bulunmaları, marka sadakati ve olumlu algı oluşturmaya desteklemektedir.

Marka

Bir kurumun kendisini, ürün/hizmetlerini belirlemeye ve rakiplerinin ürün/hizmetlerinden farklılaştırmaya yarayan isim, terim, işaret, simge, tasarım, soyut değerler ve duygusal bağlar yahut tüm bunların birleşimidir. Marka bilinirliği, güvenilirliği, sürdürülebilirliği, kalitesi, kültürü, itibarı, vaadi, gelişimi, dönüşümü, farklılığı ile önemli bir olgudur. Bütün bunlar olmadan farkındalık oluşturulamaz ve hafızalarda yer alamaz. Bu değerler farkındalık yaratımı için olmazsa olmazdır. Amaç ise tüketicilerde marka bilinirliği sağlamaktır. Ayırt edeceği bu simge ve işaretler akla hep aynı fikri çağrıştırmasını ister. Çünkü insanların etkilenmesi için ilk olarak akılda kalıcılık gerekir. Bu sürecin tamamı marka yaratmanın gerekliliğini ortaya koyar. Marka için kurum ve ürünün ruhudur da diyebiliriz.

Markanın Faydaları

- ❖ Ürünün ve işletmenin kitleler tarafından tanınmasını sağlar
- ❖ Talep yaratır ve işletmenin piyasada tutunmasına yardımcı olur.
- ❖ İşletmenin imajını güçlendirir ve topluma güven vermesine katkıda bulunur.
- ❖ İşletmenin rekabet gücünü arttırarak uzun ve kısa vadede başarıyı getirir.
- ❖ Tescil edilmiş bir marka kalite güvencesi verir. İnsanları satın almaya teşvik eder.

Marka ve Advergame İlişkisi

Marka ve advergame (reklam oyunu) ilişkisi, markaların pazarlama stratejilerini geliştirmek ve hedef kitleleriyle etkileşim kurmak için oyunları kullanma eğilimini ifade etmektedir. Advergame'ler, markaların ürünlerini, hizmetlerini veya değerlerini tanıtmak için özel olarak oluşturulan dijital oyunlardır. Bu oyunlar, oyunculara markanın mesajını aktarmak ve marka farkındalığı oluşturmak için etkileşimli bir platform sunmaktadır.

Advergame'lerin markalara faydaları olduğu gibi bazı zorlukları da olmaktadır. Oyunların başarılı olabilmesi için dikkate alınması gereken bazı faktörler vardır. Bunlar oyunun ilgi çekici, eğlenceli, kullanıcı dostu olması, marka mesajının doğru bir şekilde iletilmesi, oyunun hedef kitleye uygun olması ve rekabetçi oyun pazarında farklılık yaratması gibi unsurları içermektedir.

Advergame'ler, markalar için etkili bir pazarlama aracı olabilmektedir. Doğru şekilde tasarlanıp uygulandığında, marka farkındalığı artırabilir, hedef kitleyle etkileşim sağlayabilir ve marka imajını güçlendirebilmektedir. Ancak, oyunların kullanılması gereken pazarlama stratejisinin bir parçası olduğu unutulmamalı ve oyunların markanın değerlerine uygun bir şekilde tasarlanması ve entegre edilmesi gerekmektedir.

Advergame Tarihçesi

İlk olarak Ocak 2000 tarihinde Anthony Giallourakis tarafından üretilmiş bir terimdir. advergames.com ve adverplay.com olan adları ile kullanılmıştır. Gene ilk olarak da Amerika'da yayınlanan aylık bir dergi olan Wired'de 2001 yılında 'Jargon Watch' köşesinde yer almıştır. İlk uygulamaları 1980'li yıllarda ve Amerika'da ortaya çıkmıştır. İlk örnekler daha çok ürün ve markanın oyunun içine kısa süreli yerleştirilmesi şeklindeydi. Domino's pizza (1984) 'Avoid the noid' oyunu 7-UP'ın (1983) 'cool spot' oyunu olarak ifade edilmektedir.

Advergame uygulamasının Türkiye'deki ilk örneği 2000 yılında Coca Cola için üretilmiş 'Serin Yer' adlı advergame uygulamasıdır. Her yıl giderek bu uygulamalar artmaktadır. Türkiye'de son yıllarda yapılan ve beğenilen uygulamalardan bazıları Efes Pilsen (Artemis'ten kaçış), Lipton (Her şeyi Bilen Kadın ,Gez Göz Sneijder) gibi.

Advergame'in Avantajları

- ❖ Marka imajını ve marka imajını güçlendirir
- ❖ Kullanılabilecek veri tabanını oluşturur
- ❖ Hedef pazara ulaşılabilirlik sağlar
- ❖ Viral pazarlama yoluyla artan ulaşım sıklığını sağlar

3.1. Başarılı Advergame Uygulamalarının Özellikleri

- ❖ Ürün ve oyun birbiriyle uyumlu olmalıdır
- ❖ Tüketiciler oyunu benimsenmelidir
- ❖ Reklam ve eğlence aynı zamanda sunulmalıdır
- ❖ Oyun eğlenceli olmalı değil sevmelidir
- ❖ Oyunun sonu ve ödülü olmalıdır
- ❖ İnternette hızlı şekilde yüklenip oynanmalıdır

Advergame Türleri

Oyun reklam uygulamaları farklı tür ve biçimlerde yapılmaktadır. Advergame eğlence amacını taşıdığı gibi marka mesajlarını da aktarmaktadır.

Above The Line Advergaming – Çizgi Üstü Oyun Reklamlar (ATL)

Ürün/markaya özel üretilen uygulamalardır. Burada oyun sayesinde tüketicilerin sitede daha fazla vakit geçirilmesi, ürün/hizmet/markadan daha çok haberdar olması amaçlanmaktadır.

Below The Line Advergaming – Çizgi Altı Oyun Reklamlar (BTL)

Oyunlar markadan bağımsız gerçekleştirilir ve oyunun içerisine marka mesajı yerleştirilir. Dikkat çekmek önemlidir ve bazı ekonomik, politik ve sosyal konulara ait bilgiler içerir. Bu türde tüketiciyle kurulan iletişim sınırlıdır. Oyun içi yerleştirmeleri ile görsel bir deneyim sağlanır. Amaç markalarının akılda kalmasıdır.

Through The Line Advergaming – Çizgi Boyu Oyun Reklam (TTL)

Az görünen bir türdür. Online oyun sitelerindeki, ürün/markayla bağdaştırılabilen oyunları sponsor olunarak, ürün görsellerini ve reklam sloganını oyuncuya ileten uygulamalardır. Marka farkındalığı ve marka teması önceliklidir. Amaç tüketicide merak uyandırmaktır.

Oyun ve Marka İlişkisi Bağlamında Advergame Örneklerinin Değerlendirilmesi Jack Daniel's Ait Advergame Uygulamasında Marka İletişiminin Kullanımı

Bu örnek Below The Line Advergaming (BTL - Çizgi Altı Oyunreklam) türünde yapılmıştır. Oyun, marka mesajından bağımsız tasarlanmıştır. Marka mesajı oyunun içerisine yerleştirilmektedir. Oyun içi mesajı yerleştirmeleri ile görsel bir deneyim sağlanmaktadır. Burada Jack Daniels marka ürünlerini 3 boyutlu bir bilardo oyunuyla göstermektedir. Bu advergame de belirli bir yaşam tarzıyla marka arasında oyun üzerinden ilişki kurulmaya çalışılmaktadır.

Jack Daniel's logosunu bilardo masasını ve duvardaki afişe yerleştirerek oyunun doğal akışına entegre etmekle birlikte kullanıcıların ilgisini çekmeyi hedeflemektedir. Hedef kitlenin de 25 yaş üstü erkek kullanıcılar olduğu advergame temasından anlaşılmaktadır. Gerçek hayat, oyun ve marka arasında sıkı bir bağ oluşturulmaya çalışılmıştır. Marka oyunun arka planında yer almaktadır. Markanın pasif konumda ama fark edilir bir şekilde yerleştirilmesi çağrışım yoluyla marka farkındalığına işaret etmektedir.

Lipton Akıllı Çay Bardağı Advergame Uygulamasında Marka İletişiminin Kullanımı

Lipton markasının Above The Line Advergaming (ATL – Çizgi Üstü Oyunreklam) türünde hazırladığı bir advergame örneğidir. 2012 senesinde en çok oynanılan oyunlar arasında yer almıştır. Video uzunluğu 5 dakika 36 saniyedir. Çay bardağına insan yüzü şekli çizilmiş ve seslendirilmiştir. Gerçek bir obje gibi yansıtılmıştır. Konusuna gelince, sallama çay poşetini bardağın içine koymasını ve sallamasını istemektedir. Bunu yaparken bardak kendisinin akıllı

olduğunu insanların aklında tuttuğu şeyi 20 soruda bileceğini iddia etmektedir. Burada mizah unsuru, kişileştirilmiş çay bardağı, ürün/marka ve oyun ile kullanılmaktadır.

Ürün ve marka aktif bir şekilde oyunun içinde verilmiştir. Tamamen markaya özel üretilmiş bir advergaming'dir. Mizah unsuru oyunun içine etkili bir şekilde konumlandırıldığından markanın farkındalığı oluşmakta ve ürün/markaya karşı kullanıcılarda olumlu bir algı gerçekleşmektedir. Ürün ve marka doğrudan kullanıcıların pratiğine sunulduğundan marka mesajı açık bir şekilde hedef kitleye verilmektedir. Tamamen marka mesajını kullanıcılara iletilmek üzere hazırlanmış bir advergaming örneği olarak verilmektedir(Advergaming Örneği, 2023).

Puma Advergaming Uygulamasında Marka İletişiminin Kullanımı

Puma markasının Through The Line Advergaming (TTL – Çizgi Boyu Oyunreklam) türünde hazırladığı bir advergaming örneğidir. 2008 Pekin Olimpiyatlarında 100 m dünya rekoru kıran bu Usain Bolt'un sponsoru olan spor ayakkabı markası Puma bir advergaming geliştirdi. Oyunda hızlı koşmak için klavyenin sağ ve sol tuşlarını kullanarak oyun karakteri 100 metre koşuda Usain Bolt'u geçmeye çalışmaktadır. Oyun karakterin bileğinde Puma amblemlili bileklik vardır. Usain Bolt'un üzerinde Puma markasına ait giysiler, bileklik ve koşu ayakkabısı vardır. Marka konsepti temel olarak hazırlanmış bu advergaming 'de iki karakter de markayı gösteren semboller aracılığıyla (Usain Bolt'un t-shirt, short bileklik ve koşu ayakkabısı ile diğer oyun karakterinin bilekliği) marka algısına vurgu yapmaktadır. İki rakibin mücadele azmini ekipmanlarıyla destekleyen, marka yarattığı algı ile mücadele ruhuna kendisini de katarak bu güç yarışında kendisinin de olduğunu belirten bir mesaj vererek marka farkındalığını pekiştirmektedir (Puma, 2008).

M&M's Advergaming Uygulamasında Marka İletişiminin Kullanımı

M&M markasının Above The Line Advergaming (ATL – Çizgi Üstü Oyunreklam) türünde hazırladığı bir advergaming'dir. Oyun içerisinde marka ve ürün belirgin ve göze çarpacak bir şekilde yerleştirilmektedir. Ürün/markanın karakteri oyunun ana unsuru şeklinde verilmiş, oyunun içeriği markanın özelliklerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Kullanıcı da aktif bir şekilde ürün ve marka karakteri ile doğrudan bir rol üstlenmekte olduğu için yoğun bir etkileşim meydana gelmektedir. Hatta oyunun ilerleyen aşamalarında ürünün özellikleri açıkça gösterilmektedir. Oyundan keyif alma düzeyi yükseldikçe kullanıcı ile marka imajı bütünleşmektedir. Bu da marka mesajının yerleşmesi için uygun bir zihinsel zemin yaratmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternet ortamında çevrim içi olarak oynanan oyunlara büyük bir ilgi vardır. Hemen her yaş grubu, cinsiyet, gelir durumu, eğitim düzeyinden bireyler yoğun günlük aktivitelerinin dışında fırsat bulduklarında oyun oynamaktadırlar. Oyun ve eğlence arasındaki ilişki insanları olumlu anlamda tatmin imkânı verip motive olmalarını, akabinde harekete geçmelerini sağladığından rekabeti önemseyen, sürekli birbirleriyle mücadele içinde olan kurum firmaların, hayata ait bu iki kuvvetli olguyu göz ardı etmeleri düşünülemez. Özellikle insan psikolojisi üzerinden hareket eden pazarlama iletişimi uzun yıllardır farklı yöntem ve çeşitleri ile bu enstrümanı alabildiğine yoğun bir şekilde kullanmaktadır.

2000’li yılların başlarından itibaren advergame uygulamalarının reklamcılık sektöründe boy göstermesi ve giderek artması nedeniyle markalar tarafından tercih edilir olmaktadır. Markalar ürünlerinin reklamlarını toplumu sıkmadan onları eğlendirerek yaptıkları için kampanyalarında başarılı olmaktadır. Markaların talep ettikleri tek gerçek budur. Bu sebeple advergame uygulamalarını kullanarak başarılı olan markalar bu yöntemle devam etmektedirler.

Advergame uygulamalarında kullanıcılar oyun oynayarak eğlendikleri gibi oyunda kaldıkları sürenin uzunluğu oranında da markaların reklam mesajlarını da algıladıkları anlaşılmaktadır. Çünkü kullanıcı advergame uygulamaları ile keyifli zamanlar geçirdiği ve bunu da gönüllü olarak kabul ettiğinden marka ile arasında bir duygusal bağın oluşmasına izin vermektedir. Kullanıcı ve marka arasındaki bu iletişim marka imajının oluşmasını sağlamaktadır. Burada önemli olan başarılı bir advergame uygulamasının maliyetinin düşük, kullanıcıyı oyuna çekmesi ve kullanıcıyı oyunda uzun süre kalacak şekilde bağlamasıdır. Kullanıcı oyunda kaldıkça yoğun bir şekilde marka mesajına maruz kalacak ve farkında olmadan bunu içselleştirecektir.

‘Jack Daniel’s’, ‘Lipton’, ‘Puma’, ‘M&M’ markaları advergame uygulamalarını, farklı içerik ve tasarımla kullanıcılarına aktarmaktadır. Bu markalar tasarladıkları oyun içerikleri ile kullanıcılarının zihninde daha kalıcı olmayı sağlamak ve daha fazla oyunda kalarak bir etkileşim halinde bulunmayı hedef olarak belirlerken aynı zamanda yarattığı bu etkileşimle marka farkındalığına ve kullanıcılarının zihnindeki marka bağlılığına çağrışım yoluyla etki edebilmektedirler. Oyunlara kolay erişim imkânı da kullanıcılarda olumlu bir algı oluşturmaktadır.

Oyun içindeki aşamaların çeşitliliği, ödülleri, kullanıcıyı eğlencenin odağı haline getirmektedir. Bütün bu süreçler kullanıcılar ve marka arasında oyun üzerinden güçlü bir iletişim imkânı oluşturmaktadır. Oyunların kullanıcılar üzerindeki etkisi oranında viral bir yayılma gösterdikleri de anlaşılmaktadır. Bu sayede marka adına verilmek istenen mesaj tüketicilere iletilebilmektedir. Bu dört markanın advergaming'lerinin kullanıcılarda beğeni basamaklarını çıkması, marka bağımlılığının oluşmasına imkân tanımaktadır. Zaten kullanıcıların memnuniyeti ve ürün satın alımlarındaki yükseliş de marka sadakatine büyük oranda hizmet ettiklerini göstermektedir.

Dijital teknoloji yerinde durmamaktadır ve her geçen gün yeni iletişim araçları ile hayatımıza dâhil olmaktadır. Kurum/firmaların markalarını içerik olarak yeni, çeşitli, farklı teknolojik unsurlar ile yeniden yapılandırması gerekmektedir. Bunu da daha evvelki yöntem ve içeriklerin iyi bir şekilde analiz edilip değerlendirilmesi ve tüketicilerin profiline uygun bir anlayışla paralellik sağlanarak gerçekleşmesi öngörü olarak kabul edilebilmektedir.

Metaverse dünyası bu konuda ciddi, geniş bir incelemeyi özellikle markalar açısından beklemektedir. Dijital oyun anlayışı gelecekte değişik dijital ortamlarda, değişik ve farklı içerik ve tasarımlarıyla ama değişen iletişim araçlarıyla yeniden farklı bir formata bürünüp tüketicilerin ilgi ve beğenisine sunulacağı düşünülmektedir.

KISITLILIK

Araştırmada iç ve dış kaynakların yeterli olması sebebiyle herhangi bir kısıtlılık yoktur.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

- Huizinga, J. (2018). Homo Ludens; Oyunun Kültür İçindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Altun, G. (2019). Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Advergame (Oyunreklam) Uygulamaları: Türkiye’de Yapılan Advergame (Oyun reklam) Uygulamalarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Arslan, E. (2017). Türkiye’de Doğal Reklam: Bir İnternet Reklamcılık Yöntemi Olarak Türkiye’de Doğal Reklam İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergi, 19-42.
- Aymankuy, Y., Demirbulat, Ö.G., Saatçi, G. (2016). Oyuna Dayalı Reklam (Advergame) Turizm Sektöründe Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. Journal Of Tourism Theory and Research Vol:2(2), 107-125.
- Babacan, M. (2015). Nedir Bu Reklam? İstanbul: Beta BasımA.Ş.
- Bilgiler, H.A., Kayacan, Ş., Tos, O. (2020). Oyun Kültürünün Dijital Medyaya Yansıması: Advergaming İçeriklerine Yönelik Bir Analiz. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi XI-I : 82-98.
- Çakır, T. (2021). Dijital Reklamcılık ve Doğal Reklamlar: Tüketicilerin Doğal Reklamlar Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesine İlişkin Nitel Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çoşkun, E. (2015). Advergaming Oyuncu Motivasyonları Üzerine Bir Değerlendirme. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Gedik, O. (2019). Deneyime Dayalı Bir Pazarlama Yöntemi ve Dijital Bir Reklam Uygulaması Olan Advergame’e Yönelik Bakış Açısının İncelenmesi: Y ve Z Kuşaklarının Karşılaştırmalı Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- İlgın, H.Ö. (2013). Advergaming ve Marka İlişkisi. The Turkish Online Journal Of Design, Art and Comunication TOJDAC Vol.3 Issue.1, 23-33.
- Kavoğlu, S. (2012). Pazarlama İletişiminde Yeni Yaklaşımlar: Oyuna Dayalı Reklam ve Örnek Uygulamaları. Akademik Bakış Dergisi Sayı:29, Mart-Nisan 2012.
- Mestçi, A. (2013). İnternette Reklamcılık. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Öztürk, Ş. (2013). “Sosyal Medyadaki Etik Sorunlar”. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 9(1), 287-311.
- Umutoni, L. (2021). Dijital Reklamcılık ve Z Kuşağı: Z Kuşağının Online Davranışsal Reklamcılık İle İlgili Görüşlerinin Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- TÜDOF Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu, Ülkemizde ve Dünyada Dijital Oyunlar Sektörü Hakkında Genel Rapor, (2012)
- Yavuzylmaz, O. (2017). Reklam Oyunları (Advergame). Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi Yıl:5 Sayı:62, 588-601.
- Yazar, İ.S. (2020). Advergame Uygulamalarında Popüler Kültür ve Tüketim Kültürü Etkisi. Journal Of Business İn The Digital Age Vol:3 Issue:1,1-10.

Sağlam, M.F. (2019). Marka Nedir? . Branding Türkiye. Mayıs 17,2023 tarihinde <https://www.brandingturkiye.com/marka-nedir-marka-kavraminin-tanimi-ve-kapsami/> adresinden alındı.

Karataş, E. (2019). İnternette Kullanabileceğiniz Reklam Çeşitleri. Sektörüm Dergisi. Mayıs 15, 2023 tarihinde <https://www.sektorumdergisi.com/internette-kullanabileceginiz-reklam-cesitleri/> adresinden alındı.

Müyesseroğlu, E. (2020). İnternet Reklamcılığı Nedir? Türleri Nelerdir? Ertuğrul Müyesseroğlu. Mayıs 16, 2023 tarihinde <https://ertugrulmuyesseroğlu.com/internet-reklamciligi-nedir-turleri-nelerdir/> adresinden alındı.

Puma Örneği, (2008), <https://advertisements.wordpress.com/2008/08/31/puma-running-usain-bolt-game-site/>

Advergame Örneği, (2023). <https://www.dijitalpazarlamahaberleri.com/akilli-cay-bardagi-oyunu-aklinizdan-gecenleri-nasil-biliyor/>

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:14.06.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl: 2023 Ss:171-177

Asperger Sendromu, Nedenleri ve Tedavisi

1.Hakan ÖZAK

Dr.Öğr Üyesi

Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Orcid ID: 0000-0002-0481-1818

Mail: hakanozak@duzce.edu.tr

2.Yıldırım Bayezit DELDAL

Doçent Doktor

Milli Eğitim Bakanlığı

St Clemets Üniversitesi. Eğitim Bilimleri

Fakültesi Psikolojik Danışmanlık Rehberlik

A.B.D Başkanı/ United Kingdom

Orcid ID: 0000-0002-6561-5933

Mail:y.bayezit1977@gmail.com

ÖZET

Asperger sendromu, yüksek işleviyle bilinen otizm spektrum bozukluklarından biridir. Sosyal becerilerde zorluk yaşayan Asperger sendromlu kişiler çoğu zaman başkalarıyla iletişim kurmakta zorluk çekse de bu kişilerde herhangi bir zihinsel sorun yoktur ve hatta ortalamanın üzerinde zekâya sahip olabilirler. Tek bir konuya olan güçlü ilgileri, o konuda belirli beceri ve yetenekler geliştirmelerine olanak tanır. Hiçbir tedavi Asperger sendromunu tamamen iyileştiremez. Ancak bu tanıya sahip çocukların yaşayacağı zorlukların anlaşılması, tıbbi ve psikososyal destek sayesinde Asperger sendromlu kişiler normal veya normale yakın bir hayat yaşayabilirler.

Anahtar Kelimeler: Asperger, Engelli, Zekâ, Psikososyal, Sendrom

ABSTRACT

Asperger syndrome is one of the autism spectrum disorders known for its high functioning. Although people with Asperger's syndrome who have difficulty with social skills often have difficulty communicating with others, they do not have any intellectual problems and may even have above-average intelligence. Their strong interest in a single subject allows them to develop specific skills and abilities in that subject. No treatment can completely cure Asperger's syndrome. However, with an understanding of the difficulties that children with this diagnosis will experience and medical and psychosocial support, people with Asperger's syndrome can live a normal or near-normal life.

Keywords: Asperger, Disability, Intelligence, Psychosocial, Syndrome

GİRİŞ

Adını, Hans Asperger'den alan bir otizm spektrum bozukluğu olan Asperger sendromu, kişinin etkili bir şekilde sosyalleşme ve iletişim kurma yeteneğini sınırlayan gelişimsel bir bozukluktur. Bu sendroma sahip kişiler dar bir ilgi alanına, katı rutinlere ve sıklıkla tekrarlayan davranışlara sahiptir. Bu hastalık 2013'ten önce bir engellilik olarak kabul ediliyordu, ancak 2013'ten beri otizm spektrum bozukluğunun yüksek işlevli alt kategorisine dâhil edildi(Anlı, 2016).

Asperger sendromunun belirtileri diğer otizm spektrum bozukluklarına göre daha hafif olabilir. Bu nedenle hatırı sayılır bir güce sahip olduğu söyleniyor. Hastalık ilk kez çocuk doktoru Hans Asperger tarafından bildirildiği için hastalığa onun adı verilmiştir (Mutlu, 2023).

AMAÇ

Asperger sendromunun neden ve nasıl meydana geldiği, bu hastalığa yakalanan bireylerin nasıl bir yol izlemesi gerektiği, hastalığın belirtileri ve tedavi yollarının neler olabileceği lüteratür ve yapılan bilimsel araştırmaların neler olduğunun bilinmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, ulusal ve uluslararası yapılan bilimsel araştırmaların, tanı ve tedavi yollarının akademik olarak yapılmış bulguların araştırılması yolu ile literatür tarama yöntemine göre derleme makale olarak hazırlanmıştır.

BULGULAR

Asperger sendromlu çocuklarda ilk olarak iki semptom gelişir. Birincisi diğer çocuklar kadar zeki olmalarına rağmen sosyal becerilerde zorluk yaşamaları, ikincisi ise tek bir konuya aşırı ilgi göstermeleri veya aynı davranışı tekrar tekrar yapma eğiliminde olmalarıdır. Bu iki özellik Asperger sendromunu tespit etmede önemlidir. Asperger sendromu yaşamın erken dönemlerinde başlar(Korkmaz, 2019).

Çocuğunuz büyüdükçe bazı belirtiler daha belirgin hale gelir. Ancak Asperger sendromunun belirtileri şu şekildedir:

- ❖ Göz teması yeteri kadar kurmaması
- ❖ Konuşmaya uygun tepki verememe
- ❖ Dil gelişim bozukluğu
- ❖ Duruma uygun davranış eksikliği
- ❖ Yetersiz sosyal ilişkiler
- ❖ Yüz ifadeleri ve beden dili gibi sosyal mesajları anlayamama
- ❖ Alışılmadık konuşma kalıpları kullanıyor, alaycılığı, mizahı ve alaycılığı anlamakta güçlük çekiyor ya da normal konuşma için önemli olan jestleri ve sosyal ipuçlarını kullanıyor olması.
- ❖ Duygularını daha az ifade eder
- ❖ Yalnız daha fazla zaman geçirmek isteyebilir
- ❖ Tek bir nesneye aşırı ve yoğun ilgi duymak
- ❖ Her zaman ilgisini çeken konularla ilgilenme
- ❖ Aynı hareketi defalarca tekrarlaması.
- ❖ Değişime uyum sağlamada zorluk
- ❖ Hastalığın ilerleyen yıllarında kaygı, duygudurum bozuklukları gibi belirtiler ortaya çıkabilir (Coşkunfırat, 2014).

Asperger Sendromunun Tedavisi

Asperger sendromunun ilk belirtileri dört ile on bir yaşları arasında başlar ve tanı bu yaşta konulur. Asperger sendromunun bilinen kesin bir tedavisi yoktur. Asperger sendromu erkeklerde kızlara göre daha sık görülür. Asperger sendromunun belirtileri kişiden kişiye değiştiği için tedavisi de değişiklik göstermektedir. Asperger sendromunu tamamen ortadan kaldıracak bir tedavi yoktur. Ancak bazı uygulamalar sosyal beceriksizlik, iletişim güçlükleri, tekrarlayan davranışlar gibi belirtileri azaltarak günlük yaşamı kolaylaştırır. Buna

sosyal beceri eğitimi, konuşma terapisi, bilişsel davranışçı terapi, ebeveyn eğitimi ve ilaç tedavisi dahildir. İlaçlar depresyon, anksiyete ve takıntılı düşünceler gibi belirtilerin azaltılmasına yardımcı olabilir ancak uygun tedavi ile Asperger sendromlu çocuklar akademik ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları zorlukların da üstesinden gelebilirler (Anlı, 2016).

SONUÇ

Asperger Sendromunun Nedenleri

Diğer otizm spektrum bozuklukları şeklinde Asperger sendromunun sebepleri de tam olarak anlaşılmamıştır. Bununla birlikte, muhtelif biyolojik, çevresel ve genetik faktörlerin otizm spektrum bozukluklarının gelişimine zemin hazırladığı bilinmektedir. Asperger sendromu otizm spektrum bozukluğunun bir alt tipidir. Birçok OSB'li çocuğun aksine, Asperger sendromlu çocuklar erken dil gecikmesi göstermezler ve genellikle iyi gelişmiş dil becerilerine ve normal ila ortalamanın üzerinde zekâya sahiptirler.

Ancak oldukça işlevsel olması ve belirtilerin nispeten hafif olmasıyla otizmden farklılık gösterir. Ailenizde biri otizm spektrum bozukluğuna sahipse, genel nüfusla karşılaştırıldığında başkalarının da bu bozukluktan muzdarip olma ihtimali daha yüksektir. Otizm spektrum bozuklukları, bazı genetik ve kromozomal bozuklukları (kırılgan X sendromu, nodüler albinizm) olan kişilerde daha olasıdır (Korkmaz, 2019).

Hamilelik sırasında ortaya çıkan sorunlar otizm spektrum bozukluklarının gelişmesine neden olabilir veya katkıda bulunabilir. Yaşınız ilerledikçe ve ebeveyn olduğunuzda çocuk için ileri yaştaki gebelikte OSB riskini arttırdığı bilinmektedir. Asperger sendromunun diğer otizm spektrum bozuklukları (ASD) gibi güçlü bir genetik temeli vardır. Pek çok farklı genin Asperger sendromu geliştirme riskinin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülüyor ve şu anda ek genler üzerinde bilimsel çalışmalar devam etmektedir (Anlı, 2016).

Bu nedenle, kendilerinin veya bir aile üyesinin genetik riski hakkında spesifik soruları olan kişilerin, en güncel bilgiler için bir genetik danışmana veya başka bir genetik uzmanına danışmaları teşvik edilmektedir. Asperger sendromlu çocuklarda zeka sorunu görülmez. Zeka düzeyleri ortalamanın üzerinde bile olabilir. Asperger sendromlu kişilerin bir konuya karşı güçlü bir ilgisi vardır ve o konuyla ilgili belirli beceri ve yetenekler geliştirebilirler. Bu özel ilgi alanı müzikten sanata, uçaklardan arabalara ve bilgisayarlara kadar geniş bir yelpazeyi

kapsamaktadır. Bu güçlü ilgi onların bu konuda uzmanlaşmalarını ve ustalaşmalarını sağlar (Toz ve Arkadaşları, 2015).

Asperger Sendromlu Çocukların İlaç Kullanımı

Asperger sendromu toplumun %1 de görülmektedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluklarında kullanılan antidepresanlar, antipsikotikler ve dikkat uyarıcıları Asperger sendromu için de kullanılabilir. Antidepresanlar takıntı, depresyon ve anksiyete ile ilgili semptomlar için kullanılır. Antipsikotikler tekrarlayan hareket ve davranışların kontrol edilmesine yardımcı olur. Dikkat eksikliği veya hiperaktivite gelişen çocuklarda da dikkati uyarıcı ilaçlar önerilmektedir (Bakman, 2020).

Asperger Sendromlu Çocuğa Sahip Ailelere Öneriler

- ❖ Bu hastalığa sahip çocukların yılda en az 2 defa psikiyatris yada psikoloğun mutlaka görmesinin sağlanması.
- ❖ Ailenin, Asperger Sendromu, otizm spektrum bozukluğu belirtileri, risk faktörleri ve tedavileri hakkında doğru bilgi edinmesini sağlaması gerekir.
- ❖ Asperger Sendromlu çocuğun gelişim aşamalarının takip edilmesi.
- ❖ Çocukların hangi yaşta hangi becerileri kazandığını gösteren standartların neler olduğunun öğrenilmesi ve ona göre bazı tedbirlerin alınmasının sağlanması.
- ❖ Asperger sendromlu kişilerin bağımsız yaşamalarına ve sosyal ortamlardaki zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olunması için eğitilmesi.
- ❖ Asperger sendromlu ailelerle destek grupları oluşturulması ve hastalığın dikkatli takibinin yapılması.
- ❖ Asperger sendromu hakkında güncel bilgileri ebeveynlerin takip etmesi
- ❖ Ailenin anlayışlı, ilgili ve yardım edebilecek durumda olması
- ❖ Çocukların korkutulmaması
- ❖ Bu çocukların şiddetten uzak tutulması
- ❖ Çocukların mutlaka sportif faaliyetler içine sokulması
- ❖ Yüzme gibi spor dalında bir hedefe yönlendirilmesi
- ❖ Çok fazla tv ve dijital aletlere maruz bırakılmaması
- ❖ Kardeşleri varsa onların anlayışlı ve sabırlı davranmaları
- ❖ Asperger Sendromlu çocukların oldukça fazla sosyelleşmesi sağlanmalıdır.
- ❖

- ❖ Psikiyatrik açıdan ruh sağlıklarının iyi olması ve kötü söz ve durumların çocuğa yansıtılmaması sağlamalıdır.
- ❖ Bu çocukların yeme öğünler tam ve sağlıklı besinler tüketmeleri desteklenmelidir (Yosunkaya, 2014).

KISITLILIK

Ulusal ve uluslararası kaynakların ve bilimsel araştırmaların yeterli olması sebebiyle konu ile ilgili bir kısıtlama belirtilmemiştir.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İ ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

ıkar atışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar atışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malı destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Mutlu,E(2023)“Asperger Sendromlu nedir?” Erişim Tarihi: 01.08.2023,
<https://www.memorial.com.tr/hastaliklar/asperger-sendromu-nedir>

Çoşkunfırat N, D(2014) “Asperger Syndrome: An Anesthetic Point of View: Review” Türkiye Klinikleri Anesteziyoloji Reanimasyon Dergisi, 12(3):148-53

Bakman N(2020) “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Antidepresan İlaç Kullanımı Ve Sonuçları: Dosya Tarama Çalışması” İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi

Toz H, İ; Öztürk N; Özer Ü; Özgen G (2015). Yeni Symposium Dergisi, “Erişkinde Asperger Sendromu ve Bipolar Bozukluk Birlikteliği: Bir Olgu Sunumu” Cilt 53, Sayı 1, 2 DOI: 10.5455/NYS.20150203023154

Yosunkaya E (2014). “Otizm Etiyolojisinde Genetik ve Güncel Perspektif “ Journal Of Istanbul Faculty Of Medicine Volume: 76 Issue: 4, 84 - 88

Korkmaz B (2019). Yüksek İşlevli Otizm: Asperger Sendromu, Aba Yayınları

Anlı İ (2016). Asperger Sendromu ve Şizoid Görüngü, Nobel Kitap Evi

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:11.06.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü:Araştırma
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:178-191

Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

1.Uzm. Öğr. Ayşegül ÇETİNBAŞ
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans
Orcid ID: 0009-0004-5268-8019
Mail: aysegulmarangoz@hotmail.com

ÖZET

Çalışmada, lise öğrencilerinin spor yapıp yapmama ve yaş, cinsiyet, anne ve babanın meslek ve eğitim durumları, anne ve babanın hayatta olup olmaması, anne babanın medeni durumları, öğrencinin kaç yıldır spor yaptığı, branşı gibi bazı değişkenler açısından boyun eğici davranış düzeyleri incelenmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri lise türüne göre veriler incelendiğinde aralarında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sporcu Öğrenciler, Boyun Eğici Davranış, Spor, Lise

ABSTRACT

In the study, the levels of submissive behaviors of high school students were examined in terms of some variables such as whether they do sports or not and age, gender, occupation and education status of parents, whether parents are alive or not, marital status of parents, how many years the student has been doing sports, and branch. When the data were analyzed according to the type of high school the students attended, it was seen that there was a significant difference between them.

Keywords: Student Athletes, Submissive Behavior, Sport, High School

GİRİŞ

Bireylerin birbirine yönelik etkileşim oluşturan davranışlar bütününe kişiler arası ilişki adı verilir. Kişiler arası ilişkiler sosyal psikoloji alanında ikili ilişkilere dayandırılmaktadır. İkili ilişkinin oluşabilmesi için ise karşılıklı iki kişinin birbirlerinin davranışları üzerinde etki oluşturabilmesi yani ikili etkileşimin sağlanması gerekmektedir. Eşlerin birbirleri ile çocuğun ebeveynleri ile, sınıf ortamında eğitimci ve öğrenci arasındaki etkileşim kişilerarası ilişki için örnek olarak verilebilir. Kişilerarası ilişkilerde bazı durumlarda bozulmalar görülmektedir, örneğin birey çevre tarafından beğenilme, kabul görme ve sevilmek için kendi benliğine ters düşen davranışlar sergileyebilmektedir. Zamanla birey bu amaçlara ulaşmak için bu davranışları fazlası ile abartma ya da diğerlerine boyun eğme gibi bağımlı bir kişilik yapısı gösterebilir(Can'dan aktaran Köktuna, 2007, s.162).

İnsan davranışları kişilerarası ilişkiler açısından dört sınıflandırma içerisinde incelenir bunlar; pasif, atılgan, manüpülatif ve saldırgan. Bu sınıflandırma arasından bazı davranışlar kişilerarası ilişkilerde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu davranışlardan biride boyun eğici (pasif) yapıdır. Boyun eğici pasif yapı zamanla saygı kavramı ile karıştırılmaktadır. Saygı davranışından farklı olarak boyun eğici davranış sergileyen birey kendi düşüncelerini özgürce ifade edememe, kendini diğerlerinden önemsiz ve değersiz görme, istemediği bir şeye karşı çıkamama gibi durumlar ile karşı karşıyadır.

Bu bağlamda bu bireylerden girişimde bulunma, liderlik özellikleri gösterme, sorumluluk alma gibi davranışlar öz saygıları düşük olduğundan beklenmez. Kişiler boyun eğici davranışları genelde yoğun stres ve baskı altında sorumluluk almak istemediklerinde ya da korktuklarında geri çekilmeyi kabullendiklerinde sergilerler. Bu bireyler kendilerini çevrelerindekiilerden daha değersiz hissetmekte ve onların kabulünü kazanabilmek için onların isteklerine hayır diyememe, memnun etmeye çalışma davranışları, onay görmeme korkusu, saygınlığını yitirme endişesi ve yetersizlik korkusu ile boyun eğici davranışlara yönelmektedirler(Gilbert ve Allan, 1994,s.23-36).

Boyun eğici davranış gösteren kişilerin aile ortamları incelendiğinde bu kişilerin çoğunlukla daha otoriter, baskıcı ve kuralcı ailelerin çocukları oldukları görülmektedir. Ebeveynler çocuklarına altından kalkabilecekleri sorumluluk ve görevler vermediklerinde öz güven duygusu gelişmemektedir. Bu da çocuğun kendine güvensiz ve bağımlı kişilik geliştirmesine sebep olabilir. Kendine güven duygusu geliştiremeyen çocuk boyun eğici

davranışlar sergileyebilir(Yavuzer, 1998, s.84-92).

Boyun eğme; bir direnç göstermeye karşın zorluk karşısında otoriteyi kabullenme, direnç kırıp boyun eğmeye ve itaat etmeye zorlamak olarak tanımlanabilir. Bu zorlayıcı kuvvet iki şekilde olabilir sevgi temelli ya da korku temelli. Sevgi ile büyümüş çocuklarda ileride şiddet davranışı gelişmezken, saldırgan ve şiddet gördüğü bir ortamda büyüyen çocukta ilerleyen yıllarda saldırgan davranışların ortaya çıkması muhtemeldir(Kabasakal, 2007, s. 17-47).

Kültürel farklılıklar boyun eğici davranışlar üzerinde etkin rol oynar. Doğu kültüründe yalnızca başkalarını önemseyen, kuvvetli ilişkileri olan ve diğerlerine uyumlu davranan yapı aslında bireyin kendi yapısı değil bunlar toplum tarafından arzulanan davranış yapılarıdır. Doğu kültüründeki yakın ilişkilerde, büyüklere bağımlı davranışlar uygun bulunurken batı kültürlerinde olumlu bir davranış yapısı olarak değerlendirilmez(Türküm, 2005, s.610-628).

Türkiye’de doğu kültürü daha baskın durumdadır ve çoğunlukla saygı ile itaat ayrımı yapmak zorlaşır; ebeveynlerin çocuklarından, antrenörlerin sporcularından, eğitimcilerin öğrencilerden, idarecilerin çalışanlardan bir şekilde saygı adı altında boyun eğici davranışlar sergilemeleri konusunda yanlış yönlendirmeler yapılmaktadır. Saygı ile itaati birbirinden ayırmak anlamında her ikisinin kişiden beklediği davranışları incelemek gerekir. Saygı çerçevesinde bir ilişkide kişiler birbirlerine değer verir ve bağımsız düşünme yeteneği ve kendi düşüncelerini özgürce yaşayabilmesi uygun karşılanırken itaat davranışında bunun tam tersi baskıcı bir yapı söz konusudur(Yıldırım ve Ergene, 2003, s.224-234).

Yaşadığımız kültürde çocuklar saygı adı altında doğuştan otoriteyi koşulsuz kabul etme ve koşulsuz saygı göstermeyi öğrenir(Cüceloğlu, 2005, s.12-75). Hâlbuki saygı, Türk Dil Kurumuna göre “kutsallığı, ünlüğü, seçilmiş olması, değeri, bilgeliği, yaşlılığı, yararlılığından ötürü bir şahsa karşı ölçülü, özenli, dikkat ederek, özen göstererek davranma olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca sevgi duygusu, hürmet etme, ihtiram ve başka bireylerin huzursuz olmaması için çekinme duygusu olarak tanımlanmıştır (Türk Dil 3 Kurumu, 2004).

Boyun eğici davranışların gelişiminde kültürün etkilediği başka bir faktörde cinsiyettir. Kız çocukları erkek çocuklarına göre daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir; bunun sebebinin de yetiştirildiği kültürde gösterdikleri boyun eğici davranışların daha çok kabul görmesi ve onaylanmasıdır. Kız çocuklarının saldırgan

davranışları eleştirilirken erkeklere bu konuda daha ılımlı davranılmakta ve kızların itaatkâr davranışları aileler ve toplum tarafından pekiştirilmektedir(Chaplin, Cole ve Waxler, 2005, s.80-88).

Bu toplum ve çevre tarafından gösterilen yapı erkekleri daha saldırgan bir yapı sergilemeye kızlarda daha uyumlu ve sakin bir yapı sergilemeye itmektedir(Deluty'dan aktaran Atlı, Kaya ve Macit 2010, s.61-79). Normal bir iletişim ya da kişiler arası ilişkide boyun eğici davranışların değil saygının olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kişiler üretici ve yaratıcı olabilirler. Kendilerini rahat ifade edebilir daha özgür ve mutlu bir hayat yaşayabilirler. Aksi durumda boyun eğici davranışlar baskın olduğunda kişi güvensiz, kendini ifade edemeyen, yalnızlıktan korktuğu için sürekli bağımlı, bu sebeple ki girişim ve gelişim gösteremeyen yaratıcılıktan uzak bir hayat ortaya çıkmaktadır(Gilbert, Pehl ve Alan, 1994, s.295-306).

Kişi ait olduğu grupta güvensiz ve sürekli kaygılı olunca yapı zorluk ve sorumluluk karşısında kaçmaya sebep olur. Bu engellenme durumu kişiyi depresyona iterek olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır(Miles ve Gilbert, 2002; Gilbert, 2004; Özen ve Özkan, 2008,s.141-151).

Birey içinde bulunduğu sosyal çevreye aşırı uyum gösterme çabasının sonunda boyun eğici davranışlar ortaya çıkar (Brabender ve Fallon, 2009, s.23). Bu çevrelerde kişiler başkaları tarafından sevilme için onlar nasıl isterse öyle davranmalıyım gibi yanlış bir inanış geliştirirler. Gilbert ve Allan'a (1994) göre kendini grubun diğer üyelerinden daha aşağıda hissettikleri zaman daha sık boyun eğici davranış göstermektedirler(Korkmaz ve Tuzcuoğlu, 2001, s.14-135-152).

Utanma duygusu ve boyun eğme tepkisi olarak ortaya çıkan davranış kalıpları çokbenzerdir. Utanma duygusu ile kişi gözlerini kaçırır, kafasını eğer ve suratını gizlemeyeçabalar. Bu davranışlar boyun eğici davranış gösteren kişilerde de görülür. Utanma duygusu yoğun olanlar toplum içerisinde kendi statü ve seviyelerini daha aşağıda görürler tıpkı boyun eğici davranışta olduğu gibi (Gilbert ve Andrews, 1998; akt. Atlı, Kaya ve 4 Macit 2010, s.61-79).

Boyun eğme davranışını psikolojiye Milgram (1974) yaptığı çalışmaları ile kazandırmıştır. Milgram'a göre teslimiyet, bireysel davranışı güçlü, istikrar ve insanları otoriteye bağlama eğilimi ile ilişkilendiren psikolojik bir mekanizmadır. Yaşam akışının içerisinde çok fazla boyun eğici davranış sergileme eğilimindedir. Bu içsel dışavurum bir nevi kültürel anlayışın bir sonucudur(Hare ve Lamb'dan aktaran Köktuna, 2007, s.162).

Kişi toplumdan dışlanma, sevilmeme, küçük görülme korkusu ile boyun eğici davranışlara yönelir; bu bir geri çekilme ve karşı gücü kabullenme niteliğindedir ve çoğunlukla saldırganlık barındırır(Gilbert ve Allan, 1994, s.295-306). Cattell'e (1989) göre kişi sosyal çevresindeki kişiler ile sürekli olarak kendini kıyaslar ve baskın olabildiği kişilere karşı aşırı saldırgan ve baskın davranırlar. Bireyin boyun eğici davranış gösterme ya da baskın davranış sergileme durumu karşısındaki kişinin ya da sosyal grubun gücüne ve otoritesine göre değişiklik gösterebilir(s.29-127).

Kişi var olan durumu kendi algısal durumu açısından içselleştirir ve bu algının yönlendirmesi ile davranış geliştirir. Algısal yönelimde geçmiş yaşantılardan etkilenir ve değişimi oldukça zordur. Milgram'ın(1974) boyun eğme davranışının önemini vurgulaması ile psikoloji alanında dikkat çekmiş ve araştırmacıları bu alanda çalışma yapmaya itmıştır. Toplumun onayladığı davranışları içerse de olumsuz davranış çıktıları olan boyun eğici davranışların kaynağına inmek ve çözüm üretmek amaçlı çalışmalar yoğunlaşmıştır(Milgram'dan aktaran Uzgören, 2015, s.4-12).

AMAÇ

Araştırmada amaç; spor aktivitesi yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini belirlemek ve boyun eğici davranışlarını çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir

YÖNTEM

Yapılan araştırma ile lise eğitimi alan öğrencilerin boyun eğici davranışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi hedefi ile ilişkisel araştırma analiz modeli kullanılmıştır. Bir çeşit ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Kişisel Bilgi Formu ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır.

Bu araştırmada bulunan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 program ile veriler analiz edilmiş olup yorumlanma suretiyle sonuçlar elde edilmiştir. Veriler değerlenirken tamamlayıcı, bütünlüyci istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılığı için yapılan test sonuçları.

	Cinsiyet	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	P
Boyun Eğici Davranışlar	Kadın	152	38,270	10,644	153,26	23295,00	11667,000	,000*
	Erkek	199	42,362	10,764	193,37	38481,00		
	Total	351						

Tablo 1, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($U = 11667,00$; $p = 0,000 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (193,37), kız öğrencilere (153,26) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, yaşa göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 6'te verilmiştir.

Tablo 2. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin lise türüne göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Lise Türü	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Boyun Eğici Davranışlar	Genel lise	79	38,785	14,323	160,06	2	9,455	0,009*	Genel lise- Meslek* lisesi *Meslek lisesi- Anadolu Lisesi
	Meslek lisesi	124	42,807	9,444	198,33				
	Anadolu lisesi	148	39,696	9,595	165,80				
	Toplam	351							

Tablo 2 incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın öğrenim gördükleri lise türüne göre istatistiksel olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2(sd=2, n=351) = 9,455$; $p = 0,09 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında,

en yüksek boyun eğici davranış puanına Meslek liselerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin sahip olduğu, bunu sırasıyla Anadolu liseleri ve Genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Lise türleri arasında meydana gelen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığı, lise türlerinin ikili kombinasyonları üzerinden yapılan Mann-Whitney U testi ile belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre Meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, Genel lise ve Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ne ilişkin puanlarının, anne eğitim durumuna göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 3. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Yaş	N	Ort	Ss	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Boyun Eğici Davranışlar	14 ve altı	31	35,161	12,190	129,16	4	11,354	0,023*	14vealtı-15*
	15	93	41,387	11,392	184,33				14vealtı-16*
	16	112	39,884	10,645	168,17				14vealtı-17*
	17	77	41,494	10,648	181,65				14vealtı-18veüstü*
	18 ve üstü	38	43,316	8,256	205,47				16-18veüstü*
	Toplam	351							

Tablo 3, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın yaşa göre istatistiksel olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2(sd=4, n=351)=11,354; p=0,023<0,05$).

Sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek boyun eğici davranış puanına 18 ve yaş üstü lise öğrencilerinin sahip olduğu, bunu sırasıyla 15 yaş, 17 yaş, 16 yaş ve 14 ve altı yaş grubundaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir. Yaş grupları arasında meydana gelen anlamlı farkın, hangi gruplar arasındaki anlamlı farklara bağlı olarak ortaya çıktığı, yaş gruplarının ikili kombinasyonlar üzerinden yapılan Mann-Whitney U testi ile belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre 18 ve üstü yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, 14ve altı ve 16 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 14 ve altı yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici

davranış puanlarının, diğer tüm yaş grubundaki öğrencilerin bu boyun eğme davranışlarının puan bazında anlamlı şekilde çok az olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin sporculuk yaşlarına göre farklılığı yapılan test sonuçları.

Sporculuk Yaşı	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
1-2 yıl	79	42,367	10,942	121,73	2	,793	0,673
3-5 yıl	73	41,178	11,103	112,05			
5 yıl ve üzeri	82	41,951	9,644	118,28			
Toplam	234						

Tablo 4, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın sporculuk yaşına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($\chi^2(sd=2, n=234)= 0,793; p=0,673>0,05$). Ancak lise öğrencilerinin sporculuk yaşına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, “1-2 yıl” sporculuk yaşına sahip öğrencilerin puanlarının, “3-5 yıl” ve “5 yıl ve üzeri” sporculuk yaşına sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin sporculuk düzeyine göre farklılığı yapılan test sonuçları.

Sporculuk Düzeyi	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Okul Takımı	162	42,296	10,942	120,06	2	1,196	0,550
Kulüp Takımı	61	40,508	11,103	109,49			
Milli	11	42,727	9,644	124,27			
Toplam	234						

Tablo 5, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın sporculuk düzeylerine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($\chi^2(sd=2, n=234)= 1,196; p=0,550>0,05$). Ancak lise öğrencilerinin sporculuk yaşına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, “okul takımı” sporculuk düzeyine sahip öğrencilerin puanlarının, “kulüp takımı” ve “milli” sporculuk düzeyine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin spor türüne göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Spor Türü	N	Ort.	Ss.	Sıra	Sıralar	U	P
					Ortalaması	Toplamı		
Boyun Eğici Davranışlar	Takım	138	41,797	10,696	117,11	16160,50	6569,500	0,915
	Bireysel	96	41,927	10,327	118,07	11334,50		
Toplam		234						

Tablo 6, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($U = 6569,500$; $p = 0,915 > 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, bireysel spor yapan öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (41,927), takım sporları yapan öğrencilere (41,797) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin spor yapma durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Spor Yapma Durumu	N	Ort.	Ss.	Sıra	Sıralar	U	P
					Ortalaması	Toplamı		
Boyun Eğici Davranışlar	Evet	234	41,850	10,524	188,09	43824,50	10930,500	0,002*
	Hayır	117	38,068	11,207	152,13	17951,50		
Toplam		351						

Tablo 7, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın spor yapma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($U = 10930,500$; $p = 0,002 < 0,05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, spor yapan öğrencilerin boyun eğici davranış puanının (188,09), spor yapmayan öğrencilere (152,13) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin Aile gelir durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Aile Gelir Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Düşük	60	39,433	12,234	170,87	2	0,216	0,898
	Orta	264	40,788	10,366	176,73			
	Yüksek	27	41,222	12,852	180,31			
	Toplam	351						

Tablo 8, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın aile gelir durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($\chi^2(sd=2, n=351)= 0,216; p=0,898>0,05$). Ancak lise öğrencilerinin aile gelir durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek gelir düzeyine sahip ailelere sahip öğrencilerin puanlarının, diğer gelir seviyelerine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin anne-baba birlikte olma durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Anne-Baba Birlikte Olma Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Boyun Eğici Davranışlar	Evet	329	40,846	10,578	177,71	58465,50	2728,500	,106
	Hayır	22	36,571	14,692	140,93	2959,50		
	Toplam	351						

Tablo 9, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın anne-baba birlikte olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($U =2728,500; p=0,106>0,05$). Ancak lise öğrencilerinin anne-baba birlikte olma durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, anne-baba birlikte olma durumu “Evet” olanların puanlarının “Hayır” olanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Boyun eğici davranış puanlarının öğrencilerin babalarının meslek durumuna göre farklılığı yapılan test sonuçları.

	Baba Meslek Durumu	N	Ort	Ss.	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P
Boyun Eğici Davranışlar	Memur	73	41,945	10,809	185,44	3	2,876	0,411
	Emekli	43	38,535	12,285	158,56			
	Serbest meslek	169	40,976	10,160	180,33			
	İşçi	66	39,439	11,746	165,83			
	Toplam	351						

Tablo 10, incelendiğinde, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanın baba meslek durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($\chi^2(sd=3, n=351)= 2,876; p=0,411>0,05$). Ancak lise öğrencilerinin baba meslek durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları dikkate alındığında, baba meslek durumu “memur” olanların puanlarının, diğer gruplardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri bazı değişkenlere göre ve spor yapıp yapmama değişkenine göre karşılaştırılmış ve lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarına ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda cinsiyet, yaş, annenin mesleki durumu, lise türü ve spor yapıp yapmama değişkenleri arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir.

Okul, aile, antrenör ilişkisinin sistematik bir şekilde uygulanması, sporcu öğrencilerin kendilerine verilen değeri görmelerini sağlayacak ve duygusal olarak da daha sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine olanak tanıyacaktır. Antrenörlerin, bu yaş grubu sporcuların psikomotor gelişimlerini ve yaş grubu özelliklerini iyi takip etmesi ve bilinçli yaklaşımlarda bulunması gerekmektedir. Bu anlamda üniversiteler, federasyonlar, gençlik merkezleri ve spor il müdürlükleri koordinasyonunda eğitim seminerleri düzenlenmesi olumlu gelişimler sağlayacaktır.

Lise seviyesinde eğitim gören bireylerin, boyun eğme davranışlarının azalması, girişken yapıcı davranışların gelişmesi ile kendilerini ifade etmelerine izin verilmesi, kendi güvenini sağlama, kendini gerçekleştirme ile mümkün olabileceği düşünülebilir. Öğrencilerin girişken eğilimlerini arttırmak için ilk önce rehberlik ve psikolojik danışmanların desteği ve katkısıyla gerekli çalışmaların planlanması ve yapılması gerekmektedir.

Eğitim alanında çalışan psikolojik danışman öğretmenler ile içine kapalı, boyun eğme davranışı çok fazla olan, psikolojik problemler yaşayan, kendini ifade etmekte zorluk çeken öğrencilerin sınıf öğretmenleri koordineli çalışarak bu bireylerin çeşitli etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır. Okullarda çalışan psikolojik danışmanlar, içine kapanık ve kendilerini ifade etmekte zorluk çeken öğrencileri, sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği yaparak çeşitli faaliyetlere yönlendirebilirler.

Grup çalışması yapılarak akranları ile iyi bir iletişim kurmaları sağlanabilir böylece bu öğrencilerin kendilerine güvenmeleri konusunda yardım edilmiş olunur. Spor yöneticileri, antrenörler ve beden eğitimi öğretmenleri genellikle, görevlerin hepsini yerine getiren ve bu aşamada hiçbir şeye karşı çıkmayan öğrenciler ya da sporcu davranışları (sakin, akıllı, uslu, sessiz) ile çevredeki akranların ve sporcuların gözünde onları özendirmeleri ve onurlandırıcı, cesaret arttırıcı çabalar ile desteklenmelidir.

Bu davranışların kazanılması ve sürdürülmesi hayatının ilerleyen aşamalarını etkileyerek, hayatının her alanına yayılmasına katkı sağlar.

Boyun eğme davranışlarının pekiştirilmesi yerine bireylerin kendi öz güvenini kazanarak kendilerini rahatça ifade etmelerini sağlayacak ortamın geliştirilmesi, demokratik tutumun kazanılması önemlidir. Uzmanlar ergenlik dönemine girmiş kişilerin duygusal, psikolojik, sosyal sorunları ile yaşadıkları bunalımlar, boyun eğici davranışları atlatmaları için ebeveynler için seminer ve eğitimler düzenleyebilir. Ergenlerin kimlik gelişimleri için önemli olan duygusal, bilişsel, davranışsal becerilerin gelişimini engelleyen boyun eğici davranışları öğretmen ve antrenörlerin bilmesi önem ifade etmektedir.

Bu konuda bilgilenen uzmanlar ortak karar, anlayış, tutum ve çözüm önerilerine yönelik görüş alışverişi yapmaları, ergenlerin gelişimi açısından çok önemlidir. Ergenlerin eğitim ve spor hayatlarında boyun eğici davranışlar sergilememesi ve bunu engellemek için ilk önce

öğretmenlere, antrenörlere, psikolojik danışman ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmakta ve onların desteğinin alınması sağlanmalıdır.

Eğitim kurumlarında yaşanan şiddetin boyun eğici davranışları sergilemede etkili olduğu, bu yüzden bunların önlenmesi için okullarda psikolojik danışman ve rehberlik hizmetlerinedaha fazla yer verilmesi, daha çok faydalanılması için yoğun çaba gösterilmesi gerekmektedir. Spor yapan birey için ise özel olarak spor psikologları ile işbirliğine gidilmeli bireyin yapacağı ya da yaptığı sporun en üst noktaya çıkarılması sağlanabilir.

KISITLILIK

Araştırma sonuçları açısından“Boyun Eğici Davranış Ölçeğinin” ölçümün nitelikleri ile sınırlandırılması.

Araştırmada 2014-2015 okul yılında Van ilinde eğitim öğretim gören ve belirli okullar seçilip ölçekleri oluşturulmuş olup doldurulmak suretiyle araştırmaya katılmış lise kademesindeki öğrencilerle sınırlıdır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Köktuna, ZS. (2007). Çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin alt sosyo-ekonomik seviyedeki kadınların geleceğe umut ile bakabilme ve boyun eğici davranışlarına etkisinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Chaplin, TM., Cole, PM., Waxler, CZ. (2005). Parental socialization of emotion expression: Gender differences and relations to child adjustment. *Emotion*, s. 80-88.

Gilbert, P., S. Allan. (1994). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, s.295-306.

Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B., Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, s. 5-10.

Yavuzer, H. (1998). Yaygın Anne Baba Tutumları. Remzi Kitapevi, İstanbul, s.84-92.

Kabasakal, K. (2007). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar Ve Şiddetle İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> Sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, İ., Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 224-234.

Türk Dil Kurumu.(2004). Türkçe Sözlük.Ankara: TDK.

Tuzcuoğlu, S., Korkmaz, B. (2001). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, s.14-135-152.

Gilbert, P., Andrews, B. (1998). Shame: Interpersonal behavior, psychopathology and culture. USA, Oxford Universty Press.

Hare, R., Lamb, R. (1983). The encyclopedic dictionary of psychology. Cambridge Massaachusetts The MIT Pres, s.8-9.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:17.07.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1Yıl:2023 Ss:192-197

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Yaşadıkları Zorluklar

1.Menduh BEYAZDAĞ

Okul Müdürü

İstanbul Kazım Karabekir Ortaokulu

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans

E-Mail: mbeyazdag@gmail.com

Orcid ID: 0009-0004-5290-3292

ÖZET

Sosyal sorumluluk Projeleri, hayatın her anında bir aktivite, yardım ve bu projelerin insan hayatında çok önemli bir yer kapladığı bir iyilik hareketi olarak bilinmektedir. Sosyal sorumluluğun ana sınıfından başlayarak üniversite ve sonrasında devam eden aktivitelerin onların kendilerini gerçekleştirme, psikolojik, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini ve hayallerini destekleyen hayata daha iyi bir başlangıç yapabilmeleri için önemlidir. Sosyal sorumluluk projeleri insan gelişim açısından büyük önem ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Proje, Psikolojik, Sosyal Gelişim, Pozitif Bilinç

ABSTRACT

Social responsibility projects are also known as an activity, help and a goodness movement in which these projects occupy a very important place in human life. Starting from the kindergarten class of social responsibility to university and beyond, it is important for them to make a better start to life that supports their self-realisation, psychological, cognitive, social and emotional development and dreams. Social responsibility projects are of great importance in terms of human development.

Keywords: Social Responsibility, Project, Psychological, Social Development, Positive Consciousness

GİRİŞ

Mülteciler, savaş, çatışma, siyasal istikrarsızlık şeklinde insan kaynaklı krizler yada istila hastalık, sel, kasırga, kuraklık, kıtlık, zelzele şeklinde organik afetler sebebiyle ansızın anavatanlarını terk etmek zorunda kalan uluslardır. Seneler boyunca, bu insan yapımı felaketlerin süresi ve yoğunluğu, insanların kitlesel olarak yerinden edilmesine ve afetten etkilenen anavatanlardan yeni ev sahibi ülkelere büyük ölçekli göçlere yol açmıştır. (Pennells, 2002).

Türkiye'nin karşı karşıya olduğu gergin göç durumu nedeniyle göçmenlerin eğitimi ve sosyal entegrasyonu önemli bir konu haline geldi. Araştırmalar eğitimin göçmen ailelerin öncelikleri arasında olmadığını gösteriyor. Onlar için önemli olan ekonomik ihtiyaçtır.

Göçmenlerin düzenli ve belirli işlerinin olmaması, onların ekonomik zorluklarla ve zorluklarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu durum çocukları da etkiler. Çocuklar vasıfsız işler yapmaya ve aile bütçesinin ihtiyaçlarını karşılamaya zorlanıyor. Çocukların çalışarak aile bütçesine katkıda bulunmaları, temel sorumluluklarını yerine getirmelerini büyük ölçüde engellemektedir. (Kaştan, 2015).

AMAÇ

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiyede yaşadıkları sorunların genel olarak neler olduğunu belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalardan elde edilen bilimsel derleme makalesi , nitel Araştırma yöntemine göre makale hazırlanmıştır.

BULGULAR

Yabancı Öğrencilerin Okul Kültürüne Uyum Sorunları

Türkiyede yurt dışından belirli sebeplerden dolayı gelen ve ülkede yaşayan, çalışan yabancı ailelerin çocukları Milli Eğitime bağlı devlet okullarında okumaktadırlar. Mısırlı, İngiliz, Suriyeli, Sudanlı, Amerikalı gibi öğrencilerin Türk okul kültürüne uyum sorunları

bulunmaktadır. Yaşadıkları ve eğitimi aldıkları ülkelerindeki ders saatinden başlayarak, plan, program dâhilinde okul kuralları

Türk öğrencilerine alışma evresinin uzaması ve sosyalleşememe durumlarının görüldüğü uyum sağlama sürecinin ise bir anda olmayıp birkaç yıl geçtikten sonra yavaş yavaş yerine oturduğu gözlemlenmiştir.

Türk akranlarıyla yeteri kadar sosyelleşemeyen ve okul kültürüne aykırı, düzensiz, uyumsuzluk, hırçınlık ve kavga çıkaran öğrencilerin sorunlarının çözülmesinde okul psikolojik danışman ve ailelerin ortak çözüm yolları bulmaktadırlar. Öğrenci çok ileri aşamada ise devlet doktorlarına giderek tedavi ve rehabilitasyon sürecinden faydalanabilmektedir (Selman ve Hasan, 2020).

Yabancı Öğrencilerin Sosyal Uyum Sorunları

Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal hayatları neredeyse çok azdır.Okul faaliyetlerine katılmaları için teşvik edilselerde bir çok sosyal faaliyete katılmak istememektedirler.Bu durum ailesel sebeplerden ve ekonomik kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Yabancı Öğrencilerin Ekonomik Sorunları

Türkiyede yaşayan birçok yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin durumlarının çok iyi olmadığı bilinmektedir. Devletin yaptığı sosyal yardım bu ailelerde yapılmaktadır. Ekonomik durumu kötü olan öğrencilere devlet yardım etmektedir. Ailelerin yabancı bir ülkede çalışmak ve çalıştığı ülkede bir düzen oturtmak ve gelir elde etmek onlar için gerçekten zordur. Aile ekonomik acıdan az gelire sahipse öğrenci sosyal faaliyetleri, gıdasını yeterli alamamakta ve etkinliklere daha az katılım sağlamaktadır (Duygu, 2016).

Yabancı öğrencilerin Kültürel Sorunları

Yabancı uyruklu öğrencilerin yetiştikleri çevre ve kültürleri yeni yerleştikleri Türk Kültürüne uyum sağlayamamaktır. Kendi kültür ve adetlerini sürdüren yabancı öğrenciler bazı zamanlar okul arkadaşlarının tepkilerini yâda ilgisini çekebilmektedir.

Yabancı Öğrencilerin Dil Sorunları

Özellikle Türk dilini çözemeyen yâda tam anlayamayan yabancı uyruklu öğrencilerin dili anlayamamalarından dolayı büyük zorluk ve sorun yaşamaktadırlar. İletişimi tam ve doğru kuramamaları sebebiyle hastalıklarını ve dertlerimni anlatamamaları, akademik başarısızlık ve uyumsuzluk olarak ortama yansımaktadır.

Suriyeli ve yabancı diğer öğrencilerle ilgili olarak dil, kültür ve yaşam tarzlarının farklı oluşu nedeniyle Türk toplumuna uyum sağlamada zorlandıklarını belirtmiştir(Levent ve Çayak, 2017).

Yabancı Öğrencilerin Psikolojik Sorunlar

Birçok yabancı öğrencilerin çeşitli psikolojik sorunları bulunmaktadır bu sorunlar şu şekilde sıralanabilir

- 1-Ruhsal Buhran
- 2-Sosyal sıkıntı
- 3-Psikiyatrik bozukluklar
- 4-Şavaş sebebiyle bazı takıntılar
- 5-Yaşadığı ülkenin kültürüne uyum sağlayamama sebebiyle bunalımlar
- 6-Cinnet geçirme
- 7-Savaş sebebiyle korkular
- 8-Tırnak ve deri yeme psikolojik sorunlar
- 9-Aşşığılanma ve dışlanma korkusu
- 10-Yabancı akran baskısı ve bunalımlar, sanrılar

Yabancı Öğrencilerin Ailesel Sorunlarının Okula Yansıması Sorunu

Bu öğrencilerin farklı kültür ve aile yapılarından gelmeleri ekonomışk zorluklar, inanışlar ve davranış şekilleri Türk adet ve geleneklerine uyum sağlayamamaktadırlar. Aile içi yaşadıkları kavga ve buhranları okul ortamına taşıyabilmektedirler bu durumdada okul kültürüne ve akran kavgalarına sebep olmaktadır. Okul Rehber Öğretmenler konu ile ilgili anında duruma müdahale ederek sorunu giderilmesi veya azaltılması yönünde çalışmalar yapmaktadırlar. (Sarıtaş ve Arkadaşları, 2016).

SONUÇ

Dünyanın birçok ülkesinden gelerek ülkemize kalıcı olarak yerleşen ülke vatandaşları aşağıda belirtilmiştir.

1-Afganlı, 2-Suriyeli, 3-Musul, 4-Birleşik Arab vatandaşı, 5-İranlı
6-İrakilı, 7-Alman, 8-İngiliz, 9-Amerikalı, 10-İsraili, 11-Azerbaycan, 12 Bulgar, 13-Romanya
gibi ülke vatandaşları ülkemizde yaşamaktadırlar.

Sonuç Olarak birçok yabancı uyruklu öğrencilerin birçok problem yaşadığı görülmektedir.

Bu öğrencilerin yaşadığı bazı önemli sorunlar şu şekildedir.

Dil sorunu-Sosyal Sorunlar-Akran çatışması-Psikolojik sorunlar

Ailesel sorunlar-Ekonomik sorunlar-Buhranlar-Uyum sağlayamama

Kültürel sorunlar-Ders sorunları-Sağlık sorunları-Okul kültürüne ve kurallarına uyamamam

KISITLILIK

Yabancı uyruklu öğrencilerin zorluklarını anlatan akademik araştırmaların az olması araştırmayı sınırlayan bir etken olmuştur.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Pennells, J. ve Chimah, E. (2002). Basic education for refugees and nomads. C. Yates and J. Bradley (Ed.) In Basic Education at a Distance: World Review of Distance Education and OpenLearning. Vol. 2, (193-180). London: Routledge.

Kaştan, Y. (2015).Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi. 2 (4), 2015-229.

Sariahmetoğlu H. ve Kamer, S. T. (2020). Yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Ekim (2020) – Cilt:19 Sayı:76

Levent F ve Çayak S. (2017), Semih ÇAYAK “Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri” Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:14-1, Sayı:27, 2017-1, s.21-46

Duygu, H. (2016). Alanya örneğinde yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 208-229.

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:19.07.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:198-205

Okul Öncesi Eğitiminin Çocukların Sosyal ve Bilişsel Gelişimine Etkileri

1.Nuray DELDAL

Öğretmen/Çocuk Gelişimi Uzmanı

İstanbul Kültür Üniversitesi

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans

Orcid ID: 0000-0002-9593-2980

Mail: nurayiko@gmail.com

ÖZET

Dünya eğitim sisteminde, okul öncesi eğitim artık tüm dünya devletlerinde kabul edilerek yaygınlaşmış ve yasallaşmıştır. Gelişmiş ülkelere kıyasla gelişmekte olan ülkeler arasındada okul öncesi eğitime verilen önem her geçen gün artmakta ve yasal boşluklar doldurularak bu eğitim artık zorunlu olmaya başlamaktadır. Okul öncesi eğitimin Çocukların Zihinsel yeteneklerini arttırmasında ve geliştirmelerinde ilkokula başlamadan önce dolu dolu bilişsel bir alt yapı ile okula başlamaları açısından ve sosyelleşmeleri adına önemli bir alt basamak eğitim sistemini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Gelişim, Okul öncesi eğitimi, Bilissel gelişim, Başarı, Öğrenci, Eğitim

ABSTRACT

In the world education system, pre-school education is now accepted, widespread and legalized in all states of the world. Compared to developed countries, the importance given to pre-school education among developing countries is increasing day by day and this education is becoming compulsory by filling legal gaps. Preschool education constitutes an important sub-step education system in terms of increasing and developing children's mental abilities in terms of starting school with a full cognitive infrastructure before starting primary school and for their socialization.

Keywords: Social development,Preschool education,Cognitive development, Success, Student, Education

GİRİŞ

Türkiye Devleti okul öncesi eğitimime olan ilginin ve ihtiyacın artması ile gerekli alt yapı ve eğitim teknolojilerini, yetişkin öğretmen sayısı ile okul öncesi eğitimi adına birçok Avrupa ülkelerini geride bırakmış olup daha iyi hedeflere varmak için geliştirici çalışmalara devam etmektedir.

Okul öncesi eğitim çocukların hayata sağlam bir adım atmaları için çok önemlidir. Okul öncesi eğitimi eğitim hayatının temel en alt eğitimi olup bu eğitimi alan çocukların daha çok başarılı oldukları görülmektedir. Sosyelleşmeye anasınıfında başlayan ilk kademe öğrenciler hayat ile tanışmışlardır. Bazı ana sınıfları üç yaş grubu ile başlatmaktadır. Ana sınıfından eğitim alan çocukların dil gelişiminde ilerleme, sosyelleşmede en üst seviyelere çıkma ve bilişsel açıdan gözle görülür farkındalıkların olduğu görülmektedir. Bu durum ana sınıflarının çocukların eğitiminde ne kadar hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir(Arslanargun ve Tapan 2011).

AMAÇ

Okul Öncesi eğitimi alan çocukların (3-6) yaş bilissel ve sosyal gelişimine bu eğitimin etkisinin olup olmadığının kapsamlı bir şekilde öğrenilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Avrupada yayınlanmış akademik makalelerin incelenerek yeniden yorumlanması ile derleme şeklinde yeni bir makale oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemi ile literatür taraması kullanılmıştır.

BULGULAR

Okul öncesi eğitimin çocuğun sosyal gelişimi açısından etkileri; okul öncesi eğitimi alan 3-6 yaş arası çocukların sosyal açıdan birçok artıları bulunmaktadır. Sosyal gelişimi artan çocuğun kendine olan özgüvleri diğer çocuklara göre daha fazla olmaktadır(Kıldan, 2010).

Soyal Yönden Gelişimini Etkileyen Faktörleri Şu Şekilde Sıralayabiliriz

- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuğun sosyal dil gelişimi çok daha iyi olur.
- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuk sosyal farkındalığı artar.

- ❖ Okul öncesi eğitimin çocuğun sosyalleşme süresi hızla gelişir.
- ❖ Okul öncesi eğitimin çocuğun sosyalleşme sürecinde arkadaşlarıyla daha iyi bir iletişim kurar.
- ❖ Okul öncesi eğitimin çocuğun sosyalleşme kavramları daha iyi anlar ve akranları-çevresiyle etkili iletişim kurmasına zemin hazırlar.
- ❖ Çocuk dönütleri daha iyi kavrar kuralları öğrenir.
- ❖ Hazır bulunuşculuğunun iyi olması okul öncesi eğitime bağlıdır.
- ❖ Sosyelleşen çocuk arkadaşlık kurma sürecinde başarılı olur.
- ❖ Sosyelleşen çocuk kendini daha iyi ifade eder.
- ❖ Sosyelleşen çocuk paylaşma ve işbirliği yapma becerileri gelişir.
- ❖ Sosyelleşen çocuk eylemlerinden sorumlu olmasını sağlayan hayati becerileri kazandırır.
- ❖ Sosyal hayata adapte olan çocuk okul öncesi eğitim sayesinde kendine olan güveni artar ve böylece ikili ilişkilerin sağlıklı olması açısından bir alt yapı oluşması sağlanmaktadır.
- ❖ Çocuğun benlik saygısı gelişir.
- ❖ Çocuğun stres kontrol becerileri gelişir.
- ❖ Çocuğun özdenetim becerileri gelişir.
- ❖ Çocuğun psikolojik sağlamlığı gibi kişisel özellikleri daha iyi gelişir(Çetinkaya, 1993).

Bilisel Gelişimini Etkileyen Faktörleri Şu Şekilde Sıralayabiliriz

- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuk sözel yönergeleri yerine getiri ve anlar.
- ❖ Okul Öncesi eğitimi almış çocukların sayısal kavrama yeteneği gelişir.
- ❖ Okul Öncesi eğitimi alan çocuklarda bilişsel kavrama yeteneği gelişir.

- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuk şekilleri daha iyi kavrar
- ❖ Okul öncesi eğitimi almış çocuk sayısal ve sözel olarak birinci sınıfa başlayacağı zamanda hazır bulunuşculuğu yüksek olur
- ❖ Sayısal yönden sayıları bilir görür ve yazabilir
- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuğun büyük –küçük –yüksek–alçak–artı–eksi –şekiller ve artma-azalma gibi sayısal ağırlıklı kavramları anlar
- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuk parmaklarını sayabilir ve eşyaları sayı ile gösterebilir.
- ❖ Okul öncesi eğitimi alan çocuğun farkındalığı artar
- ❖ Oyun ile öğretilen mantık oyunlarının bilişsel gelişimine katkısı olmaktadır
- ❖ Okul öncesi uygulamalı eğitimlerin kaba ve ince motor gelişimine katkısının olduğu buda gelişimsel farkındalığı kavrama, mukayese etme,farkına varma, beyin fırtınası,yerine koyma gibi bilişsel gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.
- ❖ İyi bir okul öncesi eğitimi alan çocuk ile bu eğitimi alamayan çocuk arasında birinci sınıf eğitimine başlama ve eğitim basamaklarının her modülü açısından büyük farklar olmaktadır (Beste ve Ahmetoğlu2022).

SONUÇ

Dünyada ve Türkiyede okul öncesi eğitim alan çocuk ile okul öncesi eğitimi almayan çocuk arasında gelişim basamaklarının her kademesinde büyük farklılıklar göstermektedir. Dünya eğitim sistemleri tarafındanda genel kabul görmüş bilgi olan bu bilgiye göre okul öncesi eğitim zorunlu ve mutlaka olması gereken bir eğitim olarak dünya ülkeleri ile ülkemizde yasal teminat altına alınmıştır.

3-4-5 yaş olan her çocuk istekli olmaları halinde devletin okul öncesi sınıflarına kayıt olabilir ve bu eğitimi alabilmektedir(Kıldan, 2010).

Yapılan Araştırmada Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Kazanımları Şu Şekilde Bulunmuştur

- ❖ Odaklanma gelişir
- ❖ Bişsel yeteneğinin farkına varır ve gelişir
- ❖ Sözel davranış ve yönergelere uyma iyi
- ❖ Matematiksel sayısal bilgi gelişir
- ❖ Hazır bulunuşculuk gelişir
- ❖ Sosyal uyum gelişir
- ❖ Fiziksel yeteneği gelişir
- ❖ Kaba ve ince motor becerileri gelişir
- ❖ Hitap etme, söz alma kurallara uyma ve mukayese yapma yeteneği gelişir
- ❖ Kurallara uyma ve farkındalığı gelişir
- ❖ Söz dinler ve akranları ile geğinmesi gelişir
- ❖ Akranları ile uyum ve iletişim gelişir
- ❖ Birtakım rahatsızlıkların okul öncesinde görölüp müdahale edilmesi acısından iyi bir eğitim
- ❖ Farkındalık ve kavrama yeteneği gelişir
- ❖ Sosyelleşir
- ❖ Sosyal uyum gelişir
- ❖ Özgüven gelir
- ❖ Kendini geręekleřtirmenin temelleri atılır
- ❖ Zindelik ve yeni Şeyler öğrenme isteği artar
- ❖ Resim yapma ve hayel kurma kavramları gelişir
- ❖ Wc becerisi gelişir
- ❖ Dil gelişimi gelişir ve yerine oturur

- ❖ Öz bakım becerilerinin neredeyse tamamı gelişir
- ❖ Kùltürler arası uyum gelişir
- ❖ Paylaşmayı öğrenir
- ❖ Ortak grupla hareket etmeyi ve yemek yeme kurallarını öğrenir
- ❖ Temizlik ve hijyen kurallarını bilir ve bunu pekiştirir
- ❖ Oyun gruplarında görev alır ve sorumluluğunu bilir
- ❖ İyi ve kötü kavramını anlar ve bilir
- ❖ Yanlış ve doğru kavramını anlar ve bilir
- ❖ Sağlıklı beslenme ve yaşama kavramını anlar ve bilir.
- ❖ Çocuk iyice sosyelleşir ve kendine güveni gelir
- ❖ Spor yapmayı ve beden eğitimi hareketlerini öğrenir (Tuğluk ve Özkan, 2019).

Yapılan Araştırmada Okul Öncesi Eğitim Alamayan Çocukların Eksiklikleri Şu Şekilde Görülmüştür

- ❖ Alt yapı olmayan çocuğun hazır bulunuşculuğu olmamaktadır
- ❖ İçine kapanık ve ürkek olabilir
- ❖ Tam olarak sosyelleşememiş olmaları eğitim alırken zorluk yaşamasına sebep olur
- ❖ Dil yeteneği sınırlıdır
- ❖ Adapte olması zor olabilir
- ❖ Korkar ve Ağlar
- ❖ Bişsel farkındalığı tam oturmamıştır
- ❖ Uyum sağlamakta zorlanır
- ❖ Akranlarıyla konuşur fakat çekinir
- ❖ Yanlış-doğru –iyi ve kötü kavramlarını tam anlayamaz
- ❖ Sosyalleşememiştir

- ❖ Sosyal uyum yoktur
- ❖ Paylaşmayı yapamaz
- ❖ Öz güveni yoktur
- ❖ Uyumsuz davranışlar sergileyebilir
- ❖ Kaba ve ince motor tam olarak gelişmeyebilir.
- ❖ Özbakım becerilerinde tam oturmamış olabilir.
- ❖ Tırnak yeme sorunu yaşayabilir
- ❖ Heycan ve belirsizlik yaşayabilir (Aral ve Arkadaşları, 2001).

KISITLILIK

Araştırma sadece 3-6 yaş arası okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal ve bilişsel gelişimlerinin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Arslanargun E,Tapan F. (2011). Okul Öncesi Eğitim ve Etkileri Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:11 Sayı:2 Sayfa:219 – 238

Bayraktar ,C (2003).Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi C:17, S:1

ÇETİNKAYA, H (1993). Kültür ve Eğitim. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 5, S. 2-3

Beste, A ve Ahmetoğlu, E (2022). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilişsel İşlevleri Uygulama Performanslarının Sosyoekonomik Düzeye Göre İncelenmesi, c:11, s:2, issn: 1694-7215

Tuğluk M, N ve Özkan, B (2019). Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Analizi Primary Education Dergisi Volume: 1 Issue: 4, 29 - 38, 15.10.2019

Kıldan, O (2010). Okul Öncesi Eğitim Bağlamında; "Eğitim Hizmetlerinde Kalite" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, V: 15 Issue: 2, 111 - 130

Aral, N ve Arkadaşları (2001). Okul Öncesi Eğitim I. İstanbul: Ya-Pa yayınları. S.15

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:09.07.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:206-211

(0-18) Yaş Arası Çocuklarda Davranış Sorunlarının Başlıca Nedenleri

1.Ufuk YILMAZ

Doktor. PHD

St Clemets Üniversitesi.

Eğitim Bilimleri Fakültesi

Psikoloji Anabilim Dalı/ Sosyal Psikoloji Bölümü

Orcid ID: 0009-0004-2782-6571

Mail:ufuk.yilmaz06@hotmail.com

ÖZET

Her çocuk farklı şekilde gelişir ve büyür. Ebeveynlerin çocuklarında fark ettiği ve onları diğer çocuklardan ayıran birçok özellik bulunmaktadır. Davranış bozuklukları, kişiyi ve ailesini olumsuz yönde etkileyen, başkalarının temel haklarını ihlal eden, yaşa uygun sosyal kuralları göz ardı eden davranışlardır. Bir çocuğun olumsuz davranışını davranış bozukluğu olarak sınıflandırmak için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Davranış bozuklukları çocuğun ilk doğumuyla başlar ve birçok faktörün etkisi ile gelişerek gençlik, orta yaş ve yaşlılığa kadar devam eden bir tür duygu durum bozukluğudur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal durum, Duygu, davranışsal, Bozukluuk, Psikolojik, Çocuk

ABSTRACT

Every child develops and grows differently. There are many characteristics that parents notice in their children that distinguish them from other children. Conduct disorders are behaviors that negatively affect the individual and their family, violate the basic rights of others, and ignore age-appropriate social rules. There are several criteria for classifying a child's negative behavior as a conduct disorder. Conduct disorders are a type of mood disorder that begins with the birth of the child and develops with the influence of many factors and continues until youth, middle age and old age.

Keywords: Social, Emotional, Behavioral, Disorder, Psychological, Child

GİRİŞ

Davranış sorunları bebeklik döneminde bir takım etkilerin neden olabileceği, karşı taraftan negatif ve sürekli şekilde uyarıların çocuğa gelmesi çocuğun bu davranışları görerek, işiterek tanık olması ve çevre ile aile de yapıla gelen sürekli hal almış birtakım yanlış davranışların bebeklerin alt benliklerine işlenmesiyle davranış bozukluklarının temelleri atılmış olmaktadır. Çocukların davranış sorunları farklı ana başlık altında düşünebiliriz bunlar şu şekildedir (Eratay, 2011).

I.Yaşına uygun ortamda bulunmaması ve sağlık sorunları: Yeni şartlara uyum sağlayana kadar çocuklarda geçici uyum sorunları yaşanabilir. Gelişim döneminin kendine özgü davranışlarının dışında olmalı.

II. Ailesel şiddet ve aile tutumları: Davranışın uzun zamandan beri ısrarlı bir şekilde devam ettirilmesi gerekir.

III. Cinsel kimlik ve rol bunalımı: Erkek ve kız çocuklarının cinsel rollerine göre davranmadığı durumlar olmalı.

IV. Eğitim problemi ve psikolojik travmalar ile beslenme sorunları: Ortaya çıkan duygu ve davranışların şiddetinin normaldekinden fazla olması gerekir(Özbey, 2010).

AMAÇ

Bu makalede, (0-18) yaş arası ilk çocukluk ve erken ergenlik ile blue çağı ergenliğe girmiş öğrencilerim temelden veya sonradan edinilmiş birçok faktörden dolayı alt benliklerine atmış oldukları çeşitli davranış sorunlarının neden ve etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu makale, güncel uluslararası literatürden kitap ve yayınlanmış makalelerden kaynak alınarak nitel araştırma yöntemine göre derleme makalesi şeklinde oluşturulmuştur.

BULGULAR

(0-18) Yaş arası davranış sorunu görülen çocuklarda en çok görülen negatif durumları, davranış bozuklukları şu şekilde görülmüştür.

- ❖ Sinirli olma hali.
- ❖ İnatçılık veya inatlaşma durumu.
- ❖ Sinirli olma hali.
- ❖ Saldırgan davranışlar.
- ❖ Saşlarını çekme, yolma veya kopartma davranışı.
- ❖ Dışkı kaçıрма.
- ❖ Alt ıslatma durumları.
- ❖ Tırnal eti yeme.
- ❖ Yalan söyleme ve abartma davranışı .
- ❖ Okul derslerini yapmama ve okuldan kaçma davranışlar.
- ❖ Yeme bozuklukları.
- ❖ Uyuyamama ve uyku düzeninin bozukması, uykusuzluk durumları.
- ❖ Çalma hastalığı.
- ❖ Aleye ve arkadaşarı ile öğretmenlerine her konuda karşı gelem davranışı.
- ❖ Konuşmada kekeleme ve bozukluk, sinirilik halinde eli ayağı karışma .
- ❖ Kötü hakaret ve küfürlü konuşma.
- ❖ Sürekli karşı savunmaya geçme.
- ❖ Başkalarının dikkatini çekmek istemesi.
- ❖ Bazı yanlış davranışları yetişkinlik göstergesi olarak düşünmesi.
- ❖ Yetişkin bireyleri rahatsız edici sesler çıkartma, kırıcı konuşmalar yapma.
- ❖ Sağlık ve fizyolojik problemlerini dışa vurarak çevresini korkutmak istemeleri.
- ❖ Kin ve intikam alma düşüncelerinde artış.
- ❖ Arkadaşlarından yüz buma hırçınlık yapma.
- ❖ Kitle iletişim araçlarını kötü yönde kullanma.
- ❖ Anne ve babaya kırıcı olma, söz dinlememe.
- ❖ Kalıtımsal sorunlar yaşaması.
- ❖ Yoksulluk nedeniyle durumu iyi olan arkadaşlarının ona bakarken ve konuşurken kendisini ezik hisetmesi bunun sonucu öfke nöbeti geçirme, saldırma bağırma.
- ❖ Temel ihtiyaçlarını doyuramaması ve gıhuzursuzluk.
- ❖ Olumsuz anne ve baba tutumlarının çocuğu etkilemesi.
- ❖ Depresyon durumunun aileye ve kendine zrrara vermömesi.
- ❖ Sosyal ve ekonomik düzeylerin düşük olması.
- ❖ Aile istismarının olması ve bu durumun saklanması sebebiyle çocuğun zaman zaman sinir krizleri geçirmesi.

- ❖ Depresyon durumuun dışı vurulamaması ve içsel şiddet yaşayan çocuğun gelecekte dışı şiddet olarak vurması.

Sorunlu davranışlarla baş etmede en etkili stratejiler görmezden gelme, ödülleri geri çekme, alternatifler sunma, sözlü uyarılar ve tartışmadan kaçınmadır. Bağırarak, susturmak veya vurmak karşılıklı saygı bağlarını yok eder.

En önemli adım saygıyı kaybetmemektir. Çocuğunuzun olumlu yönlerini belirlemek, öne çıkarmak ve teşvik etmek, olumsuz davranışları azaltacak ve çocuğunuzun özgüvenini artıracaktır. Bu çocukların koşullar ne olursa olsun ebeveynleri tarafından kabul edildiklerini ve sevildiklerini hissetmeleri gerekir (Eratay, 2011).

Aile Olarak Davranış Sorunu Yaşayan (0-18) Yaş Arası Çocuklara Yaklaşımımız Nasıl Olmalıdır?

- ❖ Öncelikle ebeveyn olarak bir olay olduğunda çocuğunuzu sakin ve itiraz etmeden dinlemeliyiz.
- ❖ Çocuklarınıza ceza içerikli duygusal ve fiziksel şiddet uygulamayın
- ❖ Çocuğunuza sorumluluklar verin
- ❖ Olumsuz davranışların köreltilmesi olumlu davranışların ödüllendirilmesi
- ❖ Ebeveynler olumlu rol model olmalıdır
- ❖ Yapılmaması gerekli kötü şeyler için anne ve baba ortak karar almalıdırlar.
- ❖ Çocuğa dürüstlük aşılanmalıdır
- ❖ Ailenin verdiği sözleri tutması önemlidir
- ❖ Diğer çocuklarla kendi çocuğunuzu asla kıyaslama yapılmamalı
- ❖ Çocuğun başaramayacağı şeyleri çocuktan beklenmemelidir.
- ❖ Kötü davranışları için bir takım araçları kullanıyorsa bu araçların köreltilmesi gerekmektedir. Bu davranışlar Tolerans gösterilmemelidir.
- ❖ Olumsuz davranış ortaya çıktığı durumlarda çocuk yaratıcılığa teşvik edilmeli, olumlu bir faaliyete yönlendirilmeli (Arkan ve Üstün, 2009).

SONUÇ

Çocuklarda Davranış Bozukluğu terapisinde çocukların iletişim becerileri, sorun çözme becerileri, dürtü kontrolü, öfke kontrolü gibi konular çalışılır. Çocuklarla beraber anne ve babanın da tutum ve davranışlarının düzenlenmesi gerekir. Çünkü anne ve baba tutumları çocuğun davranışlarında büyük rol oynar. Bu nedenle terapi sürecinde aile yönlendirmesi ve aile danışmanlığı da uygulanabilir hatta bazen en etkili yol anne baba eğitim programlarıdır.

Tedavi edilmediği takdirde kalıcı davranış bozuklukları ve antisosyal kişilik bozukluğu başta olmak üzere birçok soruna yol açabilir. Bu nedenle erken teşhis ve müdahale çok önemlidir. Ailenin çocuğun davranışlarını iyi gözlemlemesi, çocuğun duygu, düşünce ve davranışındaki farklılıkları iyi değerlendirmesi, gerekli durumda uzmandan yardım alması gerekir.

Okul öncesi dönem, bireyin gelişimi açısından önemli yıllardır. Bu nedenle bu dönemde davranışların gözlenmesi, değerlendirilmesi, varolan sorunların çözümlenmesi, oluşabilecek problemler için önlem alınması büyük önem taşır. Okul öncesi dönemde çocuğun davranışlarının en fazla gözlemleneceği yer okuldur. Bu nedenle anne baba ve öğretmen devamlı iletişim içinde olmalıdır. Anne baba ile rahat konuşabilmesi için uygun ortamlar hazırlanmalı, cesaretlendirilmelidir. Çocukların anne babalar için basit, önemsiz konuları paylaşmalarına müsaade edilmelidir. Aksi halde, önemsiz şeyleri bile konuşmadığı anne ve babasına önemli konuları, duygu ve düşüncelerini anlatması çok zor olacaktır(Tonyalı ve Arkadaşları, 2019).

KISITLILIK

Makale sadece uluslararası yayınlanmış kaynakçalar ile bilimsel araştırmalar baz alınarak sınırlılık getirilmiştir.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malî destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Özbey, S (2010) Aile Ve Toplum Yılı: 11 Cilt: 6 Sayı: 22 Nisan-Mayıs-Haziran 2010
Issn: 1303-0256

Eratay E (2011) Okul Öncesi Çocuklarında Davranış Problemleri, Journal of New World Sciences Academy, Volume: 6, Number: 3, Article Number: 1C0445, Issn:1306-3111

Işık, E. (2021). Erken çocuklukta görülen davranış problemlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(40), 183-226.

Arkan B ve Üstün B (2009). Davranım Bozukluğu Olan Çocuklara Psikiyatrik Yaklaşımda Anne-Baba Eğitim Programları: İki Örnek Bağlamında Bir Değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry 1.155-174

Tonyalı A; Göker Z; Üneri Ö, Ş(2019). Çocuk ve Ergen Davranım bozukluğunun tedavisinde Psikososyal Müdahaleler, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 11(3): 283-303

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimler Dergisi

Makale Başvuru Tarihi:28.07.2023 Makale Yayın Tarihi: 20.10.2023 Makale Türü: Derleme
E-Issn:3023-4603 Doi No: 10.5281/zenodo.10042095 Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2023 Ss:212-217

II. Kademe de Okuyan Öğrencilerin Sosyal Aktivitelere Katılımlarının Öğrencinin Gelişimi Üzerindeki Etkileri

1.Gökhan GÖREL

Okul Müdür Yardımcısı

İstanbul Kazım Karabekir Ortaokulu

Ahmet Yesevi Üniversitesi

Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Anabilim Dalı Yüksek Lisans

Orcid ID: 0009-0006-0182-5428

Mail: gokhangorel@gmail.com

ÖZET

Ülkemizde ve dünyada ikinci kademe de okuyan öğrencilerin imkânları, fırsat ve zamanları oldukça sosyal faaliyetlere katılması ve etkinliklerde başarı elde etmesi öğrenci ve aileleri açısından sosyal, psikolojik ve mutluluk kaynağı olacağı unutulmamalıdır. Devletimiz tarafından desteklenen birçok organizasyonlarda başarılı olan gençlerin ödüllendirilmesi onların sosyal aktivitelerini yaparken akademik başarılarında artması abartılmayacak bir gerçektir. Sosyal aktivitelere katılan orta kademe 5-6-7 ve 8 sınıflarda okuyan öğrencilerin bu aktivitelerin sonucunda öğrenciyi bir çok açıdan pozitif etkilediği bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Aktivite, Başarı, Eğitim, Organizasyon, Öğrenci, Aile, Etkiler

ABSTRACT

It should not be forgotten that the participation of students studying at the second level in our country and in the world in social activities and achieving success in activities as much as they have the opportunity, opportunity and time will be a source of social, psychological and happiness for students and their families. The fact that young people who are successful in many organizations supported by our state are rewarded and their academic achievements increase while doing their social activities is a fact that cannot be exaggerated. It is known that students studying in the middle level 5-6-7 and 8 grades who participate in social activities have a positive effect on the students in many aspects as a result of these activities.

Keywords: Social Activity, Success, Education, Organization, Student, Family, Influences

GİRİŞ

Sosyal aktiviteleri zaman kaybı olarak düşünmek tamamen yanlıştır. Her insanın, insanlarla iletişim kurarak ve hayatta eğlenerek vakit geçirmeye ihtiyacı vardır. Aksi takdirde sınava hazırlanan bir robottan hiçbir farkınız kalmaz.

Sosyal aktivitelere katılan öğrencilerin daha mutlu ve başarılı olduğu görülmektedir. Okulda ve okul dışında yapılan sosyal aktiviteler bazen aileleriyle bazense bir arkadaş grubu ve okul katılımı ile gerçekleşmektedir. Sosyal aktiviteler öğrencinin hazır bulunuşculuk ve sosyal etkinlik açısından bir deneyim ve düşünce yapısında ilerleme , plan yapabilme becerilerini kazanma kendine güven gibi bir çok faydası bulunmaktadır.

Okul, ders, sınav ve uyku saatleri arasında sıkışıp kalan ve bunlarla uğraşmaktan yorulan öğrenciler. Spor, sanat, sinema, müzik gibi birçok sektör hedef alınarak performans iyileştirmeleri sağlanabilir. Arkadaşlarınızla en sevdiğiniz oyunu oynamak veya komik bir film izlemek, kendinizi diğer stres faktörlerinden uzaklaştırmak için canlandırıcı bir fırsat olabilir.

Bu nedenle bir ailenin görevi sadece çocuklarının sınav maratonunda yarıştığını görmek değil, aynı zamanda onlara eğlenceli bir şeyler yaparak zaman geçirme fırsatı vermektir. Araştırmalar, hayatlarını okul, ev ve özel eğitim üçgeninde geçiren öğrencilerin başarı oranlarının, zamanlarını diğer sosyal aktivitelerle geçiren öğrencilere göre daha düşük olduğunu gösteriyor.

AMAÇ

İkinci kademede okuyan öğrencilerin kız erkek ayırmadan sosyal etkinliklere katılımlarının incelenmesi ve bu katılımlar sonucunda öğrencilerde meydana gelen değişikliklerin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Dünya ve Türkiyede yapılmış bilimsel ve literatüre girmiş araştırmaların derlenmesi suretiyle nitel araştırma yöntemi ile derleme makalesi yapılmıştır.

BULGULAR

Sosyal Aktivitelerin Öğrencinin Bilişsel Yeteneğine Etkisi

Sosyal etkinlikler öğrencilerin içinde yaşadıkları eko sistemde ve bir çok faktörün doğrudan veya dolaylı etken olduğu çevrede yaşarken maağruz kaldıkları negatiş ve pozitif etkilerin altında başarı, üzüntü, stres, kendini gerçekleştirme, sosyal uyum, arkadaşlık sevgisi ,aile desteği ve sevgisi, ilgisi gibi faktörlerin sosyal aktiviteler üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Bilişsel rahatlama ve odaklanma güzel bir sosyal aktivite ardından gelebilir. Sosyal aktivite sonrasında konuya odaklanma ve başarıyı gerçekleştirme kapasitesi artacak olan öğrencinin derslerinde pozitif olarak etkilenecektir. Sevdikleri sosyal etkinliklere katılımın aile ve okul destekli kendi akranları ile iç içe mutlu ve başarılı bir ortamda olması bilişsel bir özgüveni de beraberinde getireceği düşünülebilir (Görkmen, 2012).

Sosyal Aktivitelerin Sosyalleşmeye Etkisi

Sosyal Aktivitelere sürekli şekilde katılan öğrenciler ile katılmayan öğrenciler arasın büyük ölçüde farklar görülmüştür. Bu farklılıklar kişinin normal hayatına etkisinin yadsınmayacak ölçüde olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin Yaptığı sosyal aktivitelerden bazıları şu şekildedir:

- ❖ Okul Gezileri
- ❖ Bireysel Geziler
- ❖ Spor Aktiviteleri
- ❖ Kültürel Aktiviteler
- ❖ Bir projede görev almak ve bazı aktiviteleri yerine getirmek
- ❖ Akranları ile beyin fırtınası yapma (turnuvalara katılmak)

Yapılan Sosyal Aktivitelerin Öğrenciler Üzerinde En Önemli Sonuçları

- ❖ Etkili iletişim kurma
- ❖ Kendine Güvenme
- ❖ Öz güven kazanma
- ❖ Dil gelişimin daha iyi olması
- ❖ Sosyalleşme olarak kendini gerçekleştirme
- ❖ Başaracağına inanma
- ❖ Mutlu olma

- ❖ Geleceğe umutla bakma
- ❖ İç huzur duyma
- ❖ Psikolojik iyi oluş hali
- ❖ Sosyal uyum sağlama
- ❖ Okulda daha başarılı olma (Cristof, 2004).

Sosyal Aktivitenin Fiziksel Gelişimime Etkisi

Soysal Aktiviteleri özellikle sportif aktivite olarak düşündüğümüzde sürekli bu aktivitelerle uğrasan öğrencilerin kas, iskelet vücut yapısının daha zinde ve sağlıklı olduğu görülmüştür. Spor yapan öğrenciler derslerde de başarı gösterdiği görülmektedir(Orhan, 2019).

Sağlam, sağlıklı ve dinç bir vücuda sahip olan bu öğrenciler bazı atletizm oyunlarında da yüksek başarı elde etmeleri onların mutlu bir hayat yaşamalarını sağlayacaktır. Bu öğrenciler Sporda kazandıkları başarılar sayesinde özgüvene sahip bireyler olmaları açısından önemlidir (Bulut, 2013).

Sosyal Aktivitenin Dil Gelişimine Etkisi

Soysal etkinlik içinde olan öğrencilerin asla içe kapanık bir yapıda olmadıkları aksine birçok aktivitede görev aldıkları, dil gelişimlerinin çok iyi olduğu konuşma ve hitap etme, sunum becerileri ve dili kullanmadaki yeteneklerinin de geliştiği bilinmektedir.

Doğru ve etkili dil gelişiminin gelişmesi sosyal aktivitelerin çok daha fazla yapılması ile orantılı olarak geliştiği görülmektedir(Doğan, 2007).

SONUÇ

Bu araştırmada II kademedede okuyan (10-15) yaş arasındaki öğrencilerin sosyal aktivitelere katılımlarının onların hayatlarında olumlu yönde etkilediği

Özellikle;

- ❖ Bilişsel gelişim
- ❖ Sosyal Gelişim
- ❖ Fiziksel Gelişim
- ❖ Dil Gelişimi

Üzerine etkilerinin çok fazla olumlu olduğu görölmektedir. Bu durum öğrencinin daha sağlıklı, başarılı ve geleceğe umutla bakmasını sağlamıştıre (Cüceloğlu, 1991).

KISITLILIK

Bu makale ortaokul II kademe öğrencilerin sosyal aktivitelerinin araştırılması ile kısıtlanmıştır. Araştırmalar literatür ile sınırlıdır.

BİLDİRİM

Değerlendirme: İ ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

ıkar atışması: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar atışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir malı destek kullanımı bildirmemişlerdir.

ETİK BEYAN

Ankara Eğitim ve Araştırma Sosyal Bilimleri Dergisinin Yayın Etiği; Bilimsel araştırma ve yayınların dürüstlük, açıklık, nesnellik, başkalarının bulgu ve yaratılarına saygı gibi temel ilkelere uygun biçimde yapılmasını sağlamayı amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi için çalışmalar yapan Sosyal Bilimler alanında bu ilkeleri amaç edinmiş ulusal tabanlı bilimsel bir dergidir. Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

KAYNAKÇA

Görkmen, D. (2012). ilköğretim öğrencilerinin sosyal etkinliklere katılma durumlarının akademik başarılarına etkisi, dokuz eylül üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü yüksek lisans tezi

Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Orhan, R.(2019).Çocuk Gelişiminde Fiziksel Aktivite Ve Sporun Önemi, Kırıkkale University Journal of Social Sciences, Volume: 9 Issue: 1, 157 - 176

Bulut, S. (2013). Sağlıkta sosyal bir belirleyici; fiziksel aktivite. Türk Hij Den Biyol Dergisi, 70(4), s.205-14.

Baier, Cristof (2004). Die pädagogischen und psychologischen Aspekte des Spiels und der Bewegung und deren Bedeutung für die Sprachförderung. Graz: Pädagogische Akademie.

Doğan,Y.(2007).İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri, Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences, v:8 Issue:13, 155 - 187